

ΑΝΤΙ

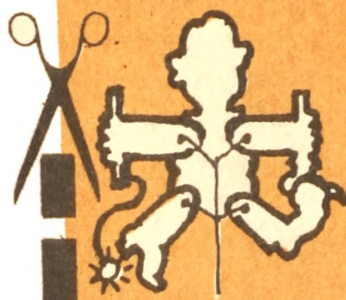
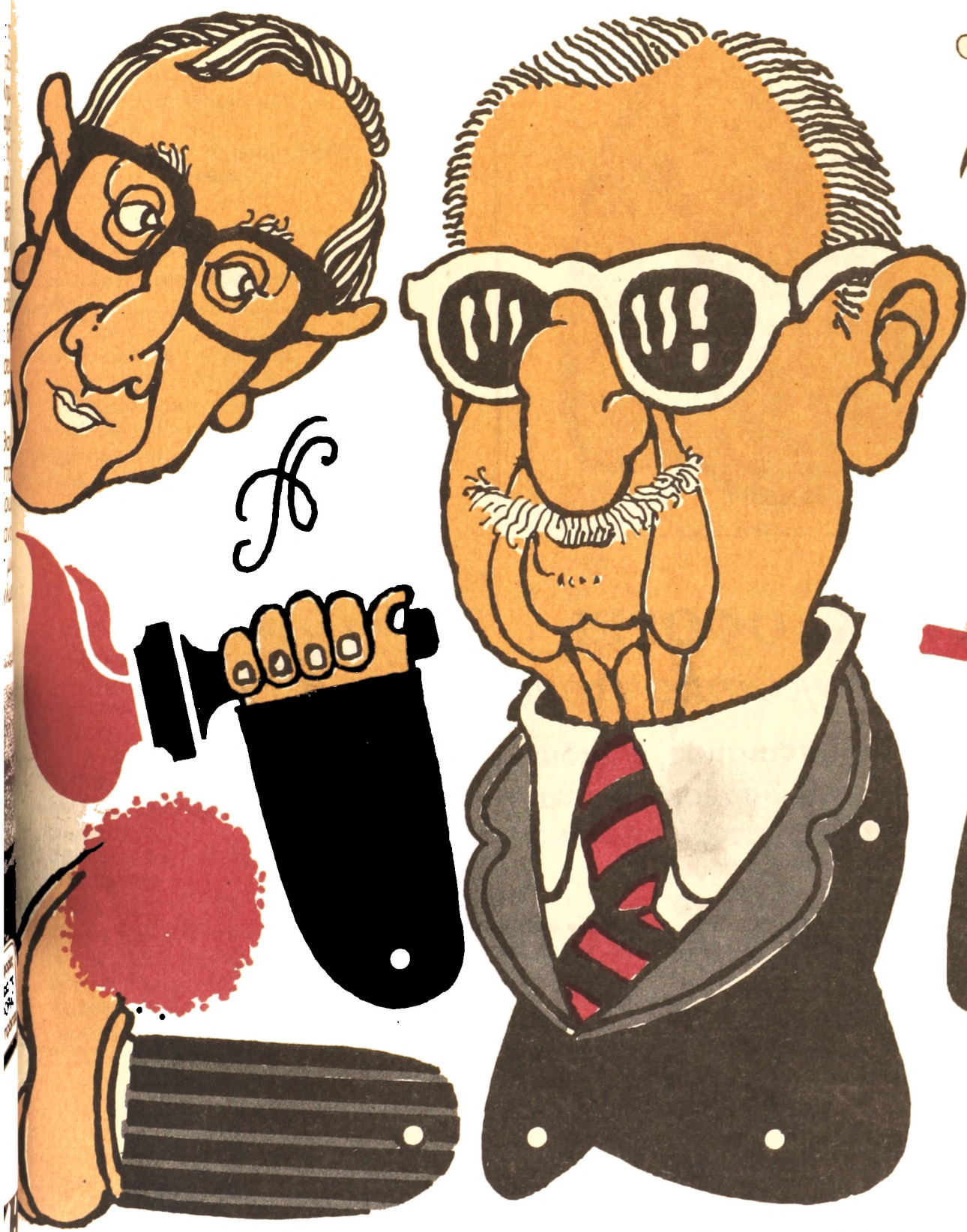
ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ
ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ
Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΑΣ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Περίοδος Β', τεύχος 262, Παρασκευή 8 Ιουνίου 1984

Δρχ. 50

ΑΝΑΚατασκευαστε,μονοι σας,τη ΝΔ

Οδηγι-
ες κατα-
σκευης

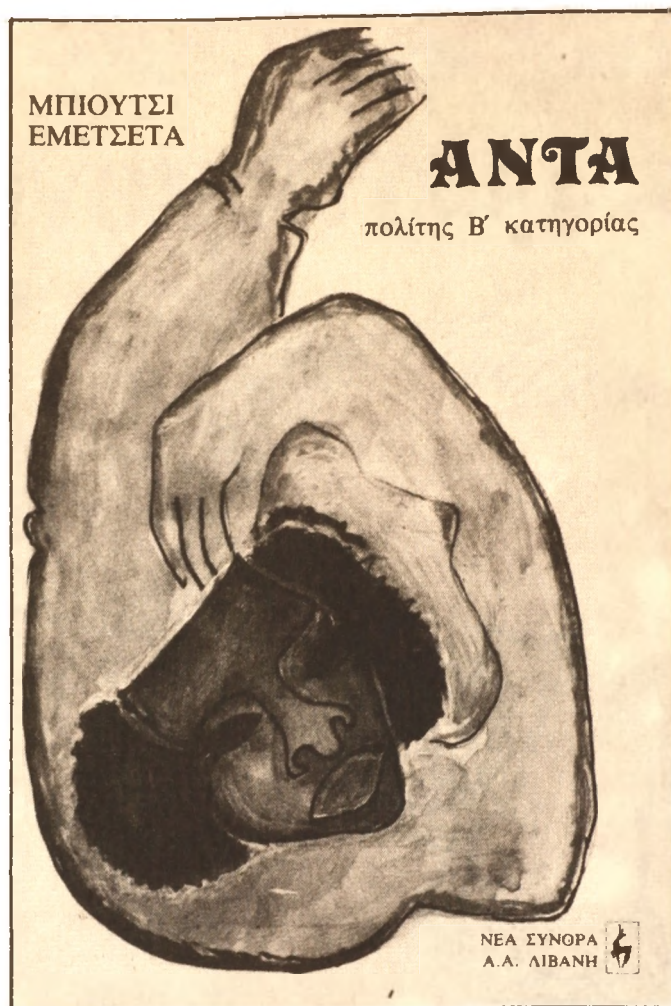
1. Κολλήστε το τσαρούχι δεξιά
2. Συναρμολογήστε τη φλόγα με τη φάλαγγα
3. Κόψτε τον Μπούτο και τοποθετήστε τον στο κέντρο
4. Κινείτε τα νήματα.
ΤΕΛΕΙΩΣΑΤΕ!

Το φάντασμα του Κέντρου
ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ και ΕΥΡΩΒΑΡΟΜΕΤΡΑ
Το «διάγγελμα» και η ψήφος του Προέδρου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

στη σειρά «Παγκόσμια Λογοτεχνία»

Τα προβλήματα που δημιουργεί ο ρατσισμός, κάποιες φεμινιστικές πτυχές και μια βαθειά ανατομία των ανθρώπινων σχέσεων, είναι ο κόσμος της Μπιούτσι Εμετσέτα. Γνωρίστε το αυτοβιογραφικό της έργο:

΄Αντα, πολίτης β' κατηγορίας

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»
ΣΟΛΩΝΟΣ 94, ΤΗΛ. 3610589-3600398

Περίοδος Β' • Χρόνος 11ος • Τεύχος 262

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δ. Ντακ	
«Αυριανοί» κλέφτες στη χώρα που εκ- προσωπεί ο Γκούφης	9
Ρεπόρτερ	
Οι Αμερικάνοι έβαλαν χέρι στα διπλω- ματικά απόρρητα	11
Α. Κοσώνας	
Ήπιο κλίμα: Άριστο κλίμα. Και το διάγγελμα	14
Φ. Βασιλείου	
Η εκλογική αναβίωση του Κέντρου	16
Δ. Κ. Μιχαήλ	
Το φάντασμα του Κέντρου και ο προε- κλογικός προσεταιρισμός	18
Χρ. Κυριαζής	
Ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. Κρίση εμπι- στοσύνης και προσδοκίες	20
Δ. Δωδος	
Ευρωεκλογές και μετανάστες	22
Μ. Τρανταλλίδης	
Ευρωεκλογές και προοπτικές της Αρι- στεράς	24
Κ. Μιτζήρας - Χ. Βλάχος	
Η μεταμόρφωση της αφίσας	27
Μ. Χαιρετάκης - Μικέλα Χαρτουλάρη	
Βίντεο-Ευρωπαϊκά	30
Πανεπιστημιακός	
Ειδικοί επιστήμονες: Απελπισμένοι ή ά- χρηστοι	34
Ρεπόρτερ	
Έθεσε εαυτήν εκτός Πανεπιστημίου	35
Δ. Στασιανός	
Ο «Αντί-309» και η ειδική αγωγή	36
Α. Π. Ματθαίου	
Η Ιερά Οδός, το αρχαιολογικό πρόβλη- μα και οι αρχαιολόγοι των Αθηνών	42
Α. Τσιτσιπής	
Εθνογραφική προσέγγιση της γλώσσας των νέων	46

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ	
Έξοδοι από το τούνελ	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	10
Η χαρτογράφηση της 17ης Ιουνίου	10
Ίσολογισμοί με πτητική μελάνη	10
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	
Γ. Καλαϊτζής Για ποιά ΕΟΚ;	12
Γ. Ιωάννου	26
ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ	13
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ	
Δ. Ψυχογιός: Η Ευρώπη με πληγώνει	32
Ι. Στ. Παπαδόπουλος: Δυσχέρειες ε- κλεκτόρων	33
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	39
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	
Τατιάνα Γκρίτση-Μιλλέξ: «Γραφή Δ' και Ε'» της Μαντώς Αραβαντινού	48
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	49
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	50

Εξώφυλλο: Ν. Σιδέρης

Ένα εκλογικό δώρο για τα παιδιά των ανα-
γνωστών μας.

ΜΙΚΡΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΩΣΗ

ΕΧΟΥΜΕ ήδη αναφερθεί στην περίφημη «πόλωση», τη λέξη-κλειδί της επικείμενης εκλογικής αναμέτρησης. Πράγματι, τα δυο μεγάλα κόμματα, επιδίωξαν —και το πέτυχαν σε ένα κάποιο βαθμό— οι εκλογές της 17ης Ιουνίου να προσλάβουν διλημματικό χαρακτήρα: ΠΑΣΟΚ ή ΝΔ, συντήρηση ή πρόοδος με λίγα λόγια.

ΕΧΟΥΜΕ και παλαιότερα τονίσει πως για την Αριστερά η «πόλωση» δεν είναι κατ' ανάγκην έννοια τρομοκρατική ούτε βέβαια και επιθυμητή, όταν δεν συντρέχουν κάποιες προϋποθέσεις. Η πόλωση είναι πράγματι αναπόφευκτη όταν συγκρούονται δυο διαφορετικές προτάσεις εξουσίας όχι σε ένα επίπεδο «οροφής» πολιτικών εκπροσωπήσεων, αλλά δυο διαφορετικών σχεδίων κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης. Αλλά ακόμα και τότε, δυνάμεις που πιστεύουν ότι ο κοινωνικός μετασχηματισμός δεν συνοδεύεται ούτε πραγματοποιείται από αυταρχικές εξουσίες, αλλ' αντίθετα, εξαντλεί κάθε μέσο και δρόμο δημοκρατικών λύσεων, η «πόλωση», χωρίς να παρακάμπτεται, αναιρείται μέσα από το προχώρημα των πιο πλατιών διαδικασιών συμμετοχής και ώριμης αντιμετώπισης των προβλημάτων.

ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ λοιπόν μπροστά σε μια τέτοιου τύπου «πόλωση»; Όχι βέβαια. Αυτό που ισχύει δεν είναι σύγκρουση κοινωνική που έχει διαχωρίσει τα ταξικά της σύνορα, αλλά σύγκρουση δυο διαχειριστικών της εξουσίας κομμάτων, που οπωσδήποτε έχουν και τις κοινωνικές τους διαφορές. Διαφορές όμως, που δεν «αντέχουν» ούτε «σηκώνουν» το πραγματικό βάρος μιας πόλωσης όπως την έζησε κάποτε ο τόπος —και την πλήρωσε με αίμα.

ΕΔΩ χρειάζεται όμως μια προσοχή. Από τα «ψέμματα» γίναν συνήθως στον τόπο συγκρούσεις εκπληκτικής έκτασης. Αλήθεια, ο περίφημος «Διχασμός», μια σύγκρουση —δηλαδή δυο καθαρά αστικών— πολιτικών μερίδων, δεν παίχτηκε στους δρόμους ακόμα και με τα όπλα; Και ούτε είναι τόσο «ψέμματα» στην Ελλάδα τελικά το ποιος ελέγχει το ντοβλέτι, απ' τη στιγμή ακριβώς που το κράτος διευθύνει το μεγαλύτερο τμήμα της οικονομίας και ρυθμίζει έμμεσα της περισσότερες δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην κοινωνία.

ΑΛΛΑ η απλή νομή του κράτους, μπορεί να αφορά τους κομματικούς μηχανισμούς και τη διοικητική «νομενκλατούρα» που αναπτύσσεται κάθε φορά στους κόλπους της εξουσίας δεν αφορά όμως ιδιαίτερα, την υπόλοιπη κοινωνία.

Σ' ΑΥΤΗ τη φάση λοιπόν, πίσω από την τεχνητή πόλωση και τον θόρυβό της έχουν εξαφανιστεί τα επίμαχα και σοβαρά θέματα που αφορούν πράγματι όλη την κοινωνία όχι μόνο των ευρωεκλογών αλλά ακόμα και εκείνα που έθεσε από τα πράγματα η «εφ' όλης της ύλης» εκλογική αναμέτρηση.

ΑΠ' ΑΥΤΗ τη σκοπιά επομένως η «πόλωση» υποβαθμίζει τη δημοκρατία, σε όποιο βαθμό η δημοκρατία ορίζεται από τη διαυγή ώριμη και κριτική συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Όταν όμως η συμμετοχή εκβιάζεται από διλήμματα που ενώ δεν ισχύουν επιβάλλονται από το πολιτικό κλίμα, τότε ο πολίτης ακυρώνεται και στην κυριολεξία φιλαθλοποιείται, υποστηρίζει δηλαδή την ομάδα του —το κόμμα του, την παράταξή του— ως οπαδός, χωρίς να μπορεί να προσδιορίσει κατ' ελάχιστον τους όρους του παιχνιδιού.

ΟΣΟΝ αφορά την Αριστερά, που ξέρει από πόλωση γιατί κάποτε την επέβαλε και άλλοτε την υπέστη, αυτές οι εκλογές, αν μη τι άλλο, πρέπει να αναιρέσουν τον μηχανισμό της πόλωσης στο αποτέλεσμά τους μιας και οι αριστεροί μπορούν από την πείρα τους να αναγνωρίσουν πολύ καλά τα πραγματικά αίτια της...

ΑΝΤΙ

Έξοδος από το τούνελ;...

Ο ΙΟΥΝΙΟΣ των προεκλογικών μας πραγμάτων, ξεκίνησε με Σ. Πεπονή. Ακριβέστερα, με τις αντιδράσεις του ΚΚΕ εσ. και του ΚΟΔΗΣΟ στην «φιλοσοφία Πεπονή», σύμφωνα με την οποία όποιος δεν αποδέχεται τις κυβερνητικές τηλεοπτικές ρυθμίσεις ή τα τεχνητά διλήμματα (του τύπου «ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά») ή το δικαίωμα του «αρμόδιου υπουργού» να λογοκρίνει και να ακρωτηριάζει κείμενα πολιτικών κομμάτων, αυτός «συντονίζεται ανοιχτά με τη Δεξιά»!

ΤΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ αργότερα, την «φιλοσοφία» αυτή του Σ. Πεπονή, έμελλε να στηρίξει ο άτυπος —και άσπονδος— προϊστάμενός του (μερικοί τον αποκαλούν «Mon-sieur le Controleur»...) Αντώνης Στρατής. Γράφοντας, έτσι, στο «Βήμα της Κυριακής» και χρησιμοποιώντας, υποτίθεται, διατυπώσεις ελαφρώς κομψότερες από εκείνες του Σ. Πεπονή, ο Α. Στρατής, πολιτικός σύμβουλος του πρωθυπουργού, αισθάνθηκε την ανάγκη να εμφανιστεί, και αυτός, απολογητής —θεωρητικός απολογητής...— της κυβερνητικής πολιτικής: Όσοι διαμαρτύρονται για την τηλεοπτική πολιτική μας —έγραψε— όσοι ζητούν διαλόγους και όχι μονολόγους, όσοι έρχονται στο προαύλιο της Αγ. Παρασκευής —όπως ήρθαν οι «Ρηγάδες» και ο πρόεδρος του ΚΟΔΗΣΟ Γιάγκος Πεσμαζόγλου— όσοι αναμασούν την επωδό περί «δύο μονομάχων» και περί «γραμμής οξύτητας, που βολεύει τους δύο "μονομάχους"», όσοι στήνουν «πειρατικούς ραδιοσταθμούς» —όπως έκαναν ο Στάθης Παναγιώλης και το ΚΚΕ εσ.— όλοι αυτοί, γίνονται «εξ αντικειμένου αθέλητοι σ υ ν ε π ι κ ο υ ρ ο ι (θυμάστε το «συνοδοιπόροι»;...) στο κλίμα της αναταραχής», αφού «προσθέτουν τη φωνή τους στη μεγάλη χορωδία της Δεξιάς»!

Το δικαίωμα του «πρώτου διδάξαντος»

ΚΑΠΟΙΟΣ, βέβαια, θα μπορούσε ν' αναρωτηθεί: Με ποιο δικαίωμα ο Αντώνης Στρατής —ο όποιος Αντώνης Στρατής— ελέγχει πολιτικά κόμματα, επισημαίνει τον «ολισθηρό δρόμο» που ακολουθούν και, τελικά, αποφαινεται για το αν συμπορεύονται ή δεν συμπορεύονται με τη Δεξιά;

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ, νομίζουμε, είναι ευχερής: Με το δικαίωμα του «πρώτου διδάξαντος —από πλευράς ΠΑΣΟΚ— την πόλωση»! Αυτό, κανείς δεν του το αμφισβητεί. Πράγματι, από τον περασμένο Φεβρουάριο, ο πολιτικός σύμβουλος του πρωθυπουργού επέμενε ότι θα ήταν λάθος τακτικής, αν οι επιτελείς του ΠΑΣΟΚ έριχναν το βάρος τους στην «ευρωπαϊκή καθαρότητα» της ψήφου της 17ης Ιουνίου. «Το ΠΑΣΟΚ —έγραφε— δεν γίνεται ν' αντιμετωπίσει την πρόκληση (της Νέας Δημοκρατίας) με σταυρωμένα χέρια, ούτε να οδηγηθεί στη σύγκρουση ως πρόβατον επίσφαγην».

ΤΟ ΑΡΘΡΟ εκείνο (5 Φεβρουαρίου, στο «Βήμα της Κυριακής», επίσης), είχε προκαλέσει, τότε, σάλο, στην ηγετική ομάδα του ΠΑΣΟΚ: Ο Στρατής —είπαν— δεν καταλαβαίνει τίποτε από πολιτική... Γιατί, αν δεχτούμε την αναμέτρηση «εφ' όλης της ύλης» —όπως μας προκαλεί ο Αβέρωφ— τότε, θα πρέπει να ξεκινήσουμε όχι πλέον από το 40,12% που μας έδωσε η κάλη των ευρωεκλογών, αλλά από το 48,07% των εθνικών εκλογών, πράγμα που δεν συμφέρει, γιατί τα χαρτιά μας —τα χαρτιά του ΠΑΣΟΚ— είναι πεσμένα.

Ο Α. ΣΤΡΑΤΗΣ δέχτηκε αγόγγυστα την κριτική... Αλλά δεν τα έβαλε κάτω: «Την τελική στρατηγική —έγραψε μια βδομάδα αργότερα— θα επιλέξει ο κυρίαρχος λόγος του προέδρου του ΠΑΣΟΚ και πρωθυπουργού και των αρμοδίων κομματικών οργάνων». Όσπου, κάποτε, και ο πρωθυπουργός και τα αρ-

μόδια κομματικά όργανα, ανακάλυψαν —φως εξ ουρανού— ότι η όξυνση, η «ποδοσφαιροποίηση» του προεκλογικού αγώνα, τα πλαστά διλήμματα, βολεύουν όχι μόνο τη Νέα Δημοκρατία, αλλά και το ΠΑΣΟΚ... Ανακάλυψαν ότι οι οξείς τόνοι στα μπαλκόνια, οι μονόλογοι, ο φανατισμός, οι «μετακινήσεις πληθυσμών» —από την Εύβοια στη Θεσσαλονίκη λ.χ. ή από την Κρήτη στην Πάτρα— και θλιβερά παρόμοια, εξυπηρετούν, εξίσου καλά, και το ΠΑΣΟΚ!

ΑΛΛΩΣΤΕ, δεν έλειψαν κάποιοι ψυχροί, πονηροί και μικροκομματικοί, υπολογισμοί: Αν —σκέφτηκαν οι επιτελείς του ΠΑΣΟΚ— προβάλουμε σαν υπ. αρ. 1 αδυσώπητο δίλημμα του προεκλογικού αγώνα το «ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά», αν καταφέρουμε και πείσουμε ότι, στις ευρωεκλογές αυτές, διακυβεύονται τα πάντα —η Καρχηδών, ο σοσιαλισμός, οι κατακτήσεις του λαού— αν κάνουν και ολίγη αυτοκριτική («βεβαίως έγιναν λάθη, πλην ό,τι προέχει, αυτή τη στιγμή, είναι η μη επάνοδος της Δεξιάς», κτλ.), τότε... Τότε, υπάρχει πιθανότητα να κερδίσουμε, πρώτο, τους 450.000 ψηφοφόρους που, στις προηγούμενες εκλογές, είχαν ψηφίσει ΠΑΣΟΚ για την εθνική Βουλή, αλλά μικρότερα κόμματα για την Ευρωβουλή... Δεύτερο, να αλώσουμε ένα κομμάτι από τις 300.000 ψήφους του ΚΚΕ εσ. ή τις 280.000 ψήφους του ΚΟΔΗΣΟ. Κοντολογίς: Να κερδίσουμε ή έστω να διαβρώσουμε το 12,5% του εκλογικού σώματος (700.000 ψήφοι, περίπου) που, στις προηγούμενες εκλογές, είχαν ρίξει την ψήφους στα λεγόμενα «μικρά κόμματα».

ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ αυτά, βρήκαν έκφραση στο σημερινό προεκλογικό κλίμα, όπου οι λογής αρχηγοί ή υπαρχηγοί ή ανθύπατοι του ΠΑΣΟΚ και της Ν. Δημοκρατίας, ανταγωνίζονται στο ποιος θα κλιμακώσει την ένταση —φυσικά, εν ονόματι, πάντοτε, του... ηπίου κλίματος!— και, προπαντός, στο ποιος θα μηδενίσει την παρέμβαση του λαού, στο πεδίο πάλης που λέγεται Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

ΚΑΠΟΙΕΣ φωτεινές εξαιρέσεις (από πλευράς ΠΑΣΟΚ), δεν λείπουν, βέβαια, όπως λ.χ. η πρόσφατη ομιλία του Γ. Γεννηματά, στο Γαλάτσι: «Με την τροπή που έχουν πάρει οι ευρωεκλογές "εφ' όλης της ύλης" —είπε— υποβαθμίστηκε το βασικό περιεχόμενό τους, που είναι η ΕΟΚ, και η οποία δεν αναφέρεται σχεδόν καθόλου»! Η όποια εξαίρεση, όμως, δεν αναιρεί την κοινή διαπίστωση που λέει ότι —δέκα μέρες πριν από τις ευρωεκλογές— οι δύο «μονομάχοι» όχι μόνο αρνούνται οποιοδήποτε διάλογο ή πρόγραμμα ή απολογισμό (των ευρωβουλευτών τους), αλλά κάνουν το παν για να εκφοβίσουν το εκλογικό σώμα!

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ της Ν. Δημοκρατίας, επί παραδείγματι, μας βεβαιώνει πως έτσι και δεν κερδίσει τις εκλογές αυτές το κόμμα του —και ας είναι το περιεχόμενό τους η ψήφιση, απλώς, 24 βουλευτών— θ' ανατραπεί το κοινωνικό καθεστώς και η Ελλάδα —μέσα από την κολεκτιβοποίηση που απεργάζεται το ΠΑΣΟΚ— θα πέσει πίσω από το «παραπέτασμα», απ' όπου δεν υπάρχει δρόμος επιστροφής... Από την πλευρά τους, ο πρόεδρος και οι επιτελείς του ΠΑΣΟΚ, μας βεβαιώνουν πως έτσι και δεν συσπειρωθούμε όλοι —κομμουνιστές, ευρωκομμουνιστές, σοσιαλιστές, κεντρώοι, οι όποιοι αντιδεξιοί— γύρω από τον ισχυρό αντιδεξιό πόλο που λέγεται ΠΑΣΟΚ, εγκαταλείποντας τα άλλα αριστερά ή αντιδεξιά κόμματα που κινούνται με «όρια χαμηλών βαθμίδων ψήφου» (sic), τότε, θα ξηρανθεί η εμπειλος —η δημοκρατική άνοιξη— που έφερε το ΠΑΣΟΚ και να επανέλθουμε στο εμφυλιοπολεμικό καθεστώς των φακέλων, των διώξεων και του διαχωρισμού των Ελλήνων σε «εθνικοφρονες» και «απάτριδες»! Και για τον λόγο αυτόν, ακριβώς, το ΠΑΣΟΚ υιοθέτησε, στην προεκλογική του εκστρατεία «εθνικοφρονα» συνθήματα του τύπου «ΨΗΦΙΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ» ή «ΠΡΩΤΑ Η ΕΛΛΑΔΑ»! (Μερικοί φίλοι της Αλλαγής μίλησαν για «ανατριχιαστικά» συνθήματα, αλλά αυτό δεν φαίνεται να ενοχλεί τους επιτελείς του ΠΑΣΟΚ.

Οι ρεβανσιστές της Δεξιάς

ΦΥΣΙΚΑ, και το ΠΑΣΟΚ, και η Ν. Δημοκρατία, ξέρουν πως τίποτα απ' όσα φοβερά προαναγγέλλουν, δεν πρόκειται να επέλθουν στον τόπο αυτόν. Ούτε υπάρχει κίνδυνος η Ελλάδα να πέσει πίσω από το... «παραπέτασμα», ούτε υπάρχει περίπτωση να επιστρέψει η Δεξιά! Το ΠΑΣΟΚ, ιδιαίτερα, ξέρει πως αν ε-

πέμενε στην ευρωπαϊκή διάσταση των εκλογών και δεν ακολουθούσε το διαβόητο «εφ' όλης της ύλης», τότε, και η απομόνωση του αρχηγού της Ν. Δημοκρατίας θα ήταν πλήρης, και το πολιτικό (ηθικό) κέρδος θα ήταν σημαντικό, αφού θα είχαμε μια αυθεντική καταγραφή των πολιτικών δυνάμεων της χώρας, με το σύστημα της απλής αναλογικής.

ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ και ΠΑΣΟΚ, όμως, προτίμησαν να το πάνε στην όξυνση, υποτιμώντας και το ήθος και τη νοημοσύνη του εκλογικού σώματος. Αλλά, ακριβώς γι' αυτό, ελάχιστες μέρες πριν από τις ευρωεκλογές, ψηφοφόροι, μέχρι τώρα, της Ν. Δημοκρατίας, αρχίζουν να προβληματίζονται κατά πόσο θα πρέπει, με την ψήφο τους, να «κυρώσουν» τον ρεβανσισμό —και σκοταδισμό— του κ. Αβέρωφ, κατά πόσο θα πρέπει να ενισχύσουν τα ακροδεξιά στοιχεία που «άλωσαν το κόμμα του Καραμανλή». Άλλο τόσο, όμως, ψηφοφόροι, μέχρι χτες, του ΠΑΣΟΚ, διερωτώνται κατά πόσο ψηφίζοντας μικρότερα αριστερά κόμματα, με συνεπή ευρωπαϊκή πολιτική, δίδουν στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ μια μοναδική ευκαιρία για ν' αντιληφθεί —μέχρι τη διεξαγωγή, τουλάχιστον, των γενικών εκλογών— ότι η τεχνητή πόλωση, η έπαρση της εξουσίας και η υποτίμηση του λαού, δεν έχουν σχέση με την υπόθεση της Αλλαγής, που χρειάζεται νέα πνοή και νέα ορμή.

ΟΠΩΣ ΚΑΙ αν έχει το πράγμα, φαίνεται ότι η πόλωση που καλλιέργησαν οι δύο μονομάχοι —προεξάρχοντας, πάντοτε, του κ. Αβέρωφ— αρχίζει να χάνει έδαφος. Το εκλογικό σώμα, αφού, προς στιγμή, τρομοκρατήθηκε, και πτοήθηκε, δείχνει να βγαίνει από τη σύγχυση και τα πολωτικά διλήμματα. Και να αναζητεί, με νηφαλιότητα, τα «συν» και τα «πλην» του κάθε κόμματος. «Έξοδος από το τούνελ», θα έλεγε σε άλλη περίπτωση, ο πρωθυπουργός...

ΑΝΤΗΝΩΡ

Η ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΔΕΣΜΑ

Ρωμιοσύνη. Η πρώτη αυτοδιαχειριζόμενη συνεταιριστική εφημερίδα

Η «Ρωμιοσύνη» είναι η πρώτη αυτοδιαχειριζόμενη
- συνεταιριστική εφημερίδα
Χωρίς οικονομικές εξαρτήσεις. Χωρίς εκδότες.
Στρατευμένη με τις προοδευτικές δυνάμεις, στην
υπηρεσία του λαού και του τόπου.
Αποκαλυπτική στην ενημέρωση. Υπεύθυνη στο σχολιασμό.
Ασυμβίβαστη στις αρχές της.
Ελεύθερη να δει και να πει την αλήθεια.

Ρωμιοσύνη

Η Εφημερίδα των Δημοσιογράφων

ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ
Η ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΣΤΟ
ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΟ

Όσο για έναν μπιντέ...

Με συγκίνηση διάβασαν οι αφελείς πριν δυο βδομάδες την είδηση για τη γενναία δωρεά ενός Έλληνα πολίτη στο Πολεμικό μας Ναυτικό. Όπως περιέγραφαν τα ρεπορτάζ, μια μέρα, ένας κύριος κρατώντας μια βαλίτσα, εμφανίστηκε στο Γενικό Επιτελείο Ναυτικού και ζήτησε να δει τον Αρχηγό κ. Νίκο Παππά. Πράγματι ο πολίτης οδηγήθηκε στο γραφείο του κ. Παππά, όπου άνοιξε τη βαλίτσα του, γεμάτη χιλιάρικά, και την πρόσφερε για τις ανάγκες του ναυτικού μας. Η βαλίτσα είχε 20.000.000 δρχ. και ο σεμνός δωρητής ήταν ο εφοπλιστής κ. Λάτσης.

Συγκίνηση στον Τύπο από τη δωρεά, επιφυλλίδες για τον πατριωτισμό των «διωκόμενων» από το ΠΑΣΟΚ εφοπλιστών, όλα αυτά τα προκάλεσε η χειρονομία του μεγάλου ευεργέτη.

Αλλά, πριν ξεχαστεί η γενναιόφρων πατριωτική χειρονομία, οι αναγνώστες των ίδιων εφημερίδων διάβασαν έκπληκτοι και γοητευμένοι, πως ο ίδιος ο κ. Λάτσης δωρίζει στο βασιλιά της Σαουδαραβίας και προσωπικό του φίλο μια θαλαμηγό αξίας μόλις τεσσεράμισι δισεκατομμυρίων δραχμών.

Οι τυχεροί μάλιστα που αγοράζουν εφημερίδες που παρακολουθούν με μεγαλύτερη προσοχή τον κόσμο των VIPS μάθανε και λεπτομέρειες: ότι οι ταπετσαρίες, είναι με χρυσοκλωστή, ότι κυριαρχεί στα τελευταία μικροαντικείμενα το χρυσάφι, τα σπάνια έργα τέχνης που κοσμούν τους εσωτερικούς χώρους, κτλ.

Η ιστορία είναι άκρως διδακτική. Η «φιλία» του κ. Λάτση στον βασιλέα της Σαουδαραβίας τιμάται τεσσεράμισι δισεκατομμύρια δραχμές, ενώ η φιλοπατρία του εκδηλώνεται με 20.000.000 δραχμές.

Μόνο η αρρωστημένη αριστερά μας καχυποψία μας κάνει να πιστεύουμε πως κάποιος σύμβουλος δημοσίων σχέσεων του κ. Λάτση, εν όψει ακριβώς του προκλητικού δώρου στον Φαχντ του συνέστησε να κάνει προηγουμένως μια χειρονομία στους «ιθαγενείς», η οποία και έγινε εγκαίρως...

Προτείνουμε λοιπόν —και το εννοούμε σοβαρά κ. Παππά και κ. Δροσογιάννη— το Πολεμικό Ναυτικό να αρνηθεί την

«δωρεά» του κ. Λάτση και να του στείλει πάραυτα πίσω τα χρήματα της θλιβεράς του ελεημοσύνης.

Άλλωστε με αυτά τα 20.000.000 θα μπορούσε να προσθέσει άλλον έναν χρυσό μπιντέ για την ανακούφιση τη δική του και των φίλων του στη θαλαμηγό.

Ας μην του στερήσουμε την ολοκλήρωση της φιλίας εν ονόματι του πατριωτισμού...

«ΡΑΔΙΟ-ΔΙΑΛΟΓΟΣ» ΚΑΙ Ο ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ

Το εγχείρημα του ΚΚΕ εσ. για μια πολυφωνία στα μέσα μαζικής ενημέρωσης προσέκρουσε —με τη σειρά του— στον κρατικό μονόλογο. Έτσι, δύο εισαγγελείς, με την πρέπουσα στην υπόθεση σοβαρότητα και ευγένεια διέκοψαν λίγη ώρα μετά την έναρξη της εκπομπής τη λειτουργία του σταθμού.

Όπως είναι γνωστό, η κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι στηρίζεται στο Σύνταγμα και τους νόμους του κράτους που όπως επαναλαμβάνει μονότονα ο κ. Μαρούδας δεν επιτρέπουν στην κυβέρνηση να διαχωρίζει τους Έλληνες σε πολίτες α' και β' κατηγορίας, σε προνομιούχους και μη.

Φαίνεται λοιπόν ότι για όλους τους άλλους ισχύουν το Σύνταγμα και οι νόμοι, εκτός από την κυβέρνηση. Διότι η προνομιακότατη μεταχείριση που εξασφαλίζει το ΠΑΣΟΚ για την πολυποίκιλη παρουσίαση των θέσεων του στα μέσα ενημέρωσης μετατρέπει τον χρόνο όλων μαζί των υπολοίπων κομμάτων σε μικρό κλάσμα των φιλοκυβερνητικού χειμάρρου των δύο ΕΡΤ.

Ο ΣΚΟΤΑΔΙΣΜΟΣ ΦΩΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Δεν ισχυριζόμαστε βέβαια ότι για όλα «φτάνει το ΠΑΣΟΚ». Αλλά είμαστε βέβαιοι πως πολλά από όσα συμβαίνουν φαινομενικά ερήμην της κεντρικής εξουσίας εξαρτώνται πρακτικά και άμεσα από τις ρυθμίσεις της, τις πρωτοβουλίες της ή τις παραλείψεις της.

Για παράδειγμα, θα ήταν δύσκολο μέσα σε δυο χρόνια ακόμα και αν το ΠΑΣΟΚ είχε πλήρη άποψη για την Μέση Εκπαίδευση να μπορούσε να αλλάξει διδακτικά εγχειρίδια, αναλυτικά προγράμματα ή ακόμα περισσότερο να «λύσει» τα τεράστια προβλήματα «υλικοτεχνικής» όπως λέμε, υποδομής.

Αυτό που θα μπορούσε να αλλάξει όμως σε μια μέρα μέσα, είναι το πνεύμα, η νοοτροπία, η αντίληψη που επικρατεί στο σχολείο, όπως αρχίζει από τις σχέσεις διδάσκοντος και διδασκόμενων, προχωράει στα πειθαρχικά μέτρα, τις απουσίες, τα βαθμολόγια κτλ.

Αυτό το κλίμα λοιπόν που οι

κοδόμησε στο σχολείο μια αυταρχική εξουσία που ήθελε να διαιωνίσει τους υποτελείς της, περιφερειακά μόνον εθίγη από την εκπαιδευτική πολιτική του ΠΑΣΟΚ και μάλιστα σε επίπεδο κορυφής, όπου πράγματι υπήρξε ένα ρήγμα στις κατεστημένες δυνάμεις.

Απ' την άλλη όμως, στα χιλιάδες σχολεία «τι έχεις Γιάννη, τι είχα πάντα».

Ως χαρακτηριστική και τυπική τέτοια περίπτωση, αναφερόμαστε στα πρακτικά της διώξης που έχει εξαπολύσει —εντελώς ανενόχλητος φυσικά— κάποιος Λυκειάρχης επαρχιακού ΚΕΤΕ εναντίον μιας καθηγήτριας της σχολής «του».

Απολαύστε το κλίμα της καταγγελίας του κ. Λυκειάρχη που θάλπει το Υπουργείο Παιδείας: «α) Η στάση ελευθεριότητας της καθηγήτριας προς μαθητές δημιουργεί την απώλεια πειθαρχίας και τάξης στη λειτουργία του σχολείου... β) Σε κάθε απόφαση του Συλλόγου είναι αντιδραστικό

στοιχείο, που θέλει να επιβάλει τις απόψεις που είναι πάντοτε για το συμφέρον των μαθητών. γ) Αυτή η ευχέρεια και η ευκολία στις σχέσεις της καθηγήτριας και των μαθητών οπωσδήποτε θα δημιουργήσει προβλήματα στις εξετάσεις τόσο όταν είναι εξετάστρια ή επιτηρήτρια αφενός και αφετέρου η βαθμολογία που θα πραγματοποιήσει... να θεωρηθεί μεροληπτική υπέρ ορισμένων και καταδικαστική υπέρ (sic) άλλων μαθητών. δ) Η διδασκαλία που ενεργεί η παραπάνω καθηγήτρια σε ορισμένα μαθήματα έχει δημιουργήσει νεόγνωρες αντιλήψεις κτλ».

Συνεχίζει λοιπόν ο απολαυστικός Λυκειάρχης με τα τρισβάρβαρα ελληνικά του και τις καταγγελίες και ζητά από τους «ανωτέρους» του να κάνουν στην καθηγήτρια τις ακόλουθες συστάσεις: «α) Να κρατά τη θέση της ως καθηγήτρια, γιατί η επαρχία μας είναι συντηρητική και δεν σηκώνει πρωτοτυπίες β) Να ενημερωθεί και ακολουθήσει τις διαταγές του Υπουργείου στα θέματα

εξετάσεων (βαθμολογίες γραπτών δοκιμίων —καθορισμό ύλης κτλ.) γ) Να ακολουθήσει την ύλη και τα μαθήματα όπως οι άλλες καθηγήτριες. δ) Να προσέξει τη στάση της κτλ.».

Αυτά λοιπόν εντελλεται ο λαμπρός Λυκειάρχης. Και θα ήταν μεγάλο λάθος να τον θεωρήσουμε ως ατομική περίπτωση.

Πίσω από τη θλίψη, τη μιζέρια, τον σκοταδισμό που αποπνέει η σκέψη του και το κείμενό του, το σημαντικό είναι να δούμε πού εδράζεται η πρακτική του. Διότι ο κ. Λυκειάρχης τα κάνει όλα αυτά στηριγμένος στις εξουσίες και τις διαδικασίες που του παρέχει το Υπουργείο Παιδείας στο οποίο άλλωστε και αναφέρεται για τον έσχατο σωφρονισμό της «απροσάρμοστης» καθηγήτριας.

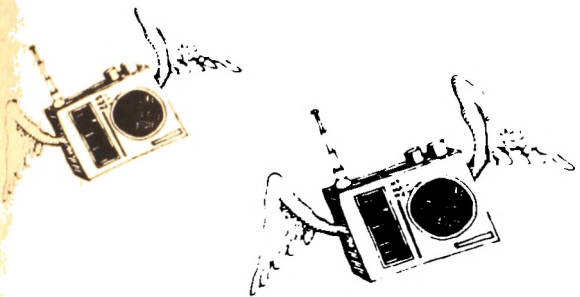
Ο κ. Λυκειάρχης τα «είπε όλα». Τι θα πει άραγε το Υπουργείο Παιδείας; Εμείς αν χρειαστεί θα επανέλθουμε κ. Κακλαμάνη, που σας αφιερώνουμε, αυτό το λαμπρό δείγμα εκπαιδευτικής αλλαγής...

Αλλά στο θέμα της ελεύθερης ραδιοφωνίας είμαστε βέβαιοι πως λίγα είναι «τα ψωμιά» της κυβερνητικής αυθαιρεσίας. Από τα στοιχεία που έχουν συγκεντρώσει τα στελέχη των διαφόρων προσπαθειών για μια ελεύθερη ραδιοφωνία προκύπτει ότι στα διόμισι χρόνια του ΠΑΣΟΚ έχουν γίνει 1.920 δίκες ραδιοερασιτεχνών.

Όμως, η πυκνωση ομαδικών προσπαθειών και η υιοθέτησή τους από φορείς κοινωνικούς και πολιτικούς έχουν εξαναγκάσει και την κυβέρνηση ήδη σε διαφοροποιήσεις πρακτικής και τακτικής.

Έτσι, ενώ στους «ανώνυμους» ραδιοερασιτέχνες συνεχίζεται το «μπουκάρισμα» και η «σκληρή» στάση (πρόσφατα σκίστηκαν καναπέδες, σε σπίτι «υπόπτου» για να βρεθούν μηχανήματα), στις συλλογικές και «επώνυμες» προσπάθειες ανακαλύφθηκε εκ νέου η ευγένεια που επιβάλλεται άλλωστε στις σχέσεις των δημοσίων οργάνων ακόμα και στους «παρανομούντες» πολίτες.

Όπως θα λέγαμε και στην παραδοσιακή γλώσσα η «ίδια η ζωή» οδηγεί στην αναγνώριση του συνταγματικού δικαιώματος στην ελευθερία της πληροφόρησης που ούτως ή άλλως την απαιτούν και την επιβάλλουν οι πολίτες.

Η ΕΡΤ ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ κ. ΠΕΠΟΝΗ...

Δεν θα μπορούμε στο γνωστό πια ρεφραϊν των επικρίσεων για την πολιτική του κ. Πεπονή στα δύο κανάλια. Οι πρωθυπουργικές δηλώσεις στο αεροπλάνο για τη Φιλανδία διέλυσαν και τις οποιεσδήποτε αμφιβολίες για το επίπεδο από το οποίο απορρέουν οι σχετικές αντιλήψεις και εντολές.

Υποθέτουμε ότι το πρόβλημα και η ευθύνη του κ. Πεπονή είναι αλλού. Σε σχέση δηλαδή με όσα έγραψε ή υποστήριξε κατά καιρούς και που το τελευταίο δημόσιο αξίωμά του έχει βάνουσα διαψεύσει. Αλλά δεν είναι δικιά μας υπόθεση οι λογαριασμοί του κ. Πεπονή με τη συνείδησή του.

Αυτό που αφορά όλους όμως είναι τι αποτελέσματα παράγουν οι σχετικοί χειρισμοί στη δημόσια ζωή της χώρας. Και τα αποτελέσματα είναι πολλά και επώδυνα.

Καλώς ή κακώς (κακώς κατά τη γνώμη μας) η τηλεόραση είναι ο αποφασιστικός πια τρόπος όχι μόνο συμμετοχής του πολίτη στα κοινά αλλά και πρόσληψης της θεσμικής οργάνωσης της κοινωνίας και αξιολόγησης των λειτουργιών της.

Και η τηλεόραση όπως λειτουργεί, με τα χρονοδιαγράμματα, τους μονολόγους, την εικονογράφηση των πάντων με μονοδιάστατο τρόπο, τείνει ουσιαστικά προς την κατάργηση της πολιτικής, αφού καταργείται ο διάλογος, το επιχείρημα, η «κόντρα» δηλαδή που κάποτε έστω και σε επίπεδο καφενείου υποχρέωνε τον πολίτη να είναι φορέας άποψης.

Ταυτόχρονα η αίσθηση μιας υπερκείμενης εξουσίας διαπαιδαγωγεί σε μια παθητικότητα, εξυπνοποιεί την προστατευτική μορφή του Μεγάλου Αδελφού που αποφασίζει για το καλό και το κακό, το πρέπει και το απαγορευμένο.

Όταν ο κ. Πεπονής κόβει προσωπικά το διάλογο του κ. Πεσματζόγλου με τον κόσμο, κόβει συμβολικά το τελευταίο νήμα μιας φιλελεύθερης, παράδοσης που διαρκούσε σ' αυτό τον τόπο. Ο πολίτης μπορεί να ακούει αλλά δεν μπορεί να διαλέγεται έστω και δια κατασκευασμένων αντιπροσώπων. Ο πολίτης μπορεί να αποφασίζει για τον καλύτερο μονόλογο περί του πράγματος, αλλά δεν μπορεί να στοχάζεται για το «πράγμα» το ίδιο...

Έχουμε μόνο μια μικρή υποψία. Ότι δηλαδή ο ιδιόρρυθμος άναρχος λαός που είναι ο ελληνικός, επειδή ακριβώς διαισθάνε-

ται την άνωθεν παρέμβαση, επειδή πάντα γοητεύεται από τους διωκόμενους, επειδή ταυτίζεται συνήθως με τους «απέξω» θα παράγει στο τέλος κάποια έκπληξη.

Έχουμε δηλαδή την υποψία, ότι αν επιβιώσουν τελικά σ' αυτές τις εκλογές μικρά κόμματα, όπως το ΚΟΔΗΣΟ και το ΚΚΕ εσ., θα οφείλεται κυρίως σ' αυτό τον απελπισμένο —και δίκαιο— αγώνα της ισοτιμίας, που ακουμπάει σε καλή λαϊκή φλέβα σ' αυτό τον τόπο.

Αλλά εν πάση περιπτώσει δεν φτάσαμε στο 1984 για να υποχρεωνόμαστε να συζητάμε υπό την σκιά του «1984».

Ποτέ δεν είναι αργά κ. ιθύνοντες του ΠΑΣΟΚ για κάποιες ωριμότερες αποφάσεις...

ΚΑΤΣΑΡΟΛΑΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

Το 'χουν συνήθιο πια οι νεοδημοκράτες να κάνουν λάθη αφετηρίας, λάθη πρωταρχικά δηλαδή και κεφαλαιώδη.

Αν διάβαζαν τις σχετικές στήλες των οικονομικών περιοδικών θα ανακάλυπταν πως οι πλέον ευημερούσες εταιρείες στην Ελλάδα είναι όσες εισάγουν χύτρες ταχύτητας και οικιακά σκεύη γενικά. Το απλούστερο των συμπερασμάτων είναι πως κανείς δεν αγοράζει χύτρες αν δεν έχει κάτι να βάλει μέσα...

Αυτή την κατσαρόλεια λογική, αγνόησαν όμως οι νεοδημοκράτες μας, και οδηγήθηκαν στην αποτυχία της πλατείας Κολοκοτρώνη.

Υπό το απαθές βλέμμα του στρατηγού, ελάχιστες χιλιάδες άνθρωποι, ενδεχομένως και εμποροβιοτέχνες ανάμεσά τους, διαδήλωσαν τη μαχητική αντίθεσή τους στην κυβέρνηση που «οδηγεί τους μικρομεσαίους στην καταστροφή».

Οι οργανωτές της συγκέντρωσης έκαναν και «ντρίπλα» μαζικής πολιτικής. Δεν παρουσιάστηκαν ως στελέχη της ΝΔ. Και εστίασαν τα πυρά τους κυρίως κατά του Υπ. Εμπορίου. Παρόλες όμως τις «ντρίπλες» η συγκέντρωση απέτυχε, εν μέρει διότι ακρι-

Τι μπορεί να σημαίνουν για σας οι οικονομικές επιδόσεις* μιας Ασφαλιστικής Εταιρίας; (όταν είναι τόσο εντυπωσιακές) σιγουριά!

Και η σιγουριά που εμπνέει η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ στηρίζεται:

- Στα κεφάλαιά της και τα ελεύθερα αποθεματικά, που ξεπερνούν το 1.300.000.000 δραχμές.
- Στο σύνολο του ενεργητικού της, που είναι πάνω από 2.900.000.000 δραχμές.
- Στα καθαρά ασφάλιστρα, που φτάνουν περίπου το 1.500.000.000 δραχμές.
- Στα έσοδά της από επενδύσεις, που ανέρχονται σε 263.000.000 δραχμές.
- Στα 610.000.000 δρχ. καθαρά κέρδη της, που της χάρισαν, για δεύτερη συνεχή χρονιά, τον τίτλο της πρώτης σε κέρδη Ασφαλιστικής Εταιρείας στην Ελλάδα.

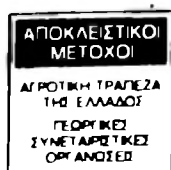
ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ:

Αυτά τα κέρδη επενδύονται σε κοινωφελή έργα για το ξαναζωντάνεμα της ελληνικής υπαίθρου. Γιατί η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι Κρατικο-συνεταιριστική Εταιρεία.

* ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟ 1982

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ:

ΖΩΗΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΦΩΤΙΑΣ, ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ, ΧΑΛΑΖΙΟΥ, ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ, ΚΤΗΝΑΣΦΑΛΕΙΕΣ.

**Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ**
κοντά σας ό,τι κι αν τύχει

βώς στα στρώματα που απευθυνόταν λειτουργεί η χύτρα ταχύτητας και όχι η κατσαρόλα...

Τι θέλουμε να πούμε απλά: οι «μικρομεσαίοι» που θίγονται από τα μέτρα Κεδικογλου είναι όντως αυτοί που επισήμανε εύστοχα το Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ, οι αεριτζήδες μεταπράτες ή εκείνοι που ευνοημένοι από χιλιάδες «ειδικές» ρυθμίσεις πραγματοποιούσαν τζίρο ακόμα και εκατοντάδων εκατομμυρίων χωρίς να καταβάλουν δραχμή έστω φόρου!

Τα μέτρα του Υπ. Εμπορίου όχι απλά είναι θετικά και επιβεβλημένα αλλά πρέπει να ολοκληρωθούν σε όλους τους τομείς αυτής της «επίσημης παραοικονομίας», όπου υπάρχουν οι τεράστιες διαρροές των δισεκατομμυρίων.

Όταν όμως κερδίζεις εκατομμύρια και σου αφαιρούν ένα μικρό τμήμα των υπερκερδών σου, (πράγμα που συμβαίνει σήμερα), δεν κάνεις επανάσταση —ίσως ούτε καν διαμαρτυρία. Μπορεί κατά βάθος να είσαι και ευγνώμων που η ζωή σου συνεχίζεται ήρεμα με γεμάτη πάντα την χύτρα ταχύτητας.

Διότι βέβαια, από εκεί που θα μπορούσε να υπάρξει πραγματική μαζικότητα, από τις απλές κατσαρόλες δηλαδή της λαϊκής γειτονιάς, η Δεξιά δεν έχει τίποτα να ελπίζει.

Όχι γιατί αυτές οι κατσαρόλες είναι πάντα γεμάτες. Αλλά γιατί δεν θα αδειάσουν περισσότερο υπέρ της ευημερίας της χύτρας ταχύτητας...

□

Ο ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΝΙΣΜΟΣ ΑΝΩΤΑΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΟΥ ΛΑΪΚΙΣΜΟΥ

Είναι πολύ κακός δείκτης το γεγονός πως το σύνθημα του ΠΑΣΟΚ «ψήφισε ελληνικά - ψήφισε ΠΑΣΟΚ» συνάντησε κριτική μόνο από μικρούς κομματικούς οργανισμούς και τα λίγα πολιτικά περιοδικά που εξακολουθούν να παραμένουν ανήσυχα «εφ' όλης της ύλης».

Διότι το βαθύτερο πρόβλημα που κρύβει η γενική αποδοχή της νομιμότητας ενός τέτοιου συνθήματος είναι πόσο λίγο λειτουργούν τα προβλήματα δημοκρατίας στη λεγόμενη προοδευτική συνείδηση. Οι δημοκρατικοί άνθρωποι που μια ζωή ταλαιπωρήθηκαν με το διαχωρισμό σε εθνικόφρονες και μη, αποδέχονται σήμερα παρόμοιους διαχωρισμούς, φτάνει αυτή τη φορά να είμαστε «εμείς» από θέση ισχύος, να προσδιορίζουμε εμείς τι είναι ελληνικό και τι δεν είναι.

Από την άλλη μεριά, αυτός ο μειωτικός χαρακτηρισμός, του όποιου περιεχομένου της ψήφου, γίνεται περισσότερο επίφοβος από την έλλειψη οποιασδήποτε αντιστοιχίας έστω και ψευδώνυμης με τα ζητούμενα της συγκεκριμένης εκλογικής μάχης.

Γιατί δεν προσδιορίζει την «ελληνικότητα» σε σχέση με κάποια επιλογή για την ΕΟΚ (π.χ. έξω από την ΕΟΚ) που κι αυτό θα ήταν απαράδεκτο αλλά αποκλειστικά σε σχέση με την ψήφο στο ΠΑΣΟΚ που ανακηρύσσεται σε Σύγα της ελληνικότητας, σε «παγδαλέουσα» του έθνους!

Επειδή το «ταμπέλωμα» των Ελλήνων και μάλιστα με «εθνικές» αξιολογικές κλίμακες είναι ό,τι πιο νοσηρό και διαστρεβλωμένο έχει παράγει η νεοελληνική ιστορία, θεωρούμε επιτακτική υποχρέωση του ΠΑΣΟΚ να πάψει να χρησιμοποιεί με τέτοια άνεση παρόμοια συνθήματα.

Και να θυμηθεί τον εθνικό μας ποιητή πως εθνικό είναι μόνο το αληθινό. Και «επ' ευκαιρία» που λένε, ποια είναι αλήθεια η άποψη του ΠΑΣΟΚ για την ΕΟΚ;

□

ΤΟ ΑΝΤΙ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ

Αγαπητοί φίλοι αναγνώστες,

Συχνά πυκνά γινόμαστε εβδομαδιαίοι, μιας και τα γεγονότα μας αναστατώνουν με τις ημερομηνίες τους. Θα κυκλοφορήσουμε, λοιπόν, και την άλλη Παρασκευή 15 Ιουνίου, το τεύχος 263 που θα καλύπτει σχεδόν αποκλειστικά τις Ευρωεκλογές και το τεύχος 264 θα κυκλοφορήσει στις 22 Ιουνίου. Μετά τον εκλογικό... πυρετό το ΑΝΤΙ ξαναβρίσκει και πάλι τον δεκαπενθήμερο ρυθμό του.

«Αυριανοί» κλέφτες στη χώρα που εκπροσωπεί ο Γκούφ

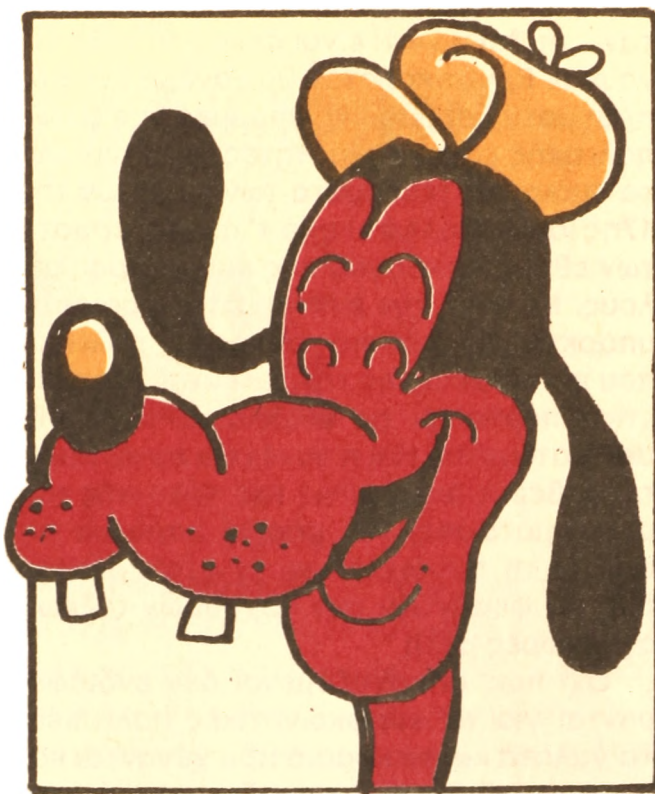
Το οικονομικό σκάνδαλο της *Αυριανής* του αποκάλυψε το ANTI στο προηγούμενο τεύχος του είχε μεγάλη και διασκεδαστική συνέχεια. Πρωταγωνιστές της ίδιας η *Αυριανή* που επεστράτευσε ακόμα και «αγανακτισμένους αναγνώστες» και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Δημήτρης Μαρούδας που δεν έχασε την ευκαιρία να παρομοιώσει τα δεκαπενθήμερα πολιτικά περιοδικά με μίκυ μάους. Παρακολουθείστε πώς εξελίχθηκαν τα κωμικοτραγικά γεγονότα.

«Αυριανή» για ένα φιλότιμο...

Με τον εμπνευσμένο και πολύ λεπτό τίτλο «*Βουδούρη, πες μας πόσα έχεις φάει από προμήθειες*» η *Αυριανή* της Κυριακής 27 Μαΐου 1984 ξεπέρασε το σκόπελο της αποκάλυψης του *Αντί* για την επιστροφή των κουπονιών μ' ένα μελοδραματικό ντελίριο που επιτίθεται σ' ένα ρεπορτάζ του Ελευθέρου Τύπου, ανακατεύει την αυτοκριτική με τη λογική του «*φτωχός αλλά τίμιος*» και το βρισίδι προς όλες τις κατευθύνσεις με την εκλαϊκευμένη ψυχανάλυση. Σύμφωνα μ' αυτό το δημοσίευμα:

1. Η ελληνική κοινωνία είναι ένα σύνολο αλλοτριωμένων ατόμων που έχουν γίνει όλοι κλέφτες. Όπως διαβάζουμε: «*μεταξύ των συνεργατών μας υπήρχαν τεμπέληδες, σαμποτέρ και μερικοί... κλέφτες που μέχρι τα κάδρα και τις γλάστρες μας έχουν πάρει... Και, δυστυχώς, αυτή είναι η ΑΛΗΘΕΙΑ αφού στη χώρα μας, ο κοσμάκης ΕΙΧΕ μάθει, από τους πολιτικούς που τον κυβερνούσαν, να κάνει ότι έκαναν και οι περισσότεροι από αυτούς. Δηλαδή, όπου μπορεί, να... ΚΛΕΒΕΙ*»

Συμπέρασμα: επειδή κάποτε κυβερνούσε η Δεξιά, η *Αυριανή* μπορεί να εκδίδεται σε φοροδιαφυγές. Όπως είπε και ο Ανδρέας Παπανδρέου «*όπλο*» μας

είναι το παρελθόν της Δεξιάς».

2. Η ελληνική κοινωνία συνωμοτεί αυτή τη στιγμή σύσσωμη εναντίον της *Αυριανής*, για κάποιους λόγους που το δημοσίευμα δεν αναφέρει. Η ιστορία με τα κουπόνια είναι λοιπόν νόμιμη άμυνα.

3. Οι αναγνώστες της *Αυριανής* το κατάλαβαν αυτό και επειδή αγαπούν μέχρι θανάτου την εφημερίδα τους, οικειοθελώς δεν γύρεψαν τα κουπόνια τους, μετατρέποντο σε θύματα του αγώνα για ελευθεροτυπία (την έννοια, όχι την εφημερίδα).

4. Για όλα φταίει ο Βουδούρης ή, αν προτιμάτε, ο καλύτερος τρόπος για να αντικρούσης μια κατηγορία είναι να αρχίσεις τις συκοφαντίες σε άλλες άσχετες, κατευθύνσεις. Τα νερά θολώνουν πολύ εύκολα.

ΜΑΡΟΥΔΑΣ: στον αστερισμό του Ντίσνεϋ

Η δημοκρατική ευαισθησία του κυβερνητικού εκπροσώπου, όταν τέθηκε υ-

πόψη του το δημοσίευμα του *Αντί*, δεν ενοχλήθηκε ούτε για ένα δευτερόλεπτο. Ο κύριος Μαρούδας αποστόμωσε τους δημοσιογράφους με την παρακάτω δήλωση: «*Δεν σχολιάζω δεκαπενθήμερα έντυπα*» Όταν οι δημοσιογράφοι επέμεναν, πρόσθεσε: «*Σιγά σιγά θα μου ζητήσετε να σχολιάσω και τα μίκυ μάους*».

Έτσι, σύμφωνα με τη λογική του κυβερνητικού αντιπροσώπου, όχι μόνο υπάρχουν έντυπα πρώτης και δεύτερης κατηγορίας, αλλά σημασία δεν έχει η αλήθεια αλλά η συχνότητα εμφάνισής της. Ο καθημερινός Τύπος είναι άξιος σχολιασμού ακριβώς γιατί είναι καθημερινός, τα περιοδικά είναι για να περνάμε την ώρα μας (κανένα πλεκτό, κανένα κέντημα, κανένα σταυρόλεξο...) και σε γενικές γραμμές, όποιος δεν έχει λεφτά να βγάλει εφημερίδα χτυπάει στου κουφού την πόρτα. Το πρόβλημα είναι ότι ο κουφός κατέχει αυτή τη στιγμή την εξουσία...

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το ότι καλύπτοντας την *Αυριανή* ο Δ. Μαρούδας χρησιμοποίησε το «μόρτικο» ύφος της. Το αντίτιμο για τις παράξενες σχέσεις υψηλά ιστάμενων και εφημερίδων που τους παρέχουν υπηρεσίες μεταφράζεται πάντα σε απώλειες που αφορούν την ποιότητα του ύφους, το οποίο, ως γνωστόν, δεν είναι τίποτα άλλο παρά ήθος.

Έχουμε τη γνώμη ότι ο κ. Μαρούδας συμπεριφέρεται μερικές φορές σαν ήρωας του Ντίσνεϋ. Είναι γνωστό ότι στα μίκυ μάους ότι κι αν παθαίνουν οι ήρωες, από πνιγμό μέχρι λιποθυμία, πάντα συνέρχονται σα να μην έχει συμβεί τίποτε και εμφανίζονται ατσαλάκωτοι και υγιείς στο επόμενο τετραγωνάκι. Οι ήρωες του Ντίσνεϋ είναι αθάνατοι ακριβώς γιατί είναι ψεύτικοι...

Δημήτρης Ντακ

Η χαρτογράφηση της 17ης Ιουνίου

Το σημαντικότερο γνώρισμα των εκλογών για την ανάδειξη νέου Ευρωκοινοβουλίου είναι το ίδιο μ' εκείνο που χαρακτηρίζει τις διασκέψεις κορυφής στις οποίες αποφασίζονται (ή συνήθως, δεν αποφασίζονται) οι κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής πολιτικής: τα κριτήρια που κυριαρχούν και τα συμφέροντα που εκδηλώνονται είναι διαμορφωμένα μέσα στο επιμέρους εθνικό πλαίσιο της κάθε χώρας-μέλους. Έτσι, δεν μπορεί κανείς να ισχυριστεί στα σοβαρά ότι τα μεγάλα ανοιχτά ζητήματα της ευρωπαϊκής συσσωμάτωσης είναι εκείνα που κυριαρχούν στο μυαλό και μορφώνουν τις διαθέσεις με τις οποίες θα προσέλθουν στην κάλπη τα διάκόσια τόσα εκατομμύρια Ευρωπαίων στις 17 Ιουνίου. Με εξαίρεση ίσως την περίπτωση της Μ. Βρετανίας, στις υπόλοιπες εννιά χώρες, οι Ευρωεκλογές είναι για τον ψηφοφόρο κάτι σαν ομοίωμα εθνικών εκλογών με απλή αναλογική, μια εθνικοεκλογική άσκηση επί χάρτου όχι εντελώς ανέξοδη, μια ευκαιρία επιδοκιμασίας ή αποδοκιμασίας κυβερνήσεων, άσκησης πιέσεων και τα γνωστά. Τούτο καθορίζει και τις στρατηγικές με τις οποίες τα κόμματα προσεγγίζουν τις εκλογές καθώς και τις προσδοκίες τους απ' αυτές: ευκαιρία να μετρηθούμε και να γραδάρουμε την απήχυσή μας. Απ' αυτή την άποψη, ο χαρακτήρας της ευρωεκλογικής αναμέτρησης στην Ελλάδα εκφράζει τον διευρωπαϊκό κανόνα.

Με πιθανή εξαίρεση και πάλι τη Μ. Βρετανία (πιθανή γιατί είναι άγνωστο τι θα κάνουν οι Εργατικοί όταν θα ξανάρθουν στα πράγματα), οι βασικές γραμμές της ευρωπαϊκής πολιτικής είναι ανεξάρτητες όχι μόνο από τα όποια αποτελέσματα των εκλογών της 17ης Ιουνίου αλλά κι από τ' αποτελέσματα των εθνικών εκλογών της κάθε χώρας-μέλους. Μ' αυτή την έννοια, είναι πράγματι υπαρκτή μια κάποια κοινοτική πολιτική που η συνέχειά της την τελευταία εικοσαετία υπερβαίνει τις εναλλαγές κυβερνήσεων στα μέλη. Και η συνέχεια αυτή, παρά τις φοβερές αντιφάσεις της πολιτικής της συσσωμάτωσης, δεν μπορεί παρά να εκφράζει τη συνέχεια και τη σταθερότητα των συμφερόντων των αρχουσών τάξεων στις χώρες-μέλη.

Όχι πως οι εργαζόμενοι δεν ενδιαφέρονται για τις ευρωκοινοτικές πολιτικές. Τα γάλατα και τα κρασιά που χύνονται κάθε τόσο δεξιά κι αριστερά δείχνουν ότι ενδιαφέρονται και μάλιστα έντονα. Αλλά το συμφέρον τους εκδηλώνεται πρώτιστα ως συντελεστής εθνικής κι όχι ευρωπαϊκής πολιτικής. Για τις κοινοτικές πολιτικές που δεν τους πάνε, τα σπασμένα τα πληρώνουν οι κυβερνήσεις τους.

Και με τα μεγάλα ευρωοράματα τι γίνεται; Τίποτα. Η μόνη σχέση των εκλογών της 17ης Ιουνίου μ' αυτά είναι ότι, δοθείσης ευκαιρίας, θα ξαναμνημονευτούν, ίσως πιο μεγαλόφωνα, πιο θεαματικά.

Ξη «προσδοκία» πολλαπλασιάζει γεωμετρικά τις εμφανίσεις της στον Τύπο. Ας δούμε το θρίλερ του περασμένου Σαββατοκύριακου, έχοντες και μη έχοντες δολάρια. Το σενάριο είναι βασισμένο στο ομόνυμο έργο του Πωλ Βόλκερ, προέδρου της Κεντρικής Τράπεζας των Ηνωμένων Πολιτειών, του περιλάλητου FED. «Το να νομίζουμε ότι οι χώρες της Λατινικής Αμερικής είναι δυνατόν να στίβονται ασταμάτητα δεν είναι ρεαλιστικό», δηλώνει ο κ. Βόλκερ το περασμένο Σάββατο. Λίγες μέρες αργότερα, Αργεντινή και Βολιβία ανακοινώνουν ότι δεν έχουν να πληρώσουν την τοκοχρεωλυτική δόση τους που πρέπει να καταβληθεί το αργότερο ως τις 30 Ιουνίου. Το Μεξικό, η Βραζιλία, η Βενεζουέλα, το Περού εκφράζουν το φόβο μήπως κι αυτές δεν μπορέσουν ν' ανταποκριθούν στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις τους. Ογδόντα δισεκατομμύρια δολάρια, καλά φυλαγμένα στις στήλες του ενεργητικού των δέκα μεγαλύτερων αμερικανικών τραπεζών, κάνουν φτερά λες κι ήταν γραμμένα με πτητική μελάνη. Στην αδυσώπητη Γουόλ Στρητ, οι τιμές των μετοχών τους πέφτουν κατακόρυφα. Το κοινό, και κυρίως οι ξένοι καταθέτες τρέχουν πανικόβλητοι να σηκώσουν τα λεφτά τους. Ο Βόλκερ, σε μια ύστατη προσπάθεια να γλυτώσει τους αμερικανικούς τραπεζικούς γίγαντες από τη χρεωκοπία, ενισχύει το αποθεματικό τους τυπώνοντας και θέτοντας στην κυκλοφορία κολαριστά πράσινα χαρτάκια με τη φράση: IN GOD WE TRUST, δισεκατομμύρια καινούργια κολαριστά χαρτάκια, πολλά δισεκατομμύρια περισσότερα απ' όσα κυκλοφορεί συνήθως για να στηρίξει την ανάκαμψη. Η βεβαιότητα της πληθωριστικής έκρηξης σπρώχνει τα ονομαστικά επιτόκια ακόμη παραπάνω. Είναι το τελειωτικό χτύπημα για το Μεξικό που βαράει κανόνι: ουκ αν λάβοις παρά του μη έχοντος. Καμιά δύναμη στον κόσμο δεν μπορεί να συγκρατήσει την πτώση της τιμής του δολαρίου καθώς όλοι κοιτάνε να τα ξεφορτωθούν. Το τελευταίο γκάλοπ της Nilsen φέρνει το Μονταίηλ νικητή των εκλογών του Νοεμβρίου. Οι Πέρσες κλείνουν τα στενά του Ορμούζ.

Ασφαλώς, τα πράγματα δεν θα γίνουν έτσι. Για τον απλούστατο λόγο ότι η φαντασία υπολείπεται της πραγματικότητας.

Ισολογισμοί με πτητική μελάνη

«Τίποτε δεν είναι ασφαλέστερο απ' το να επενδύσεις σε Ομόλογα του Αμερικανικού Δημοσίου». Έτσι διαβεβαιώνει τον καλό κόσμο ανά την Υφήλιο, εκείνον που όλο και κάτι έχει στην άκρη αυτούς τους δύσκολους καιρούς, η ολοσέλιδη διαφήμιση του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ.

«Στην Αμερική, οι δρόμοι είναι ακόμη στρωμένοι με χρυσό», συμπληρώνει η ο-

λοσέλιδη της Bank of Boston.

Μα, έχει ανάγκη το αμερικανικό δημόσιο να πείσει κανέναν για την αξιοπιστία του; Δεν είναι αρκετή διαφήμιση οι πύραυλοι, οι δικτατορίες, η ανάκαμψη, η φάτσα του Ρήγκαν; Ποιες ανησυχίες πασχίζει να καλμάρει;

Περνάμε μια περίοδο όπου το λεγόμενο «χρηματιστηριακό θρίλερ» έχει ξαναγίνει λογοτεχνικό είδος της μόδας, όπου η λέ-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

- ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
- ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΟΥΝ:
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ • ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΝΕΦΕΛΗ» • Μαυρομιχάλη 9 • τηλ. 36.07.744, 36.39.962
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία» • Τσιμισκή 78 • τηλ. 279.720

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
CHARLES
BAHN

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1982

ΠΡΟΚΛΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
E.R. DODDS

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1982

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
VLADIMIR
LORSKY

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ 1983

Οι Αμερικάνοι έβαλαν χέρι στα διπλωματικά απόρρητα

Όλα μπορεί να τα περιμένει κανείς πια από το υπουργείο Εξωτερικών. Αλλά η μακρόχρονη ανοχή έχει τα όριά της, που φαίνεται ότι εξαντλούνται, όση καλή διάθεση να έχει και ο πιο ανεκτικός Έλληνας. Όταν πριν ένα μήνα το «Ποντίκι» αποκάλυπτε την απίστευτη ιστορία των αρχείων της πρεσβείας μας στην Άγκυρα που θα τα παραλάμβαναν οι πράκτορες της MIT (Τουρκικής Υπηρεσίας Πληροφοριών), η περιγραφή του γεγονότος δημιούργησε την εντύπωση ενός απίθανου «αλλαλούμ». Αν το «Ποντίκι» είχε δίκαιο στις λεπτομέρειες (και φαίνεται ότι είχε), μόνο μια τυχαία αναγνώριση της τελευταίας στιγμής, απέτρεψε τότε την παράδοση των αρχείων στις τουρκικές υπηρεσίες, μια και κανένας έλεγχος, καμιά διαδικασία, κανένα μέτρο φύλαξης των απορρήτων, δεν φαίνεται να υπάρχει στις πρεσβείες μας.

Αποκαλύπτουμε σήμερα μια ιστορία πολύ πιο απaráδεκτη γιατί αυτή τη φορά καμιά τύχη δεν μας προστάτευσε.

Αυτή τη στιγμή δηλαδή όλες οι εντολές του Πρωθυπουργού και ο οδηγίες του στον κ. Χαραλαμπόπουλο για τον χειρισμό των θεμάτων του ΝΑΤΟ βρίσκονται (προφανώς) στα χέρια της ΣΙΑ.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Την Τρίτη 29 Μαΐου, με την πτήση της «ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ» για τη Ν. Υόρκη, ταξίδευε και ο διπλωματικός υπάλληλος που μεταφέρει όλο το απόρρητο υλικό του Υπ. Εξωτερικών για την πρεσβεία μας στην Ουάσιγκτον.

Φαίνεται ότι η μέθοδος της προσωπικής μεταφοράς των «άκρως απορρήτων» έχει επιλεγεί ως προσφορότερη, διότι τα κρυπτογραφικά μηχανήματα που χρησιμοποιούνται στην ραδιοεπικοινωνία είναι αμερικάνικης κατασκευής, δηλαδή ο όποιος κώδικας χρησιμοποιηθεί «σπάει» εύκολα από τους κατασκευαστές. Επομένως, τα κρυπτογραφικά υποτίθεται ότι εξασφαλίζουν από «διαρροές» μόνο προς τον αντίπαλο συνασπισμό και όχι προς τους συμμάχους...

Αυτή τη φορά, τα τρία σφραγισμένα μπαουλάκια που μετέφερε μαζί του ο διπλωματικός υπάλληλος είχαν μια βαρύνουσα σημασία, γιατί πέρα από το τρέχον υλικό περιελάμβαναν τις οδηγίες του κ. Παπανδρέου για τους χειρισμούς σε θέματα ΝΑΤΟ και ελληνοαμερικανικών σχέσεων προς τον κ. Χαραλαμπόπουλο, ο οποίος μετείχε στη Σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών της Συμμαχίας, που γινόταν εκείνες τις μέρες σε διάφορα αγροκτήματα του κ. Ρήγκαν.

Θεωρητικά, με την άφιξη στο αεροδρόμιο Κέννεντυ της Ν. Υόρκης, η παραλαβή γίνεται από τον εντεταλμένο υπάλληλο της πρεσβείας μας στην Ουάσιγκτον, που αναλαμβάνει και την ευθύνη ασφαλείας τους.

Εδώ πια περνάμε στο χώρο του παραλόγου ή στο χώρο γεγονότων που δεν μπορούμε να χαρακτηρίσουμε. Υπάρχουν διάφορες εκδοχές και πληροφορίες για το τι πράγματι συνέβη, πληροφορίες που δεν μπορούμε φυσικά να διασταυρώσουμε. Είτε οι δυο υπάλληλοι δεν κατάφεραν να έρθουν σε επαφή, είτε ο ταχυδρόμος δεν ενδιαφέρθηκε, είτε ο παραλήπτης ξεχάστηκε, πάντως τα μπαουλάκια χάθηκαν για ένα διάστημα στις αποθήκες του αεροδρομίου.

Όταν τελικά βρέθηκαν α) ήταν μόνο δύο —το ένα δηλαδή είχε κλαπεί, και β) από τα δύο που μας άφησαν το ένα ήταν παραβιασμένο...

Κατά τις πληροφορίες μας αυτή τη στιγμή όλη η πρεσβεία μας στην Ουάσιγκτον ψάχνει να βρει το χαμένο μπαουλάκι, ενώ βέβαια γίνονται επίμονες προσπάθειες μη και μαθευτεί η εγκληματική αμέλεια (μόνο;).

Αυτή η «ιστορία» που είναι δυστυχώς απόλυτα αληθινή στην ουσία της, φέρνει στην επιφάνεια ορισμένα τραγικά ερωτήματα:

- Είναι δυνατόν να μιλάς για ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική, όταν τελικά δεν έχεις το πολιτικό «εργαλείο» αυτής της πολιτικής, δηλαδή το Υπουργείο Εξωτερικών;
- Είναι «τυχαίο» που συμβαίνουν αλυσιδωτά παρόμοια φαινόμενα;
- Δεν φανερώνουν όλα αυτά, αν μη τι άλλο, ένα πλήρες «ξεχαρβάλωμα», μέσα από το οποίο όλα είναι δυνατά;
- Έχει κανείς αμφιβολία σε ποια χέρια βρίσκονται τα απόρρητα έγγραφα του διπλωματικού σάκκου;
- Πότε η κυβέρνηση επιτέλους θα αποφασίσει να θέσει υπό τον έλεγχό της τη διπλωματική υπηρεσία;
- Έχει ξαναπαρουσιαστεί φαινόμενο σε άλλη χώρα όπου πρεσβευτής να παραιτείται και πριν καν η παραίτησή του γίνει αποδεκτή να προσλαμβάνεται ως διευθυντικό στέλεχος αμερικάνικης πολυεθνικής εταιρείας; (Έγινε φαίνεται στην Ελλάδα πριν δυο μήνες...).
- Έχει ξαναπαρουσιαστεί το φαινόμενο όπου μια υπάλληλος της πρεσβείας μας στην Ουάσιγκτον να παραιτείται και να προσλαμβάνεται ως υπάλληλος του... Στέιτ Ντηπάρτμεντ; (έγινε κι αυτό επί «Αλλαγής»).
- Πότε επιτέλους θα πάψουμε να διαβεβαιώνουμε από τα μπαλκόνια (όπως πρόσφατα στην Πάτρα) ότι όλα έχουν αλλάξει στο Υπ. Εξωτερικών την ώρα που διαψευδόμαστε οικτρά και καθημερινά σε όλα τα μήκη και πλάτη των διπλωματικών μας δραστηριοτήτων;

Περιμένουμε από το Υπουργείο Εξωτερικών, τουλάχιστον, κάτι καλύτερο από μια διάψευση...

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Ποια ΕΟΚ;

ΕΙΝΑΙ ΦΡΙΧΤΟ ΦΡΙΧΤΟ
ΕΝΑ ΧΕΡΙ... ΕΝΑ ΚΟΜΕΝΟ ΧΕΡΙ

ΠΙΟ ΗΡΕΜΑ ΚΥΡΙΕ
ΕΙΜΑΙ ΤΟ ΧΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ
ΓΝΩΡΙΖΟΜΑΣΤΕ ΝΟΜΙΣΤΕ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΦΙΣΣΕΣ

ΞΕΡΕΙΣ
ΤΙ ΕΙΝΑΙ
Η ΕΟΚ;

17
ΙΟΥΝΙΟΥ

ΞΕΡΕΙΣ
ΠΟΤΕ
ΕΧΟΥΜΕ
ΕΥΡΕΚΛΟΓΕΣ;

ΣΤΟ
ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

ΞΕΡΕΙΣ
ΠΟΥ ΕΔΡΕΥΕΙ
ΤΟ ΕΥΡΩΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ;

ΠΕΝΤΕ
ΧΡΟΝΙΑ

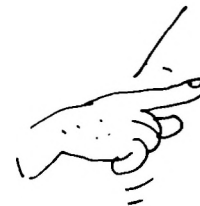
ΚΑΙ
ΠΟΣΟ
ΔΙΑΡΚΕΙ
Η
ΘΗΤΕΙΑ
ΤΟΥΣ;

24
ΕΥΡΩΒΟΥΛΕΥΤΕΣ

ΜΕ
ΠΟΙΟ
ΣΥΣΤΗΜΑ
ΔΙΕΝΕΙΓΟΝΤΑΙ
ΟΙ
ΕΥΡΕΚΛΟΓΕΣ;

35±
ΕΚΛΟΓΙΚΟ
ΤΜΗΜΑ
ΑΝΔΡΩΝ

ΑΝ ΘΥΜΑΜΑΙ
ΚΑΛΑ
ΣΥΝΟΛΙΚΑ
10
ΧΩΡΕΣ

ΔΗΛΑΔΗ;

ΚΑΙ
ΠΟΣΕΣ
ΧΩΡΕΣ
ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ;

Η
ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ
ΠΟΥ ΕΠΙΝΕ
ΠΟΤΕ
ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ
ΧΩΡΟ

70.000;
100.000;
200.000;

Ο
ΓΚΑΣΤΟΝ
ΤΟΙΝ

ΠΩΣ
ΕΙΠΑΤΕ;

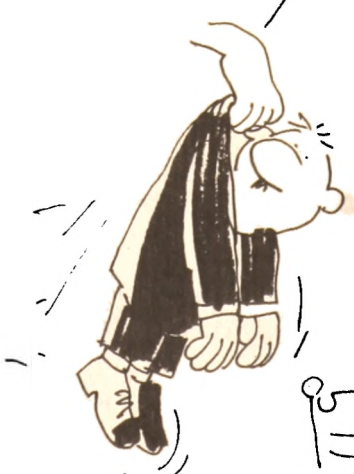

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΔΕ ΓΥΡΙΣΕΙ ΠΙΣΩ
ΟΛΑΟΣ ΘΑ ΤΟΥΣ ΘΑΨΕΙ
ΕΙΝΑΙ ΥΒΡΙΣΤΕΣ
ΘΑ ΠΝΙΓΟΥΝΕ ΣΤΗΝ...

ΑΡΚΕΙ
ΑΡΚΕΙ

ΕΛΑ
ΜΑΖΙΜΟΥ

ΕΝΤΟΣ ΕΚΤΟΣ & ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ

ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ. Μηχανοκίνητοι ενθουσιασμοί περιοδεύουν την Ελλάδα. Πλατείες κουρσεύονται και ξεχειλίζουν. Μπορούσαν οι κατασκευαστές τους να προβλέψουν τέτοιες συρροές, τέτοιες πιένες;

«Σημαίες από νάυλον

υψωνονται

σημαίες πλαστικές».

Υποψιάζοτανε άραγε κι ο στιχουργός Διονύσης τέτοια υποστασιοποίηση του στίχου του;

Θεσσαλονίκη. Πρωί της ημέρας της ομιλίας του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας στη Θεσσαλονίκη. Φίλος μου οδοντίατρος πορεύεται με το αυτοκίνητό του από τη Θεσσαλονίκη προς την Κατερίνη. Σε 15 λεπτά της ώρας συναπαντήθηκε με 17 πούλμαν που έρχονταν από την Κατερίνη προς τη Θεσσαλονίκη. Τα 5 ήταν από την Αθήνα...

ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ. Τι ξέρουν όμως οι ψηφοφόροι για την Κοινότητα; Τι γνώση έχουν οι εκλέκτορες για την Ευρωβουλή; Ας όψεται η πολιτική ηγεσία της «αλλαγής» και η τηλεόρασή της.

Ενημέρωση του λαού για την ΕΟΚ. Ενημέρωση της εποχής της ένταξης. Απαντήσεις που πήρε —τότε— δημοσιογράφος στην ελληνική επαρχία. Δημοσιεύτηκαν στα «Πολιτικά Θέματα».

— «Είναι ένα κομμουνιστικό σύστημα για να μας τα πάρουνε όλα και να μείνουμε χωρίς πεντάρα».

— «Είναι ένα σύστημα όπως των κοινών γυναικών».

Ενημέρωση του λαού για την ΕΟΚ. Ενημέρωση του τελευταίου δεκαήμερου του Μάη του 1984. Απάντηση —κοινοτάρχη της Λοκρίδας— σε ρεπορτάζ του «Ρίζοσπάστη».

— «Η ΕΟΚ μας πήρε για να την ταΐζουμε».

Επισημάνθηκε από τον «Δεκαπενθήμερο Πολίτη» που πρόσθεσε:

«Δηλαδή παρά τα όσα λέγονται (...) λαμπρές διαγράφονται οι προοπτικές των ελληνικών εξαγωγών προϊόντων διατροφής».

ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ. Ευρωεκλογές, ευροάγνοιες, ευρωσυγχύσεις, ευρωφαιλότητες και ευρωκουτοπονηρίες. Μια μικρή ιστορία του παρελθόντος που έχει απ' όλα.

Παραμονές ευρωεκλογών —και εθνικών εκλογών— του 1981. Η κυβέρνηση Γεωργίου Ράλλη μοιράζει στα όρη και στα βουνά χρήματα. Είναι «Επιταγές του Γεωργικού Ταμείου της ΕΟΚ για τους κατοίκους ορεινών και ημιορεινών περιοχών».

Φυσικά η κυβέρνηση του Γεωργίου Ράλλη —την οποία τιμά και υπονομεύει με τη συμμετοχή του ο Ευάγγελος Αβέρωφ— όχι μόνο αποσιωπά την ταυτότητα των χρημάτων αλλά και κάνει ότι της είναι μπορετό για να τα εμφανίσει σαν κυβερνητικές φιλολαϊκές παροχές. Ο στοιχειώδης οπορτουνισμός επιβάλλει στον κάθε εχέφρονα αγρότη να κάνει πως το πιστεύει.

Οι μετοχές βέβαια του ΠΑΣΟΚ —που υπόσχεται στους πάντες τα πάντα— έχουν ανέβει για τα καλά.

Ο ήρωας της ιστορίας μας —ελαιοπαραγωγός «με πολλές ρίζες» ελιές— έρχεται με το πρωινό της «Ολυμπιακής» από τα Χανιά. Χρειάζεται ειδικούς που θα του φτιάξουν τεχνικοοικονομική μελέτη για το εργοστάσιο επεξεργασίας ελαιοκάρπου που ονειρεύεται. Η επιδίωξή του —πρωτ' απ' όλα— είναι να καλύψει τη δαπάνη με δάνειο. Δάνειο να είναι κι απ' όπου να είναι. Κάποιοι του συνιστούν να πάει στην Αγροτική Τράπεζα. Κάποτε φτάνει στη Διεύθυνση Μελετών της Τράπεζας. Φτάνει και δηλώνει το λόγο της επίσκεψής του. Ο λόγος κουντίζει λιγάκι τα κέφια.

— Από το κράτος, σύντεκνε, θέλεις το δάνειο ή από την ΕΟΚ;

Ο σύντεκνος σα να υποψιάζεται παγίδα μα δεν είναι απ' αυτούς που κοφοχολιάζονται.

— Από την ΕΟΚ και γρήγορα. Ό,τι είναι να κάνετε κάνετε το γρήγορα. Και θαρρείτε πως εγώ πιστεύω πως τα δάνεια από την ΕΟΚ τα δίνει η ΕΟΚ; Μωρέ κατέω το εγώ πως η κυβέρνηση τα δίνει και λέει πως η ΕΟΚ τα 'δωκε για να πάρει τσοι ψήφους. Και βγει δε

βγει ο Ράλλης τέθοια λεφτά δε θα ξαναπαντήξουμε. Άσε δα που ανεβγει ο Αντρέας θα μας-ε-θέσει κάτω με τη ράχη...

— Και ποιος σου τα πληροφόρησε όλ' αυτά σύντεκνε;

— Ο ...άκης

— Και ποιος είναι ο ...άκης.

— Ο δικηγόρος μου.

— Ποιανού κόμματος είναι ο δικηγόρος σου σύντεκνε;

— Ίσαμεδά ήντονε του Μητσοτάκη μα θαρρώ πως εδώ έγινε του Αντρέα...

ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ. Ο Μαύρος στο ΠΑΣΟΚ και ο Κωνσταντίνος Καβάφης στο πολιτικό σχόλιο του «Ελεύθερου Τύπου».

(.....)

Και τι φρικτή η μέρα που ενδίδεις (η μέρα που αφέθηκες κι ενδίδεις), και φεύγεις' οδοιπόρος για τα Σούσα, και παίνεις στον μονάρχη Αρταξέρξη που ευνοϊκά σε βάζει στην αυλή του, και σε προσφέρει σατραπείες και τέτοια. Και συ τα δέχεσαι με απελπισία αυτά τα πράγματα που δεν τα θέλεις. Άλλα ζητά η ψυχή σου, γι' άλλα κλαίει

(.....)

Αλίμονο. Για το Γεώργιο Μαύρο ούτε αυλή βρίσκεται ούτε σατραπεία προσφέρεται. Σήμερα αυλή είναι μια στολισμένη και φωτισμένη εξέδρα μπροστά στις κάμερες της τηλεόρασης. Σήμερα σατραπεία είναι μια πλατεία των χιλίων —τουλάχιστον— πούλμαν. Πού οι αυλές πού οι σατραπείες; Πού οι εξέδρες και οι πλατείες; Ο «επικεφαλής του Ευρωψηφοδελτίου» καταγωνιάστηκε εξ αρχής στο Κωσταλέξι των Ευρωεκλογών. Το Κωσταλέξι δέχτηκε με απελπισία ο άμοιρος.

Καβάφη τραγικότερο αντιτείνω:

Κι αν δεν μπορείς να κάμεις τη ζωή σου όπως τη θέλεις
τούτο προσπάθησε τουλάχιστον
όσο μπορείς: μην την εξευτελίζεις.

(.....)

δακτυλιδόστομος

Κυκλοφορεί ο 19ος τόμος του περιοδικού ANTI • Β' εξάμηνο 1983

Περιλαμβάνει τα τεύχη 236 - 250

Με τεύχη αφιερωμένα στην Κυπριακή Λογοτεχνία και την Εναλλακτική Ραδιοφωνία

Ήπιο κλίμα Άριστο κλίμα ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ

του Άκη Κοσώνα

Πρόκειται για αληθινή έκπληξη, ή για κατασκευασμένη αφέλεια; Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας στο διάγγελμά του υποστήριξε σαφώς την ευρωπαϊκή πολιτική, την οποία ο ίδιος είχε επιλέξει και ασκήσει. Ξαφνικά, όλοι έμειναν άναυδοι με την ενέργεια Καραμανλή κι άρχισαν ν' αναρωτιώνται για το «θαυμάσιο κλίμα που επικρατεί στις επαφές του προέδρου της κυβέρνησής με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας». Πώς θ' αντιδράσει ο Ανδρέας (ποιος δουλεύει ποιον) τώρα; Θ' ανεχθεί την ανάμειξη (ή την παρέμβαση); Μήπως ο Κων. Καραμανλής και ο Α. Παπανδρέου διαφωνούν στις πολιτικές τους επιλογές; Και επιτρέπεται ο πρόεδρος της Δημοκρατίας να έχει επιλογές και μάλιστα να τις κοινοποιεί;

Και εμείς αναρωτιόμαστε για την ποιότητα των αποριών και για την ηθελημένη άγνοια των κανόνων του πολιτικού παιχνιδιού. Ανησύχησαν όλοι για την τύχη του «ήπιου κλίματος» και φοβήθηκαν την επίδειξη δύναμης από τον ιδρυτή και πρώην αρχηγό της «Νέας Δημοκρατίας». Μια σειρά από ανησυχίες και ερωτήματα προβλήθηκαν με τη μορφή εφηβικών αναζητήσεων και παρθενικών εκπλήξεων. Αλήθεια, ποιος είναι ακόμη παρθένος και γιατί;

Ας δούμε όμως ποια είναι τα ερωτήματα που προβάλλουν από την προεδρική κίνηση και ποιες είναι οι εναλλακτικές απαντήσεις που επιδέχονται.

Γιατί ο πρόεδρος της Δημοκρατίας απηύθυνε διάγγελμα;

Φαίνεται ότι ο κ. Καραμανλής ανησυχεί για την πορεία του τόπου μέσω ΠΑΣΟΚ. Η τροφή που προσφέρεται στους αναγνώστες περί «αρίστου κλίματος στις συναντήσεις των δύο προέδρων» λειτουργεί σαν αγχολυτικό, ή και σαν υπνωτικό —έτσι μοιάζουν όλοι πρόθυμοι να δεχτούν την ειρηνική συνύπαρξη δύο ηγετών. Σ' ένα βαθμό, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας ενόησε την καλλιέργεια αυτού του κλίματος από περιέργεια στην αρχή («ας τον αφήσω να δούμε τι θα κάνει») ή και από καλή διάθεση, ή έστω όταν αντελήφθη ότι «ο Ανδρέας μπορεί να είναι μια εναλλακτική λύση, ας κυβερνήσει και βλέπουμε». Αλλά «ο Ανδρέας» που όντως μπορεί να είναι μια άλλη λύση, ξεπέρασε γρήγορα τα όρια που είχε στο μυαλό του ο Κ. Καραμανλής —αυτονομήθηκε από τις προσδοκίες και τα οράματα του «θεού» και πέρασε στην εφαρμογή δικών του προγραμμάτων. Μέσα σ' αυτά φυσικά, ενυπάρχουν όσα ακριβώς προκαλούν ανατριχίλα στον ιδρυτή της Ν.Δ., ο οποίος δεν είναι διόλου έτοιμος να συμπράξει με τη σιωπή του στην ανανέωση της λαϊκής εντολής για τον κ. Παπανδρέου. Κατά τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, η σημερινή πολιτική κατάσταση, χρειαζόταν ένα διάγγελμα τέτοιο, που δεν θα ήταν απλούστατα παραινετικό και συμβουλευτικό, αλλά γεμάτο δυναμισμό και καθοριστικό για τις σχέσεις του με το ΠΑΣΟΚ. Όσοι έχουν την ευκαιρία

να βρίσκονται γύρω του, διαπιστώνουν ότι ο κ. Καραμανλής διακατέχεται από βαθιά ανησυχία για τα πολιτικά πράγματα του τόπου, γεγονός που τον αναγκάζει να παρέμβει σε μια τέτοια κρίσιμη περίοδο, όπως αυτή προ των Ευρωεκλογών. Η ουσία του διαγγέλματος δεν βρίσκεται στο ότι ο πρόεδρος έκανε δημόσια κοινοποίηση της ψήφου του (άλλωστε ποιος μπορεί να πιστεύει ότι ο κ. Καραμανλής ψηφίζει ΠΑΣΟΚ ή ΚΚΕ, ή ΕΚΚΕ κτλ.) αλλά στο ότι θέλησε να επισημάνει στον ελληνικό λαό πως η περίοδος των «αρίστων σχέσεων» με τον κ. Παπανδρέου τελείωσε, ή στην καλύτερη περίπτωση διακόπτεται. Το διάγγελμα ήρθε να υπογραμμίσει την αυτονομία του προέδρου της Δημοκρατίας από τις κυβερνητικές επιλογές —τίποτα δεν μπορεί να είναι πιο καθαρό απ' αυτό.

Γιατί επελέγη η μέρα που ο κ. Καραμανλής συναντήθηκε με τον κ. Παπανδρέου;

Δεν υπάρχει πολιτικός ηγέτης που να μην υποστηρίζει ότι λατρεύει «το ήπιο πολιτικό κλίμα». Δεν υπάρχει εφημερίδα που να μην κάνει πρωτοσέλιδο τις μάχες που διεξάγονται ανάμεσα στους οπαδούς των διαφόρων κομμάτων. Με λεπτομέρειες μάλιστα περί αίματος που χύθηκε, με χαρακτηρισμούς όπως «τραμπούκοι, όργανα σκοτεινών δυνάμεων, χουντικοί, φασιστικά στοιχεία» και άλλα όμοια. Κάθε φορά που ο κ. Καραμανλής συναντά τον κ. Παπανδρέου ή τον κ. Αβέρωφ παραδίδει μαθήματα πολιτικής υπευθυνότητας, πολιτισμού και ηπιότητας σε συνέχειες. Οι δύο άλλοι, με τη σειρά τους τον βεβαιώνουν πως αυτοί κάνουν ό,τι μπορούν για να διατηρηθεί «ήπιο κλίμα». Ο κ. Καραμανλής χαιρέται, χαμογελάει και οι εφημερίδες γράφουν και περιγράφουν το «θαυμάσιο κλίμα που επικράτησε» ... Έτσι θα έγινε και την περασμένη φορά, όταν ο πρόεδρος Καραμανλής συνάντησε τον πρόεδρο Ανδρέα και λίγο αργότερα απηύθυνε διάγγελμα για «απ' ευθείας επικοινωνία με το λαό», αφήνοντας άναυδο τον κ. Μαρούδα π.χ. και τους άλλους εξ ανάγκης λάτρεις του σλόγκαν «άριστο κλίμα». Οι πληροφορίες μας λένε ότι το κλίμα που επικράτησε κάθε άλλο παρά «άριστο» ήταν, αφού ο κ. Καραμανλής φανερά εκνευρισμένος και ανήσυχος, έκανε δριμύτατες παρατηρήσεις στον Α. Παπανδρέου για όσα συμβαίνουν στις συγκεντρώσεις, και για τον τρόπο «που το ΠΑΣΟΚ χρησιμοποιεί την τηλεόραση».

Με τη σειρά του ο κ. Παπανδρέου υποσχέθηκε ότι θα αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα, αλλά φαίνεται ότι δεν έπεισε τον πρόεδρο, που λίγη ώρα μετά τη συνάντηση προχώρησε στην κοινοποίηση του διαγγέλματος. Μια κίνηση που προκάλεσε ανησυχία και εκνευρισμό στο κυβερνητικό κόμμα και που ανάγκασε το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ να συνέλθει εκτάκτως.

Λέγεται ότι αρκετά μέλη του Ε.Γ. ζήτησαν να δοθεί απάντη-

ση στον πρόεδρο της Δημοκρατίας, τελικά όμως επεκράτησε η άποψη της αποσιώπησης του διαγγέλματος. «Δεν μας συμφέρει ν' αντιπαρατεθούμε στον Καραμανλή προεκλογικά» και την Κυριακή 27 Μαΐου, ο σώφρων Α' σύμβουλος του πρωθυπουργού Αντώνης Στρατής με άρθρο του στο «ΒΗΜΑ» επαινέσε για τη σωφροσύνη του τον πρόεδρο της Δημοκρατίας ο οποίος: «*διαβλέποντας τον κίνδυνο μιας τέτοιας εξέλιξης (η αντιπάρθεση αφορά επιλογή πολιτεύματος και κοινωνικού καθεστώτος) έκανε δημόσιες συστάσεις για αυτοσυγκράτηση και για περιορισμό της επιλογής του εκλογικού σώματος με κύριο αντικείμενο τη στάση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα*». Δικαιώνει λοιπόν ο κ. Στρατής τον κ. Καραμανλή αφού η Δεξιά εκμεταλλεύτηκε το διάγγελμα για δικά της οφέλη: «*Τι ωφελεί αν ο Τύπος της Δεξιάς λιβανίζει με το ένα χέρι τους λόγους του Ρυθμιστή του Πολιτεύματος και με το άλλο τορπιλίζει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα; Τι άλλο είναι παρά έμπρακτη άρνηση και ανυπακοή στις παραινέσεις του;*» Η έξυπνη κίνηση του Α. Στρατή, περιορίζει και τις δυνατότητες απάντησης από τον ίδιο τον κ. Καραμανλή —ο αρθρογράφος δείχνει βαθιά συγκινημένος από τη σωφροσύνη του προέδρου και τις παραινέσεις του και βαθύτατα αηδιασμένος από την κακιά Δεξιά που τορπιλίζει τις τελευταίες. Διάλεξε, λοιπόν, το ΠΑΣΟΚ το δρόμο της ειρήνης και της διαπραγματεύσεως με τον πρώτο πολίτη της χώρας— η ενέργεια του Κ. Καραμανλή ανάγκασε το κυβερνών κόμμα να σιωπήσει κατ' αρχήν, να χειροκροτήσει στη συνέχεια την «προεδρική σωφροσύνη». Αποτέλεσμα αυτής της στάσης ήταν ο εκνευρισμός του ΚΚΕ που επετέθη κατά του διαγγέλματος δημόσια και κατά του ΠΑΣΟΚ με άλλους τρόπους. Δεν έγραψε, βέβαια, ο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» ότι το ΠΑΣΟΚ φοβάται τον Καραμανλή, αλλά στελέχη του κόμματος φέρονται ιδιαίτερα δυσανεκτικά από το κόμμα του κ. Παπανδρέου και εκφράζονται με απογοήτευση για τη μέχρι τώρα στήριξη των σοσιαλιστών από το ΚΚΕ. Η τοποθέτηση άλλωστε του Γρ. Φαράκου στην κορυφή της Ευρωλίστας δεν μπορεί παρά να επισημαίνει στο ΠΑΣΟΚ ότι οι διαπραγματεύσεις γίνονται πιο σκληρές.

Γιατί ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν έχει ειδυλλιακές σχέσεις με τον κ. Παπανδρέου;

«Ο Κ. Καραμανλής άλλαξε. Από το 1961 μέχρι σήμερα διαφοροποιήθηκε αισθητά». Σωστά. Το ζήτημα δεν βρίσκεται στις αλλαγές που μπορεί να συμβαίνουν στους πολιτικούς μας ηγέτες αλλά στο πόσο μακριά βρίσκονται οι απόψεις τους για τα πολιτικά μας πράγματα. Ο κ. Καραμανλής αποφάσισε να γίνει πρόεδρος της Δημοκρατίας κι έγινε. Ο κ. Παπανδρέου επιθυμούσε να γίνει πρωθυπουργός και το κατόρθωσε. Τώρα πως γίνεται ο εκφραστής μιας συγκεκριμένης παράταξης με ακόμα πιο συγκεκριμένη ιστορία ν' αποβάλει αυτόματα κάθε «παλιά» του θεωρία, μόλις ανέβηκε στο υπέρτατο αξίωμα —μόνον οι επαγγελματίες πολιτικοί εγκέφαλοι μπορούν να το καταλάβουν. Επιμένουν τα επιτελεία των κομμάτων: «*Σύμπνοια στα εθνικά θέματα, άριστο κλίμα, θαυμάσια ατμόσφαιρα*». Και κανείς δεν διαφωνεί ότι μπορεί να υπάρξει άριστο κλίμα όταν οι δύο ηγέτες πίνουν κάποιο αναψυκτικό συζητώντας για τα νορβηγικά φιόρδ. Για ποιον λόγο να είναι άριστο το κλίμα, όταν ο πρόεδρος καθιστά υπεύθυνο τον πρωθυπουργό για την άκρατη κομματικοποίηση της τηλεόρασης, μας είναι δύσκολο να το καταλάβουμε. Είναι φανερό, ότι όλο αυτό το παιχνίδι της ομοψυχίας, της σύμπνοιας και της εκμηδένισης των διαφορών δεν μπορεί να πείθει, επ' αόριστον το εκλογικό σώμα.

Μιλούν και οι δύο ηγέτες για την ιστορική μνήμη του λαού. «Ο λαός δεν ξεχνά τι σημαίνει Δεξιά» —κυρίαρχο σύνθημα του ΠΑΣΟΚ. «*Σωφροσύνη, αυτοσυγκράτηση και πολιτική συνείδη-*

ση» ζητά από τους Έλληνες ο κ. Καραμανλής. Τι εννοεί όμως το ΠΑΣΟΚ με το σύνθημά του; Ποιος ήταν όλα αυτά τα χρόνια ο ηγέτης της Δεξιάς; Μήπως εκείνος με τον οποίο σήμερα ο πρωθυπουργός συζητά σε άριστο κλίμα; Αλλά, αν συμβαίνει αυτό, τότε γιατί να μην συζητά κι ο λαός «σε άριστο κλίμα» με τους οπαδούς της δεξιάς (μια και το σύνθημα του ΠΑΣΟΚ απομονώνει από την έννοια «λαός» το κομμάτι εκείνο που ανήκει στη Δεξιά), γιατί να γράφουν οι εφημερίδες για εθνικές μειοδοσίες, για «νέα υπόθεση καρφίτσας», γιατί να σπάζουν τα πλευρά τους οι πολιτικές νεολαίες, γιατί να ξεσκίζονται οι αφίσες; Και για να πάμε λίγο πιο πέρα —γιατί υπάρχουν αφίσες; Ένα τεράστιο γαλαζοπράσινο πανό θ' αρκούσε για να συμβολίσει τη συσπείρωση, την εθνική ομοψυχία και το αδελφωμα του λαού...

Φαίνεται, ότι δεν είναι έτσι ακριβώς, ότι το κλίμα δεν είναι καθόλου άριστο, και δεν έχει κανέναν απολύτως λόγο να είναι στο βαθμό που δύο ηγέτες με εκ διαμέτρου αντίθετες πολιτικο-κοινωνικές αντιλήψεις βρίσκονται σε μια εκ των πραγμάτων διαρκή αντιπάρθεση.

Οι αμφιβολίες του κόσμου για την ιστορία του «κλίματος» θα εξακολουθούν να υπάρχουν και θα μεγαλώνουν, στο μέτρο που ο Τύπος θα έχει πρωτοσέλιδο δύο θέματα χωρίς καμιά απολύτως σχέση μεταξύ τους, δύο θέματα που θα αλληλοαναιρούνται: Φωτογραφία του προέδρου της Δημοκρατίας με τον πρωθυπουργό σε στιγμές ευφορίας (άριστο κλίμα κτλ.), και φωτογραφία από συγκρούσεις οπαδών των δύο μονομάχων για θέματα αφισοκόλλησης. Κάτι δεν πάει καλά...

□

Η εκλογική αναβίωση του Κέντρου

του Γιώργου Σεργάκη

Του Φίλιππου Γ. Βασιλείου

ΕΝΑ φάντασμα μοιάζει να πλανιέται πάνω από τον εκλογικό χάρτη της Ελλάδας, το φάντασμα του Κέντρου. Πράγματι, ενώ το Κέντρο ετελεύτησε ως αυτοδύναμος πολιτικός οργανισμός από το 1978 ήδη, οι εκλογές του '81 και του '84 γαλβανίζουν επίμονα τα ράκη του και αναφέρονται σταθερά στις «αξίες» του.

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ λοιπόν; Μήπως η διεκδίκηση του «μεσαιού χώρου» και του Κέντρου από τη «ΝΔ» και το ΠΑΣΟΚ δείχνει πως το πολιτικό κενό στην Ελλάδα βρίσκεται τελικά στον κεντρικό χώρο; Είναι με άλλα λόγια το κέντρο η πειστικότερη πρόταση εξουσίας στην Ελλάδα, ώστε να το διεκδικούν με τέτοια μανία τα δυο κόμματα που τη διεκδικούν και εναλλάσσονται σ' αυτήν;

ΤΑ ΤΥΠΙΚΑ ΠΕΡΙ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΟΠΩΣ μας διδάσκουν οι πολιτικές επιστήμες, το κέντρο δεν νοείται παρά ως διαφοροποίηση των πολιτικών εκφράσεων της άρχουσας τάξης. Είναι λοιπόν το Κέντρο, ανάλογα με την ιστορική διαμόρφωση της ταξικής πάλης και της πολιτικής ζωής κάθε χώρας, η ιδεολογική και πολιτική διαφοροποίηση κάποιων στρωμάτων μέσα στους κόλπους της αστικής κοινωνικής οργάνωσης. Πρόκειται, όπως συνήθως λέμε, για την αυτόνομη πολιτική συγκρότηση κάποιων αντιμαχόμενων μερίδων της αστικής τάξης και την αντίστοιχη «προς τα κάτω» δικτύωσή τους.

ΚΑΙ ΒΕΒΑΙΑ, η χωροθέτηση του «Κέντρου» περιλαμβάνει και το στοιχείο των «άκρων». Η πολιτική γεωγραφία του Κέντρου απαιτεί μια Δεξιά και μια Αριστερά, έναντι των οποίων προβάλλει ο ρυθμιστικός ή αυτοδύναμος ρόλος του «μεσαιού χώρου».

ΗΔΗ βέβαια, αυτά τα λεξικογραφικά περί Κέντρου είναι απολύτως φτωχά και ανεπαρκή για να χρησιμεύσουν ως στοιχειώδη εργαλεία για την κατανόηση του ρόλου των κεντρικών κομμάτων στις εκάστοτε συγκεκριμένες συνθήκες.

ΓΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ο πολιτικός χάρτης της Ευρώπης, όπου στις πολυκομματικές της δημοκρατίες άκμασαν τα κεντρώα κόμματα, σπάνια έχει να επιδείξει μια ομοιότροπη ιστορική πορεία των κεντρικών σχηματισμών.

ΣΕ ΑΛΛΕΣ χώρες αφομοιώθηκαν στα σοσιαλδημοκρατικά ή σοσιαλιστικά κόμματα, σε άλλες επιτελούν με μικρή κλίμακα τον τυπικό ρυθμιστικό τους ρόλο, σε άλλες αναγεννώνται εκ της τέφρας τους ανάλογα με τις τύχες (κυρίως τις ατυχίες) των κλασικών δεξιών κομμάτων.

Ο ΧΩΡΟΣ του Κέντρου λοιπόν δεν προσφέρεται ιδιαίτερα στο παιχνίδι της αναλογίας. Πιο πολύ από κάθε άλλο πολιτικό χώρο στις κοινωνίες του σύγχρονου καπιταλισμού το κέντρο είναι εύπλαστο, κινητικό και διαρκώς μεταβαλλόμενο πολιτικό μέγεθος. Λίγο πολύ ό,τι συνέβη στο Κέντρο στην Ελλάδα μεταξύ '74-'84 είναι ένα σενάριο που έχει επαναληφθεί σε άλλες

χώρες στις δεκαετίες του '20 και του '30 και σε άλλες μεταπολεμικά. Αλλά βέβαια ό,τι συμβαίνει σ' αυτό τον τόπο των θαυμάτων είναι μοναδικό και ανεπανάληπτο, «σατανικό» και αποτέλεσμα της δράσης του ιμπεριαλισμού και των μονοπωλίων, ή της λεωφόρου Madison, που έλεγε και ο κ. Μαύρος το '77...

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ άκμασε κυρίως στην Ελλάδα τις δεκαετίες του '50 και του '60. Όλα τα στοιχεία ευνοούσαν την κεντρώα συγκρότηση: η πόλωση των δύο άκρων στον εμφύλιο πόλεμο, που διατηρήθηκε με το αστυνομικό καθεστώς του «νικητή». Το γεγονός ότι η Ελλάδα μπήκε σε μια τροχιά καπιταλιστικής ανάπτυξης, της οποίας —φυσικά— τους καρπούς δεν γεύονταν όλοι με τον ίδιο τρόπο. Η έλλειψη πολιτικής δημοκρατίας, η όξυνση των κοινωνικών προβλημάτων, η ιστορική και οξυνόμενη εκκρεμότητα του «πολιτειακού», η αδυναμία της Δεξιάς να δώσει φιλολαϊκές λύσεις σε στοιχειώδη προβλήματα παιδείας, υγείας και εκδημοκρατισμού, μετέβαλλαν το Κέντρο στις αρχές της δεκαετίας του '60 σε ένα ισχυρό εκσυγχρονιστικό - μεταρρυθμιστικό κίνημα, που στην πραγματικότητα εξέφραζε και τα άμεσα πολιτικά αιτούμενα της Αριστεράς.

Η «Ένωση Κέντρου», συνονθύλευμα των πιο ετερογενών παραγόντων με τις πιο αντιφατικές συμπεριφορές (ο ΕΑΜικός Τσιριμώκος κατεψυγμένος ανακτορικός πρωθυπουργός και ο εκ Μπέρκλεϋ Α. Παπανδρέου αδιάλλακτη αριστερή πτέρυγα του κόμματος ...) ανήλθε μεν στην εξουσία το '63-'64, αλλά κατήλθε βιαίως, αφού επί ενάμιση χρόνο, εκτός από την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση δεν είχε προωθήσει τίποτε από όσα επαγγελόταν επί τη προοπτική της εξουσίας...

Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ και όσα συντελέστηκαν στη διάρκεια της αποδείχτηκαν μοιραία για πολλά και πολλούς ιδίως όμως το Κέντρο. Οι κοινωνικές, ιδεολογικές και πολιτικές μεταστροφές και αλλαγές που επέφερε η χούντα, μετέβαλλαν και τις πολιτικές συντεταγμένες που οξυγώνωναν το σώμα του Κέντρου.

ΕΤΣΙ, αν υποθέσουμε σχηματικά, πως στο χώρο του Κέντρου συνυπήρχαν κυρίως δυο ρεύματα: ένα τυπικά αστικό, που είχε καταβολές στον βενιζελισμό και συγκρουόταν με τη Δεξιά σε θέματα κυρίως πολιτικής δημοκρατίας και «Κράτους Δικαίου» και ένα άλλο, «αριστερότερο», με μπόλιασμα απ' το ΕΑΜ και τους αγώνες του 1-1-4, τότε, τα δύο αυτά «ρεύματα», προσχώρησαν φυσιολογικά το '74, στις δυο υποδοχές τους: τη «ΝΔ» του κ. Καραμανλή, και το ΠΑΣΟΚ του κ. Παπανδρέου.

ΓΙΑΤΙ βέβαια, ο κ. Καραμανλής του '74 έλυσε αυτά τα εκκρεμή προβλήματα με τρόπο σαφή: νομιμοποιώντας το ΚΚ, αίροντας το καθεστώς εκτάκτου ανάγκης που ίσχυε κατ' ουσίαν επί 30 χρόνια, κλείνοντας το πολιτειακό με το δημοψήφισμα, υιοθετώντας την πολιτική του ριζοσπαστικού φιλελευθερισμού, υφάρπαζε από το κέντρο ένα ουσιώδες τμήμα της πο-

μικτής του φιλολογίας — και λόγο ύπαρξής του...

ΑΠΟ ΤΗΝ άλλη, ο κ. Παπανδρέου, με το σοσιαλιστικό του κίνημα, που από την αρχή φρόντισε να αγκαλιάσει διακεκριμένες προσωπικότητες του Κέντρου, επεξέτεινε στην άλλη κατεύθυνση συνθήματα και αιτήματα που κι αυτά καλλιεργούνταν στους κόλπους της «Ένωσης Κέντρου». Αν ο κ. Καραμανλής έπαιζε το χαρτί της πολιτικής δημοκρατίας προς το Κέντρο, ο κ. Παπανδρέου τράβηξε το χαρτί της «κοινωνικής δικαιοσύνης» προς το μέρος του.

ΕΤΣΙ, το Κέντρο έχασε και από τις δυο του μεριές: την πολιτική του γλώσσα την άκουγε από το στόμα του κ. Καραμανλή, την κοινωνική του εξαγγελία την έβλεπε αναμορφωμένη και προσαρμοσμένη στις νέες πραγματικότητες στη ρητορεία του κ. Παπανδρέου.

ΜΟΝΟ το «κράτημα» των πρώτων εκλογών του '74, εξηγεί τη διατήρηση ενός 20% στην ΕΚ-ΝΔ ενώ το 10% του '77 υπήρξε το κύκνειο άσμα του παραδοσιακού πελατειακού πολιτικού συστήματος.

ΜΕ ΛΙΓΑ λόγια, αυτό που υποστηρίζουμε είναι πως η εξαφάνιση του Κέντρου δεν οφείλεται σε μια «σατανική» μεθόδευση του κ. Καραμανλή ή του κ. Παπανδρέου, όπως μέχρι σήμερα ισχυρίζονται με πικρία εναπομείναντες κεντρώοι ηγέτες. Αλλά ήταν η φυσική έκπτωση ενός χώρου που ούτε κοινωνικά ούτε πολιτικά μπορούσε να δικαιολογήσει πια την αυτόνομη ύπαρξή του.

ΚΙ ΟΜΩΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΖΕΙ

ΚΙ ΟΜΩΣ, ενώ η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ το '81 φάνηκαν να έχουν κατασπαράξει πια το Κέντρο, με το ΠΑΣΟΚ φυσικά έχοντας τη μερίδα του λέοντος, η φιλολογία για το Κέντρο διατηρήθηκε αλώβητη στον Τύπο αλλά και τους κομματικούς χειρισμούς. Η συμπερίληψη προσωπικοτήτων του Κέντρου στα ψηφοδέλτια Επικρατείας των δύο κομμάτων θεωρήθηκε αναγκαίος χειρισμός, που επαναλήφθηκε σε πολύ μεγαλύτερη έκταση το '84 εν όψει των Ευρωεκλογών.

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ λοιπόν ώστε η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ να αμιγλώνται περί τον κεντρώο χώρο;

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ μάλλον υπερβαίνει τα όρια και κυρίως τις δυνατότητες αυτού του άρθρου. Θα υποστηρίξουμε σχηματικά πως η διαμόρφωση τη ελληνικής κοινωνίας επιβάλλει σε κάθε κόμμα εξουσίας όταν δεν έχει συμμάχους στο Κέντρο να τους κατασκευάζει ή να το πούμε αλλιώς: η διακυβέρνηση αυτής της χώρας προς το παρόν μοιάζει να απαιτεί κεντρώα διαχείριση της εξουσίας.

ΕΚΤΟΣ από το ΚΚΕ, κανένα κόμμα στην Ελλάδα δεν μπόρεσε να αρθρώσει με σαφήνεια μια διαυγή κοινωνική πρόταση εξουσίας. Ακόμα και η Δεξιά που αναμφισβήτητα είναι το κόμμα του κεφαλαίου κυβέρνησε στηριγμένη σε έναν ιδιόρρυθμο ποπουλισμό, όπου η στήριξη του μεγάλου κεφαλαίου απαιτήσε έναν ευρύ κοινωνικό συνασπισμό που κάτέληξε σ' αυτό που ονομάζουμε συντεχνιακή κοινωνική πραγματικότητα.

ΑΥΤΟ είναι που μετέβαλε τη Δεξιά από ένα σημείο και πέρα σε ανασχετικό παράγοντα της καπιταλιστικής ανάπτυξης, καθώς η διατήρηση των κοινωνικών συμμαχιών με τους άπειρους μικρομεσαίους και η χρήση του κράτους γι' αυτό το σκοπό καθήλωναν τις «εκσυγχρονιστικές» πρωτοβουλίες.

Ο κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ απ' τη μεριά του παίζοντας το χαρτί του «λαϊκού κινήματος της Αλλαγής», μη αποσαφηνίζοντας δηλαδή τα κοινωνικά του μέτωπα, εισέπραξε τα διαμαρτυρόμενα στρώματα, που δεν ήθελαν φυσικά σοσιαλισμό, αλλά την κατοχύρωσή τους σ' αυτό τον κόσμο με μια μαγική παράλληλη αλλαγή του περιβάλλοντος, χωρίς κανένα δικό τους κόστος.

ΕΤΣΙ, ενώ ο «σκληρός πυρήνας» του ΠΑΣΟΚ η κοινωνική του συγκρότηση, η στελεχική του διάταξη θα μπορούσαν να το

καταγράψουν ως ένα λαϊκό σοσιαλιστικό κόμμα, ταυτόχρονα αυτό που του επισυνάπτεται ως λαϊκιστική σύγχυση, δεν είναι παρά η αδυναμία του να κυβερνήσει με βάση συντεταγμένο πρόγραμμα σοσιαλιστικής αλλαγής, όπως ακριβώς η Δεξιά δεν μπορούσε να κυβερνήσει «ανοιχτά» με όρους καπιταλιστικής ολοκλήρωσης.

ΔΙΟΤΙ ακριβώς προσκρούει στα υπερτροφικά μεσοστρώματα είτε των συντεχνιών είτε των αυτοαπασχολούμενων επιτηδευματιών, είτε των επιχειρηματιών είτε των ελευθερο-επαγγελματιών, όλων αυτών δηλαδή που επειδή αδυνατούν είτε στον «ολοκληρωμένο» καπιταλισμό να δουν τη δική τους κοινωνική προοπτική, είτε στον όποιο σοσιαλισμό να εντάξουν τα συμφέροντά τους, απαιτούν από το κράτος να εξασφαλίσει την ισονομία, την υγεία, την εκπαίδευση, τις συγκοινωνίες, το περιβάλλον κτλ. για «όλους». Απαιτούν δηλαδή το περίφημο «κράτος δικαίου», κράτος καπιταλιστικότατο που δεν τους πειράζει αν κυκλοφορεί με σοσιαλιστικό μανδύα ή την λεοντή μιας κάποιας «Αλλαγής».

ΑΛΛΑ αυτά που απαιτούν και με τον τρόπο που τα διεκδικούν μεταφράζεται πολύ απλά σε «κεντρώα» πολιτική. Και μια πολιτική δεν πρέπει μόνο να την ασκείς αλλά και να την ονομάζεις κι όλας. Εξ ου και η νεκρανάσταση του Κέντρου, κάθε φορά που επικείται εκλογική μάχη.

ΥΠΟΘΕΤΟΥΜΕ δηλαδή πως όσο η κοινωνική κρίση δεν θα πιέζει για αποφασιστικές επιλογές και εφόσον η διακυβέρνηση της χώρας θα προκύπτει από κοινοβουλευτικές διαδικασίες, η κεντρώα πολιτική θα κερδίζει θριαμβευτικές νίκες μέσω των κομμάτων που θεωρητικά συνέβαλαν στη συντριβή του ως αυτοδύναμου πολιτικού οργανισμού.

ΒΕΒΑΙΑ το ανώτατο στάδιο μιας παρόμοιας συλλογιστικής είναι πως είτε το ΠΑΣΟΚ, είτε η «ΝΔ» θα μπορούσαν με κάποιες διαδικασίες να μετατραπούν σε αμιγή κόμματα του Κέντρου. Χωρίς να επιμεινουμε ιδιαίτερα σ' αυτό το σημείο, θα λέγαμε πως είναι πιο προσιτός ένας παρόμοιος μετασχηματισμός της «ΝΔ» παρά του ΠΑΣΟΚ, που φαινομενικά έχει τις περισσότερες «λαβές» για μια τέτοια μετεξέλιξη.

ΑΛΛΑ το πρόβλημα δεν είναι καθόλου εκεί. Ίσως μάλιστα, η αποσαφήνιση της πολιτικής φασιογνωμίας είτε του ΠΑΣΟΚ είτε της ΝΔ προς μια τέτοια κατεύθυνση να δρούσε εξυγιαντικά στην πολιτική ζωή του τόπου.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ είναι σ' αυτό που μοιάζει το πιθανότερο: το σοσιαλιστικό ΠΑΣΟΚ και η Δεξιά «ΝΔ» να πασχίζουν δηλαδή για τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού καπιταλισμού ασκώντας μια «κεντρώα» πολιτική, μη αναπτύσσοντας τον καπιταλισμό και καθηλώνοντας τον σοσιαλισμό, καταδικάζοντας εσαεί την Ελλάδα στη μικρομεσαία ακινησία της.

«ΔΕΝ είναι δυνατόν» όμως αυτό, που θα 'λεγε και ο κ. Μαύρος. Ή μήπως είναι;

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ-ΜΑΡΤΕΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Λαμπράκηδες Ιστορία μιας γενιάς

Το ιστορικό χρονικό των
Λαμπράκηδων, της
νεολαιιστικής οργάνωσης, που
σημάδεψε μια ολόκληρη γενιά,
για πρώτη φορά αποτελεί
αντικείμενο συστηματικής
μελέτης.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΝΕΦΕΛΗ» • Μαυρομιχά-
λη 9 • τηλ. 36.07.744, 36.39.962

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και
Σία» • Τσιμισκή 78 • τηλ. 279.720

Το φάντασμα του Κέντρου και ο προεκλογικός προσεταιρισμός

του Δημήτρη Κ. Μιχαήλ

Δεν έχει περάσει πάρα πολύς καιρός, όταν κάθε συζήτηση ή και προβληματισμός γύρω από τον κεντρώο πολιτικό χώρο αντιμετωπιζόταν από μεν τους εμπόρους του προοδευτισμού ως «σκοτεινά σχέδια του κατεστημένου» από δε παράγοντες της «ΝΔ» ως «διασπαστική σκοπιμότητα».

Η πολιτική συγκυρία του 1981 απέδειξε ότι μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ δεν υπήρχε (και δεν μπορεί να υπάρξει εύκολα) ζωτικός χώρος για ένα κεντρώο κομματικό σχηματισμό, ανάλογος μ' εκείνο της «Ένωσης Κέντρου».

Όμως, δυόμισι χρόνια αργότερα φαίνεται πως υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό ανένταχτων πολιτών, αριστερά της Νέας Δημοκρατίας και δεξιά του ΠΑΣΟΚ, τους οποίους προσπαθούν να προσελκύσουν εκλογικά οι πάντες.

Θεωρούν τους πολίτες αυτούς δυσαρεστημένους από τη διαχείριση της κυβερνητικής εξουσίας του ΠΑΣΟΚ και προσπαθούν να τους προσεταιρισθούν, ευκαιριακά. Σχεδόν όλα τα κόμματα —με εξαίρεση το ΚΚΕ— διαβεβαιώνουν για την κεντρώα ορθοδοξία τους, για το αντίπαλο δέος του «σοσιαλμαρξισμού» ή της ΕΡΕ και της ακροδεξιάς και για το δικό τους ενωτικό προσκλητήριο.

Η επιχειρηματολογία του προσεταιρισμού κυμαίνεται από την τυμβωρυχία έως τη γελοιότητα.

«... Ο Ελευθέριος Βενιζέλος» —γράφει ο «Ελεύθερος Κόσμος» της ΕΠΕΝ 20.5.1984 —«επίστευε στον κοινοβουλευτισμό, αλλά δεν εφυλάκισε τους στρατιωτικούς, ούτε επροπηλάκισε τους πολιτικούς, που συνειργάσθησαν μαζί τους, διότι αναγνώρισε ότι την πραγματική ευθύνη της καταπτώσεως του κοινοβουλευτικού θεσμού δεν είχαν οι φορείς της επαναστάσεως εκείνης... Θα υπενθυμίσουμε (στους επιδόξους «διαδόχους») ότι, όταν ευρέθη εκείνος σε παρόμοιες συνθήκες με τους σημερινούς ηγέτες μας, αγκάλιασε τους στρατιωτικούς και αξιοποίησε τα επιτεύγματα της επαναστάσεως εκείνης...».

Σήμερα οι «Κεντρώοι»

Ποιος κόσμος είναι σήμερα οι λεγόμενοι «κεντρώοι» ψηφοφόροι; Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχουν στατιστικά δεδομένα και άλλα στοιχεία ερευνών, οι «κεντρώοι» ψηφοφόροι αρχίζουν από μέσης ηλικίας άτομα και έχουν ιστορική και πολιτική αναφορά στην προδικτατορική περίοδο.

Μετά το 1974, τα κεντρώα κόμματα δεν δημιούργησαν νέους πολιτικούς δεσμούς με πλατιά κοινωνικά στρώματα και σε αξιοσημείωτη μερίδα της νεολαίας.

Αυτό το κύριο χαρακτηριστικό της ιστορικής-συναισθηματικής αναφοράς οδηγεί τους ψηφοσυλλέκτες σε ρομαντικές επικλήσεις και συντηρεί τις ψευδαισθήσεις μικρών και μεγάλων ότι εκφράζουν τον κεντρώο χώρο ή άλλως «φιλελεύθερο», «δημοκρατικό σοσιαλιστικό», «γνήσια δημοκρατικό» κτλ.

Αν κρίνει κανείς από ορισμένα δεδομένα, όπως λ.χ. η υφή του στελεχειακού δυναμικού των κεντρώων κομμάτων και κινήσεων —από την άλλοτε «ΠΑΡΚΕ» του κ. Γ. Μαύρου έως την «Κίνηση 114» μπορεί να συμπεράνει αναλογικά ότι οι περισσότεροι κεντρώοι ψηφοφόροι ανήκουν από κοινωνική άποψη στα μεσαία αστικά στρώματα. Δηλαδή έχουν σαφή ένταξη στο σύστημα και ταξικά συμφέροντα λίγο πολύ «νεοκαπιταλιστικού» χαρακτήρα.

Μια πρόσθετη απόδειξη τούτου του ισχυρισμού είναι ότι οι λεγόμενοι «κεντρώοι» σε διάφορες κλαδικές εκλογές όπως λ.χ. των δικηγόρων και των μηχανικών τελικά προτίμησαν τους υποψήφιους των ψηφοδελτίων της Δεξιάς, που είχαν αναλάβει το κύριο βάρος της συντεχνιακής αναμέτρησης με ορισμένες κυβερνητικές επιλογές.

Ωστόσο, αυτή η κατά βάση συντηρητική ιδεολογία των παραδοσιακών «κεντρώων» μεσοαστών, είναι ιδιότυπη —όπως άλλωστε ολόκληρο το φαινόμενο των «μη προνομιούχων» στη μεταδικτατορική Ελλάδα.

Διακρίνονται από ένα σαφή αντιδεξιό προσανατολισμό, παρά το γεγονός ότι κανένα από τα «αριστερά κόμματα» με πρώτο το ΠΑΣΟΚ, δεν φρόντισε κατά τρόπο συστηματικό όχι να τους ριζοσπαστικοποιήσει αλλά και απλώς να τους ενσωματώσει πολιτικά.

Έτσι, λοιπόν είτε λόγω μικροαστικής καταγωγής και νοοτροπίας είτε λόγω μακροχρόνιου αποκλεισμού από τους μηχανισμούς και τη νομή της κρατικής εξουσίας, τα στρώματα αυτά διατηρούν τη «φιλελεύθερη» πολιτική τους τοποθέτηση, με βάση τις μνήμες και την ιστορική αφετηρία της περιόδου 1963-1965.

Δεν είναι τυχαίο ασφαλώς ότι μέσα στο ΠΑΣΟΚ σφοδρότεροι επικριτές του παλαιού και νέου καραμανλισμού είναι οι λεγόμενοι κεντρογενείς υπουργοί και στελέχη.

Με τον κίνδυνο κάποιας γενίκευσης, θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι οι κεντρώοι μεσοαστοί και μεσήλικες —ή περίπου— ενώ δεν διαφωνούν ριζικά με τις κύριες επιλογές της εξωτερικής πολιτικής των κυβερνήσεων της «ΝΔ» έχουν σαφή αντιδεξιά τοποθέτηση σε θέματα δημοκρατικών ελευθεριών, ισότητας και ισοπολιτείας, αστικού κοινοβουλευτικού βίου, εκσυγχρονισμού του κρατικού μηχανισμού κτλ.

Γι' αυτό άλλωστε και στο μεγαλύτερο ποσοστό τους δεν ακολούθησαν τις ριζοσπαστικές πολιτικές επιλογές του ΠΑΣΟΚ το 1974.

Η μείωση της πολιτικής αξιοπιστίας της ΕΔΗΚ και η σταδιακή μετατόπιση του ΠΑΣΟΚ σε «αντιδεξιές θέσεις με προτεραιότητα απέναντι στους οραματισμούς της Αλλαγής» μετέτρεψε τους πολίτες αυτούς σε εκλογική πελατεία του ΠΑΣΟΚ το 1977 και το 1981. Στεγάστηκαν κομματικά στο ΠΑΣΟΚ αλλά δεν φαίνεται και να ενσωματώθηκαν, να ταυτίστηκαν με τις μεγάλες αρχικές του επιλογές.

Σ' αυτή την πολιτική «περιθωριοποίηση», που οδήγησε στην —ομολογημένη σήμερα— μετέωρη και προβληματισμένη μάζα των «κεντρώων» ψηφοφόρων, δεν φαίνεται να συνέβαλε περισσότερο από τη διαφωνία στους στρατηγικούς προσανατολισμούς η διαχείριση της εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ και ορισμένοι κυβερνητικοί χειρισμοί.

Πιο συγκεκριμένα, η αλαζονεία της εξουσίας, οι μονοκομματικές (κάποτε δίχως αρχές) επιλογές και η διάθεση «ομοιογένειας» κάθε τάσης ή απόχρωσης μέσα στο Κίνημα και την κυβέρνηση.

Προεκλογικά το 1981 το ΠΑΣΟΚ αρκέστηκε στην επιλεκτική «συνεργασία» του κ. Γεωργίου Μαύρου. Ως κυβέρνηση στάθηκε μάλλον εχθρικά στις συχνές κρούσεις κεντρώων πρώην υπουργών και βουλευτών για συνεργασία, όταν δεν αξίωνε «υποταγή άνευ όρων» στο μοναδικό φορέα της Αλλαγής και στους όποιους παρελθόντος και ποιότητας «πιστούς».

Οι τεχνικές προσεταιρισμού

Αν όμως οι επώνυμοι κεντρώοι, από τον κ. Ιωάννη Ζιγδή έως τον κ. Στ. Χασαπίδη απέτυχαν να κατευθύνουν την πολιτική βάση του Κέντρου, η μεγάλη μάζα αυτής της κατηγορίας των πολιτών χαλάρωσε με το ΠΑΣΟΚ και αυτούς τους εκλογικούς της δεσμούς.

«Η μεγάλη μάζα των «κεντρώων» ψηφοφόρων» —υποστηρίζει σχετικά ο κ. Βασίλης Πάικος («Ελ. Τύπος» 25.2.1984)— «παρέχει πάντα υποστήριξη υπό προθεσμία. Για τούτο και το ΠΑΣΟΚ, πολύ σωστά δεν θεωρεί δεδομένον πάγια τον προσεταιρισμό τους. Κι είναι διαφανής η προσπάθειά του να αποτρέψει τη διαρροή τους, προς άλλες κατευθύνσεις».

Ακόμα και αν διαφωνεί κανείς με κάθε προηγούμενη άποψη, το γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ χορήγησε τρεις θέσεις του Ευρωκαταλόγου του στον κ. Γεώργιο Μαύρο (έναντι μιας στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας το 1981 και καμιάς στους συνδυασμούς των μεγάλων εκλογικών περιφερειών) είναι ασφαλώς σαφής απόδειξη για τη σημερινή συγκυρία της ανομολόγητης παραδοχής ότι «υπάρχουν

κεντρώοι υποψήφιοι, που δεν είναι σίγουρο ότι θα ξαναψηφίσουν ΠΑΣΟΚ».

Ωστόσο, όσο θεωρείται για μας αναντίρρητη η προτίμηση του ΠΑΣΟΚ αντί της «ΝΔ», τόσο αυτή η νέα προσπάθεια προσεταιρισμού του ΠΑΣΟΚ έχει ορισμένα δικά της χαρακτηριστικά γνωρίσματα, που υπαγορεύονται από την παλιά και τυπική λογική «να μας (ξανα)ψηφίσουν οι κεντρώοι».

Συγκεκριμένα, στις σχετικές προκαταρκτικές συζητήσεις ανάμεσα στον κ. Ανδρέα Παπανδρέου και τον κ. Γεώργιο Μαύρο για τους όρους συνεργασίας του δεύτερου με το Ευρωψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ (συνεργασία, που κλιμακωνόταν για «λόγους εσωκομματικούς» με αλληπάλληλες ανακοινώσεις για τις συναντήσεις τους), δεν έγινε δεκτός ο όρος του κ. Μαύρου να εμφανισθεί ως αρχηγός της «Παράταξης Κέντρου». Μάλιστα αντίθετα με τη δήλωση του Οκτωβρίου του 1981 ότι ο κ. Μαύρος είναι «έγκυρος εκφραστής του κεντρώου χώρου», η νέα του πολιτική εκπροσώπηση κατά το ΠΑΣΟΚ είναι απλώς εκείνη του στελέχους του «ευρύτερου δημοκρατικού χώρου».

Η τακτική του «να πάρουμε τους κεντρώους ψήφους, χωρίς ενοχλητικές αναφορές στον κεντρώο πολιτικό χώρο» είναι ένα από τα γνωρίσματα μιας ολόκληρης στρατηγικής σχετικά. Μιας στρατηγικής που έχει κυρίαρχο χαρακτήρα την αντιπαράθεση «εφ' όλης της ύλης» με τη ΝΔ με τους ανάλογους εγκλωβισμούς και σκοπιμότητες. Όσο ο κ. Αβέρωφ επιμένει απελπιστικά να αγρεύσει «κεντρώους» ψήφους με ιστορική αναφορά στην εποχή του εμφύλιου πολέμου και στην τοτινή πολιτική συμπεριφορά των Γ. Παπανδρέου και Θεμ. Σοφούλη, τόσο το ΠΑΣΟΚ οριοθετεί το αντιδεξιό μέτωπο στην εποχή του ανένδοτου αγώνα, αναθυμάται τον «αείμνηστο Γέρο της Δημοκρατίας» και το πολιτικό λεξιλόγιο εκείνης της εποχής.

Όσο ο Αβέρωφ προσπαθεί να ελκύσει κεντρώους ψήφους με «λαϊκομετωπικές κινδυνολογίες» τόσο ο κ. Α. Παπανδρέου επισημαίνει την οπισθοδρόμηση των διαδόχων του κ. Κ. Καραμανλή σε μεθόδους και νοοτροπίες της ΕΡΕ, και της ακροδεξιάς.

Όσο ο κ. Αβέρωφ, που δεν άντεξε καν το «κόστος» της ανανεώσεως του κ. Γ. Ράλλη εμφανίζεται με την Ευρωλίστα της «ΝΔ» ότι «η ανανέωση θα γίνει με δικούς μας άφθαρτους δεξιούς», τόσο ο κ. Α. Παπανδρέου συνέταξε ένα «πλατύ δημοκρατικό Ευρωψηφοδέλτιο», χωρίς σχεδόν κομματικό κορμό στις πρώτες θέσεις.

Από την άλλη πλευρά, όσο ο κ. Α. Παπανδρέου αποφεύγει να αναφερθεί σήμερα στον κεντρώο πολιτικό χώρο ή σε ορισμένους «κεντρώους ψηφοφόρους» άλλο τόσο και ο κ. Αβέρωφ μιλάει παρενθετικά για τη «ΝΔ» ως κόμμα του «μεσαίου χώρου», υποστηρί-

ζει ότι «το Κέντρο ψηφίζει Ευρώπη» (και όχι στενά ΝΔ). Όμως, ο κ. Αβέρωφ δέσμιος των καταβολών του, δεν μπορεί τελικά να ξεπεράσει την αντίφαση ανάμεσα στις φιλοδοξίες για πλατύ «αντιμαρξιστικό μέτωπο» και στις βολικές «καταstroφορολογικές και κινδυνολογικές» του ακρότητες.

Ακριβώς, επειδή κανένας από τους δύο και πολύ περισσότερο η «ΝΔ» —δεν θέλει να κάνει πειστική απόδειξη και τακτική τη στέγαση των «κεντρώων ψηφοφόρων» ως ισότιμης πτέρυγας κομματικής, προσπαθεί να πείσει ο ένας για την ακρότητα του άλλου και όχι για τη δική του πλατειά ενωτική παράταξη.

Μέσα σ' αυτόν τον πόλεμο εντυπώσεων και της έντονης πολιτικής αναμέτρησης τα διλήμματα των «κεντρώων» ψηφοφόρων πολλαπλασιάζονται. Η αυτοπεποίθηση του κ. Γ. Μαύρου ότι «μόνο εγώ εκφράζω και καθοδηγώ τους κεντρώους» οδηγεί σε σκέψεις για την περίπτωση του κατά πόσο ισχύει η καρτεσιανή παραλλαγή «είμαι υποψήφιος, άρα υπάρχω».

Επιπλέον, οι ηγέτες των μικρών κεντρώων κομμάτων σκιαμαχούν γύρω από τα αξιώματά τους και μηδαμινά ποσοστά επιρροής, ενώ μια σειρά από στελεχειακές κινήσεις δεν επιβεβαιώνουν παρά τη στελεχειακή διασπορά και την αδυναμία τους να έχουν κοινωνική αναφορά.

Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι τα σημερινά διλήμματα και επιλογές των «κεντρώων» και οι πολλαπλές προσπάθειες προσεταιρισμού τους, αρχίζουν να οδηγούν στην ανάγκη της συνειδητοποίησης ενός κεντρώου κομματικού σχηματισμού. Πρόκειται για υπεραισιόδοξη άποψη, καθώς μάλιστα φαίνεται ότι το ΠΑΣΟΚ θα χρειασθεί να δώσει και να κερδίσει αρκετές μάχες ως επικεφαλής της πλειοψηφίας του δημοκρατικού αντιδεξιού και αριστερού κόσμου.

Όμως, αν η σημερινή ανάγκη του προσεταιρισμού των «κεντρώων» —δυσανεστημένων και μη κομματικών τελικά, δημοκρατικών ψηφοφόρων— επιβάλλει στο ΠΑΣΟΚ την ανάγκη αυτών και άλλων τακτικών ελιγμών (όπως λ.χ. η δημοσίευση μετά την 17η Ιουνίου των αριστερών πολιτικών αποφάσεων του Συνεδρίου), άλλο τόσο επιβάλλεται μια αποσαφήνιση στις σχέσεις του με τον κόσμο αυτό.

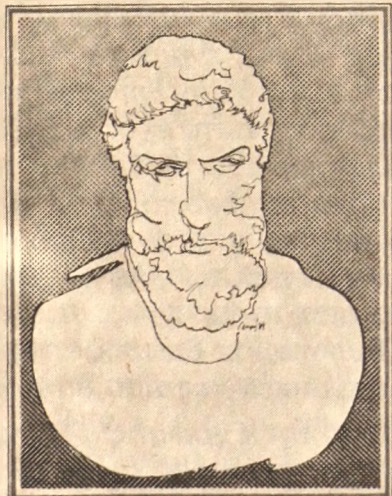
Μια αποσαφήνιση, που θ' αρχίσει από το πόσο εναρμονίζεται η στρατηγική της «Εθνικής Λαϊκής Ενότητας» με κάποιες συνεργασίες κορυφής (που φαίνεται στην περίπτωση του κ. Γ. Μαύρου να εξαντλούν τα όρια πειστικότητας στο εκλογικό σώμα) και θα καταλήγει στις αναγκαίες ριζικές αλλαγές συμπεριφοράς όρων συνεργασίας και χειρισμών, που οδήγησαν ή διατηρούν αυτούς τους «κεντρώους» στις παρυφές του ΠΑΣΟΚ και της Αλλαγής.

□

ΝΙΚΟΥ ΨΥΡΟΥΚΗ

Ο ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΙ
Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Ιστορική τοποθέτηση

επικαιρότητα

ΦΡΙΞΟΥ Π. ΒΡΑΧΑ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ
ΚΥΠΡΟΣ

επικαιρότητα

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΗΛΙΑΣ Α. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΚΑΙ Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ
Ο ΕΝΑΣ ΑΧΡΗΣΤΟΣ ΤΟΝΟΣ

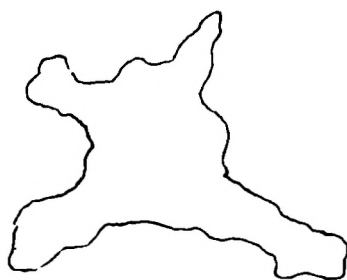
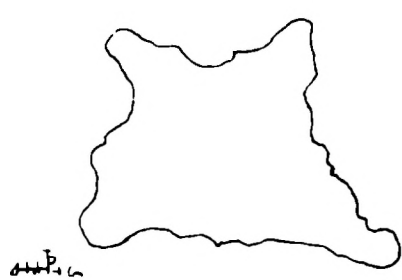
καλβος

■ εκδόσεις επικαιρότητα
Μαυρομιχάλη 60—τηλ. 3636083

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1 - 105 52 Αθήνα
Τηλ. 52.46.241

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Κρίση εμπιστοσύνης και προσδοκίες

του Χρ. Κυριαζή

Αποτελεί πλέον κοινό τόπο η διαπίστωση ότι οι εκλογές για την ανάδειξη της «Βουλής των Ευρωπαϊκών Λαών» έχουν μετατραπεί σε αντιπαράθεση των πολιτικών σχηματισμών του κάθε κράτους-μέλους της Κοινότητας, που δεν έχει καμιά πρωτογενή σχέση με τα ζητούμενα της ευρωπαϊκής πολιτικής συγκυρίας και την πραγματικότητα των πολιτικών της θεσμών. Το γεγονός αυτό επιτείνεται ακόμα περισσότερο από την κρίση η οποία πλήττει τις δυτικο-ευρωπαϊκές κοινωνίες και η οποία έχει σαν συνέπεια, μεταξύ άλλων, την αναγωγή και τον περιορισμό των όποιων υπερεθνικών ζητημάτων στα πλαίσια των εσωτερικών δομών, θεσμών και πολιτικών του κάθε κράτους.

Ευρωκοινοβούλιο - Ευρωεκλογές: θεσμοί υπό αίρεση;

Φαίνεται πως η φερεγγυότητα του εγχειρήματος της ευρωπαϊκής ενοποίησης βαίνει συνεχώς μειούμενη, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την αποτελεσματικότητα των λύσεων και των πολιτικών αντι-κρίσης που θα μπορούσαν να προκύψουν από την ενοποίηση αυτή για την κάθε εθνική κοινωνία. Επιπρόσθετα, οι παραδοσιακές διακρίσεις Βορρά-Νότου —και οι υποδιαιρέσεις στους κόλπους του καθενός από τα δύο αυτά μείζονα συμπλέγματα— η διάκριση «ιστορικών» και «μη ιστορικών» ευρωπαϊκών εθνών, η πολιτική κουλτούρα και ιστορία του κάθε λαού, η ιδιαιτερότητα του καθενός κοινωνικού σχηματισμού, η κοσμοπολιτική ή, αντίθετα, η εθνικιστική διάσταση στα κοινωνικά πρότυπα και την πολιτική συμπεριφορά των πολιτών του κάθε κράτους, και άλλοι συντελεστές, έρχονται να προστεθούν σε αυτήν τη συγκυρία της κρίσης, οξύνοντας τα προβλήματα συνοχής, συνάφειας και ταυτότητας των επιμέρους ή των συνολικών πολιτικών που εκπορεύονται, ή συναρτώνται, με την «ευρωπαϊκή ιδέα».

Η δοκιμασία των πολιτικών θεσμών που προορίστηκαν για την υλοποίηση της εν λόγω ιδέας, είναι εντονότερη όταν η σχέση των υπηκόων-πολιτών των ευρωπαϊκών κρατών με τους θεσμούς αυτούς αποκτά στοιχεία αμεσότητας. Η απ' ευθείας εκλογή —αλλά, κυρίως, η συναφής προεκλογική πραγματικότητα— των 434 ευρωβουλευτών από τα 190 εκατομμύρια πολιτών της Κοινότητας, είναι μία αντικειμενική συνθήκη, ευνοϊκή για να προσεγγίσουμε το πρόβλημα της στάσης και των αντιλήψεων που έχουν οι ευρωπαίοι γι' αυτή την υπερεθνική Βουλή: ένα μηχανισμό που δεν είναι συνυφασμένος με τις συντεχνιακές και άμεσα χρησιμοποιητικές διαστάσεις άλλων θεσμών και επιμέρους πολιτικών της Ε.Κ. (όπως είναι, π.χ., τα διάφορα Ταμεία, η Κοινή Αγροτική Πολιτική, κτλ.), και ανάγεται, μεταξύ άλλων, στη γενική συνείδηση και τις αξίες που έχουν οι εκλογείς για την καθεαυτό πολιτική διάσταση της ευρωπαϊκής πραγματικότητας. Βέβαια, η Επιτροπή και το Συμβούλιο Υπουργών της Κοινότητας αποτελούν κατ' εξοχήν αποτελεσματικούς πολιτικούς θεσμούς, αλλά η διαδικασία συγκρότησης και πολιτικής πρακτικής τους είναι τελείως αυτονομημένα από το σώμα των πολιτών των επιμέρους Κρατών· οι τελευταίοι, την μόνη δυνατή σχέση που μπορούν να καθιδρύσουν με τα εν λόγω όργανα, είναι μία εξωτερική σχέση άσκησης πίεσης μέσω άλλων μηχανισμών κινητοποίησής τους (συνδικάτα, συνεταιρισμοί, σωματεία, κτλ.) και όχι μία κλασικού, λίγο πολύ, τύπου σχέση εντολής προς αντιπροσώπους, που συγκροτούν την ιδιότυπη ευρωπαϊκή «τάξη πολιτικών».

Ποια είναι, λοιπόν, η εικόνα που έχουν σχηματίσει οι Ευρωπαίοι γι' αυτή την «τάξη» και γι' αυτό το υπερεθνικό Κοινοβούλιο; Πώς εκφράζεται και σε ποιο βαθμό θετικότητας η ευρωπαϊκή τους συνείδηση απέναντι στο θεσμό που υλοποιεί την ιδιότητα του *ευρωπαίου* πολίτη, και όχι την αντίστοιχη, *εθνική*, του Γάλλου, του Ιταλού, του Έλληνα κ.ά.; Ποια είναι η κλίμακα ευαισθησίας και κινητοποίησής τους εν όψει των επερχόμενων ευρωπαϊκών εκλογών; Υπάρχει πράγματι κρίση εμπιστοσύνης απέναντι στο θεσμό;

Τα στοιχεία αναφοράς μας για την ανίχνευση των παραπάνω ζητημάτων, τα αντλήσαμε από το «Ευρωβαρόμετρο» (τχ. 20, Δεκέμβριος 1983), την Επιθεώρηση, δηλαδή, της Κοινότητας όπου δημοσιεύονται, δύο φορές το χρόνο, μια σειρά δημοσκοπικές έρευνες της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης, με ερωτηματολόγια ενιαία, για διάφορα ζητήματα που άπτονται, της πολιτικής, των θεσμών, της καθημερινότητας, των αξιών, και άλλων τομέων της ευρωπαϊκής ζωής. Στην έρευνα για το *Ευρωκοινοβούλιο* που δημοσιεύεται στο παραπάνω τεύχος των «Ευρωβαρόμετρου», ρωτήθηκαν 9719 άτομα ηλικίας άνω των 15 ετών, στα 10 κράτη-μέλη (στην Ελλάδα το «δείγμα» των ερωτηθέντων είναι 1.000 άτομα), στο χρονικό διάστημα Σεπτεμβρίου-Νοεμβρίου 1983.

Ανεξάρτητα από τις κάθε είδους (και πολλές...) επιφυλάξεις που μπορεί να διατυπώσει κανείς σχετικά με τη λογική της δημοσκοπήσης, τα ερωτηματολόγια, τα «δείγματα», κτλ., παραμένει γεγονός, πιστεύουμε, ότι πρόκειται για μία μέθοδο που συμβάλει, αν συνοδευτεί και από ευρύτερη έρευνα, στην χαρτογράφηση της συνείδησης της «κοινής γνώμης», αποτελώντας έτσι χρήσιμο οδηγό για κάποιες επιβαλλόμενες εκτιμήσεις και σταθμίσεις, στην περίπτωση μας του φαινόμενο ευρωεκλογές.

Η δοκιμασία της συνοχής και οι πολιτικοί θεσμοί της Κοινότητας

Ένα από τα βασικότερα ζητήματα από τα οποία εξαρτάται η προοπτική αλλά και η ισχύς του Ευρωκοινοβουλίου είναι η γνώμη που διαμορφώνουν οι πολίτες σχετικά με τη σημασία των εκλογών ανάδειξής του. Οι 4 περίπου στους 10 Ευρωπαίους θεωρούν ότι οι εκλογές «είναι γεγονός μικρής σημασίας διότι οι εθνικές κυβερνήσεις δεν θα δεσμευτούν από την ψηφοφορία για το *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*». Το ποσοστό αυτό έχει αυξηθεί σε σύγκριση με το αντίστοιχο του Νοεμβρίου του 1976 (28%), πράγμα το οποίο αποτελεί και (έμμεσο) αρνητικό δείκτη, τόσο για την αποτελεσματικότητα και την ισχύ, όσο και για τον βαθμό επιβολής του θεσμού αυτού στη συνείδηση των πολιτών. Αυτή η άποψή μας ενισχύεται ακόμα περισσότερο από το γεγονός, ότι σε μία αρκετά χαμηλή αναλογία (42%) οι Ευρωπαίοι θεωρούν τις εκλογές αυτές σαν «γεγονός με σοβαρές συνέπειες που θα προάγει αναγκαστικά την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης». Το ποσοστό αυτό εμφανίζεται σαφώς μειωμένο σε σύγκριση με το αντίστοιχο του Νοεμβρίου του 1978 (50%), πράγμα που θα πρέπει να συσχετιστεί με τη μείωση της εμπιστοσύνης που έχουν οι ευρωπαίοι, ως προς τον ρόλο τον οποίο μπορεί να διαδραματίσει γενικότερα η Ευρωβουλή στις ευρύτερες πολιτικές διαδικασίες και στόχους της Κοινότητας. Αυτή η μείωση εμπιστοσύνης είναι ιδιαίτερη έκδηλη στους Γερμανούς (29% απαντούν καταφατικά στην ερώτηση έναντι 40% τον Νοέμβριο του 1978) και στους Ολλανδούς (35% έ-

ναντι 48%) ενώ οι Ιταλοί σημειώνουν πτώση, από 63% το 1978 σε 50% το 1983. Στις τρεις αυτές εθνικές ομάδες παρατηρούνται οι ίδιες αποκλίσεις και η ίδια αρνητική προδιάθεση και στο ερώτημα σχετικά με τη βαρύτητα του γεγονότος των εκλογών και την επίδρασή του στις εθνικές κυβερνήσεις. Εμείς, αντίθετα, είμαστε αρκετά αισιόδοξοι: μόνον το 15% (το μικρότερο στην Κοινότητα) θεωρεί το γεγονός των ευρωεκλογών «μικρής σημασίας κτλ...», ενώ το 52% (το υψηλότερο στην Κοινότητα) θεωρεί ότι το «γεγονός έχει σοβαρές συνέπειες και θα προάγει... την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης». Αυτή η θετική στάση του εκλογικού μας σώματος, βεβαίως, έρχεται σε αντίφαση με το όλο κλίμα «εθνικοποίησης» των ευρωεκλογών που διαμορφώνουν τα μείζονα πολιτικά συγκροτήματα της χώρας μας στην προεκλογική τους συμπεριφορά και αντίληψη, και που έχει σαν αποτέλεσμα την ισοπέδωση του γεγονότος και την εγχώραξη στο εκλογικό σώμα ενός διακηρυγμένου («Πρώτα η Ελλάδα...») ή έμμεσου εθνικισμού, συντεχνιακής, πολλές φορές, υψής («Πρώτα τα ελληνικά προϊόντα»).

Σε συνάφεια με τις απαντήσεις στα παραπάνω δύο ερωτήματα διαμορφώνονται και οι προθέσεις συμμετοχής στις εκλογές. Στο σύνολο της Κοινότητας, ενώ τον Απρίλιο του 1983 το 57% των ερωτηθέντων αν θα πάνε «βεβαίως» να ψηφίσουν απάντησε καταφατικά, τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου το ποσοστό αυτό μειώθηκε στο 49%. Οι Έλληνες δίνουν και πάλι την αισιόδοξο τόνο αφού το σχετικό ποσοστό τον Απρίλιο ήταν 80%, και τον Οκτώβριο μειώθηκε μόνον στο 76%. Σε σύγκριση με τον Οκτώβριο του 1978, την δραματικότερη πτώση στις προθέσεις «βέβαιης» συμμετοχής στην ψηφοφορία σημειώνει η Ολλανδία (51% το 1983, έναντι 66% το 1978), και μετά ακολουθούν το Βέλγιο (25% το 1983, που είναι και το χαμηλότερο ποσοστό, έναντι 36% το 1978), η Ιρλανδία (48%, έναντι 60% το 1978) και η Αγγλία (38%, έναντι 46% το 1978). Αξίζει να σημειωθεί ότι η Αγγλία μαζί με την Ολλανδία έχει εξίσου υψηλό ποσοστό στους πολίτες που «πιθανώς» θα μετάσχουν στην ψηφοφορία (31%), ενώ στη Γερμανία οι «βέβαιοι» και οι «πιθανοί» ψηφοφόροι αποτελούν ισότιμες κατηγορίες (33% η κάθε μία), πράγμα που οδηγεί τους εκτιμητές αυτής της δημοσκοπήσης στο συμπέρασμα ότι «στη Γερμανία... το κοινό δεν αισθάνεται μεγάλο ενδιαφέρον σήμερα».

Η σχετικά αρνητική εικόνα που δίνεται από τους τρεις αυτούς τύπους ερωτημάτων αποτυπώνεται στο ανησυχητικό σχόλιο ότι «... οι μη ηγέτες (σ.σ. πρόκειται για την κατηγορία εκείνη της «κοινής γνώμης» που δεν λειτουργεί ηγετικά στο χώρο της, σε επίπεδο συνείδησης και πρακτικής) πρέπει να κινητοποιηθούν από την προεκλογική εκστρατεία, πράγμα που αν δεν γίνει θα απόσχουν *μαζικά*» (υπογράμμιση δική μας, σ.σ.).

Σε άμεση συνάρτηση με την κατιούσα καμπύλη στις προθέσεις «βέβαιης» συμμετοχής στην εκλογική διαδικασία, είναι και μία αντίστοιχης τάσης συντεταγμένη, που αφορά στην γνωστική εγρήγορση της «κοινής γνώμης» σε σχέση με το γεγονός των εκλογών: τον Οκτώβριο του 1983 μόνον το 14% από 100 «ερωτηθέντες» μπορούσε να «αναφέρει αυθόρμητα τις εκλογές» (ενώ τον ίδιο μήνα, το 1978, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 28%) και μόνον οι 29 από τους 100 «που άκουσαν κάτι» αναφέρθηκαν πάλι «*αυθόρμητα*» στις εκλογές (ποσοστό 1978: 56%). Η Ελλάδα, εδώ, εμφανίζει αρνητική εικόνα, αφού στους 100 «ερωτηθέντες» μόνο οι 9 ανέφεραν αυθόρμητα τις εκλογές, και από τους 100 που «*άκουσαν κάτι*» μόνον οι 17 εγκαλούσαν στη μνήμη τους το γεγονός (το χαμηλότερο ποσοστό στην Κοινότητα).

Αλλά ο κίνδυνος μιας μαζικής αποχής, όπως επισημαίνει η έκθεση, έχει άμεση σχέση και με την εικόνα που σχηματίζουν οι ευρωπαίοι, σε ό,τι αφορά την πραγματική ισχύ που διαθέτει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Τον Οκτώβριο του 1983, παραπάνω από το 40% θεωρούσε ότι η κοινοβουλευτική αρχή της Κοινότητας «*έχει τη δύναμη να κάνει λίγα*» ή «*πολύ λίγα*». Είμαστε και πάλι αυτοί που διαθέτουν τη μεγαλύτερη αισιοδοξία (μόνον το 20% έχει αρνητική άποψη ως προς την ισχύ του Κοινοβουλίου της Ευρώπης), ενώ στο άλλο άκρο, οι Γερμανοί έρχονται πρώτοι σε έκφραση δυσπιστίας (61%) ακολουθούμενοι από τους Λουξεμβουργιανούς (56%). Πάντως, είναι ενδεικτικό ότι, σε ευρωπαϊό επίπεδο, μόνον το 15% θεωρεί ότι το Κοινοβούλιο «*έχει τη δύναμη να κάνει πολλά*» (ας σημειωθεί ότι αυτή η ερώτηση απαντάται καταφατικά από το 3% μόνο των Γερμανών και 6% των Δανών)· θα πρέπει, ίσως,

να λάβουμε υπόψη ότι στην αρνητική αυτή αντίληψη ως προς την ισχύ του Ευρωκοινοβουλίου, παίζει ρόλο και το πραγματικό γεγονός, ότι το τελευταίο δεν αποτελεί μία νομοθετική συνέλευση, αλλά περισσότερο ένα οιονεί γνωμοδοτικό σώμα.

Η έλλειψη εμπιστοσύνης απέναντι στη σημασία, τις δυνατότητες και τον ρόλο του Κοινοβουλίου, συνοδεύεται από κάποια δείγματα κρίσης στην πολιτική εκπροσώπηση: το 65% των Ευρωπαίων «*μάλλον συμφωνούν*» ότι «*οι ευρωπαίοι κοινοβουλευτικοί είναι σήμερα πραγματικά πολύ μακριά από τα προβλήματα των ανθρώπων που τους εξέλεξαν*», ενώ ένα 24% δεν απάντησε στο σχετικό ερώτημα. Η κρίση γίνεται ιδιαίτερη αισθητή στο ποσοστό-ρεκόρ του 78% των Άγγλων και του 73% των Ιρλανδών.

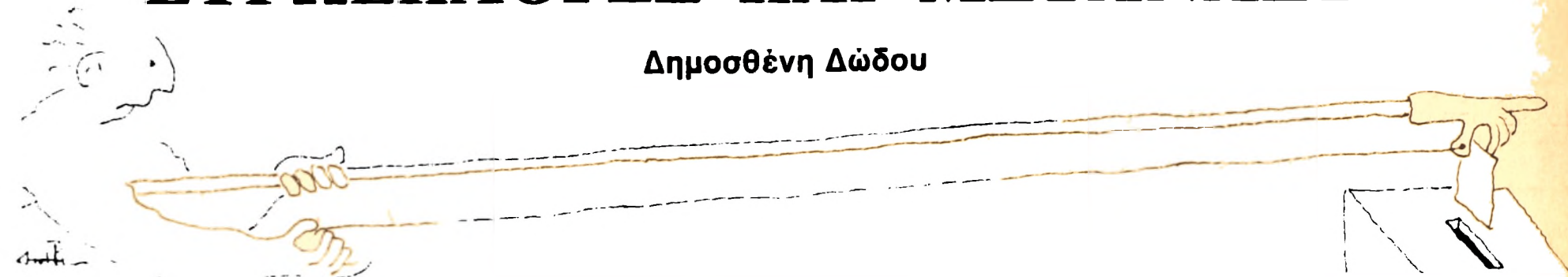
Πέρα από την εθνικιστική υποβάθμιση των ευρωεκλογών

Θα μπορούσε κανείς να διατυπώσει την υπόθεση ότι η παρατηρούμενη, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τάση της μετάθεσης του άξονα της προεκλογικής συγκυρίας και της εκλογικής αντιπαράθεσης από το ευρωπαϊκό στο εθνικό πλαίσιο, είναι ένα είδος αντικαθρεπτίσματος αυτών των τάσεων στη συνείδηση της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης». Επιπρόσθετα, μάλιστα, αυτές οι τάσεις θα μπορούσαν και να χρησιμοποιηθούν ως άλλοθι νομιμοποίησης του εγχειρήματος των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων να εθνικοποιούν την αναμέτρηση, καθιστώντας το Ευρωκοινοβούλιο και τις εκλογές ανάδειξης του μία υπόθεση που λειτουργεί στο επίπεδο της πολιτικής φαντασίωσης. Το άλλοθι αυτό, όμως, παραβλέπει το γεγονός της αυθεντικής αντιπαράθεσης πολιτικών και κοινωνικών αντιλήψεων ανάμεσα στις τάσεις που εκπροσωπούνται στους μείζονες υπερεθνικούς συνασπισμούς κομμάτων στους κόλπους ακριβώς του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου· και αυτή η αντιπαράθεση κάθε άλλο παρά φαντασιωτική είναι. Παραβλέπεται επίσης το γεγονός της αντιπαράθεσης των ευρωπαϊκών πολιτικών δυνάμεων σχετικά με το ζήτημα της διεύρυνσης των εξουσιών της Ευρωβουλής— μία αντιπαράθεση που συνεπάγεται διαφορετικές πολιτικές και ιδεολογικές προβληματικές, διαφορετικούς τρόπους προώθησης των εθνικών και ταξικών συμφερόντων, και που, εδώ και μερικά χρόνια, κατέληξε πράγματι στη διεύρυνση αυτών των εξουσιών. Τέλος, το όποιο πρόσχημα που θα μπορούσε να νομιμοποιήσει την εθνικιστικού χαρακτήρα υποβάθμιση των ευρωεκλογών έρχεται σε αντίθεση με κάποιες άλλες απόψεις και τάσεις της ευρωπαϊκής «κοινής γνώμης»: τον Οκτώβριο του 1983, το 57% των ευρωπαίων απάντησαν καταφατικά στο ερώτημα αν «*οι ευρωπαίοι κοινοβουλευτικοί που θα εκλεγούν θα έπρεπε να έχουν ως πρώτο στόχο τη συγκρότηση μιας πολιτικής ένωσης των χωρών μελών της Κοινότητας με μια Ευρωπαϊκή Κυβέρνηση υπεύθυνη ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου*», ενώ το 67% συμφωνεί με την άποψη ότι «*το ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να έχει περισσότερο δύναμη ελέγχου στη λειτουργία της Κοινής Αγοράς και στον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*».

Οι κάρτες, λοιπόν, δεν έχουν όλες παιχτεί. Υπάρχουν δυνάμεις που κινητοποιούν θετικά τα ακροατήριά τους σε ότι αφορά τη σημασία των εκλογών και τον ρόλο που καλείται να παίξει το Ευρωκοινοβούλιο. Υπάρχουν άλλες δυνάμεις που έχουν συνολικά αντιταχθεί στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Υπάρχουν, τέλος, και κάποιοι πολιτικοί σχηματισμοί που δείχνουν έντονη αδιαφορία για τα τεκταινόμενα στους πολιτικούς θεσμούς της Ευρώπης. Η αντιπαράθεση μεταξύ τους κινεί μία δυναμική, της οποίας το αποτέλεσμα τελεί υπό την αίρεση του συσχετισμού δυνάμεων όπως αυτός διαμορφώνεται στην κάθε επιμέρους συγκρούση. Εξ' άλλου, σε καθένα από τα τρία αυτά στρατόπεδα υπάρχει έντονη πολιτική και ιδεολογική ετερογένεια, η οποία συνοδεύεται από συμμαχίες του παραδοξότερου τύπου. Είναι πολύ νωρίς για να συνάγει κανείς εφ' άπαξ και μονοσήμαντα συμπεράσματα από μία δήθεν διαπιστωτική καταγραφή τάσεων και θέσεων της «κοινής γνώμης», όπως αυτές που παρουσιάστηκαν σε τούτο το άρθρο. Και, πάνω απ' όλα τ' άλλα, εκείνο που έχει σημασία είναι οι αντίπαλοι πολιτικοί σχηματισμοί να μιλήσουν *πολιτικά* για την *πολιτική* τους επιλογή που μετέτρεψε τις ευρωεκλογές σε *προεκλογική αναμέτρηση για τις επόμενες εθνικές εκλογές*: αυτό το σενάριο μπορεί να λειτουργήσει σαν «μπούμερανγκ».

ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Δημοσθένη Δώδου

Είναι προφανές, ότι η μετατροπή των εκλογών για το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο σε εκλογική αναμέτρηση «εφ' όλης της ύλης» και η προσχεδιασμένη πόλωση που συνεχώς εντείνεται, έχει επισκιάσει ορισμένα στοιχεία των εκλογών αυτών. Ένα απ' αυτά είναι η συμμετοχή των μεταναστών στις εκλογές αυτές. Και το ιδιαίτερο, δεν έγκειται απλά και μόνο στο γεγονός ότι οι μετανάστες στη Δ. Ευρώπη αποτελούν το 5% περίπου του εκλογικού σώματος, ούτε στη νομοθετική ρύθμιση που επιλέχθηκε για να δοθεί η δυνατότητα συμμετοχής τους στις εκλογές αυτές, ούτε η προσδοκία ότι οι μετανάστες θα αποτελέσουν δεξαμενή ψήφων κύρια για το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ με αποτέλεσμα 1-2 έδρες να «παιχθούν» στα υπόλοιπα και στις ψήφους αυτές.

Το σημαντικό είναι ότι για το (νέο) τμήμα αυτό του εκλογικού σώματος, με τεράστιες ανισότητες ανάμεσά του —άλλες χώρες είναι κύρια εργατικής και άλλες φοιτητικής μετανάστευσης— ελάχιστα στοιχεία υπάρχουν που θα μπορούσαν να δώσουν ενδείξεις έστω για την εκλογική συμπεριφορά του.

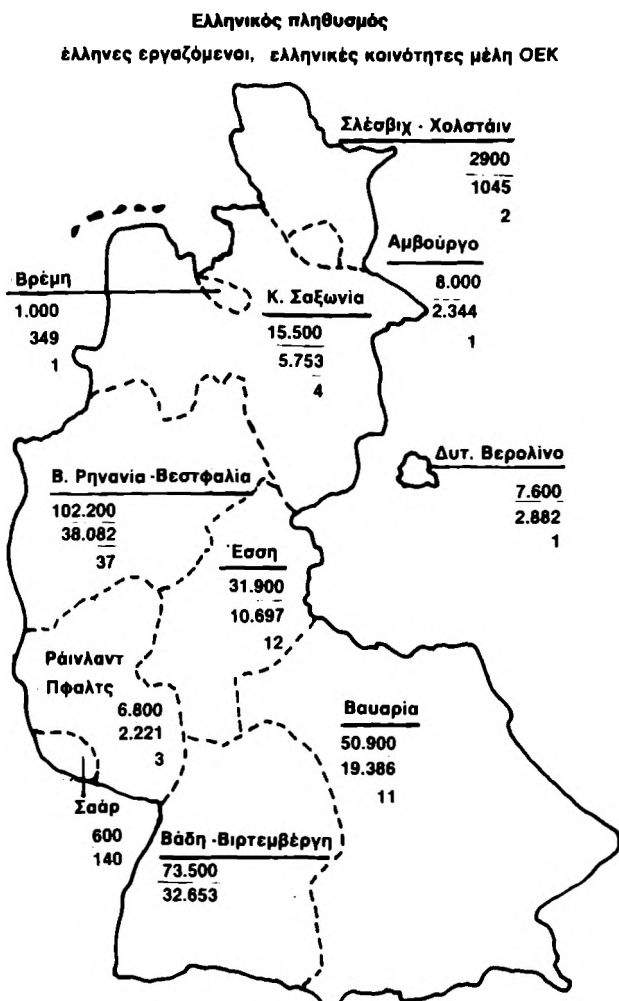
Και όσο κι αν —σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις— στις εκλογές αυτές δεν πρόκειται να ψηφίσει ιδιαίτερα μεγάλος αριθμός μεταναστών, είναι βέβαιο ότι στις επόμενες βουλευτικές εκλογές η συμμετοχή τους θα είναι σημαντική— εφόσον βέβαια θα ρυθμιστεί το θέμα αυτό.

Παρόλο που η ρύθμιση του προβλήματος της ψήφου των μεταναστών αποτέλεσε προγραμματική διακήρυξη του ΠΑΣΟΚ, το θέμα παρέμεινε σε εκκρεμότητα κυριολεκτικά μέχρι την τελευταία στιγμή. Και μόνο όταν οι υποχρεώσεις της χώρας έναντι της ΕΟΚ δεν άφηναν άλλα περιθώρια, επιλέχθηκε μια νομοθετική ρύθμιση αμφίβολης συνταγματικότητας, μια που η ψηφοφορία δεν είναι υποχρεωτική αφ' ενός, και αφ' ετέρου μπορεί να ψηφίσει ο οποιοσδήποτε τουρίστας —κάτοικος του εσωτερικού— που θα έχει προγραμματίσει τις διακοπές του στην Ευρώπη.

Απ' την άλλη, αυτή ακριβώς η ρύθμιση της τελευταίας στιγμής είχε σαν αποτέλεσμα να αποκλείονται ευθύς εξ' αρχής όλοι εκείνοι που στην αναθεώρηση των εκλογικών καταλόγων του 1969 δεν υπέβαλαν αίτηση για έκδοση εκλογικού βιβλιαρίου, δηλαδή οι παλιοί μετανάστες.

Έτσι οι φοιτητές που σπουδάζουν στις χώρες της ΕΟΚ θα αποτελέσουν το μεγαλύτερο τμήμα αυτών που θα ψηφίσουν.

Παρόλες όμως τις επιφυλάξεις αυτές είναι χρήσιμο να δοθούν μερικά στοιχεία

Το κύμα της μετανάστευσης προς την Δυτ. Ευρώπη άρχισε στα μέσα της δεκαετίας του '50 για να συνεχισθεί με αυξανόμενη ένταση στην δεκαετία του '60 με τις γνωστές συνέπειες της ερήμωσης της Β. Ελλάδας, μια που πάνω από το 60% των μεταναστών προήρχετο από εκεί.

Στην Ο.Δ.Γ. από την αρχή του μεταναστευτικού ρεύματος μέχρι το 1973, που επιβλήθηκε η απαγόρευση προσέλκυσης ξένων εργατών, είχαν φθάσει 481.817 Έλληνες για ανάληψη εργασίας. Σ' αυτούς προστέθηκαν και 7.641 που έφθασαν στο διάστημα 73-82².

Η μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστών ξεκινώντας, δεν είχε ακριβή εικόνα του χρόνου παραμονής στο εξωτερικό. Οι περισσότεροι φαντάζονταν την παραμονή σύντομη, οι στόχοι που έβαζαν ήταν η εξασφάλιση όσο γίνεται πιο γρήγορα των υλικών προϋποθέσεων για ένα καινούργιο ξεκίνημα στην Ελλάδα. Σύντομα όμως έγινε φανερό ότι το όραμα της γρήγορης α-

ποταμίευσης δεν μπορούσε να γίνει πραγματικότητα. Και τότε αρχίζει στροφή προς μονιμότερη εγκατάσταση. Εγκαταλείπουν τη στέγαση που τους «πρόσφερε» το εργοστάσιο και επιδιώκουν τη συγκέντρωση της οικογένειας που είχε παραμείνει στην Ελλάδα. Έτσι ενώ το ποσοστό απασχόλησης του ελληνικού πληθυσμού ήταν το 1964 87% πέφτει το 1982 στο 43% εξομοιωμένο σχεδόν πλήρως με εκείνο του γερμανικού πληθυσμού. Τέλος, στις 31-9-82 σε σύνολο 300.800 Ελλήνων οι 206.000 είχαν χρόνο παραμονής πάνω από 10 χρόνια³.

Η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών προήρχετο από τις αγροτικές περιοχές της Ελλάδας. Έτσι φθάνοντας στην ΟΔΓ —παρόλο που οι επιτροπές επιλογής στην Ελλάδα επεδίωκαν να επιλέγουν άτομα που είχαν κάποια ειδικευση— εργάζονται κύρια σαν ανειδίκευτοι εργάτες. Ήδη το 1972 το 89% των Ελλήνων απασχολούνται σαν ανειδίκευτοι ή εμπειρικά ειδικευμένοι εργάτες ενώ μόνο το 54% των Γιουγκοσλάβων βρίσκεται στην κατηγορία αυτή. Την ίδια εποχή το ποσοστό ειδικευμένων εργατών είναι 8% για τους Έλληνες αλλά 41% για τους Γιουγκοσλάβους. Απεναντίας το 1980 τα αντίστοιχα ποσοστά στους ειδικευμένους εργάτες είναι 31,3% και 49,9%. Ενδιαφέρον είναι επίσης ότι οι Ελληνίδες ειδικευμένες εργάτριες βρίσκονται στην πρώτη θέση με 19,3% έναντι 16,2 των Πορτογαλλίδων⁴.

Κατά την πρώτη φάση της μεταναστευτικής κίνησης ήταν φυσικό να δημιουργηθούν τομείς με έντονη παρουσία ξένων εργατών. Σ' αυτό συνετέλεσε και η πολιτική των επιχειρήσεων —με τη διαδικασία των ονομαστικών προσκλήσεων— να απασχολούν άτομα της ίδιας εθνικότητας με προφανή την ωφέλειά τους τόσο στην διαδικασία προσαρμογής— εκμάθησης του νεοπροσλαμβανόμενου, όσο και στην πιο μακρόχρονη παραμονή των εργατών στην επιχείρηση. Παρ' όλα αυτά με την πάροδο του χρόνου, σημειώνονται αξιοσημείωτες αλλαγές τόσον όσον αφορά το μέγεθος των επιχειρήσεων στις οποίες απασχολούνται όσο και στην κατά κλάδο απασχόληση: Το 1968 το 58% των Ελλήνων μεταναστών εργάζονταν σε επιχειρήσεις με περισσότερους από 500 εργαζόμενους και μόνο 10% σε επιχειρήσεις μέχρι 50. Το 1980 όμως το ποσοστό των απασχολούμενων στις μεγάλες επιχειρήσεις είχε μειωθεί σε 44% ενώ στις μικρές ανέβηκε στο 22%⁵. Η τάση αυτή μπορεί να εξηγηθεί αφ' ενός σαν συνέπεια του αριθμού των ειδικευμένων εργατών, αφ' ετέρου

σαν προσπάθεια βελτίωσης των όρων εργασίας, από το απρόσωπο τμήμα του μεγάλου εργοστασίου στο συναδελφικό κλίμα της μικρής επιχείρησης.

Τέλος, χαρακτηριστική είναι και η διαφοροποίηση στην κατά κλάδο απασχόληση:

31-12-82	%	31-12-72	%
Γεωργία, αλιεία	171	0,15	0,20
Ενέργεια, ορυχεία	528	0,47	1,12
Μεταποίηση	81.281	73,07	82,73
Οικοδομήσεις	3.322	2,96	4,12
Μεταφορές, επικοινωνίες	2.368	2,11	0,90
Εμπόριο	5.294	4,72	
Τράπεζες, ασφάλειες	5.047	0,48	
Υπηρεσίες	15.660	13,98	6,71
Μη κερδ. οργαν.	555	0,49	-
ΝΠΔΔ-Κοιν. Ασφ.	1.664	1,48	-
Σύνολο	111.964	100.00	

Πηγή: ANBA 10/83, 73.

Παράλληλα με την προσπάθεια για βελτίωση των συνθηκών δουλειάς και ζωής είναι χαρακτηριστικό ότι οι Έλληνες μετανάστες από την άποψη εισοδήματος βρίσκονται στην πρώτη θέση ανάμεσα στους αλλοδαπούς εργαζόμενους. Έτσι 47,85% των Ελλήνων δηλώνουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα πάνω από 3.000 γερμ. μάρκα (μ. ο. αλλοδαπών 29,8%)⁶.

Τέλος, ένα άλλο στοιχείο ιδιαίτερα χαρακτηριστικό είναι το επίπεδο συνδικαλιστικής οργάνωσης των μεταναστών. Παρόλες τις διαφωτιστικές προσπάθειες των συνδικάτων, μόνο το 40,7% των Ελλήνων είναι συνδικαλισμένοι (Τούρκοι 49,2%)⁷. Αλλά και το επίπεδο πληροφόρησης και δραστηριοποίησης των Ελλήνων στα συνδικάτα είναι χαμηλό. Έτσι το 33% αγνοούν ότι έχουν το δικαίωμα του εκλέγεσθαι στα εργοστασιακά συμβούλια. Ο αριθμός των Ελλήνων που αναπτύσσουν ενεργό συνδικαλιστική δράση συνεχώς φθίνει. Το 1981 υπήρχαν 541 Έλληνες εκλεγμένοι σε εργοστασιακά συμβούλια (8,25% των ξένων) έναντι 685 (13,74%) το 1975⁸.

Το σημαντικότερο όμως δείκτη αποτελεί ο τρόπος, ο βαθμός και η έκταση της αυτοοργάνωσης, η μεθόδευση και η άσκηση κοινής πρακτικής, τόσο στην αλληλοβοήθεια, την πληροφόρηση, τη διαφύλαξη του πολιτιστικού χαρακτήρα των μεταναστών όσο και στην προώθηση των ιδιαίτερων συμφερόντων τους στη χώρα υποδοχής και στην Ελλάδα.

Οι πρώτες προσπάθειες για την οργάνωση των μεταναστών ανάγονται ήδη στις αρχές της δεκαετίας του '60 από πλευράς κύρια της αριστεράς με σχετική επιτυχία. Το 1965 ιδρύθηκε η «Ομοσπονδία Ελληνικών Κοινοτήτων στην ΟΔΓ και Δυτ. Βερολίνο» (ΟΕΚ), σαν δευτεροβάθμιο όργανο των Ελληνικών Κοινοτήτων που υπήρχαν ήδη.

Στη διάρκεια της δικτατορίας, παρόλες τις δυσκολίες, οι ελληνικές κοινότητες υπήρξαν προπύργιο δημοκρατικού αγώνα με κύριο μέλημα την προστασία των με-

λών τους από τις διώξεις των προξενικών αρχών, την περίθαλψη φυγάδων και τη συγκέντρωση υλικού και χρημάτων για την Ελλάδα. Την εποχή αυτή εντείνεται από τις προξενικές αρχές η ίδρυση φιλοχουντικών κοινοτήτων, οι οποίες απολαμ-

βάνουν πλουσιοπάροχης ενίσχυσης και που συγκροτούν την «Ομοσπονδία Ελλήνων στη Γερμανία»⁹. Σύμφωνα με στοιχεία των Γερμανικών αρχών ασφαλείας τα μέλη των φιλοχουντικών κοινοτήτων το 1973 ήταν περίπου 9.000¹⁰. Μετά το 1974 χάνουν σε σημασία και σήμερα υφίστανται είτε σαν κοινότητες-σφραγίδες, είτε με μορφή κλειστών αντισυλλόγων (π.χ. επιστημόνων).

Μετά τη μεταπολίτευση σημειώνεται νέα άνθιση στις δημοκρατικές κοινότητες, που μετά το 1981 αναγορεύονται από τις Ελληνικές Υπηρεσίες σε εκπροσώπους του Ελληνισμού. Έτσι από 46 κοινότητες το 1978, 63 το 1980, φθάνουν τις 105 το 1984.

Είναι προφανές ότι οι διεργασίες που συντελούνται στην κοινωνική δομή της Ελλάδας είτε δεν φθάνουν καν τους μετανάστες είτε γίνονται αντιληπτές απλά και μόνο σαν απόηχοι γεγονότων. Συχνά, η σημερινή πραγματικότητα βιώνεται στα πλαίσια της γειτονιάς που ζουν τώρα, με αναφορές που ανάγονται στο χρόνο πριν από τη μετανάστευση, ιδιαίτερα στην περίπτωση που ζουν κοντά και άλλες οικογένειες από την ίδια περιοχή.

Η αντιπαράθεση και ο προβληματισμός στους κύκλους των μεταναστών αναφέρεται αφ' ενός στις προοπτικές και προϋποθέσεις της παλιννόστησης —ιδιαίτερα μετά την ολοένα αυξανόμενη εχθρότητα του γερμανικού πληθυσμού προς τους ξένους— αφ' ετέρου και κύρια γύρω από το σχολικό πρόβλημα. Ιδιαίτερα το θέμα αυτό, λόγω του πολύ μεγάλου ποσοστού αποτυχίας των παιδιών των αλλοδαπών, αποτέλεσε και αποτελεί πεδίο σφοδρών αντιπαραθέσεων, αποτέλεσμα των οποίων υπήρξε η ίδρυση σε πολλές Γερμανικές πόλεις συλλόγων «γονέων και κηδεμόνων». Μέχρι το 1981 η συζήτηση περιστρέφονταν γύρω από τις θέσεις:

— ένταξη των παιδιών των Ελλήνων μεταναστών στο γερμανικό εκπαιδευτικό σύστημα με διαφύλαξη της εθνικής ταυτότητας (τα ελληνικά να διδάσκονται σαν πρώ-

τη ξένη γλώσσα) που υποστηρίζει το ΚΚΕ και οι Γερμανικές Υπηρεσίες Κόμματα και συνδικάτα (πολιτική της ενσωμάτωσης όπως τη χαρακτηρίζουν οι αντίπαλοί της) ή — δημιουργία ενός συστήματος που θα επιτρέπει την παραπέρα εκπαίδευση των παιδιών των μεταναστών τόσο στην ΟΔΓ όσο και στην Ελλάδα (με εθνικές τάξεις μέσα στα Γερμανικά σχολεία και ορισμένα κοινά μαθήματα με τα παιδιά των Γερμανών) θέση που υποστήριζε το ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ εσ., και οι περισσότεροι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων. Παραδόξως η θέση του ΠΑΣΟΚ τα τελευταία δύο χρόνια τροποποιήθηκε προβάλλοντας το αίτημα για εθνικά σχολεία.

Το 1980 οι γερμανικές υπηρεσίες υπελόγιζαν σε 28.360 τα ενεργά μέλη των Ελληνικών κοινοτήτων από τα οποία 10.210 προσκείμενοι στο ΚΚΕ¹¹. Στις εκλογές για το συνέδριο της ΟΕΚ το 1984 ο αριθμός των Ελλήνων που ψήφισαν δεν πρέπει να ξεπερνά τις 30.000.

Η μεταφορά και στο χώρο των μεταναστών των γνωστών μεθοδεύσεων για την πάσει θυσία επιβολή στα μαζικά όργανα των κομματικών επιλογών είχε σαν αποτέλεσμα την απομαζικοποίηση των κοινοτήτων. Οι μετανάστες, έχοντας βιώσει επί δεκαετίες την αδιαφορία και συχνά την καταπίεση του ελληνικού κράτους μετά τις αγωνιστικές εξάρσεις για το σχολικό πρόβλημα προσπαθούν πλέον να επιλύσουν ατομικά τα προβλήματά τους.

Η αντίφαση ανάμεσα στην προγραμματική διακήρυξη του ΠΑΣΟΚ για τη ρύθμιση του θέματος της συμμετοχής των μεταναστών στις εκλογές και στην εσπευσμένη, εκ των ενόντων ρύθμιση μόνο για τις Ευρωεκλογές είναι προφανές πως δεν συμβάλλει στη βελτίωση των σχέσεων αυτών.

Από την άλλη, πέρα από τις μεγαλόστομες διακηρύξεις και τις συναισθηματικές επικλήσεις των εκπροσώπων των κομμάτων, η μεγάλη μάζα των μεταναστών αποτελεί παράγοντα άγνωστο με μη υπολογίσιμες αντιδράσεις.

Έτσι, με τη ρύθμιση που επιλέχτηκε όσο πιο λίγοι ψηφίσουν τόσο μικρότερες εκπλήξεις θα υπάρξουν.

□

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1) Το 1983 ο ελληνικός πληθυσμός στην ΟΔΓ μειώθηκε κατά 8.000. Δελτίο της Ομοσπονδίας Γερμανικών Συνδικάτων, 17.1.84.

2) Δελτίο της Ομοσπονδίας Γερμανικών Συνδικάτων.

3) Statistisches Jahrbuch 1983 σελ. 68

4), 5), 6) Repräsentativuntersuchung '80- σελ. 121, 114, 253. Der Bundesminister für Arbeit und Sozialordnung - Bonn 1981.

7), 8) Ομοσπονδία Γερμανικών Συνδικάτων.

9) Η χρήση των λέξεων Γερμανία - Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Γερμανίας αποτελεί στοιχείο ιδεολογικού προσδιορισμού.

10) Verfassungsschutzbericht 1974 des Bundesministeriums des Inneren, παρατίθεται από Η. Katsoulis: Bürger zweiter Klasse? Ausländer in der Bundesrepublik σελ. 231

11) Verfassungsschutzbericht 1980, σελ. 152.

Ευρωεκλογές και προοπτικές της Αριστεράς

του Μάνου Τρανταλλίδη

ΛΙΓΕΣ μέρες πριν τις ευρωεκλογές, η εικόνα που παρουσιάζει ο χώρος της «ανένταχτης Αριστεράς», δεν διαφέρει αισθητά, από την εικόνα που παρουσίαζε και τις τάσεις που διαφαινότουσαν, πριν ένα περίπου χρόνο. Συνεχίζεται μια ιδιαίτερη κινητικότητα και αναζήτηση, που πυροδοτείται από τη συνεχιζόμενη αποδέσμευση όλο και ευρύτερων δυνάμεων από το ΚΚΕ και το ΠΑΣΟΚ, που έρχονται να προστεθούν στις δυνάμεις των παλιών «Λαμπράκηδων» και των αγωνιστών των διαλυμένων πια σχημάτων της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, που δεν προσχώρησαν σε κανένα φορέα, τα τελευταία χρόνια.

ΤΟ ΠΑΡΑΠΑΝΩ φαινόμενο (εκτός από το ΚΚΕ εσωτ., που προσπάθησε πάντα να διατηρήσει ένα κανάλι επικοινωνίας μ' όλο αυτό το χώρο), αναγνωρίζεται και απασχολεί —μάλλον ευκαιριακά, λόγω ευρωεκλογών— τόσο το ΠΑΣΟΚ (με τη σχετική του αναφορά στο συνέδριο), όσο και το ΚΚΕ (ειδική ομιλία Χαλβατζή προς την «κομματικά ανένταχτη νεολαία» και τα επανειλημμένα άρθρα στο «Ρ»).

ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ, πρέπει να επισημανθεί, πως η επιζητούμενη *αριστερή εναλλακτική πρόταση*, απ' όλες αυτές τις δυνάμεις της ανένταχτης Αριστεράς, δεν έχει ακόμα ολοκληρωμένα διατυπωθεί, παρ' όλο που άρχισαν να διαφαίνονται ορισμένα ελπιδοφόρα σημεία σύγκλισης...

ΑΠ' ΤΙΣ πολλές και ποικίλες συζητήσεις, που αναπτύχθηκαν τον τελευταίο χρόνο, ανάμεσα σε διμερείς ή πολυμερείς επαφές των «ανένταχτων» φαίνεται πως *η αναζήτηση αυτού του χώρου* (μ' όλο τον κίνδυνο μιας σχηματοποίησης και με τη συνείδηση ότι η παρακάτω κωδικοποίηση, δεν είναι απαλλαγμένη κάποιου υποκειμενισμού) *αρχίζει να συγκλίνει στην ανάγκη να υπάρξει μια νέα ποιότητα* και μια νέα πολιτική πρακτική στην Ελληνική Αριστερά, που βασικά *συστατικά της στοιχεία*, θα είναι:

- ένας βαθύς μετασχηματισμός των μορφών και των περιεχομένων της «εσωκομματικής» λειτουργίας και δράσης, του πολιτικο-οργανωτικού της φορέα, μια ανάπτυξη της εσωκομματικής δημοκρατίας που θα διασφαλίζει τον ουσιαστικό ρόλο της αγωνιστικής βάσης στην επεξεργασία της γραμμής και την ανάδειξη των στελεχών, που θ' αναγνωρίζει τη γονιμότητα της διαφωνίας και θα την κατοχυρώνει θεσμικά

- τη διεκδίκηση μιας νέας σχέσης κόμματος και μαζικών κινημάτων, μιας σχέσης απαλλαγμένης από τα στοιχεία πατερναλισμού και χειραγώγησης, μιας σχέσης αμφίδρομης, που θα προωθεί την αυτοοργάνωση των μαζών και θα ριζοσπαστικοποιεί πολιτικά τα κινήματά τους

- την επανατοποθέτηση της θεωρητικής και στρατηγικής αναζήτησης για το σοσιαλισμό και τη μετάβαση, μ' επίκεντρο την αμφισβήτηση του στρατηγικού μιμητισμού ενός «υπαρκτού» μοντέλου. Ενός μοντέλου, στο οποίο, η ταύτιση κόμματος-κράτους, η αναγόρευση του κόμματος σε μια αυστηρά ιε-

ραρχική δομή που κατέχει το μονοπώλιο της εξουσίας και της ιδεολογίας, η αναίρεση της κριτικής και επαναστατικής φύσης του μαρξισμού, με τη μετατροπή του σε «επίσημη» ιδεολογία, η άρνηση κάθε αυτονομίας στις κοινωνικές οργανώσεις, η υποτίμηση των «τυπικών» ελευθεριών που θεωρούνται «αστικές» η γραφειοκρατική-συγκεντρωτική διεύθυνση της οικονομίας αποτελούν τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά.

ΕΞ ΑΛΛΟΥ, οι περισσότερες δυνάμεις των διάφορων χώρων της «ανένταχτης Αριστεράς», φαίνεται να συμφωνούν πως οι προσπάθειές τους πρέπει να «συναντηθούν», παρά τη δοσμένη ιδεολογική τους πολυφωνία. Αν στο παρελθόν, η ιδεολογική πολυφωνία λειτούργησε σαν στοιχείο πολυδιάσπασης, σήμερα, που κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί πως κατέχει το αλάθητο, αυτή η πολυφωνία, μπορεί να λειτουργήσει σαν στοιχείο δύναμης και εμπλουτισμού, για νέες πολιτικές συνθέσεις. Κατά τη γνώμη των περισσότερων «ανένταχτων» *το προνομιακό πεδίο της σύγκλησης, είναι τα καυτά προβλήματα της σημερινής πολιτικής συγκυρίας* και πως συμμετοχή σ' αυτή τη διαδικασία σύγκλησης, μπορούν και πρέπει να 'χουν λόγο, όλες οι υπαρκτές δυνάμεις ή τάσεις, που οραματίζονται και θέλουν τη νέα ποιότητα στην Αριστερά, ανεξάρτητα ποσοτικού μεγέθους.

ΤΕΛΟΣ, υπογραμμίζεται η ανάγκη παρέμβασης και συνεργασίας στο μαζικό κίνημα μ' όλους όσους σέβονται την αυτονομία του μαζικού χώρου (χωρίς αλληλοαποκλεισμούς), για μια *νέα ενωτική αντίληψη* και πρακτική.

ΓΕΓΟΝΟΣ, πάντως, παραμένει πως αυτός ο χώρος (παρά την πολύ γενική του σύγκληση, όπως πιο πάνω περιγράφηκε), δεν έχει ακόμα προχωρήσει σε κανενός είδους συγκρότηση, με αποτέλεσμα να μένει διάσπαρτος και κατά συνέπεια ανήμπορος να παρέμβει ουσιαστικά στις πολιτικές εξελίξεις.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ όμως απ' αυτό, όλο και περισσότερο συνειδητοποιείται η ανάγκη ξεπεράσματος τάσεων ιδιώτευσης και ενός «αρνητισμού», απέναντι στην τρέχουσα πολιτική ζωή. Η υπεροπτική στάση που διέκρινε τμήματα αυτού του χώρου, απέναντι σε μείζονα πολιτικά ζητήματα, δίνει τη θέση της σε μια πιο προσγειωμένη αναζήτηση και στην *ανάγκη αξιοποίησης συγκεκριμένων γεγονότων* (όπως π.χ. οι επικείμενες Ευρωεκλογές), προς όφελος εκείνων των δυνάμεων, που συμφωνούν πως υπάρχει ανάγκη για μια καινούργια πολιτική σύνθεση ή (μ' άλλα λόγια) ενός νέου φορέα της Ελληνικής Αριστεράς...

Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ

ΑΝ ΟΛΑ τα παραπάνω είναι βασίμα, τότε γίνεται πιο επιταχτική η ανάγκη παρέμβασης αυτού του χώρου στη μάχη των Ευρωεκλογών, στην κατεύθυνση της ανατροπής του πολιτικού σκηνικού που έστησαν οι συνυπεύθυνοι 2 μονομάχοι (ΝΔ και ΠΑΣΟΚ) και στην ενίσχυση (και μέσα από το εκλογικό αποτέλεσμα) εκείνων που ενδιαφέρονται, έστω και δειλά, έστω και με αντιφάσεις, για μια νέα δυναμική της Αριστεράς...

Πολιτικό σκηνικό που χαρακτηρίζεται:

- απ' την απουσία προγραμμάτων της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ, που τους οδήγησε από διαφορετικές αφετηρίες, στην από κοινού υποβάθμιση της ευρωπαϊκής διάστασης αυτών των εκλογών και της μετατροπής τους σε πολιτική αντιπαράθεση «εφ' όλης της ύλης», που τελικά κατέληξε «σε μάχη εκτός ύλης»!...

- απ' την προβολή μιας απλοϊκής και καταστροφολογικής θέσης του ΚΚΕ για την ΕΟΚ, που συνοδεύεται από ορισμένα επιχειρήματα και που όμως, πολλά απ' αυτά, οι Έλληνες Αριστεροί, δεν βλέπουν να επιβεβαιώνονται στη ζωή (π.χ. απώλεια Εθνικής Ανεξαρτησίας, ενώ την ίδια στιγμή ακόμα και αυτή η κυβέρνηση Παπανδρέου, πρόβαλε θέσεις λ.χ. για τους πυραύλους, που ανασμφισβήτητα αποτελούν ένα βήμα μπροστά, στην προβολή μιας ανεξαρτητης πολιτικής ή τα περίφημα εμπόδια

στην ανάπτυξη των σχέσεων με τις σοσιαλιστικές χώρες, την ίδια στιγμή, που οι Έλληνες αριστεροί διαβάζουν τις δηλώσεις των Σοβιετικών υπευθύνων, για πρωτοφανή ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων τα 3 τελευταία χρόνια, με τη 10/ετή συμφωνία Τιχόνωφ, το εργοστάσιο αλουμινίας, τις αγροτικές συναλλαγές κτλ.)·

● από την κοινή προσπάθεια, των «3 εν τη Βουλή κομμάτων», να εμποδίσουν με κάθε μέσο την καταγραφή, σαν υπαρκτού και με προοπτική, ενός τέταρτου πολιτικού ρεύματος, μιας Αριστεράς δηλαδή, που θα επεξεργάζεται την πολιτική της αυτοδύναμη, που θα αναπτύσσει τους ταξικούς αγώνες στην κατεύθυνση ρήξης με το σύστημα, που θα σέβεται τον πολίτη και δεν θα τον αντιμετωπίζει σαν ψηφοφόρο και που θα στοχεύει σε μια σοσιαλιστική πλουραλιστική κοινωνία. Σ τ ό χ ο υ ς π ο υ ω ς έ ν α β α θ μ ό και στη συγκεκριμένη πολιτική συγκυρία, π ρ ο σ π α θ ε ί να εκφράσει (με αρκετά ίσως λάθη, αντιφάσεις ή παραλείψεις) το ΚΚΕ εσωτερικού και οι δυνάμεις που συμπαρατάσσονται μαζί του στην εκλογική επιτροπή υποστήριξής του. Τελικά, όλος αυτός ο χώρος, τώρα πια αντιμετωπίζει και την αντίθεση του ΠΑΣΟΚ, που φαίνεται να αισθάνεται πως η διαρροή του «απ' τα αριστερά», έχει σα φυσικό χώρο υποδοχής, αυτό ακριβώς το τέταρτο πολιτικό ρεύμα (αντίθεση που εκφράστηκε με την ανισότιμη κάλυψη των κομμάτων της Ευρωβουλής στα Μ.Μ.Ε, την άνιση χρηματοδότηση κτλ.).

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΨΗΦΟΥ ΤΩΝ ΑΝΕΝΤΑΧΤΩΝ

ΤΕΛΙΚΑ, καλώς ή κακώς, οι Ευρωεκλογές θα 'χουν σοβαρές επιπτώσεις και στην εσωτερική πολιτική εξέλιξη. Αυτό που εμάς, σαν «ανένταχτος Αριστερούς» μας αφορά (πέρα απ' όλα τα άλλα, που δεν τα υποτιμούμε), είναι ότι το αποτέλεσμα θα 'χει καθοριστική επίδραση στην πορεία της Αριστεράς, για μια καινούργια και ανανεωμένη πολιτική σύνθεση. Γ ι α ν α μ ι λ ά μ ε κ α θ α ρ ά , με διάσπαρτη σήμερα την «ανένταχτη Αριστερά», αν αυτές οι εκλογές σημάνουν και μια παραπέρα συρρίκνωση του ΚΚΕ εσωτ., απομακρύνονται οι προοπτικές συγκρότησης ενός νέου πολιτικού φορέα, που θα μπορεί να θέσει τα ζητήματα της ελληνικής κοινωνίας με πειστικό και αποτελεσματικό τρόπο, ώ σ τ ε ν α δ η μ ι ο υ ρ γ η θ ο ύ ν ό ρ ο ι μ α ζ ι κ ό τ η τ α ς κ α ι π ρ ο ο π τ ι κ έ ς ε ξ ο υ σ ι α ς .

ΚΑΙ ΤΟ λέμε αυτό, όχι γιατί ξαφνικά ξεχάσαμε το παρελθόν αυτού του κόμματος με τα σοβαρά του λάθη (ΕΑΔΕ, άκριτη υποστήριξη σε μια πρώτη φάση του ΠΑΣΟΚ, ένας μιμητισμός ευρωκομμουνιστικών επιλογών κτλ.), αλλά γιατί βιώνοντας (αυτό το κόμμα), τα αδιέξοδα ορισμένων ιδεολογικοπολιτικών επιλογών του, προβληματίζεται απ' ό,τι φαίνεται για πρώτη φορά σοβαρά, για την υπέρβασή τους. Ελπίζουμε όχι από μικρο-προεκλογικές σκοπιμότητες... Είναι σίγουρο επίσης πως η κρίση της Αριστεράς, δεν ανέδειξε μόνο τα αδιέξοδα του ΚΚΕ, αλλά και τις ανεπάρκειες της «ανανεωτικής εκδοχής», που έκφρασε κυρίαρχα το ΚΚΕ εσωτ. Δεν μπόρεσε να εξασφαλίσει τους όρους μιας μαζικής επιβεβαίωσης της πολιτικής του και της φυσιογνωμίας από την ελληνική εργατική τάξη.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ όμως πως σήμερα και μέσα στο ΚΚΕ εσωτ., συνειδητοποιούνται τα όρια της πολιτικής του αποτελεσματικότητας, απέναντι στις νέες ανάγκες της πολιτικής πάλης, αλλά και απέναντι στη νέα «κινητικότητα» της Αριστεράς, ανοίγει σημαντικές δυνατότητες γι' αυτή τη νέα πολιτική σύνθεση που μιλήσαμε πιο πάνω.

ΧΩΡΙΣ να 'χουμε την ψευδαισθηση, ότι η προοπτική του νέου φορέα, είναι ομόφωνη πρόθεση όλου του ΚΚΕ εσωτ. και χωρίς να παραγνωρίζουμε την ανάγκη μιας ουσιαστικής και αναλυτικής συζήτησης του παραπάνω προβλήματος, θεωρούμε πως από τη μεριά του ΚΚΕ εσωτ. υπάρχει μια ουσιαστική «δέ-

σμευση», με την τελευταία απόφαση της ΚΕ, το Γενάρη του '84, που ανοίγει το δρόμο προς μια τέτοια κατεύθυνση: «... Η κινητικότητα (λέει η απόφαση) στο χώρο της Αριστεράς, είναι σήμερα ίσως μεγαλύτερη από κάθε άλλη φορά... Οι δυνάμεις αυτές μπορούν και πρέπει να ανταμώσουν στην προσπάθεια για την έκφραση της νέας δυναμικής... Ο κοινός αυτός στόχος ανοίγει νέους ορίζοντες για τη συσπείρωση και την ενότητα των ανανεωτικών δυνάμεων της Αριστεράς».

ΠΡΕΠΕΙ πάντως να τονίσουμε, πως πέρα από τις απλοϊκότητες του ΚΚΕ, για την ΕΟΚ, υπάρχουν και στο στρατηγικό στόχο του ΚΚΕ εσ. για την «Ευρώπη των εργαζομένων», αρκετοί «κόμποι», που δεν έχουν ακόμα λυθεί, ζητήματα που ταλανίζουν την Ευρωπαϊκή Αριστερά και παραμένουν ανοιχτά προς συζήτηση, πράγμα που προκαλεί μια σχετική επιφύλαξη σε πολλούς από μας.

ΜΠΡΟΣΤΑ όμως στα σοβαρότατα ζητήματα, που κρίνονται στις επικείμενες εκλογές και που έχουν σχέση με την προοπτική μιας ριζικά ανανεωμένης Αριστεράς, αυτές οι επιφυλάξεις δεν πρέπει να αποτελέσουν αποτρεπτικό παράγοντα στην παραπάνω επιλογή.

Ενδεικτικό της υιοθέτησης αυτής της άποψης από ευρύτερες δυνάμεις της Αριστεράς, είναι ότι στην ευρεία εκλογική επιτροπή υποστήριξης του ΚΚΕ εσωτ., συμπαρατάχθηκαν δυνάμεις που προέρχονται από διαφορετικές ιδεολογικές αφετηρίες της Αριστεράς, όπως ο Στέλιος Νέστορας (απ' το χώρο της «Δ. Άμυνας»), ο Άγγελος Ελεφάντης (από το περιοδικό «Πολίτης»), ο Βασίλης Δεμουρτζίδης (παλιό στέλεχος των «Λαμπράκηδων» και γραμματέας της ΚΝΕ Μακεδονίας τον καιρό της χούντας), ο Γ. Τούντας (από το χώρο της «Σοσ. Πορείας»), ο Στ. Κούλογλου (παλιό στέλεχος της ΕΚΚΕ), ο Γ. Τριάρχου (κοινός υποψήφιος των δημοκρατικών κομμάτων στο Δικηγορ. Σύλλογο Θεσσ/κης) κτλ.

Αυτές και άλλες δυνάμεις, δίνουν ίσως το μέτρο και συγκροτούν ένα πρόπλασμα του φάσματος εκείνου, που θα μπορούσε να στηρίξει την προοπτική συγκρότησης ενός πλατιού, ενιαίου, μαρξιστικού φορέα, ικανού να παίξει αποφασιστικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις του τόπου, «υπερβαίνοντας» τα υπάρχοντα σχήματα και αναδειχνοντας μια νέα πολιτική δυναμική...

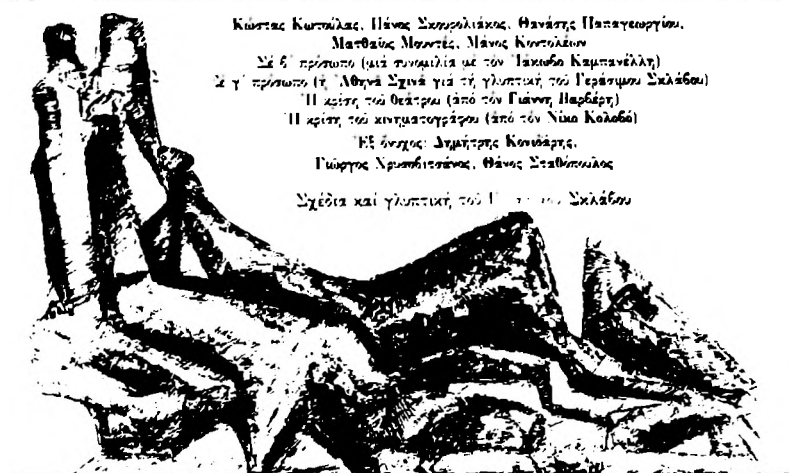
Υ.Γ. Οι παραπάνω απόψεις είναι αποτέλεσμα μιας εμπειρίας που διαμορφώθηκε τον τελευταίο χρόνο, μέσα από συζητήσεις και επαφές στο χώρο της ευρύτερης Αριστεράς και εκφράζουν μια προσωπική στάση, που δε δεσμεύει βέβαια, τους συντρόφους εκείνους, που εθελούσια ή αναγκαστικά βρεθήκαμε έξω από το ΚΚΕ και με τους οποίους είμαστε σε μια στενή σχέση και συνεχή αναζήτηση.

□

ή λέξη

ή λέξη

34

Κώστας Κωτσύλας, Πάνος Σαυρογιάννης, Θανάσης Παπαγεωργίου,
Ματθαίος Μονωτιάς, Μάνος Κοντολέων
Σε 6' πρόσωπο (με 5' συναιμία με τον Τάκη Καμπανέλλη)
Σε 7' πρόσωπο (ή Άθνη Σπινά για τη γλυπτική του Γερμανού Σαλάου)
Η άριστη γιά θεάτρο (από τον Γιάννη Παρβέρη)
Η κρίση του κινηματογράφου (από τον Νίκο Κολοβά)
Έξω όλη: Δημήτρης Κονιάρης,
Γιώργος Ντυνιτσιάνος, Θάνος Σταθιούλας
Σχέδια και γλυπτική του Γ. Παπαγιάννη, Σαλάου

του Γιάννη Ιωάννου

4684
ΙΩΑΝΝΟΥ

του Κώστα Μιτζήρα

Πριν από μερικά χρόνια το Παρίσι, αλλά όχι μόνο αυτό, παρακολουθούσε με μεγάλο ενδιαφέρον μία όμορφη κοπέλα να προειδοποιεί, από μία γιγαντοαφίσα —που είχε «ντύσει» όλους τους τοίχους της πόλης— πως μετά από λίγες ημέρες θα εμφανιστεί από το ίδιο μέρος χωρίς το στηθόδεσμο του μπικίνι της, πράγμα το οποίο και έκανε. Και συνέχισε «απειλώντας» μέχρι που εμφανίστηκε γυμνή στα χιλιάδες μάτια-ψάρια των Παριζιάνων.

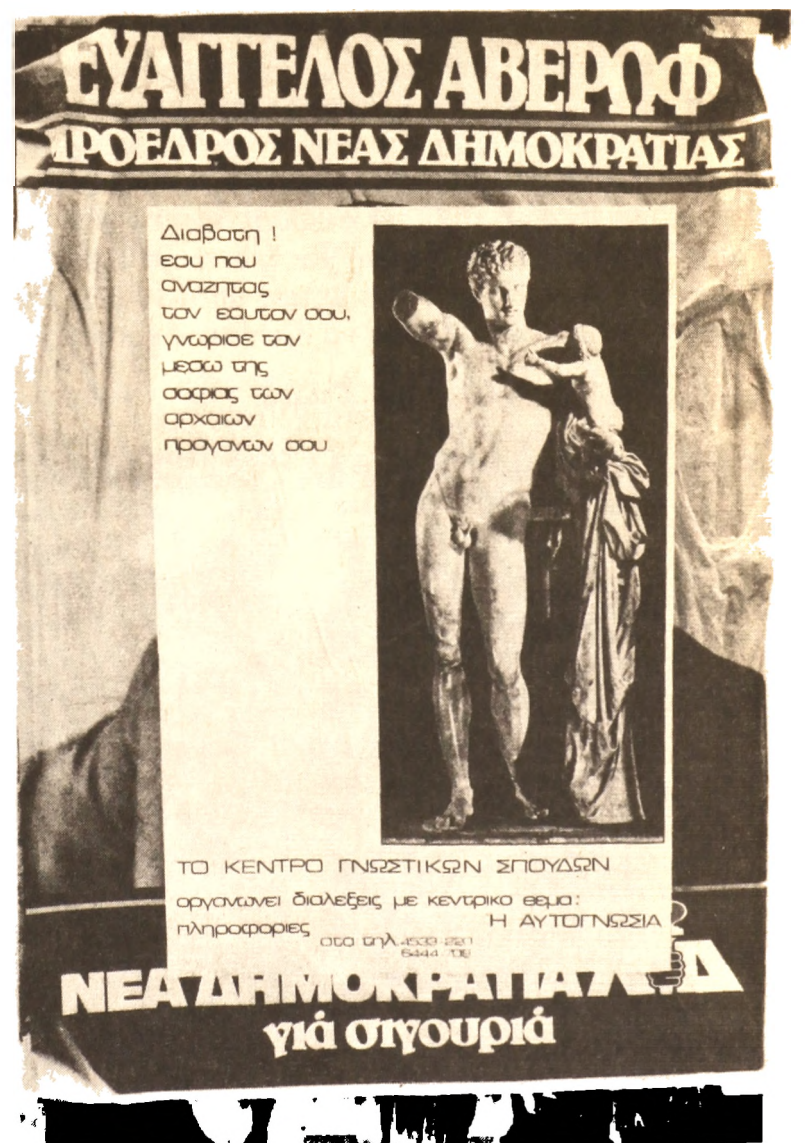
Το «εύρημα» —γιατί περί τέτοιου πρόκειται— χρησιμοποιήθηκε για να ανεβάσει την αξιοπιστία, το κύρος και μαζί μ' αυτά και τον τζίρο μιας γνωστής διαφημιστικής εταιρείας, της οποίας το σύνθημα ήταν: «Πραγματοποιούμε αυτά που υποσχόμαστε», ή κάτι παρόμοιο τέλος πάντων.

Οι Αθηναίοι, όπως και οι κάτοικοι όλων των μεγάλων πόλεων, έχουν την ευτυχία να είναι αποδέκτες παρόμοιων «ευρημάτων» (διαφημιστικών γιγάντιων και μικρότερων αφισών) κάθε πρωί που, με μία τσάντα στο ένα χέρι και τυρόπιτα στο άλλο ξεχύνονται στους δρόμους του «κλεινού άστεως» και περιεργάζονται με απλανές βλέμμα κάθε πολύχρωμη καρικατούρα που κοσμεί στήλους, τοίχους, υπόστεγα, στάσεις λεωφορείων και υπόσχεται αρρενωπότητα ή «κρύβει» χρόνια, μέσα από καλλιτεχνικοφανείς φωτογραφίες με αχνά χρώματα.

Όλα αυτά μέχρι τις εκλογές του 1981, αφορούσαν την εμπορική, κατά κύριο λόγο, διαφήμιση και μάλιστα όχι όλη, γιατί υπάρχει και η διαφήμιση π.χ. του Bordokas ή του Agelos Tours, η οποία κλίνει περισσότερο στην ανακοίνωση και λιγότερο στην πολύχρωμη, ελκυστική φωτογραφική εικόνα.

Στις εκλογές λοιπόν του 1981 το ΠΑΣΟΚ αποφάσισε να δημιουργήσει ένα επιτελείο προπαγάνδας για την πληρέστερη ΕΜΦΑΝΙΣΗ του προς τους εκλογείς και την καλύτερη εκλαΐκευση των θέσεών του. Την όλη «φιλοσοφία» αυτής της δουλειάς ανέλυσε επανειλημμένα ο σημερινός υφυπουργός ΝΓΑ Κ. Λαλιώτης μετά τις εκλογές σε απογευματινά φύλλα της Αθήνας.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ: ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Ευάγγελος Αβέρωφ: Ο Ερμής' στιγμές «Αυτογνωσίας»...

Εκείνη την περίοδο πέρα από την γιγαντοαφίσα, η οποία εγκαινιάστηκε τότε από το ΠΑΣΟΚ —υστερότερα ακολούθησε και το ΚΚΕ— χρησιμοποιήθηκε για πολιτικούς λόγους, διαμορφώθηκε μία «αγοραία» αισθητική (μόνο;) αντίληψη στην πολιτική-κομματική αφίσα, «μικρού» μεγέθους, η οποία σύμφωνα με αυτήν (την αντίληψη) χάνει τη μονοχρωμία ή στην καλύτερη περίπτωση την τετραχρωμία της, αποβάλλει τα μεγάλα κείμενα για να γίνει φωτογραφική, πολύχρωμη, με αλεσμένο και ως εκ τούτου εύπεπτο το μήνυμα. Να γίνει έτσι ακριβώς όπως πρέπει να είναι για να τραβήξει την «εκπαιδευμένη» πια, από τη διαφήμιση, ματιά του περαστικού, ο οποίος ΧΩΡΙΣ να σταματήσει —και εδώ έγκειται το ΠΡΟΣΟΝ του ευρήματος— για να τη διαβάσει, αποκομίζει το ζητούμενο «μήνυμα-σύνθημα».

Το ίδιο περίπου θα συμβεί και με τη γιγαντοαφίσα, που εξοπλισμένη με τεράστια πορτραίτα, ολίγη εξοχή, ήλιο με μυστήριους χρωματισμούς —αλά Χάμιλτον— και τα τοιαύτα κατορθώνει να ελκύει το βλέμμα με τόση ευκολία ως ήδη τουλάχιστον το κάνει η ανάλογη εικόνα «με το παιδί, το σκυλί και το αντιηλιακό».

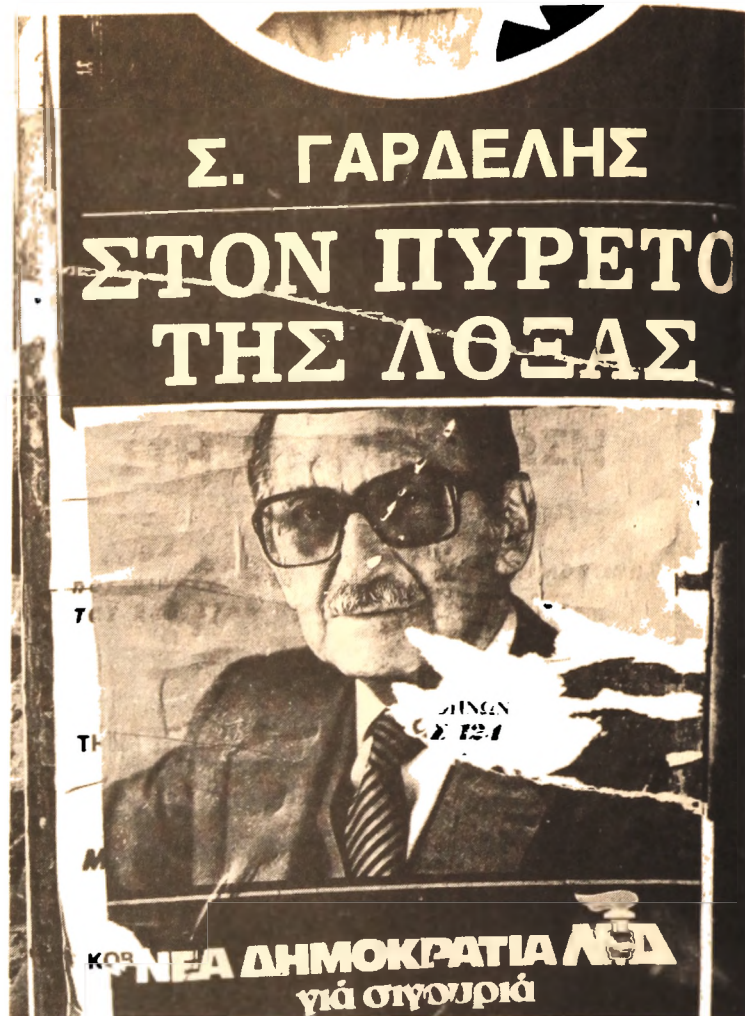
Με τον τρόπο αυτόν εγκαινιάζεται μία ή μάλλον αποκαθίσταται η «ισορροπία» στην επικοινωνία και εξασφαλίζεται «ισότητα» στα όπλα. Πολιτικά κόμματα συναγωνίζονται πλέον επί ίσοις όροις —τουλάχιστον— τις ΕΥΡΩΣΥΣΚΕΥΕΣ ΠΙΤΣΟΣ και τα ΚΑΛΤΣΟΝ MADISSON.

Δεν θα πρέπει, κατ' αρχήν, να αποδοθεί μεγάλη σημασία στο γεγονός ότι η αφίσα π.χ. του ΠΑΣΟΚ μπορεί να «λέει»: 'Ενας είναι ο εχθρός, ο ιμπεριαλισμός και αυτή του MARLBORO να «λέει»: Ελάτε κι εσείς στη χώρα του MARLBORO. Τη διαφορά θα καταλάβει όποιος καθήσει και αναλύσει τις δύο αφίσες· και δεν υπάρχει εδώ κανένας υπαινιγμός για το πολιτικό κριτήριο ή αισθητήριο του Νεοέλληνα. Αντιθέτως υπαινιγμούς και υπονοούμενα μπορεί κανείς ευκολότερα να βρει στην καινούργια (;) αυτή μέθο-

ΠΑΣΟΚ: Θα χάσετε βάρος μια για πάντα...

ΛΟΔΗΣΟ:
... Γιατί
πιστεύουμε
στην
Ελλάδα...

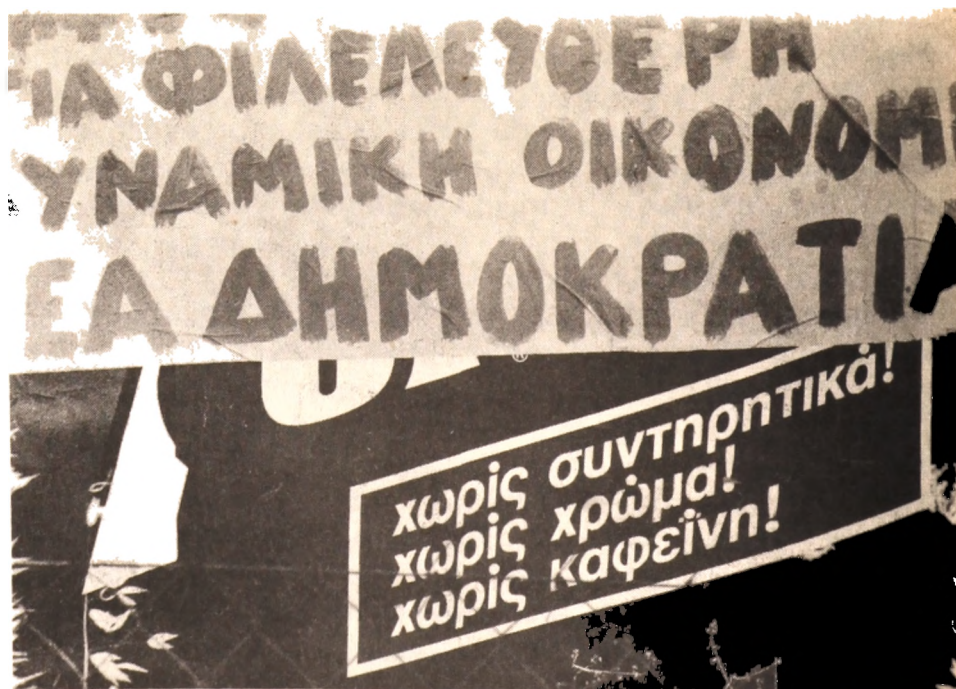
Ε. ΑΒΕΡΩΦ:
Στον πυρετό
της
ΛΟΞΑΣ...

δο που ακολουθούν «πολιτικοί οργανισμοί» για να απευθυνθούν στους ψηφοφόρους τους.

Η μεγάλη πλειονότητα των «πελατών» μιας αφίσας είναι συνήθως οι περαστικοί. Και θα «κομίσω γλαύκα εις Αθήνας» αναφέρω ότι στο «μυαλό» εντυπώνεται, πρώτα απ' όλα και κατ' κύριο λόγο, το «σχήμα», ο τρόπος εκφοράς του λόγου της αφίσας και όχι αυτός καθαυτός ο λόγος, που άλλωστε για να αναλυθεί πρέπει να έχει ήδη εντυπωθεί. (Δεν είναι άσχετο εδώ να θυμίσω με το γεγονός ότι πετυχημένη αφίσα δεν πρέπει, αλλ' ούτε και θεωρείται πια ότι είναι, μόνο η «καλόγουστη» ή καλλιτεχνική ή «προσεγμένη» αλλά το ΙΔΙΟ και η «κακόγουστη», η προβληματική, ή η κλεψίτυπη, ΕΦ' ΟΣΟΝ βεβαίως καταφέρει είτε η μία είτε η άλλη να τραβήξει την προσοχή του περαστικού, αν μιλάμε μόνο για τις αφίσες που υπάρχουν στους δρόμους. Πραγματοποιείται δηλαδή το ίδιο καλά ο στόχος του διαφημιστή αν η αφίσα του γίνει γνωστή ως «αριστούργημα» ή αν γίνει γνωστή από στόμα σε στόμα —πιθανώς «γυναικείων» οργανώσεων— ως προσβλητική καχυδαία για την αξιοπρέπεια της Ελληνίδας. Μερικές φορές μάλιστα η αντίδραση φέρνει αντίθετα αποτελέσματα).

Γινόμαστε κατ' αυτόν τον τρόπο το μέσο, δια του οποίου αλλοιώνεται, σιγά σιγά σε σημαντικό ποσοστό, η λειτουργία που είχε η πολιτική-κομματική αφίσα μετά τη μεταπολίτευση, αφίσα αποκλειστικά «μικρού» μεγέθους.

ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ: Χωρίς συντηρητικά! Χωρίς χρώμα! Χωρίς καφεΐνη!

Αφίσα η οποία θα έπρεπε να στοιχίζει λίγο, να «γίνεται» γρήγορα, να είναι πυκνή — για να συναγωνίζεται τις εφημερίδες τοίχου και να χαρακτηρίζεται από μία «Δωρική σεμνότητα» στους χρωματισμούς. Εμπνευστές συχνά ήταν κάποιοι φοιτητές Αρχιτεκτονικής, που για να προσθέσουν ένα χρώμα μωβ ή γαλάζιο ή πορτοκαλί έδιναν μάχες με τα αποπάνω όργανα.

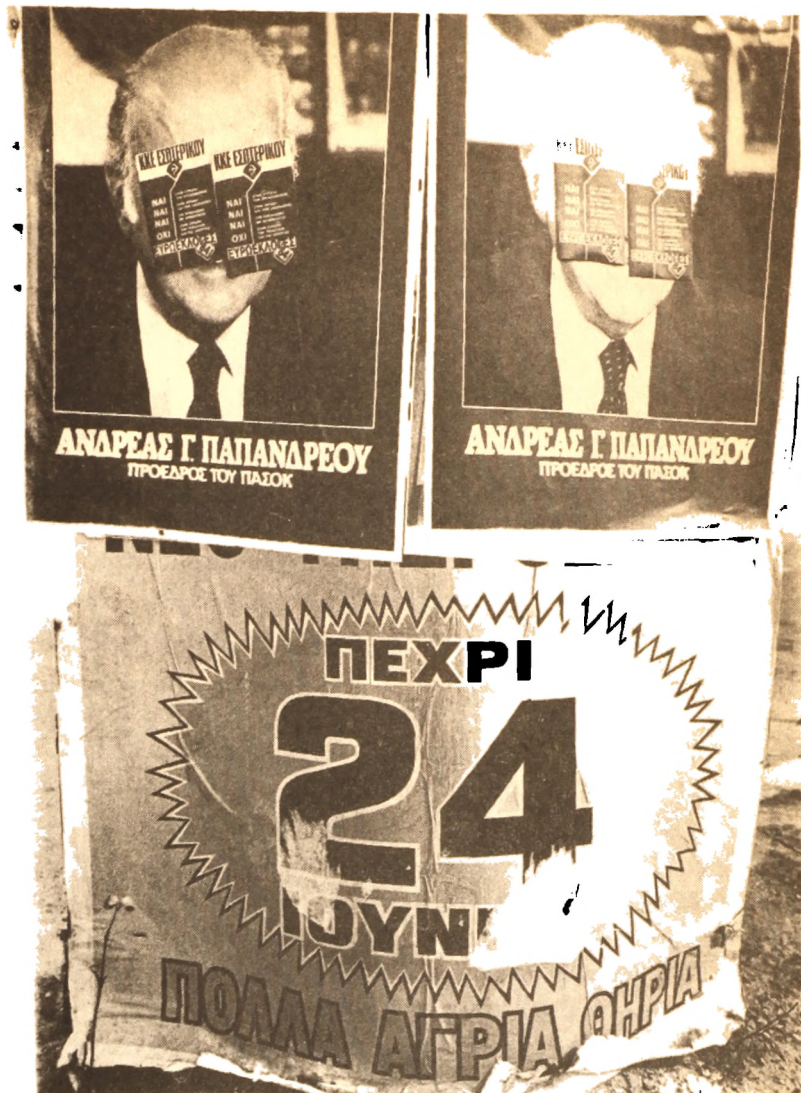
Οι αφίσες όλα αυτά τα χρόνια μέχρι το 1981 — κύριος αν όχι και μοναδικός τρόπος επικοινωνίας και επαφής των κομμάτων πλην της ΝΔ με κόσμο που δεν διάβαζε κομματικές εφημερίδες, έβλεπε όμως τηλεόραση, φέουδο της κυβέρνησης (όχι μόνο τότε) ακολούθησαν μερικά «σεμνά και μετρημένα» βήματα για να ξεφύγουν από την αισθητική, αλλ' όχι μόνο αυτή, μονοτονία τους.

Πριν τις εθνικές εκλογές του '81 αυτά τα βήματα δείχνουν να ΟΔΗΓΟΥΝ σε μια νέα κατάσταση, η οποία σχηματοποιείται ακόμη περισσότερο μετά τις εκλογές. Σ' αυτό θα συντείνει το γεγονός ότι η ΝΔ θα γίνει αξιωματική αντιπολίτευση και το ΠΑΣΟΚ κυβέρνηση. Πράγματι η ΝΔ ως αντιπολίτευση δεν θα έχει στα μέσα μαζικής επικοινωνίας τις προσβάσεις εκείνες που είχε συνηθίσει και ήθελε βεβαίως να έχει. Αυτό θα τη στρέψει δειλά δειλά στην αφίσα, της οποίας —τι ειρωνεία— υπήρξε απηνής διώκτης. Και επειδή δεν διαθέτει «ιστορικές μνήμες» που να την εξοικειώνουν με το «είδος», θα ρίξει στη μάχη ό,τι διαθέτει. Έχουν γράψει οι εφημερίδες, αλλά είναι και κοινό μυστικό ίσως, ότι το κόμμα της αξιωματικής αντιπολιτεύσεως συνεργάζεται με διαφημιστικά γραφεία «περιωπής». Ολοκληρώνεται με τον τρόπο αυτό η προσπάθεια που είχε αρχίσει το ΠΑΣΟΚ στις εκλογές του '81, μόνο που τότε οι διαφημιστές «δούλευαν εθελοντικά» στις επιτροπές του ΠΑΣΟΚ, αφού ήταν μέλη του. Η πολιτική-κομματική «αφίσα-διαφήμιση» έχει επικρατήσει.

Λίγες μέρες πριν τις εκλογές για το Ευρωκοινοβούλιο ο προεκλογικός και όχι προ(ευρω)εκλογικός αγώνας και τα κόμματα που τον «διεξάγουν» βρίσκονται σε πλήρη ανάπτυξη. Τα επιτελεία κάθε τύπου έχουν αναλάβει δράση, οι αφίσες κολλούνται απ' όλους (Ποιος περίμενε να δει τον κ. Μ. Έβερτ με το πασίγνωστο «μπουγέλο» στο χέρι; Κ. Ελευθεροτυπία 27.5.84).

Οι 323 άνεργοι ανά ώρα της ΝΔ και η «ελληνική» (SIC) ψήφος του ΠΑΣΟΚ, τα κόκκινα-πράσινα-μπλε «παιγνίδια» του ΚΚΕ και το πρόσωπο με μία οθόνη τηλεοράσεως «φερετζέ» του ΚΚΕ εσ., η «καθηγητική» αφίσα του ΚΟΔΗΣΟ μας συντροφεύουν μαζί και «εξ αδιαιρέτου» με τα Let's go west και τα Yorlait γιαούρτια στο καθημερινό μας δρομολόγιο συμβάλλοντας και αυτά με τον τρόπο τους στη δημιουργία του ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΛΑΙΣΙΟΥ για τα μάτια μας, τις επιθυμίες μας, το «μυαλό» μας και την ΨΗΦΟ μας.

Οι προεκλογικές αφίσες αυτού του νέου τύπου εμφανίζονται τριγύρω μας με αυστηρό προγραμματισμό. (Αξιοσημείωτη μάλιστα είναι η αναλογία που υπάρχει μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ στις φετινές εκλογές και αυτές του '81 αντίστοιχα). Η πείρα εμπλουτίζεται με αποτέλεσμα να υπάρχει μία αφίσα ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΘΕΝΑ ΜΑΣ, όπου και να εργάζεται, ότι και αν πιστεύει, όποιο κόμμα και αν ψηφίσει. Δεν αναλογεί βέβαια στον καθένα μας ένα μισόγυμνο κορί-

Μέχρι 24 Ιουνίου: Πολλά άγρια θηρία

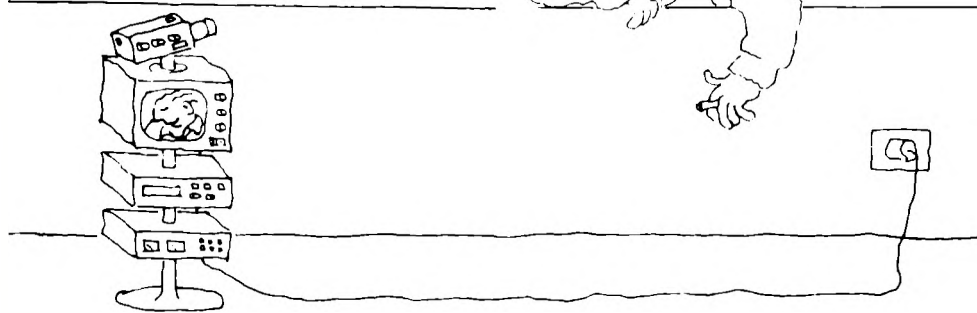
τσι, αλλά αστείακια με τσιρότα, σιδηροδρομικές γραμμές και τα τοιαύτα.

Αυτή η νέα κατάκτηση του σύγχρονου μάρκετινγκ δε χρησιμεύει βεβαίως μόνον για εκλογικές ανάγκες. (Θυμηθείτε την αφίσα του ΥΝΓΑ με το κοτοπουλάκι και τα ADIDAS). Σφραγίζεται με αυτή την κατάκτηση μια νέα σχέση κόμματος και οπαδού του, κράτους και πολίτη του, προϊόντος και καταναλωτή-αγοραστή του. Πρόκειται για νέο λόγο. Σαφή στο στόχο του, χωρίς μυστήρια. Εύκολο στην απομνημόνευσή του με το εξυπνακίστικο και αυθαίρετο κείμενο, ελκυστικό στην εμφάνισή του χάρις στην αληθοΦΑΝΕΙΑ του. Ένα λόγο παραπειστικό, ένα λόγο ΨΕΥΔΟΛΟΓΟ.

Και που ξέρεi κανείς. Αν αποδώσουν τα αναμενόμενα οι Προεδρικές «παραινέσεις» περί καταργήσεως των «οχλοκρατικών» προεκλογικών συγκεντρώσεων και την εκμετάλλευση του τηλεοπτικού λόγου, μπορεί να βρισκόμαστε μόνο στην αρχή. Ένας τρόπος θα είναι να μας δίνουν μαζί με τα ψηφοδέλτια —που ίσως αλλάξουν μορφή— ένα WALKMAN με τις προεκλογικές ομιλίες εκπροσώπων όλων των κομμάτων, ή με αποσπάσματα απ' αυτές. Και αυτά μόνο μέχρι να παραχθεί μαζικά η τηλεόραση «χειρός», που ήδη άρχισε να πουλιέται —πού αλλού— στη μακρινή (;) Ιαπωνία. □

ΚΚΕ: Είναι βέβαιο· με τη γυμναστική θα χάσετε βάρος...

Η έκρηξη των μέσων ενημέρωσης που χαρακτηρίζεται από την εμφάνιση των νέων μέσων (όπως το βίντεο) και από την τελειοποίηση των παλαιών (βλ. για παράδειγμα καλωδιακή τηλεόραση) και που —για τα βιομηχανοποιημένα κράτη— τοποθετείται στην δεκαετία του '70, αρχίζει να γίνεται πραγματικότητα και στην Ελλάδα.

Σήμερα το 95% των συσκευών βίντεο που υπάρχουν στην Ευρώπη βρίσκεται στις χώρες της ΕΟΚ (15.378.800 συσκευές στην ΕΟΚ). Ωστόσο στις χώρες αυτές ζει μόνο το 79% του συνολικού πληθυσμού της Ευρώπης. Η διείσδυση εξάλλου του βίντεο στις χώρες της ΕΟΚ, διαφέρει από χώρα σε χώρα. Στην Δ. Γερμανία, για παράδειγμα, μια συσκευή βίντεο αντιστοιχεί σε (κάθε) 3 νοικοκυριά —8.100.000 συσκευές— ενώ στην Ιταλία, αντιστοιχεί σε (κάθε) 105 νοικοκυριά —177.000 συσκευές. Στην Ελλάδα που βρίσκεται στην προτελευταία θέση πριν την Ιταλία και που έχει λιγότερο πληθυσμό, μια συσκευή βίντεο αντιστοιχεί σε 52 νοικοκυριά —55.800 συσκευές (βλ. πίνακα 1).

Η διείσδυση δεν είναι τυχαία

Το βίντεο (το μαγνητοσκόπιο δηλαδή και η βιντεοκασέτα— γιατί ο βιντεοδίσκος είναι ακόμα άγνωστος στη χώρα μας) εμφανίζεται σε μια εποχή που έχει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά ως προς τα μέσα ενημέρωσης:

- η ζήτηση έχει χάσει την ελαστικότητά της·
- η προσφορά έχει φτάσει στα όριά της·
- τα μηνύματα παράγονται με τεχνοκρατική —εμπορική λογική και επιχειρείται —για ν' αντιμετωπιστεί η κατάσταση— μια διαφοροποίηση και ένας πολλαπλασιασμός στα περιεχόμενα καθώς και μία εξατομίκευση στη χρήση των μέσων.

Η διείσδυση εξάλλου του βίντεο, εξηγείται και με οικονομικούς και με κοινωνικούς όρους.

- Οι οικονομικές συγκυρίες που έχουν σχέση με τις διάφορες φάσεις (νεότητα, αλματώδης διάδοση, μείωση του ρυθμού —ωριμότητα, γήρας) στην οικονομική ζωή των «παλιών» μέσων— Τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόραση— είναι πρόσφορες. Το 50% περίπου των νοικοκυριών έχει πλέον έγχρωμη τηλεόραση, ενώ ο Τύπος και η μαυρόασπρη τηλεόραση έχουν φτάσει ο μὲν πρώτος σε μια στασιμότητα —«γήρας», η δε δεύτερη στη φάση όπου μειώνεται ο ρυθμός των πωλήσεων— «ωριμότητα».

- Θετικές είναι παράλληλα και οι συγκυρίες που έχουν σχέση με τις φάσεις (γοητεία, κορεσμός, ορθολογισμός) της κοινωνικής ζωής των «παλιών» μέσων. Η τηλεόραση δεν μονοπωλεί πια τις ελεύθερες ώρες του κοινού, δεν αποβλακώνει («γοητεία»). Αντίθετα το κοινό έχει χορτάσει και γι' αυτό έχει γίνει απαιτητικό και την κρίνει («κορεσμός»). Ο Τύπος απ' τη μεριά του, έχει ενταχθεί στις καθημερινές συνήθειες («ορθολογική χρήση») του κοινού. Για το ραδιόφωνο δεν μιλάμε γιατί δεν ανταγωνίζεται το βίντεο.

Γι' αυτούς τους λόγους, οι επιχειρηματίες τόσο των μέσων - συσκευών όσο και των μηνυμάτων-προγραμμάτων, που αυτά μεταφέρουν, αναγκάστηκαν —για να μην χάσουν λεφτά— να παίξουν το χαρτί της διαφοροποίησης, της ποικιλίας στην προσφορά.

ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΒΙΝΤΕΟ. Γιατί βέβαια —σε αντίθεση με ό,τι ίσχυε για τον Τύπο— η ζήτηση δεν προηγήθηκε της προσφοράς.

Είναι ενδιαφέρον να δει κανείς το συσχετισμό μεταξύ τηλεόρασης και βίντεο και συγκεκριμένα το βαθμό διείσδυσης του βίντεο σε σχέση με τη διείσδυση της τηλεόρασης. Έτσι, στις χώρες της ΕΟΚ αντιστοιχούν κατά μέσο όρο 333 συσκευές τηλεόρασης ανά 1.000 κατοίκους ενώ αντιστοιχούν μόνο 57, κατά μέσο όρο, συσκευές βίντεο ανά 1.000 κατοίκους. Ωστόσο η χώρα που διαθέτει αριθμητικά τις περισσότερες συσκευές τηλεόρασης (Δανία)

Βίντεο-Ευρωπαϊκά

Πίνακας 1	Διείσδυση TV σε νοικοκυριά %	Αριθμός νοικοκυριών ανά VIDEO	Αριθμός κατοίκων ανά VIDEO
Χώρα			
Αγγλία	94.4%	4	12
Αυστρία	92.8%	53	143
Βέλγιο	100.0%	24	65
Γαλλία	93.4%	11	30
Δανία	95.2%	21	51
Δ. Γερμανία	92.3%	3	8
Ελβετία	83.3%	10	26
Ελλάδα	96.6%	52	174
Ιταλία	95.7%	105	320
Ισπανία	73.8%	59	215
Ιρλανδία	100.0%	15	61
Νορβηγία	93.3%	9	24
Ολλανδία	96.1%	15	42
Πορτογαλία	85.7%	-	-
Φιλανδία	94.4%	12	33

Πίνακας 2	Συσκευές TV σε χιλιάδες	Αριθμός κατοίκων ανά TV	Κατάταξη	Αριθμός κατοίκων ανά VIDEO	Κατάταξη
Χώρα					
Αγγλία	18.400	3	6	12	2
Βέλγιο	3.600	2.7	2	65	7
Γαλλία	18.500	2.9	3	30	3
Δανία	2.000	2.6	1	51	5
Δ. Γερμανία	21.500	2.9	4	8	1
Ελλάδα	2.800	3.5	8	174	8
Ιταλία	17.700	3.2	7	320	9
Ιρλανδία	850	4	9	61	6
Ολλανδία	4.900	2.9	5	42	4

δεν συμπίπτει αναγκαστικά με τη χώρα που διαθέτει τις περισσότερες συσκευές βίντεο (Δ. Γερμανία) (βλ. πίνακες 2 και 3).

Μια «άλλη» επικοινωνία

Αυτό που είναι σημαντικό σε σχέση με το βίντεο (μαγνητοσκόπιο και κασέτα) είναι ότι μεταβάλλει τη σχέση κοινού —που μέχρι τώρα ήταν απλός δέκτης— και μέσου.

Προσφέρεται πλέον η δυνατότητα στο κοινό, όχι μόνο να διαφοροποιεί το τηλεοπτικό του πρόγραμμα αγοράζοντας μια κασέτα «γραμμένη», αλλά και να εντάσσει το υπάρχον πρόγραμμα στην καθημερινή του ζωή, «γράφοντας» μια εκπομπή για να την δει όταν θα έχει χρόνο ή όρεξη. Ο θεατής υποδουλώνει δηλαδή την τηλεόραση στους «βιορυθμούς» του, τη δαμάζει και αποκτά απέναντί της μια σχέση, αν όχι ισότιμη πάντως ενεργητική. Έτσι, η πληροφόρηση δεν γίνεται βέβαια αμφίδρομη —όπως μπορεί να γίνει με την ενσύρματη τηλεόραση ή με το τελετέξ— αλλά, οπωσδήποτε εξατομικεύεται.

Ο αντίκτυπος, όμως, τέτοιων χρήσεων, εκ μέρους των θεατών, μπορεί να είναι πολλαπλός. Το επάγγελμα του δημοσιογράφου, το περιεχόμενο της ενημέρωσης και το κόστος των προγραμμάτων θα διαμορφωθούν κατ' αναλογία προς την αντιμετώπιση του καταναλωτή, τις προτεραιότητες στα μηνύματα και τις επιλογές των παραγωγών και όσων γενικά, παίρνουν τις αποφάσεις ως προς το πρόγραμμα. Συγχρόνως, θα αυξηθεί υπερβολικά η δυνα-

Πίνακας 3	Συσκευές TV ανά 1.000 κατοίκους	Κατάταξη	Συσκευές VIDEO ανά 1.000 κατοίκους	Κατάταξη
Χώρα				
Αγγλία	329	9	82	2
Αυστρία	342	6	7	11
Βέλγιο	367	2	15	10
Γαλλία	341	7	33	5
Δανία	392	1	20	8
Δ. Γερμανία	349	4	131	1
Ελβετία	313	10	39	4
Ελλάδα	289	12	6	11
Ιταλία	313	11	3	13
Ισπανία	202	14	5	12
Ιρλανδία	250	13	16	9
Νορβηγία	341	8	41	3
Ολλανδία	343	5	24	7
Φινλανδία	354	3	30	6

Πίνακας 4	Διείσδυση TV σε νοικοκυριά %	Αριθμός νοικοκυριών ανά VIDEO	Αριθμός κατοίκων ανά VIDEO
Χώρα			
Αγγλία	94.4%	4	12
Βέλγιο	100.0%	24	65
Γαλλία	93.4%	11	30
Δανία	95.2%	21	51
Δ. Γερμανία	92.3%	3	8
Ελλάδα	96.6%	52	174
Ιταλία	95.7%	105	320
Ιρλανδία	100.0%	15	61
Ολλανδία	96.1%	15	42
Μέσος όρος χωρών ΕΟΚ	94.1%	4.3	18

τότητα απορρόφησης προγραμμάτων σε σχέση με την παραγωγή τους, τα προγράμματα θα τυποποιηθούν περισσότερο, θα υποχωρήσει —όσο υπάρχει— το δημιουργικό-πρωτότυπο πνεύμα και βέβαια, ο ενδεχόμενος πολυδιάστατος λόγος της τηλεόρασης, θα έχει την τάση να γίνει απόλυτος και εξειδικευμένος.

Σχετικά τώρα, με την ελληνική αγορά, μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής: Στην Ελλάδα ένα βίντεο αντιστοιχεί σε 174 κατοίκους, ενώ το 96% του πληθυσμού έχει τηλεόραση. Στη Δ. Γερμανία (μέγιστο), ένα βίντεο αντιστοιχεί σε 8 κατοίκους ενώ μόνο το 92,3% του πληθυσμού έχει τηλεόραση και —τέλος— στην Ιταλία (ελάχιστη διείσδυση) ένα βίντεο αντιστοιχεί σε 320 κατοίκους ενώ το 95,7% του πληθυσμού έχει τηλεόραση (βλ. πίνακα 4).

Γενικότερα βίντεο-ζητήματα

Ωστόσο, πρέπει κανείς να παραδεχτεί ότι η σταδιακή διείσδυση του βίντεο στη ζωή μας θα συναντήσει —όπως και αλλού— μερικά εμπόδια. Για παράδειγμα, τα όρια του καταναλωτή ως προς την επένδυση την οποία κάνει στα μέσα ενημέρωσης. Ή, ακόμα, την έλλειψη συντονισμού και συμφωνίας ως προς την οικονομική πολιτική —και συγκεκριμένα την τιμή— μεταξύ αυτών που παράγουν το μέσο (το τεχνικό προϊόν, τη συσκευή) και αυτών που παράγουν το μήνυμα (το πνευματικό προϊόν, το πρόγραμμα). Γιατί, βέβαια, αγοράζει κανείς βίντεο όχι για την συσκευή αλλά για το πρόγραμμα. Πρόβλημα εξάλλου θα δημιουργήσει η διά-

σταση της εθνικής με την πολυεθνική στρατηγική. Γιατί, προς το παρόν τουλάχιστον δεν υπάρχει κάποια μέση στρατηγική, αν και έχει τεθεί ήδη το πρόβλημα από τον Γάλλο Υπουργό Πολιτισμού και ίσως συζητηθεί στη σχετική συνάντηση υπουργών της ΕΟΚ στις 22 Ιουνίου.

Γι' αυτό και χρειάζεται μια συγκεκριμένη πολιτική επικοινωνίας η οποία θα παίρνει υπόψη της την εξέλιξη και τις ιδιότητες των μέσων, τον πολλαπλασιασμό των υπηρεσιών που προσφέρουν, τους οικονομικούς μηχανισμούς, τον προσανατολισμό της πολιτικής κτλ. Εκτός από την νομοθετική ρύθμιση και την αποτίμηση των παραγωγικών πόρων, θα πρέπει εξάλλου να ανατραπεί ο μύθος των «μαζικών» μέσων ενημέρωσης που ακόμα ισχύει. Γιατί οι πολίτες ούτε άμορφη μάζα είναι, ούτε αδρανείς δείκτες πρέπει να μείνουν. Άλλωστε, η αμφισβήτηση της μαζικής επικοινωνίας τόσο ως προς την αξιοπιστία της όσο και ως προς τη νομιμοποίησή της ν' ασκεί έλεγχο, κλιμακώνεται παρασύροντας μαζί της και την αμφισβήτηση των ιδίων των δημοσιογράφων.

Έχει γίνει πια συνείδηση ότι η αρχή της ενημέρωσης ΓΙΑ όλους έχει αντικατασταθεί από την ανάγκη για ενημέρωση ΑΠΟ όλους και αυτό που αναδεικνύεται ως σημαντικότερο είναι όχι το μέσο αλλά το μήνυμα —το περιεχόμενο.

Τελικά, δηλαδή, το παιχνίδι που παίζεται γύρω από τα νέα μέσα εμφανίζεται κάπως έτσι: Η πολιτική των περιεχομένων σχετίζεται όχι μόνο με τις πολιτικές επιλογές αλλά κυρίως με τα οικονομικά συμφέροντα ενώ, αντίθετα, με τα πολιτικά συμφέροντα —ιδεολογικές κατευθύνσεις— σχετίζεται όχι τόσο το πρόγραμμα όσο η πολιτική της διάδοσης-διείσδυσης του μέσου.

Έτσι, για το βίντεο μένει ακόμα να λυθεί όχι μόνο το πρόβλημα της εξάπλωσής του —πράγμα που έχει σχέση με την πολιτική του διάσπαση— αλλά κυρίως το πρόβλημα του περιεχομένου του που έχει σχέση με την οικονομική του διάσπαση. Με τα οικονομικά δηλαδή, συμφέροντα εκείνων που παράγουν «μηνύματα» (πρόγραμμα) καθώς και με τα οικονομικά συμφέροντα εκείνων που τους ζητάνε την παραγωγή του· δηλαδή των κάθε μορφής ισχυρών στα μέσα ενημέρωσης.

□

Η Ευρώπη με πληγώνει...

Ο πυρετός ανεβαίνει, τα μεγάφωνα δυναμώνουν, τα αεροπλάνω πολλαπλασιάζονται, οι ακάλυπτοι χώροι στους τοίχους μειώνονται, οι σημαίες αναπετάσσονται πολυπληθείς στις συγκεντρώσεις. Οι οπαδοί διαφωνούν μεγαλόστομα, οι αναποφασιστοι ακούουν προσεκτικότερα. Γροθιές υψώνονται, κεφάλια ανοίγουν, οι σειρήνες των περιπολικών και των ασθενοφόρων καθηλώνουν τους φιλήσυχους σπίτια τους.

Η τηλεόραση εντείνει την αμερόληπτη προπαγάνδα, οχληρές σφηνοειδείς καταθέσεις αγωνίζονται μάταια να διαψεύσουν το προηγούμενο δελτίο ειδήσεων ή αυτό που έπεται αμέσως. Οι εφημερίδες συνιστούν ηρεμία στους αντιπάλους και κουράγιο στους φίλους· υπόσχονται νίκες, προικωνίζονται δεινά, διαιρούν και πολλαπλασιάζουν αναλόγως τα πλήθη, ειρωνεύονται τους άλλους, κολακεύουν τους δικούς. Βαρύγδουποι διανοούμενοι παραμορφώνουν υπέρ και κατά, ανώνυμοι εφημεριδογράφοι φέρνουν την αλήθεια στα μέτρα του αναγνωστικού τους κοινού και του εκδότη.

Τα κομματικά επιτελεία συσκέπτονται, ανακαλύπτουν συνθήματα, εγκρίνουν αφίσες, οργανώνουν καμπάνιες, μετρούν τα λεφτά, βάζουν τρικλοποδιές στους εσωτερικούς αντιπάλους, σκάβουν το λάκκο των εχθρών. Παραγγέλνουν δημοσκοπήσεις, προσπαθούν να μάθουν τι απέδωσαν αυτές των άλλων, στήνουν τα τηλεοπτικά θεάματα, προβάρουν τους αρχηγούς στον καθρέφτη, συζητούν για το χρώμα της γραβάτας, το σχήμα των γυαλιών, τα σημεία που πρέπει να αρθρώσει, τα άλλα που αρμόζει να μπουρδουκλώσει.

Στα χωριά συζητάνε μετά μανίας, μετρούν τα κουκιά, απειλούν τους παλιούς νομείς της εξουσίας, υπόσχονται εκδίκηση στους τωρινούς. Αγωνιούν να γεμίσουν τα πούλμαν —πρέπει να πάνε περισσότεροι στο δικό μας αρχηγό απ' όσους στο δημαγωγό που ηγείται των άλ-

λων. Οι μικροί αγωνίζονται να κρατήσουν όσους το '81 υφάρπαξαν, οι μεγάλοι κοιτάνε να τους ξαναφέρουν στη στρουγγα. Πόσο πήγε η ντομάτα, τι θα δώσει για το γάλα, θα ανέβουν οι συντάξεις; Οι Βρυξέλες κι η Αθήνα εγκαταστάθηκαν στα καφενεία και παίζουν «Θανάση».

Στα εργοστάσια το συνδικάτο ψιθυρίζει «αυτό μας συμφέρει», στις πύλες αλλάζοντας οι βάρδιες προκηρύξεις και προγράμματα караδοκούν. Η ΕΟΚ φέρνει ανεργία, η ΕΟΚ στηρίζει την ευημερία, η ΕΟΚ στα παλιά μας τα παπούτσια, η ΕΟΚ είναι κρανίου τόπος, η ΕΟΚ είναι καθαρτήριο, ένα βήμα μπροστά για να πάρουμε φόρα και να ορμήσουμε μετά τριανταδύο πίσω.

Οι γέφυρες στις εθνικές πουλάνε Παναγούλη, οι μάντρες Ανδρέα, το οδόστρωμα Αβέρωφ, οι στύλοι της ΔΕΗ Κύρκο, οι τοίχοι των σπιτιών Φλωράκη, οι φράκτες των χωραfiών Γιάγκο, οι πινακίδες της τροχαίας ΕΠΕΝ. Οι τροχονόμοι έχουν χάσει το κουράγιο τους, υποπίπτουν συνεχώς σε παραβάσεις, κινδυνεύουν να χάσουν τις μοτοσυκλέτες τους, νοσταλγούν τον Καραθανάση. Οι πολίτες ενθαρρύνονται, καταβροχθίζουν απτόητοι τα χιλιόμετρα αναζητώντας το επόμενο εμψυχωτικό σύνθημα.

Στα πάρκα οι ερωτευμένοι διαφωνούν για τη Θάτσερ, οι μπανιστηριτζήδες υπερασπίζονται τον Μιτεράν, οι παγωτατζήδες είναι με τον Κράξι, ενώ ο Κολ δεν έχει ούτε έναν υποστηρικτή. Οι γέροι στα παγκάκια αναπολούν τον Βενιζέλο στη Λωζάνη, βρίζουν τον Βαφειάδη, επαινούν το Γέρο κι αδημονούν για έναν νέο Μαύρο Καβαλάρη. Οι φαντάροι έχουν χάσει τη γοητεία τους με τα πολιτικά, υπηρέτριες κι ομοφυλόφιλοι έχουν στραφεί προς τους χωροφύλακες που θα 'χουν οπωσδήποτε λαμπρό μέλλον στην Ευρώπη.

Λόγοι και συγκεντρώσεις δεν ελάττωσαν την πελατεία της Συγγρού και της Παραλιακής Λεωφόρου. Η ξανθιά μεσ' στο ακριβό αυτοκίνητο βγάζει τη γλώσσα σ' όλους τους περαστικούς, αγνοώντας πως πολλοί εκτονώθηκαν κραυγάζοντας πριν από λίγο. Ίσως και να γνωρίζει πως ορισμένοι με τις κραυγές διεγείρονται. Αυτοί όμως είναι στα μπαλκόνια συνήθως.

Στα λεωφορεία και τρόλεϋ ο κόσμος γκρινιάζει. Συγκεντρώσεις, πορείες μπλοκάρουν τους δρόμους, τ' αυτοκίνητα διαδηλώνουν αργά σπαταλώντας πολυτιμες καρκινογόνες ουσίες. Αν μπουν στην τηλεόραση τα πρωινά αγώνες, το κυκλοφοριακό στην Αθήνα θα επιλυθεί. Περιμένοντας το προ-μετρό, παρα-μετρό, υπο-μετρό, αντι-μετρό, μετρό και

τις 215 νέες γραμμές τρόλεϋ θα ήταν σοφότερο να αξιοποιήσουμε το υπάρχον αεροδρόμιο καθιερώνοντας ενδο-αθηναϊκές πτήσεις. Η ΕΟΚ θα το χρηματοδοτήσει. Όλοι στο λεωφορείο υπερθεματίζουν μειδιώντας κι ο εξυπνάκιος κατεβαίνει περήφανος στην επόμενη στάση.

Ο μπακάλης της γωνιάς είναι σεσημασμένος κοιναγορίτης: πουλάει φέτα Δανίας, κεφαλοτύρι Ολλανδίας, ρετσίνα Γερμανίας, κασέρι Ιρλανδίας ελιές Ιταλίας, αρνάκι Γαλλίας, κατσικάκι Λουξεμβούργου, χυλοπίτες Βελγίου, τραχανά Ουαλίας. Οι πωλήσεις του ανέβηκαν κατακόρυφα χάρη στην ανέξοδη έμμεση διαφήμιση τηςπραμάτειάς του. Κι ο εμποράκος όμως (που πουλάει Αντίντας από τις Σέρρες, Λιβιάς από την Καλαμάτα, Πέρυ Άντερσον από το Μελιγαλά, Κάστωρ από τον Πολυδεύκη και διάφορα άλλα σινιέ από τα Μανιάτικα του Πειραιά) είναι ενθουσιασμένος από τον εισαγόμενο άνεργο που μάχεται την ξενομανία στέλνοντάς του πελάτες. Οι βενζινοπώλες μόνο έχουν πρόβλημα από ορισμένους που επιμένουν να ζητούν βενζίνη από τον Πρίνο κι ας έχει και λίγο μόλυβδο παραπάνω.

Χρώματα, τραγούδια, συνθήματα, αφίσες, τοιχογραφήματα, μουσική σπάζουν τη μονοτονία των πόλεων, κωμωπόλεων και χωριών. Οι καθωσπρέποι διαμαρτύρονται (πάντα το χρώμα τους ήταν το γκριζο), απαιτούν τάξη κι αποκαλούν κουρελαρία τα δημιουργήματα της έμπνευσης επιτελείων και βάσης. Πειρατικοί σταθμοί ανοιγοκλείνουν ενριπή οφθαλμού, το μονοπώλιο των οπτικοακουστικών μέσων είναι πλέον προσοδοφόρο και αυτού των πυρείων, αλατος, φωτιστικού πετρελαιοϋ και παιγνιοχάρτων. Η Ελλάς των μονοπωλίων ανθίσταται στην Ευρώπη της ανταγωνιστικής αγοράς.

Αυτός που έγραψε στον τοίχο «οι προλετάριοι δεν έχουν πατρίδα», επομένως ούτε και ήπειρο, προφανώς αδιαφορούσε για το πανηγύρι των εκλογών. Αυτός που ρώτησε από κάτω «και τότε που μένουν;» έκφραζε ίσως περισσότερο την απορία του για το αν υπάρχουν. Ο Πρώτος (μάλλον) έκανε πως δεν καταλαβαίνει κι έχει απαντήσει πιο δίπλα στον τοίχο «οι αναρχικοί είναι αδύνατοι στη γεωγραφία». Με την ιστορία, πώς τα πάνε;

Όπου και να πάω αυτές τις μέρες η Ευρώπη με πληγώνει. Η Ευρώπη του Νότου, της μικρής ταχύτητας, η μικροευρώπη που κείται έναντι της μικρασίας, ζει απ' άκρον εις άκρον το παιγνίδι της πολιτικής εξουσίας, το χαιρείται και το χειροκροτεί. Και ντεφουλαρισμένη μετά, ξανά και ξανά προς τη δόξα τραβά.

Δημήτρης Ψυχογιός

Δυσχέρειες εκλεκτόρων

Δεν είναι μόνο ότι τα «μεγάλα πνεύματα» συναντώνται. Είναι περισσότερο η σύμπτωση που επιβεβαιώνει την έκταση και τη συχνότητα της επανάληψης ιδίων προβλημάτων και της αντιμετώπισής τους μέσα από ίδιες νοοτροπίες.

Στο τχ. 201, ο Ν. Σ. Μάργαρης μας είχε γράψει τον «Οδηγό Πανεπιστημιακών εκλογών». Ο αναγνώστης μας γιατρός Γιάννης Στ. Παπαδόπουλος, αιφνιδιάστηκε από την αναλογία των περιγραφόμενων με όσα εκείνος είχε γράψει σε κείμενο που είχε απευθύνει προς τον Ιατρικό Σύλλογο Αθηνών στις 25 Ιουλίου 1983. Χαρακτηριστικά είναι όσα έγραφε στο συνοδευτικό γράμμα του κειμένου που ακολουθεί:

«... σας στέλνω για διευκόλυνση του, δύσκολου πράγματι, έργου των επιτροπών κρίσεως, κατάλογο δικαιολογιών και εκφράσεων με τις οποίες μπορεί να δικαιολογηθεί και υποστηριχθεί η εκλογή οποιουδήποτε προκαθορισμένου υποψηφίου και να αιτιολογηθεί και η απόρριψη των υπολοίπων συναγωνιστών του.

Προτείνω ο κατάλογος να δημοσιευθεί στο δελτίο του Συλλόγου για να γίνει πλατιά γνωστός».

Γι' αυτό, προς γνώση και... μη συμμόρφωση, ας δούμε τον κατάλογο των δικαιολογιών, όπως προτάθηκε από τον ίδιο και που απηχεί την ίδια ακριβώς μεθοδολογία, που επικρατεί σε χώρους εντός, αλλά και εκτός πανεπιστημίου.

Συμβολή στο δύσκολο έργο των επιτροπών κρίσεως για κατάληψη θέσεων

Αναφέρω ορισμένα παραδείγματα εκφράσεων, τις οποίες διάφορες επιτροπές κρίσεων γιατρών θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν για να διευκολυνθούν στο έργο τους, δηλαδή στην εκλογή του υποψηφίου που έχει προαποφασιστεί να εκλεγεί και στην απόρριψη των άλλων.

Δυσκολία δεν υπάρχει καμιά. Πάντα βρίσκονται κατάλληλες εκφράσεις, που σ' ένα λαό σαν το δικό μας «πιάνουν» γιατί λείπει τελείως η αντικειμενικότητα.

1	2
Έχει πολλές επιστημονικές μελέτες.	Δεν ενδιαφέρεται για τους αρρώστους. Είναι θεωρητικός. Τις αγόρασε.
Δεν έχει επιστημονικές μελέτες	Δεν ασχολείται καθόλου επιστημονικά
Έχει ασχοληθεί με πολλά θέματα.	Δεν είναι κατασταλαγμένος
Έχει ασχοληθεί με λίγα θέματα.	Είναι μονόπλευρος
Έχει Υφηγεσία	Ξέρουμε δα πως τις πέρνουνε. Ποιος ξέρει ποιον Καθηγητή θα έγλυφε
Δεν έχει Υφηγεσία	Βρε παιδί μου αυτός δεν έχει καθόλου φιλοδοξίες
Έχει εργαστεί σε πολλά νοσοκομεία	Δεν στερέωσε πουθενά
Έχει εργαστεί σε λίγα νοσοκομεία	Δεν έχει δει πολλές απόψεις και σχολές
Έχει μείνει στο εξωτερικό	Δεν ξέρει την Ελληνική «πραγματικότητα». Δεν έχει κάνει λάντσα
Δεν έχει πάει στο εξωτερικό	Δεν έχει αποκτήσει ευρύτητα πνεύματος
Έχει πολύ προϋπηρεσία	Ας αφήσουμε και κανένα άλλο να αποκτήσει προσόντα
Δεν έχει πολύ προϋπηρεσία	Μα είναι τελείως άπειρος
Έχει διδακτική πείρα	Κάνει μόνο για δάσκαλος
Δεν έχει διδακτική πείρα	Μα πώς θα διδάξει τους υφιστάμενους;
Είναι καλός χειρουργός	Εμείς θέλουμε γιατρό και όχι τεχνίτη
Δεν είναι μόνο «τεχνίτης»	Εμείς θέλουμε ένα καλό χειρουργό
Έχει συστατικές επιστολές	Ποιος ξέρει πόσους θα έγλυφε
Δεν έχει συστατικές επιστολές	Μα φαίνεται κανείς δεν τον εκτιμούσε
Έχει και άλλα προσόντα (ζωγραφίζει, φωτογραφίζει)	Αυτός είναι καλός φωτογράφος, όχι γιατρός. Τρώει την ώρα του με αυτά

1	2
Δεν έχει άλλες ασχολίες	Τελείως μονολιθικός αυτός παιδί μου
Δεν έχει περιουσία	Θέλει τη θέση για να την εκμεταλλευθεί
Έχει περιουσία	Ποιος ξέρει πως την απέκτησε
Είναι παντρεμένος	Μα πώς θα αφοσιωθεί στους αρρώστους του με οικογένεια;
Δεν είναι παντρεμένος	Μα πώς θα μπορέσει να αφοσιωθεί στους αρρώστους του χωρίς την γαλήνη που χαρίζει η οικογένεια; ^α
Είναι νέος	Μα τι εμπιστοσύνη να του έχεις
Είναι μεγάλος	Δεν είναι εξελιγμένος
Έχει γεννηθεί στην Καλαμάτα	Δεν κάνει καλαματιανός γι' αυτό το νοσοκομείο; Χρειαζόμαστε ένα κρητικό
Έχει γεννηθεί στην Κρήτη	Μα ένας κρητικός σε αυτό το νοσοκομείο; Αδύνατον. Χρειαζόμαστε καλαματιανό
Έχει κοινωνική δράση	Αυτός κάνει για κοινωνικός λειτουργός, όχι γιατρός
Δεν έχει κοινωνική δράση	Δεν ενδιαφέρεται καθόλου για τον άλλο και τα προβλήματα της κοινωνίας μας
Έχει επισκεφτεί όλα τα μέλη της επιτροπής (παρόλο που είναι μυστικά)	Τόλμησε να έρθει να μας επηρεάσει.
Δεν επισκέφτηκε τα μέλη της επιτροπής	Παλιοχαρακτήρας
Είναι «στρατευμένος» σε κάποιο κόμμα	Είναι υπερόπτης, περιφρονεί τους πάντες και τα πάνταβ.
Είναι ανεξάρτητος	Δεν είναι ανεξάρτητος και θα εφαρμόζει τις εντολές του κόμματός.
Έχει τόσο πολλά προσόντα, που δύσκολα μπορεί να βρεθούν ψεγάδια.	Αυτός είναι ασυνεργάσιμος. Εκτός από αυτό κανείς δεν ξέρει τι πρεσβεύει
	Είναι πολύ καλός γι' αυτή τη θέση. Δεν πρέπει να προσληφθεί γιατί του φρενάρουμε την καριέρα και διεθνή πρόοδο, θάβοντάς τον σε αυτό το νοσοκομείο

α. Αυτή τη δικαιολόγηση μόνο εάν τα άλλα μέλη της επιτροπής δεν είναι παντρεμένοι ή είναι κρετινοί.

β. Οι επιτροπές κρίσεων ήταν (και μάλλον είναι ακόμα) μυστικές, για να μην μπορεί κανείς να τις «επηρεάσει». Και όμως το θεωρούσαν προσβολή και περιφρόνηση να μην τους επισκεφτούν οι υποψήφιοι (απίθανη κατάσταση παραλογισμού).

Για να μην σπαταλούμε χώρο, δίνουμε μόνο ένα παράδειγμα του πως τα ίδια προσόντα μπορούν να γίνουν «θετικά» εάν τα έχει ο υποψήφιος που έχει προαποφασιστεί να εκλεγεί: «Προσόντ»: Δεν έχει επιστημονικές μελέτες. Τότε λέμε: Μα πώς θέλεις να έχει αφού ασχολείται νύκτα μέρα με τους αρρώστους;

Όποιον νομίζει ότι τα προαναφερθέντα αποτελούν χαριτωμένο χιούμορ, τον παραπέμπω στα πρακτικά των επιτροπών κρίσεως του Υπουργείου, από τότε που ιδρύθηκε μέχρι και σήμερα.

Το θέμα δεν είναι τόσο απλό. Οι κυβερνώντες δεν κατάλαβαν ποτέ ότι η εκλογή καταλλήλων προσώπων έχει άμεση επίδραση στην ιατρική περιθαλψη. Το εάν αυτό δεν γίνεται αντιληπτό ωφείλεται στο ότι δεν υπάρχουν μέτρα συγκρίσεως. Εάν οι Άγγλοι ή οι Γερμανοί άνοιγαν ένα νοσοκομείο στην Ελλάδα, τότε θα φαινόταν η διαφορά και ίσως οι υπεύθυνοι πιεζόντουσαν να φτιάξουν κάτι καλύτερο.

Ι. Στ. Παπαδόπουλος

ΣΕΙΡΑ ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

Φάρμα των Ζώων
Στή Σκιά του 1984
Αλήτες του Παρισιού και του Λονδίνου
Φάμπρικες του Γουήγκαν Πάιερ
Φόρος Τιμής στην Καταλωνία
Κρατήστε Σφιχτά τό Μικροαστισμό σας
Μέρες της Μπούρμα
Η Κόρη του Παπά

ΣΕΙΡΑ ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΟΛΛΟΝΤΑΙ: Έρωτας των Εργατριών
Μελισσών
ΜΕΗΛΕΡ: Στρατιές της Νύχτας
ΝΟΤΑΡΝΙΚΟΛΑ: Η Αδύνατη Απόδραση
ΜΠΑΡΟΥΖ: Απολυμαντής!
ΜΠΑΡΟΥΖ: Ο Α Πούκ είναι εδώ
ΜΠΑΡΟΥΖ: Σέ ποιόν ανήκει λοιπόν η
θανατηφόρος TV;
ΚΑΜΥ: Η Πανούκλα
ΑΡΤΩ: Ηλιογάβαλος
ΤΖΕΡΟΝΥΜΟ: Απορνημονεύματα

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

► Z. Πηγής 17 Αθήνα τηλ. 36.39.980

η Μαζ'η

ΖΑΝ ΖΑΚ ΡΟΥΣΣΩ

Κοινωνική Ανισότητα

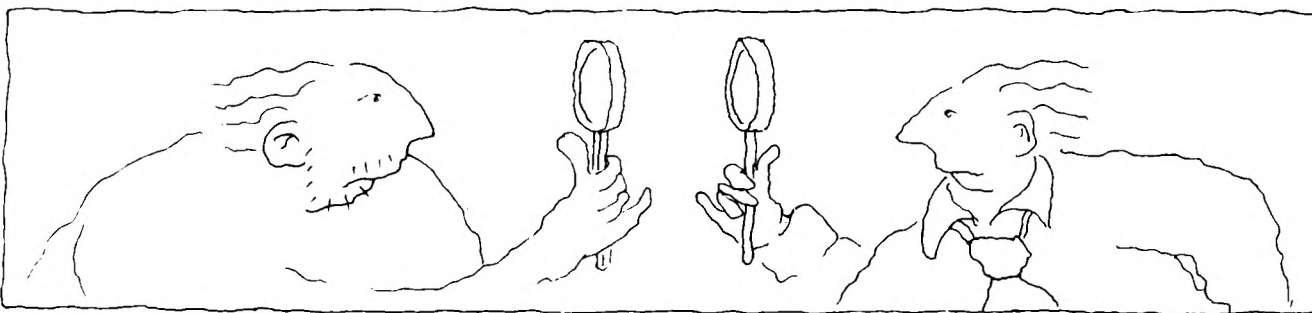

εκφραση

Εκδόσεις ΕΚΦΡΑΣΗ
Κεντρική Διάθεση
Μαυρομιχάλη 9 Τηλ. 3607744
Αθήνα

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Απελπισμένοι ή άχρηστοι;

Το Υπουργείο Παιδείας αποφάσισε να ικανοποιήσει μ' έναν πολύ πρωτότυπο τρόπο τις ανάγκες των σημερινών και αυριανών φοιτητών που —ύστερα από τα τελευταία μέτρα αναμένονται να είναι πολύ περισσότεροι— πραγματικά καταργούνται οι συμβάσεις των ειδικών επιστημονικών συνεργατών των πανεπιστημίων όλης της χώρας και προκηρύσσονται —από χρόνου— νέες με αμοιβή... 15.000 δραχμών.

Είναι δύσκολο να αποφασίσει κανείς, τι πρέπει να πρωτοθαυμάσει σ' αυτή την υπουργική απόφαση (προς την οποία και το Υπουργείο Προεδρίας επί κ. Κουτσόγιωργα δεν είναι ξένο): οπωσδήποτε το πιο καταπληκτικό είναι ότι υπάρχουν ακόμη Έλληνες τόσο λιτοδίαιτοι ώστε να πληρώνονται με δεκαπέντε υποτιμημένα χιλιάρικα. Πέρα, όμως, από αυτή τη διαπίστωση η απόφαση είναι και μία υπογράμμιση από το υπουργείο του πόσο αποτιμά την παιδεία που το ίδιο παρέχει. Κατά τον σοφό μανδάρينو που σχεδίασε το μέτρο οι τέσσερις ώρες πανεπιστημιακής διδασκαλίας του ειδικού επιστήμονα, που γίνονται πάντοτε «εθελοντικά» έξι ή οχτώ, προετοιμάζονται από τον διδάσκοντα στο τρέλεϋ.

Τι όμως είναι οι ειδικοί επιστήμονες; Πρέπει να είναι —και συνήθως είναι— άνθρωποι που μπορούν να προσφέρουν στα πανεπιστήμια μία ειδική γνώση την οποία οι άλλοι εργαζόμενοι στα πανεπιστήμια δεν μπορούν να παράσχουν στους φοιτητές —είναι ακόμη άνθρωποι που σε αντίθεση με μέρος τουλάχιστον του υπόλοιπου διδακτικού προσωπικού— έχουν κριθεί εφ' όλης της ύλης πριν από την πρόσληψή τους. Για να αποδυθούμε λοιπόν και σε λίγη «άγρια ψυχανάλυση», απαραίτητο παρακολούθημα μιας άγριας παιδείας που θα παραγάγει —παραγει ήδη— εξαγριωμένους εκπαιδευόμενους, οι ταλαίπωροι αυτοί ειδικοί επιστήμονες θα αρχίσουν να πάσχουν από ένα ιδιαίτερο είδος εφιάλτη (μιλάμε για νυκτερινό τη φορά αυτή). Τον εφιάλτη του αενάως εξεταζόμενου και κρινόμενου που, αν πετύχει, θα επιβραβευτεί με το γνωστό δεκαπενταχίλιaro.

Τα —σιωπηρά— επιχειρήματα του Υπουργείου είναι προφανή. Οι ειδικοί επιστήμονες έχουν δεύτερη δουλειά και ζουν μακριά από τον τόπο διδασκαλίας. Τα πράγματα είναι, βέβαια, εντελώς διαφορετικά: κι αν ακόμη δουλεύει, ο ειδικός επιστήμονας —που θα κριθεί αύριο οπωσ-

δήποτε εν όψει μιας μόνιμης ένταξης— είναι υποχρεωμένος να περιορίσει την εργασία του στο ελάχιστο για να προετοιμάζει τα περίφημα μελετήματα που θα τον καταξιώσουν ως ακαδημαϊκό διδάσκαλο. Ακόμη η παραμονή του στον τόπο διδασκαλίας, αν πετύχει στη διδασκαλία αυτή, γίνεται από τα πράγματα υποχρεωτική.

Και τούτο γιατί και στη Θεσσαλονίκη, και στην Κρήτη και στα Γιάννενα —οι ειδικοί επιστήμονες καλύπτουν τις ανάγκες πολλών εκατοντάδων φοιτητών, στα πλαίσια μιας και μόνο Σχολής, πράγμα που τους υποχρεώνει να προσφέρουν πάρα πολύ χρόνο. Για το λόγο ακριβώς αυτό, ύστερα από τις κινητοποιήσεις των ειδικών επιστημόνων της Κρήτης, το κλασικό και το νεοελληνικό τμήμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ψήφισαν ότι ζητούν την ανανέωση των θέσεων των ειδικών επιστημόνων τους με τους όρους και με τις απολαβές που είχαν όταν τους προσέλαβαν.

Θα δείξει το Υπουργείο Παιδείας μια —καθυστερημένη έστω— ευαισθησία; Το θέμα της ανανέωσης των συμβάσεων των ειδικών επιστημόνων είναι μόνο η κορυφή ενός παγόβουνου. Τα πανεπιστήμια —ιδίως τα επαρχιακά— έχουν ανάγκη και από άλλο προσωπικό ήδη, όσοι βοηθοί δεν πορεύτηκαν προς τη μέση εκπαίδευση, έχουν ριχτεί στην εκπόνηση του απαραίτητου διδακτορικού που αντικειμενικά τους απαγορεύει ακόμα και να ανοίγουν τα σπουδαστήρια. Θα βρεθεί το προσωπικό αυτό, ή θα γίνουν οι περικοπές εκεί όπου δεν χρειάζεται;

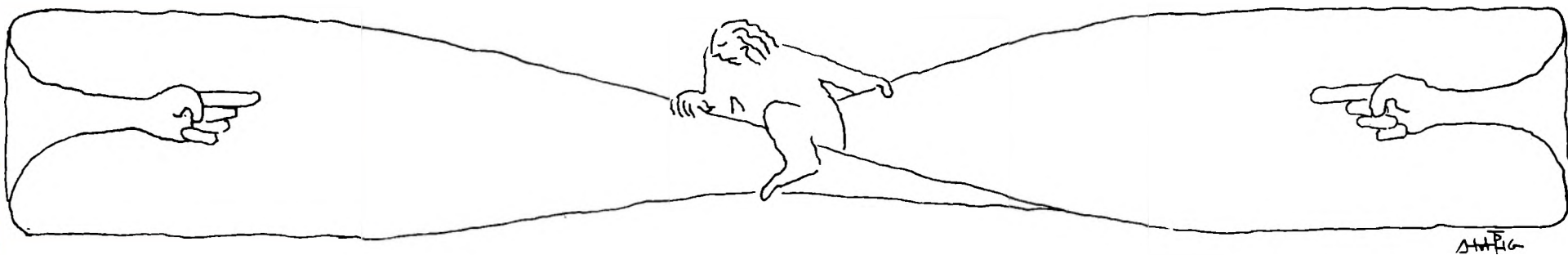
Η άνοδος των δεξιών και των αντικοινωνικών τάσεων μέσα στα Πανεπιστήμια θα πρέπει να μας κάνει προσεχτικούς. Όσο τα παιδιά αντιμετωπίζουν την αστοργία του κρατικού μηχανισμού, όσο η γνώση παραμένει γι' αυτά ξένο σώμα, τόσο το μόνο που τους μένει είναι η τυφλή και επικίνδυνη αντίδραση.

Μέτρα σαν την καταπληκτική περικοπή του μισθού των ειδικών επιστημόνων, όμως, οργανώνουν —από άγνοια έστω— τη διάλυση των πανεπιστημιακών χώρων. Με δεκαπέντε χιλιάρικά ο κ. υπουργός θα επανδρώσει τα πανεπιστήμια με απελπισμένους, ή άχρηστους.

Αυτό είναι που επιζητεί; Ή μήπως απλούστατα θέλει να καταργήσει τον θεσμό του ειδικού επιστήμονα αλλά, ξέροντας τις πληγές της ανωτάτης εκπαίδευσης, δεν τολμά να το κάνει;

Πανεπιστημιακός

«Έθεσεν εαυτήν εκτός Πανεπιστημίου»...

Εδώ και 6 μήνες το φιλοσοφικό τμήμα του πανεπιστημίου Ιωαννίνων έχει παραλάβει την αίτηση επανεγγραφής της φοιτήτριας Βασιλικής Λέβα και έχει συνεδριάσει δύο φορές γι' αυτό το θέμα χωρίς τελικά να έχει αποφασίσει. Συνήθως, η επανεγγραφή ενός φοιτητή σε μια σχολή μετά τη διακοπή της φοίτησής του για διάφορους λόγους, είναι μια τυπική και κυρίως γραφειοκρατική διαδικασία, η οποία καταλήγει σύντομα σε μια απόφαση. Η περίπτωση της Β. Λέβα φαίνεται όπως να θέτει ορισμένα προβλήματα πέρα από τον τυπικό χαρακτήρα της αποδοχής ή απόρριψης μιας αίτησης, προβλήματα τα οποία έχουν να κάνουν με τη στάση της πανεπιστημιακής κοινότητας απέναντι σε θέματα «αρχής».

Η Βασιλική Λέβα, είναι η φοιτήτρια που έχει καταδικαστεί από ποινικό δικαστήριο και έχει εκτίσει την ποινή της για «ηθική αυτουργία» σε τοποθέτηση βόμβας στα Γιάννενα, ενώ εκκρεμεί για την υπόθεσή της η τελεσίδικη δικαστική απόφαση του Αρείου Πάγου. Είναι γνωστά ακόμη το κλίμα και ο θόρυβος, που δημιουργήθηκε εκείνη την περίοδο, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο μια μερίδα του Τύπου παρουσίασε την όλη υπόθεση και τις σκοπιμότητες που επεδίωκε να υπηρετήσει ένας τέτοιος τρόπος αντιμετώπισης.

Σήμερα, ανεξάρτητα από τη συμφωνία ή τη διαφωνία με την πράξη της Β. Λέβα, την πολιτική της σκοπιμότητα ή τα ιδεολογικοπολιτικά κίνητρά της μετά την απόφαση της Δικαιοσύνης και την «τιμωρία» της υπάρχει ένα συγκεκριμένο πρόβλημα που αφορά το αίτημα της επανεγγραφής της στο Πανεπιστήμιο και σχετίζεται άμεσα τόσο με την επιλογή της ίδιας, όσο και με το Πανεπιστήμιο και με τη λογική, που αυτό αντιμετωπίζει και κρίνει ένα μέλος του. Το πιο φυσικό θα ήταν, αφού από την πλευρά του Πανεπιστημίου δεν έχει κινηθεί καμιά διαδικασία διαγραφής της Λέβα ή παραπομπής της σε πειθαρχικό και αφού η σοβαρότητα των λόγων που διέκοψε την φοίτησή της είναι δεδομένη, να αντιμετωπισθεί η αίτησή της όπως σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση και να επανακτήσει τη φοιτητική της ιδιότητα. Αντί όμως αυτού, η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου θεωρεί τον εαυτό της στις 9-1-84 αναρμόδιο και παραπέμπει το θέμα στο Δ. Σ. του φιλοσοφικού τμήματος το

οποίο ενώ στην πρώτη του συνεδρίαση εγκρίνει το αίτημα της Β. Λέβα (15-2-84) στην δεύτερη (20-3-84) λόγω ισοψηφίας παραπέμπει το θέμα στο νομικό σύμβουλο του Ιδρύματος, ο οποίος θεωρεί ότι «κάθε πρόταση που δεν συγκεντρώνει την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων πρέπει να θεωρείται ότι απορρίπτεται».

Παρουσιάζεται έτσι το φαινόμενο το αρμόδιο όργανο να μην έχει γνώμη στο αν γίνεται δεκτό ή απορρίπτεται το αίτημα της φοιτήτριας Β. Λέβα για ένα θέμα στο οποίο το ίδιο είχε αποφασίσει ότι: «κατά πλειοψηφία εγκρίνει το αίτημά της για την επανάκτηση της φοιτητικής της ιδιότητας». Με τη σειρά του δηλαδή το Δ.Σ. του φιλοσοφικού τμήματος θεωρεί τον εαυτό του αναρμόδιο να αποφασίσει τελικά και ουσιαστικά και δηλώνει στην ενδιαφερόμενη ότι «ενδέχεται η Γ.Σ. του τμήματός μας να προβεί και σε άλλες σχετικές ενέργειες για την ικανοποίηση του αιτήματός σας».

Ανεξάρτητα από το τυπικό μέρος της υποθέσης και από το γεγονός ότι στη δεύτερη συνεδρίαση του Δ.Σ. του φιλοσοφικού τμήματος οι εκπρόσωποι των φοιτητών και των μη διδακτόρων βοηθών —επιστημονικών συνεργατών απουσίασαν αδικαιολόγητα και ανεξήγητα, ενώ υποτίθεται ότι και άποψη και γνώμη και θέση έπρεπε να έχουν και ψήφο διαθέτουν, το ουσιαστικό μέρος παραμένει και ήδη δημιουργεί για το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων θέμα.

Η περίπτωση δηλαδή της Β. Λέβα θέτει για το Ίδρυμα και ειδικά για τη φιλοσοφική Σχολή τόσο σαν τμήμα της Πανεπιστημιακής κοινότητας και της λειτουργίας, που πρέπει να έχει, και σαν στάση εκπαιδευτικού μηχανισμού, πέρα από ανθρωπιστικούς λόγους ένα θέμα ουσίας. Τη δυνατότητα που έχει ένα τμήμα του Πανεπιστημίου να λειτουργήσει ως πανεπιστημιακή κοινότητα η οποία να στηρίζεται σε ουσιαστικές λειτουργίες και όχι στην τυπολατρεία, την ευθυνοφοβία και σε αντιλήψεις σαν αυτή που υποστήριζε π.χ. ο καθηγητής κ. Β. Κύρκος για την Β. Λέβα: «Η πράξη της είναι σαφώς αντικοινωνική και στρέφεται εναντίον του Ιδρύματος που τη φιλοξένησε και μερίμνησε για τη μόρφωσή της. Συνεπώς έθεσε εαυτήν έξω από το Πανεπι-

στήμιο. Οι συνέπειες είναι δικές της. Κρίνω ότι δεν έχει θέση στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων...». Υπεράνω δηλαδή και της Δικαιοσύνης, η οποία αποφάσισε να «τιμωρηθεί» με μία συγκεκριμένη ποινή η Λέβα και στη συνέχεια να λειτουργήσει ως πολίτης στην κοινωνία με όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, ο κ. Β. Κύρκος επιθυμεί να αφαιρεθεί από έναν πολίτη το δικαίωμα της μόρφωσης και με τη λογική του «έθεσε εαυτόν εκτός...». Είναι να απορεί κανείς γιατί δεν προχώρησε και στο «έθεσε εαυτήν εκτός κοινωνίας κτλ.».

Ελπίζουμε ότι η Γ.Σ. του φιλοσοφικού τμήματος θα προβεί σύντομα στις «σχετικές ενέργειες» και δεν θα σταθεί αλληλέγγυα σε απόψεις σαν αυτές του κ. Κύρκου. Ωστόσο το γεγονός και μόνο ότι το Δ.Σ. δεν μπόρεσε ή δεν θέλησε ή σαν όργανο δεν έκρινε αρμόδιο τον εαυτό του να σταθεί επί της ουσίας αντιμετώπιζε με το πρόβλημα, αφήνει περιθώρια για πολλά ερωτηματικά, που προφανώς δεν λύνονται με το ερώτημα στο νομικό σύμβουλο αν «επί ισοψηφίας μετρά διπλή η ψήφος του προέδρου». Αφήνει κυρίως όμως έκθετο το πανεπιστήμιο όσον αφορά ένα σημαντικό τομέα της λειτουργίας του, τον κοινωνικό. Από την άλλη πλευρά η αδιάφορη στάση των εκπροσώπων του κινήματος —φοιτητικού και πανεπιστημιακού— θέτει ορισμένα ερωτήματα δημοκρατικής ευαισθησίας και δεοντολογίας. Αν μη τι άλλο θα έπρεπε τουλάχιστο να απαντήσουν οι καθηγητές, βοηθοί και επιστημονικοί συνεργάτες και οι εκπαιδευόμενοι φοιτητές, μέλλοντες καθηγητές, στις εκπαιδευτικές-κοινωνικές απόψεις του κ. Κύρκου ή της κ. Μαρίας Πελεκίδου, η οποία για να στηρίξει την άποψή της —για μη επανεγγραφή— προχώρησε πέρα από τον κ. Κύρκο λέγοντας στη συνεδρίαση του Δ.Σ. ότι «όταν κάποιος καταδικαστεί από Ποινικό Δικαστήριο η οποιαδήποτε ιδιότητά του αυτόματα αφαιρείται».

Φαίνεται ότι στα Γιάννενα το Φ.Κ. έχει πιο ενδιαφέροντα πράγματα για να ασχοληθεί και ορισμένοι καθηγητές της φιλοσοφικής θα έπρεπε να είχαν σταδιοδρομήσει ως εισαγγε-

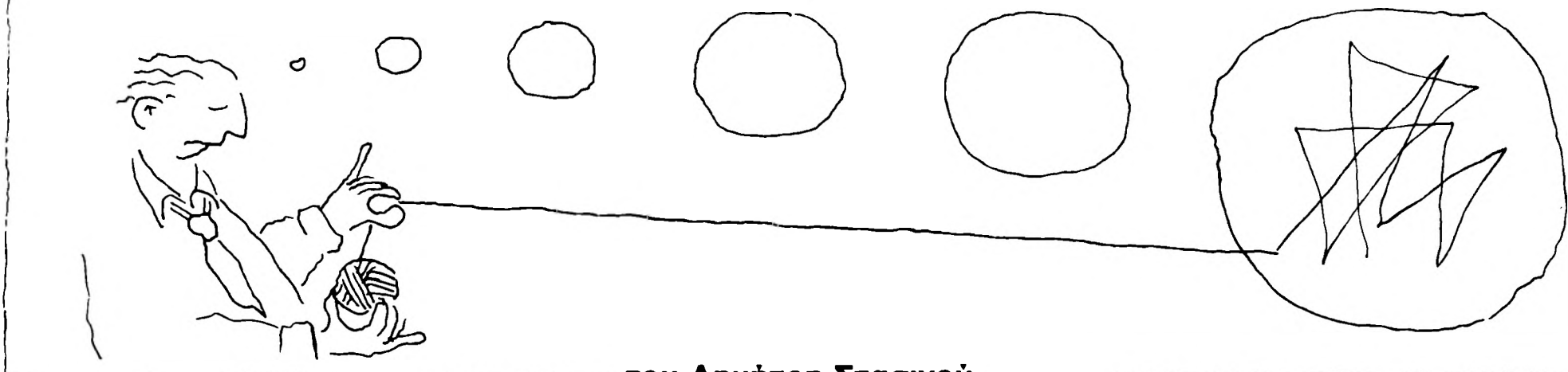
Ρεπόρτερ

Εξάντας

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία

Κωλέττη 11 • Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 • Τηλ. 36.21.236

Ο «ΑΝΤΙ-309» ΚΑΙ Η ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

του Δημήτρη Στασινού

1. Άτομα με ειδικές ανάγκες

Μια ομάδα ατόμων παρουσιάζει, για διάφορους λόγους, διαταραχές τόσο σε επίπεδο νοητικό και κινητικό-αισθητηριακό όσο και σε επίπεδο επικοινωνιακής συμπεριφοράς. Η φύση και η έκταση των διαταραχών αυτών δημιουργούν στο άτομο ορισμένες ειδικές ανάγκες που είναι κύρια εκπαιδευτικές αλλά και ψυχο-κοινωνικές και που προσδιορίζουν τη μορφή (ή τις μορφές) αντιμετώπισής του μέσα ή και έξω από το σχολείο. Κάθε μορφή προσέγγισης στο πρόβλημα αποβλέπει κυρίως στο να εξασφαλίσει στο άτομο τις προϋποθέσεις εκείνες που θα του επιτρέψουν να ικανοποιήσει τις ειδικές του ανάγκες και να ενταχθεί στον επαγγελματικό στίβο και την κοινωνία γενικότερα σαν ενεργό και οικονομικά αυτοδύναμο μέλος της.

2. Νομοθετικές ρυθμίσεις του προβλήματος

Η πρώτη νομοθετική ρύθμιση θεμάτων που αναφέρονται σε άτομα με ειδικές ανάγκες έγινε στη χώρα μας πριν από τρία περίπου χρόνια με την ψήφιση από την τότε κυβέρνηση του αναχρονιστικού Νόμου 1143, ο οποίος ατυχώς εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα και ν' αποτελεί το νομοθετικό πλαίσιο της ειδικής αγωγής στον τόπο μας¹. Ο νόμος αυτός που είναι ολότελα απαγκιστρωμένος από το νομοθετικό περίγραμμα το οποίο αφορά το χώρο της Γενικής Εκπαίδευσης, χαρακτηρίζεται, σχεδόν στο σύνολό του, από έλλειψη ρεαλιστικής πολιτικής απέναντι στο πρόβλημα² πράγμα που πριμοδοτεί μια παιδευτική πρακτική που στην ουσία είναι στείρα και ταυτόχρονα ασυμβίβαστη με τα σύγχρονα ρεύματα της παιδαγωγικής ψυχολογίας.

Η δεύτερη νομοθετική προσέγγιση στο πρόβλημα έγινε πριν από λίγους μήνες από τη σημερινή κυβέρνηση που έδωσε στη δημοσιότητα προσχέδιο νόμου³ (είναι ο αποκαλούμενος «αντί 309») με τον οποίο επιχειρείται κάποια αναθεώρηση των διατάξεων που αφορούν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όπως επίσης και κάποια «ανασύνταξη» των άρθρων που συνθέτουν τον προηγούμενο νόμο περί ειδικής αγωγής. Μια προσεχτική άγνοια των άρθρων αυτών στο προσχέδιο οδηγεί αδιάστατα τον αναγνώστη στο συμπέρασμα ότι πρόκειται απλά για μια

μεταγλωττική αντιγραφή των διατάξεων του Νόμου 1143. Κάποια, βέβαια, θετικά στοιχεία —ελάχιστα θα λέγαμε— υπάρχουν στο προσχέδιο χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως, έτσι, επιφέρονται ουσιαστικές αλλαγές στο χώρο της ειδικής αγωγής στον τόπο μας. Θα λέγαμε, μάλιστα, πως τα στοιχεία αυτά δεν είναι τίποτα άλλο από *απατηλές και πρακτικά ανεφάρμοστες καινοτομίες* στο μέτρο που λείπει η αναγκαία υποδομή στα εκπαιδευτικά πράγματα της χώρας σε επίπεδο ειδικευμένου προσωπικού αλλά και υλικοτεχνικής βάσης.

3. ΘΕΤΙΚΑ στοιχεία των διατάξεων του προσχεδίου

Ορισμένα θετικά στοιχεία που είναι διασπαρμένα στις διατάξεις του νόμου για την ειδική αγωγή αφορούν τις εξής περιοχές: τη σταδιακή δημοσιοποίηση των ειδικών σχολείων, την υιοθέτηση της πολιτικής της ενσωμάτωσης των παιδιών με ειδικές ανάγκες σε κανονικά σχολεία⁴, την επιμήκυνση του χρόνου υποχρεωτικής φοίτησής τους⁵, το πέρασμα στο Υπουργείο Παιδείας της αποκλειστικής ευθύνης για θέματα καθαρά εκπαιδευτικής φύσης⁶, την εισαγωγή στα σχολεία μαθημάτων ξένης γλώσσας, τη χορήγηση πτυχίου λογοθεραπευτή από ελληνικά πανεπιστήμια, την εκτύπωση διδακτικών εγχειριδίων για τυφλούς καθώς και την καταβολή ειδικού επιδόματος στο προσωπικό των σχολείων.

4. ΑΡΝΗΤΙΚΑ στοιχεία των διατάξεων του προσχεδίου

4.1. Ο υπερσυγκεντρωτισμός του Υπουργείου Παιδείας

Η ανάθεση στο Υπουργείο Παιδείας της αποκλειστικής ευθύνης για θέματα ειδικής αγωγής πιστεύουμε πως μπορεί να οδηγήσει σ' έναν επιβλαβή *υπερσυγκεντρωτισμό*⁷ σε ό,τι αφορά τη λήψη αποφάσεων στο χώρο αυτό. Οι όποιες επιλογές σε διάφορα ειδικά εκπαιδευτικά προβλήματα θα είναι έργο του Υπουργείου αυτού που θα παίρνει τις αποφάσεις του σύμφωνα με τα δικά του (πολιτικά) κριτήρια και ίσως παραμερίζοντας τις εισηγήσεις που θα κάνουν ορισμένα νεοσύστατα επάλληλα εκπαιδευτικά όργανα. Ωστόσο, και τα όργανα αυτά, που θα δούμε αμέσως παρακάτω, υπάγονται απευθείας στον Υπουργό ή προεδρεύονται από τον ίδιο.

4.2. Ο «εισηγητικός» ρόλος (ή ρόλοι «βιτρίνας») των εκπαιδευτικών οργάνων.

Ένα από αυτά είναι το Συμβούλιο Ειδικής Αγωγής που συνδέεται με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Έργο του είναι να «ελέγχει την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των προγραμμάτων και (να) εισηγείται τη λήψη των απαραίτητων μέτρων». Ο ρόλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, από την άλλη, είναι, ανάμεσα σε άλλα, (να) «μελετά κάθε εκπαιδευτικό θέμα που αναφέρεται στη δομή, τη διάρθρωση, τη λειτουργία και το περιεχόμενο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης...». Βλέπουμε, με άλλα λόγια, πως οι ρόλοι των δυο αυτών οργάνων επικαλύπτονται με αποτέλεσμα να διερωτάται κανείς προς τι η σύσταση ενός τέτοιου συμβουλίου;

Το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας στοιχειοθετεί, επίσης, ένα άλλο όργανο που έργο του είναι (να) «εισηγείται στην κυβέρνηση θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής παιδείας, συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και λαϊκής επιμόρφωσης» που εκτείνονται, άλλωστε, και στο χώρο της ειδικής αγωγής. Η σύνθεση, ωστόσο, του συμβουλίου (προεδρεύει ο Υπουργός Παιδείας ενώ το 1/2 περίπου των μελών του είναι εκπρόσωποι φορέων που συνήθως πρόσκεινται στην κυβέρνηση) παρέχει στην κυβέρνηση τη δυνατότητα να ασκεί, θα λέγαμε, άμεσο έλεγχο στη χάραξη των κατευθυντήριων γραμμών που αφορούν ειδικά εκπαιδευτικά ζητήματα.

4.3. Η «συμβολική» λαϊκή συμμετοχή

Η συμμετοχή του λαού στη λήψη αποφάσεων για θέματα εκπαίδευσης παιδιών με ειδικές ανάγκες που παίρνονται σε μια σειρά από διάφορα όργανα λαϊκής συμμετοχής (σε επίπεδο συμβουλίων ή επιτροπών παιδείας) είναι, στην ουσία, *ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ*. Οι αποφάσεις των εκπροσώπων του, με άλλα λόγια, είναι καθοριστικές σε επουσιώδη θέματα μόνο ενώ για θέματα βασικά (όπως είναι η ίδρυση, λειτουργία και επάνδρωση σχολείων) αποφασίζει το Υπουργείο Παιδείας.

5. Η ελλιπής ή και λαθεμένη παιδευτική πολιτική

Οι συγκεκριμένες διατάξεις του προσχεδίου θίγουν, επίσης, θέματα που αφο-

ρούν κύρια τους στόχους της ειδικής αγωγής, την ομαδοποίηση ατόμων με ειδικές ανάγκες, τις μορφές ειδικής παιδείας και ειδικής επαγγελματικής κατάρτισης καθώς και τη διενέργεια των ιατροδιαγνωστικών εξετάσεων.

Μια προσεκτική ανάγνωση των διατάξεων αυτών δείχνει πως η παιδευτική προσέγγιση του προβλήματος είναι, σε μερικές περιπτώσεις, ελλιπής και σε μερικές άλλες λαθεμένη. Συγκεκριμένα, ο προσδιορισμός των στόχων της ειδικής αγωγής δεν παρουσιάζει την αναγκαία πληρότητα στο μέτρο που παραλείπεται η επισημάνση του βασικότερου στόχου της που αναφέρεται στη μέγιστη δυνατή ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων του παιδιού. Παράλληλα, οι στόχοι της, όπως τουλάχιστον διαγράφονται στο προσχέδιο, έχουν κάποια αναντιστοιχία μ' εκείνους που προσδιορίζονται για την εκπαίδευση των κανονικών παιδιών.

Στις ομάδες ατόμων με ειδικές ανάγκες, από την άλλη, δεν αναφέρονται όσα έχουν πολλαπλές διαταραχές ή παρουσιάζουν κάποιες δεξιότητες που είναι, σε προχωρημένο βαθμό, αναπτυγμένες. Επίσης, η επαγγελματική κατάρτιση ατόμων με περιορισμένες δυνατότητες καθώς και η φύση και έκταση της διδακτικής δουλειάς του ειδικού (διδασκτικού) προσωπικού που (θα) εργάζεται σε κανονικά σχολεία δε φαίνεται να ρυθμίζονται νομοθετικά. Η ευθύνη, εξάλλου, της ιατροδιαγνωστικής εξέτασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες περνάει από το Υπουργείο Παιδείας στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Πιστεύουμε, πως τούτο, παρά την όποια πρακτική του ίσως σκοπιμότητα, δε μπορεί να έχει επιστημονική βάση στο βαθμό και το έργο των περισσότερων μελών της διαγνωστικής ομάδας εμπίπτει, θα λέγαμε, στο περίγραμμα των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Παιδείας.

Το θέμα της επιμόρφωσης και ειδικευσης του προσωπικού, επίσης, που προβλέπεται να γίνεται κύρια στο εξωτερικό μέσα από τις διαδικασίες του ΙΚΥ, πιστεύουμε πως δεν αντιμετωπίζεται σε ρεαλιστική βάση γιατί, έτσι, πέρα από την όποια οικονομική διάσταση του θέματος, ένας ελάχιστος αριθμός εκπαιδευτικών θα μπορεί να επιμορφώνεται ή και να ειδικεύεται. Θα μπορούσε να παρακαμφθεί το πρόβλημα αυτό, αν εξασφαλιζόνταν η αναγκαία υποδομή σε πανεπιστημιακές σχολές ψυχοπαιδαγωγικής κατεύθυνσης στη χώρα μας για την υλοποίηση σύγχρονων προγραμμάτων επιμόρφωσης και ειδικευσης του προσωπικού σχολείων στη Γενική Εκπαίδευση.

Η επέκταση, ακόμη, των αρμοδιοτήτων των σχολικών συμβούλων, που είναι για κανονικά σχολεία, και σε θέματα ειδικής αγωγής νομίζουμε πως υποβαθμίζει το ρόλο των συμβούλων ειδικής αγωγής και παράλληλα καλλιεργεί ένα κλίμα σύγχυσης και ανασφάλειας στον κύκλο των ειδικών δασκάλων.

Η έκδοση, τέλος, διδακτικών εγχειριδίων ή η χορήγηση διδακτικών μέσων από τον αρμόδιο φορέα του Υπουργείου Παι-

δείας για ορισμένες ομάδες ατόμων με ειδικές ανάγκες (όπως π.χ. για άτομα με νοητικές, οπτικές ή ακουστικές διαταραχές ή και για όσα είναι δυσλεκτικά) βρίσκεται έξω από κάθε νομοθετική πρόβλεψη. Πέρα απ' αυτό, και η υλοποίηση του νόμου με τη σταδιακή έκδοση προεδρικών διαταγμάτων προβλέπεται να καθυστερήσει αρκετά πράγμα που δεν το επιτρέπουν οι σύγχρονες απαιτήσεις της καθημερινής ζωής στις οποίες καλείται το άτομο με ειδικές ανάγκες να προσαρμοστεί όσο γίνεται πιο νωρίς.

Συμπεράσματα - Προτάσεις

Το προσχέδιο νόμου για τη δομή και τη λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης περιλαμβάνει αναμφίβολα ορισμένα θετικά στοιχεία που αφορούν το χώρο της ειδικής αγωγής. Θα λέγαμε πως το πιο βασικό θετικό του στοιχείο αναφέρεται στην επιλογή της ενσωμάτωσης των παιδιών με ειδικές ανάγκες σε κανονικά σχολεία. Ωστόσο, τα ελάχιστα θετικά στοιχεία του προσχέδιου κινδυνεύουν να είναι χωρίς νόημα και παιδευτικό αντίκρισμα στο μέτρο που εξακολουθεί να λείπει η αναγκαία υποδομή στα σχολεία —και κύρια στα κανονικά— τόσο σε ειδικό προσωπικό και υλικοτεχνικά μέσα όσο και στο θέμα της αλλαγής της νοοτροπίας των εκπαιδευτικών απέναντι στο παιδί με κάποια (ή κάποιες) ειδικές ανάγκες.

Τα αρνητικά στοιχεία του νόμου στο χώρο αυτό, από την άλλη, είναι και τα περισσότερα. Το Υπουργείο Παιδείας, επομένως, οφείλει να προχωρήσει στην «εκ νέου» ανασύνταξη του κεφαλαίου περί ειδικής αγωγής που εμπεριέχεται στο προσχέδιο και να προβεί σε ριζικές διορθώσεις ή και αναθεωρήσεις των άρθρων του. Συγκεκριμένα, τα προβλεπόμενα συμβούλια ή επιτροπές παιδείας (ειδικής ή και κανονικής) θα πρέπει να έχουν ουσιαστική συμμετοχή στις αποφάσεις που θα παίρνονται για διάφορα ειδικά παιδευτικά θέματα. Τούτο μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο αν δοθεί σ' αυτά πλήρης αυτοτέλεια σε επίπεδο διοικητικό (ή και οικονομικό θα λέγαμε) έτσι ώστε ορισμένες βασικές αποφάσεις που θ' αφορούν το χώρο αυτό να παίρνονται στη βάση πλέον της διοικητικής πυραμίδας και όχι στην κορυφή της.

Η κύρια ευθύνη (σε εισηγητικό βέβαια επίπεδο) για ειδικά εκπαιδευτικά θέματα θα πρέπει να ανατεθεί σε αρμόδιο τμήμα ή τομέα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Τούτο θα φροντίζει για τον προγραμματισμό και τη διάθεση των κατάλληλων διδακτικών και εποπτικών μέσων στα σχολεία και ταυτόχρονα θα μεριμνά για την εφαρμογή σύγχρονων προγραμμάτων ταχύρυθμης μετεκπαίδευσης ή και ειδικευσης του διδακτικού προσωπικού των σχολείων. Ωστόσο, το όλο θέμα της μετεκπαίδευσης ή και ειδικευσης του προσωπικού αυτού (σε εκτενέστερη χρονικά βάση) θα πρέπει να εντάσσεται στον ευρύτερο προγραμματισμό της λειτουργίας των πανεπιστημίων του τόπου μας.

Πιστεύουμε πως οι προτάσεις μας αυ-

τές, όπως άλλωστε και εκείνες άλλων συναδέλφων που είδαν το φως της δημοσιότητας, μπορούν να υλοποιηθούν γιατί διαφαίνεται πως το Υπουργείο Παιδείας έχει τη δύναμη αλλά και την απαιτούμενη πολιτική βούληση προς την κατεύθυνση αυτή. □

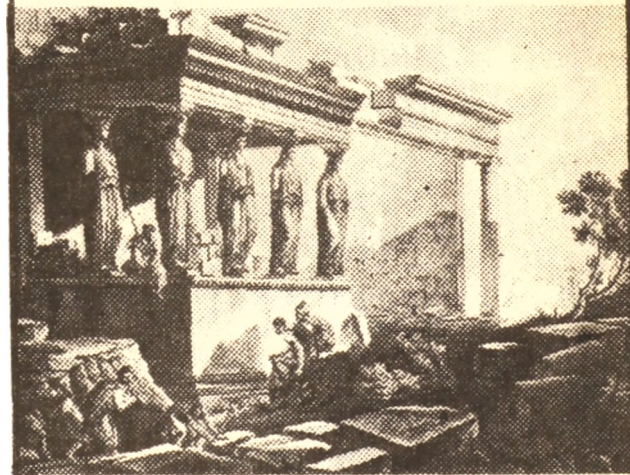
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Περί Ειδικής Αγωγής, Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως, Απασχολήσεως και κοινωνικής μερίμνης των αποκλινόντων εκ του φυσιολογικού ατόμων και άλλων τινών εκπαιδευτικών διατάξεων» (Εφημ. της κυβερν., τ. πρώτον, αριθ. φύλλων. 80, 31 Μαρτίου 1981).
2. Βλ. Γ. Μ., «Ποιος είναι ο 1143». Στο περιοδικό «Επειδή η ΔΙΑΦΟΡΑ είναι δικαίωμα». Σεπτέμβρης '83, τ. 1, 32-37.
3. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ (για τη) δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Διδασκαλικό Βήμα, περίοδος Γ', Γενάρης 1984, φύλλ. 946 (έκτακτη έκδοση).
4. Πρόκειται για μια παιδευτική πολιτική που τα τελευταία χρόνια κερδίζει συνεχώς έδαφος σε πολλές χώρες του εξωτερικού.
5. Η φοίτηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες μπορεί να γίνει υποχρεωτική από το 3ο μέχρι και το 18ο έτος της ηλικίας τους. Τα όρια αυτά σε άλλες χώρες του εξωτερικού (όπως Αγγλία, Ουγγαρία κτλ.) ποικίλλουν.
6. Τούτο βέβαια με ορισμένες επιφυλάξεις που διατυπώνω αμέσως παρακάτω.
7. Βλ. σχετικά, Μπάμπη Νούτσου, «Εισαγωγική επιμόρφωση και ιδεολογική συμμόρφωση. Μια διάταξη του κυβερνητικού Αντί 309». Εφημ. «Αυγή», 26 Φεβρουαρίου 1984. Βλ., επίσης, Θωμά Ψύρρα, «ΑΝΤΙ-309: Το προσχέδιο νόμου για τη δημοτική και μέση εκπαίδευση». Περιοδικό ΑΝΤΙ, Περίοδος Β', χρόνος 11ος, 13 Απριλίου 1984, τ. 258, 32-34.

Γιάννη Σπανδωνή

ΘΡΗΝΟΣ

Α' βραβείο Παρνασσού

Ένας σκλάβος διηγείται την αρπαγή των μαρμάρων του Παρθενώνα και το στοιχειωμά της Μαρμαρωμένης Βασιλοπούλας, της Καρυάτιδας. Με την πένα του Γ. Σπανδωνή ζωντανεύει ένας παλιός αθηναϊκός θρύλος που ασκεί μια μυστικιστική γοητεία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗ

Κολοκοτρώνη 15,

1ος όροφος τηλ. 32.34.270

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ Α.Ε.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31.12.1983

	1983	1982
	(σε χιλιάδες δρχ.)	
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		
Διαθέσιμα.....	7.855.331,5	3.001.311,6
Δάνεια μέσης και μακράς διάρκειας.....	25.486.444,9	21.940.416,7
Μετοχικές επενδύσεις.....	4.808.896,4	4.389.825,7
Πάγια.....	940.318,2	916.064,9
Λοιποί χρεωστικοί λογαριασμοί.....	4.465.981,5	4.052.347,8
	<u>43.556.972,5</u>	<u>34.299.966,7</u>
Λογαριασμοί τάξεως χρεωστικοί.....	8.696.290,9	8.407.197,5
	<u><u>52.253.263,4</u></u>	<u><u>42.707.164,2</u></u>
ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
Μετοχικό κεφάλαιο.....	1.359.358,2	1.359.358,2
Αποθεματικά.....	3.882.735,4	3.055.405,9
Προβλέψεις.....	2.633.644,3	2.066.432,3
Δανειακά κεφάλαια.....	32.329.063,8	25.659.360,9
Λοιποί πιστωτικοί λογαριασμοί.....	3.352.170,8	2.159.409,4
	<u>43.556.972,5</u>	<u>34.299.966,7</u>
Λογαριασμοί τάξεως πιστωτικοί.....	8.696.290,9	8.407.197,5
	<u><u>52.253.263,4</u></u>	<u><u>42.707.164,2</u></u>
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ		
Έσοδα από εργασίες.....	5.880.043,6	4.218.475,5
Μείον: Χρηματοοικονομικά έξοδα.....	(3.782.612,4)	(2.816.058,5)
Αποδοχές προσωπικού.....	(309.893,1)	(205.863,4)
Γεν. έξοδα κ.λ.π. - Αποσβέσεις.....	(169.345,9)	(142.772,1)
	<u>1.618.192,2</u>	<u>1.053.781,5</u>
Κέρδη χρήσεως.....	20,8	38,3
Υπόλοιπο κερδών προηγ. χρήσεως.....	<u>1.618.213,-</u>	<u>1.053.819,8</u>
Κέρδη προς διάθεση.....		
ΔΙΑΘΕΣΗ ΚΕΡΔΩΝ		
Αποθεματικά.....	538.130,-	124.032,-
Προβλέψεις.....	567.212,-	489.926,-
Μέρισμα.....	400.255,5	354.943,5
Αμοιβές Δ.Σ.....	1.788,-	1.788,-
Φόρος εισοδήματος.....	110.823,3	83.109,5
Υπόλοιπο σε νέο	4,2	20,8
	<u><u>1.618.213,-</u></u>	<u><u>1.053.819,8</u></u>

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
Σ Π ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
Θ. Β. ΚΑΡΑΤΖΑΣ

Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ
ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
Τ. Α. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΟΥ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ
Α. Δ. ΑΝΤΥΠΑΣ

«Μια ασυμφιλίωτη μάχη εναντίον κάθε μορφής κιτς και κακού γούστου και εναντίον αυτών που καταστρέφουν τις αισθητικές και ηθικές αξίες της κοινωνίας μας».

Το απόσπασμα αυτό από το λόγο του προέδρου Τεοντόρ Ζιφκωφ στην κομματική συνδιάσκεψη του Μαρτίου, η οποία ασχολήθηκε με την ποιότητα της ζωής στη Βουλγαρία, κυριαρχεί ως επιγραφή στην έκθεση ΚΙΤΣ, που άρχισε τον Απρίλη στο «Μουσείο της Σάτιρας», στην πόλη Γκάμπροβο της γειτονικής μας Βουλγαρίας.

Σ' αυτή την ασυνήθιστη εκδήλωση αυτοκριτικής της πολιτείας και της κοινωνίας της Βουλγαρίας επιδεικνύονται και κρίνονται αυστηρά η βιομηχανική παραγωγή, τα προϊόντα καθημερινής χρήσης και ο τρόπος ζωής στη Βουλγαρία. Αλλά δεν είναι μόνον αυτό. Ανάμεσα στα εκθέματα που περιλαμβάνουν πλαστικά, ψεύτικα τζάκια και αισθηματικές γαμήλιες τελετές, παρουσιάζονται —και αυτό είναι το πιο τολμηρό— αναμνηστικές πλάκες ηρώων της οικοδόμησης του σοσιαλισμού, τραγούδια της σταλινικής περιόδου, μαντήλες από τα συνέδρια του κόμματος και η ευτελής εκδοχή του Μίσα, μασκότ της Ολυμπιάδας του '80 στη Μόσχα.

Δεν μπορούμε παρά να επαινέσουμε θερμά την πρωτοβουλία και το θάρρος που επιδεικνύει η βουλγαρική πολιτεία: κάτι που φανερώνει πίστη στον εαυτό της και πνευματική ρώμη.

Να, λοιπόν, που κάποιοι από τους γείτονές μας μάς έβαλαν και πάλι τα γυαλιά!

Αλλά ας μην αδικούμε βάνουσα τους εαυτούς μας. Όπως είναι γνωστό, το ΑΝΤΙ και οι φίλοι του, σχεδόν δύο χρόνια τώρα, ασχολούνται συστηματικά με το ΚΙΤΣ και την ελληνική κακογουστιά. Έχει συγκεντρωθεί πλούσιο υλικό από όλη την Ελλάδα, ετοιμάζεται μια πρωτότυπη εκδοτική παρουσίαση του θέματος, μια τηλεοπτική ταινία και μία εκδήλωση για το τέλος του καλοκαιριού. Για το θέμα αυτό έχουμε, κιόλας, αρχίσει να δημοσιεύουμε συστηματικά στο περιοδικό. Δημοσιεύσεις και παρουσιάσεις θα συνεχίσουμε σε προσεχή τεύχη.

Καλούμε τους φίλους μας να μας γράψουν, να μας κάνουν υποδείξεις, να μας στείλουν υλικό: να συμμετάσχουν με όποιο τρόπο νομίζουν, σ' αυτή την προσπάθεια.

Ας ελέγξουμε όλοι το περιβάλλον μας, το ήθος της ζωής μας. Θα γελάσουμε κάπου, αλλά σίγουρα θα κερδίσουμε σε αυτογνωσία.

Και ένα Υστερόγραφο:

Η πρότασή μας είχε μια ευνοϊκή αποδοχή από πολλούς κρατικούς φορείς, όχι όμως σε μία σχέση αναλογίας με το εγχείρημα.

Λέτε, τώρα, με την είδηση αυτή, η σοσιαλιστική μας κυβέρνηση να αναρωτηθεί μήπως, το υποτιθέμενο αρτηριοσκληρωτικό πρότυπο του υπαρκτού σοσιαλισμού, επιδεικνύει —σε κάποιο επίπεδο— θάρρος και τόλμη περισσότερο από μας;

Περίπατοι ● Η πρόταση για μόνιμη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα ξεσηκώνει τους απανταχού περιπατητές. Δύο απ' αυτούς, ο Jean Salobert κι ο Jean Lour Thiollier, αποφάσισαν να μετατρέψουν σε πράξη την εσωτερική τους φλόγα και περπατάνε, εδώ και αρκετές μέρες. Τη Δευτέρα 21 Μαΐου περπατούσαν υπό βροχήν στην Κοζίνα, γιουγκοσλαβική πολίχνη στα σύνορα με την Ιταλία, όπου οι δύο Γάλλοι διένυσαν το χιλιστό τους χιλιόμετρο. Μαζί τους ένας διαιτολόγος, ένας ρεπόρτερ-φωτογράφος, καθώς και ο πρόεδρος της ένωσης «Πορεία του μέλλοντος» μαζί με το γραμματέα του (όλοι σε αυτοκίνητα). Παρακαλούμε τους αναγνώστες μας στο Βελιγράδι να τους επιφυλάξουν θερμή υποδοχή, στις 12 του μηνός. Στο μεταξύ το φάντασμα του Πιέρ ντε Κουμπερτέν τριβεί το σεντόνι του, επαναλαμβάνοντας τα λόγια του 1896: «Πρέπει να δοξάζουμε τον άνθρωπο, τον ελεύθερο άνθρωπο που δεν γνωρίζει σύνορα» ● Ξέρετε ότι το 1896 στο μαραθώνιο θα νικούσαν οι αμερικανοί αλλά λυπήθηκαν τον φτωχό Σπύρο Λούη και έχασαν επιτήδες; Έτσι ισχυρίζεται σχετική αμερικανική τηλεταινία που γυρίστηκε στην Ελλάδα φέτος. Της παραχωρήθηκε μάλιστα το Παναθηναϊκό στάδιο ● **Τηλεταινίες** ● Ο Λευτέρης Ξανθόπουλος ολοκλήρωσε την τηλεταινία *Ο γάμος*, από το διήγημα του Δημήτρη Νόλλα, με πρωταγωνιστές την Πέμη Ζούνη και το Δημήτρη Καταλειφό. Έτοιμες είναι επίσης άλλες δύο τηλεταινίες, γυρισμένες από τους Φρέντυ Βιανέλλη και Γιώργο Κόρρα. Η ΕΡΤ-1 αποφάσισε να τις προβάλλει το φθινόπωρο για να μην πνιγούν μέσα στις ευρωεκλογές ● **Ορισμοί** ● Τον ορισμό της χρονιάς διατύπωσε το *Κόμμα Φιλελευθέρων* όταν, σε μια κρίση ευστοχίας αποκάλεσε το Γεώργιο Μαύρο «κεντρώα φιγούρα-παγίδα» ● **Περιοδικά (1)** ● Κυκλοφόρησε η *Σπείρα*, το γνωστό καλό περιοδικό θεωρίας και τέχνης που είχε διακόψει απότομα την έκδοσή του πριν από μερικά χρόνια, αφήνοντας ένα αισθητό κενό. Στο δυναμικό πρώτο τεύχος της δεύτερης περιόδου ένα άρθρο του Λουί Μαρέν, με τίτλο *Στοιχεία για μια σημειολογία της ζωγραφικής* σε μετάφραση και με πρόλογο Άννας Καφέτση, το δοκίμιο του Τ.Σ. Έλλις *Σκέψεις για τον ελεύθερο στίχο* σε μετάφραση Αντώνη Ζέρβα, ένα κείμενο του Γιάννη Χαϊνή με τίτλο *Υπόθεση πάνω στη μεταφορική δυνατότητα του*

σημείου στις πλαστικές τέχνες και άλλα πολλά και ενδιαφέροντα.

● **Παιδιά (και ζώα)** ● Η πρώτη τάξη του δημοτικού του σχολείου *Το Εργαστήρι* αποφάσισε να ξεσκάσει και να πάει μια επίσκεψη στο ζωολογικό κήπο της Νέας Φιλαδέλφειας. Η ωραία εκδρομή έγινε μελαγχολική όταν οι μικροί επισκέπτες βρέθηκαν απέναντι στα κλουβιά και διαπίστωσαν ότι άλλο η πραγματικότητα κι άλλο οι περήφανες ζωγραφιές στα βιβλία. Γυρίζοντας στο σχολείο τα παιδιά έγραψαν μερικά κείμενα. Ο Σταύρος έγραψε τα εξής:

Είμαι η αρκούδα.
αι μια αρκούδα σ' ένα κλουβί. Ε
πρόκειται να περπατήσει.

«Είμαι μια αρκούδα σ' ένα κλουβί. Εμένα με πιάσανε με παγίδα και μένω σ' ένα άβολο κλουβί. Είμαι σ' αυτό το κλουβί και μένω σ' αυτό το κλουβί»

● **Νηπιαγωγεία** ● Ο Λουκιανός Κηλαηδόνης βρέθηκε την Κυριακή το απόγευμα στη Γλυφάδα, προσκεκλημένος ενός νηπιαγωγείου. Λίγο αργότερα, πολλά νήπια της περιοχής συζητούσαν για την περίπτωση της Μαρίας Παναγιωταρά

● **Περιοδικά (2)** ● Η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών Μαθημάτων Μέσης

Εκπαίδευσης (ουφ, παλιά τα λέγαμε τεχνικά και τελειώναμε γρήγορα) εξέδωσε το περιοδικό *Εικαστική Παιδεία*. Στο πρώτο τεύχος είκοσι εκπαιδευτικοί εκθέτουν τις απόψεις, τις μεθόδους και κάποιες επί μέρους πτυχές της διδασκαλίας τους. Μουτζουρώστε ελεύθερα

● **Πράσινο** ● Φυσικά πρόκειται για τον Μάριο Πράσινο, το ζωγράφο που γεννήθηκε στην

Κωνσταντινούπολη το 1916 και μεγάλωσε στη Γαλλία όπου έγινε γνωστός με το παραπάνω. Το γαλλικό ινστιτούτο διοργανώνει έκθεση με έργα του ζωγράφου στη Ρόδο (από τις 2 Ιουνίου μέχρι τις 14

Σεπτεμβρίου), έκθεση που θα μεταφερθεί στην Αθήνα το Σεπτέμβριο ● Όχι ένας αλλά πολλοί καλλιτέχνες και όχι πράσινοι εκθέτουν ήδη στις

αίθουσες του νεοκλασικού «Μέγας Αλέξανδρος», πλ. Ομονοίας 19. Μια «μίνι-πανελλαδική» που θα διαρκέσει ως τις 14 Ιουνίου και θα είναι ανοιχτή απ' τις 10 το πρωί ως τις 10 το βράδυ. Ζωγράφοι, γλύπτες, χαρακτές, κεραμίστες όλοι για την οικονομική ενίσχυση του εκλογικού αγώνα του ΚΚΕ εσωτερικού ● **Γάμοι** ● Το τέλεξ που έχω δίπλα μου με πληροφορεί αυτή τη στιγμή ότι ο φίλος Κώστας Μαυρουδής, διευθυντής του λογοτεχνικού περιοδικού *Δέντρο*, παντρεύεται την εκλεκτή της καρδιάς του Φλώρα Βασιλειάδου την Δευτέρα 25 Ιουνίου την εκκλησία του Αγίου Χαραλάμπους Ιλισίων. Η στήλη τους εύχεται βίον ανθόσπαρτον ● **Ορισμοί (2)** ● Τι είναι ακριβώς οι ηθοποιοί στον κινηματογράφο; Ο Ζαν Ρενουάρ απάντησε: έμμεσα το 1941 εκδηλώνοντας την επιθυμία του να κάνει «επιτέλους μια ταινία όχι πια με ηθοποιούς αλλά με ανθρώπους».

● Θυμηθήκαμε αυτή τη σκέψη γιατί φίλος του περιοδικού μας ψιθύρισε στο αυτί ότι την 31 Μαΐου 1984, ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας για τις καταθέσεις σεναρίων στο **Κέντρο Κινηματογράφου**, υπήρχαν εκεί 300 περίπου σενάρια. Αν υπολογίσουμε πέντε ηθοποιούς κατά μέσο όρο σε κάθε ταινία είναι αδύνατο να βρεθούν 1.500 ηθοποιοί ικανοί να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις των ταινιών αυτών, ενώ αντίθετα υπάρχουν χιλιάδες άνθρωποι έτοιμοι να παίξουν στον κινηματογράφο ● **Ταινίες** ● Στην κωμωδία του Νίκου Περάκη *Λούφα και παραλλαγή* που αναφέρεται στη θητεία τριών φίλων στο στρατιωτικό κανάλι της ΥΕΝΕΔ στην περίοδο της δικτατορίας, κάποια στιγμή εμφανίζονται ο Κώστας Φέρρης και ο Γιώργος Τσεμπερόπουλος ντυμένοι μεξικανοί, κρατώντας κιθάρες. Προσπαθούν να πείσουν τον διευθυντή του σταθμού Σταύρο Ξενίδη να τους δώσει εκπομπή ● Από τότε οι αναθέσεις εκπομπών έχουν αλλάξει αισθητά, δεν υπάρχει καθόλου χρώμα. ● **Αντάρτικο** ● Όχι, μην εξάψτεστε, αναφερόμαστε στην έκθεση φωτογραφίας από το αντάρτικο του λαού της Ερυθραίας που οργανώνει η «Ελληνική Ένωση για τα δικαιώματα και την απελευθέρωση των λαών» στα γραφεία της (Ιπποκράτους 18, 2ος όροφος, τηλ. 3614608) από τις 28 Μαΐου μέχρι τις 10 Ιουνίου ● **Ολέ** ● Ισπανοί φωτογράφοι εν δράσει, στις δύο εκθέσεις φωτογραφίας που οργανώνουν η Ισπανική πρεσβεία και το ελληνικό υπουργείο Πολιτισμού, στο

Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (πολλοί οργανισμοί, πολλά κεφαλαία) και στην αίθουσα Φωτογραφικής Τέχνης Galerie «F» (Φωκυλίδου 12 Κολωνάκι). Στην πρώτη παρουσιάζονται 259 φωτογραφίες, συνθέτοντας ένα πανόραμα της σύγχρονης ισπανικής φωτογραφίας και στη δεύτερη παρουσιάζονται έξι ισπανοί φωτογράφοι που τοποθετούνται στην περιοχή της καλλιτεχνικής εικαστικής έγχρωμης φωτογραφίας. Οι δύο εκθέσεις θα διαρκέσουν μέχρι τέλους Ιουνίου.

● **Αυλίσια** ● Ο θεατρικός

οργανισμός *Κύτταρο* οργανώνει εκδρομές στην Επίδαυρο για την παρακολούθηση παραστάσεων αρχαίου δράματος, καθώς και μια εκδρομή στη Ρώμη, με επίκεντρο την 9ωρη παράσταση της *Ορέστειας* από το Θέατρο της *Σαουμπίνε* σε σκηνοθεσία του Πέτερ Στάιν. Στην εκδρομή αυτή μπορούν να δηλώσουν συμμετοχή και μη μέλη του *Κυττάρου*, μέχρι τις 15 Ιουνίου, στο τηλέφωνο 3622326 (11-1, το πρωί) ● Αλλά η πνευματική Κύπρος έρχεται σε μας, στη Θεσσαλονίκη, στο *Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Θεσσαλονίκης* με ένα αφιέρωμα στην Κύπρο και τον πολιτισμό της, όπου θα δούμε εκθέσεις χαρακτηριστικής, ζωγραφικής, λογοτεχνικού, σχολικού και διδακτικού βιβλίου, φωτογραφίας και προβολές βιντεο-ταινιών με καλλιτεχνικό περιεχόμενο, ως τις 20 Ιουνίου ● **Περιοδικά (3)** ● Δύο μαθητικά περιοδικά με ενδιαφέρον το *Εμείς*, έκδοση των μαθητών και μαθητριών του Γυμνασίου-Λυκείου Εστία Νέας Σμύρνης και η *Παρέμβαση*, περιοδική έκδοση των μαθητικών κοινοτήτων του Α' λυκείου Γρεβενών. Στο πρώτο, άρθρο για το Βασίλη Τσιτσάνη, το Δημήτρη Γληνό και το Γιάννη Σκαρίμπα και στο δεύτερο πολλά ενδιαφέροντα σχόλια ● **Περίπατοι (2)** ● Οι δύο Γάλλοι βρίσκονται αυτή τη στιγμή κοντά στο Ζάγκρεμπ. Περπατούν και σκέφτονται την πρόταση Καραμανλή ● Καλό καλοκαίρι!

Βιβλία για παιδιά —και όχι μόνον...

Ο εκδοτικός οίκος «ΜΕΤΟ-ΠΗ» έχει καταφέρει να κάνει πραγματικά υποδειγματική δουλειά στο παιδικό βιβλίο. Υποδειγματική δεν σημαίνει πάντα καλό χαρτί, ωραίες και ακριβές πολύχρωμες εκτυπώσεις ή σοβαρές βιβλιοδεσίες. Όχι ότι δεν μας λείπουν τέτοια πράγματα. Αλλά η δουλειά του είναι υποδειγματική από την άποψη των κατευθύνσεων για το παιδικό βιβλίο. Αφορμή για όλα αυτά μου έδωσε η συνανάγνωση με μικρά παιδιά της σειράς «Εγώ κι η αδελφή μου η Κλάρα». Το πρώτο βιβλίο είναι που χάρισε το όνομα στη σειρά. Ακολούθησαν: «Εγώ κι η Κλάρα κι ο γάτος μας ο Μπιρμπίλης», «Εγώ κι η Κλάρα κι ο σκύλος μας ο Μυρίζος», «Εγώ κι η Κλάρα και ο Παπαγάλος ο Πίπης» και τέλος, «Εγώ κι η Κλάρα και τ' αλογάκι ο Βελούδινος». Τι συμβαίνει σ' αυτά τα

βιβλία; Μα τίποτα! Απλά, καθημερινά πράγματα, αντιπαλότητες παιδικές και συνωμοσίες για την ανατροπή της τάξης των ενηλίκων, διεκδίκηση του δικαιώματος για σκανταλιές, για ανέμελη και ελεύθερη ζωή. Έτσι τα λέμε εμείς οι μεγάλοι. Πώς τα λένε τα παιδιά; Καθείστε ένα απόγευμα και αντί της τηλεοπτικής απολαύσεως, διαβάστε τα με τα μικρά σας παιδιά (αν δεν διαθέτετε, πηγαίνετε σε φίλους σας ή εν ανάγκη ελάτε σε μας, να σας δανείσουμε). Η αντίδρασή τους, το γέλιο τους και η περιέργειά τους να περάσουν στην επόμενη σελίδα θα σας πείσουν ότι τα παιδιά ξέρουν καλύτερα από μας να εκτιμούν ένα καλό, ζωντανό διάβασμα.

Ένα βιβλίο από παιδιά
ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΜΜΕΝΟ ΣΠΙΤΙ
ΕΙΜΑΙ ΕΝΑ ΣΠΙΤΙ ΜΟΝΟ.
ΚΑΝΕΙΣ ΔΕ ΜΕ ΠΡΟΣΕΧΕΙ.
ΜΟΝΟ ΜΙΑ ΓΡΙΟΥΛΑ ΜΕ
ΦΡΟΝΤΙΖΕ, ΜΑ
ΚΙ ΑΥΤΗ ΜΕ
ΠΑΡΑΤΗΣΕ.

Απ' τις εκδόσεις «Θεμέλιο» κυκλοφόρησε ένα παιδικό βιβλίο αλλιώς από όλα όσα συνήθως παρουσιάζονται. Γιατί οι «Εννιά ιστορίες» είναι ένα βιβλίο που έφτιαξαν τα παιδιά ενός σχολείου, δουλεύοντας μαζί με τη δασκάλα τους. Το έγραψαν, το σχεδίασαν, το χάραξαν, το σελιδοποίησαν και το τύπωσαν συνειδητοποιώντας έτσι τι σημαίνει η παραγωγή ενός βιβλίου. Οι εννιά ιστορίες πέρα απ' το θαυμασμό που μας εμπνέουν για τις παιδικές επιτεύξεις, είναι ένα βιβλίο όμορφο και πυκνό σέ εκπλήξεις.

ΦΩΤΙΣΤΙΚΟ: Κάποτε ένα φωτι-

στικό κάθησε σε μια βιβλιοθήκη. Από τη χαρά του αναβόσβησε δυο φορές. Τότε ήρθε ο οικοδεσπότης και το έβαλε στην πρίζα. Το φωτιστικό από την ντροπή του δεν ξανάναψε. ● Η έκδοση του «Θεμέλιου» διατήρησε όλη αυτή τη φρεσκάδα και τη φιλοπονία των παιδιών του σχολείου «το εργαστήριο». Η εκπαιδευτική πρωτοβουλία ζευγαρωμένη με την εκδοτική επιμέλεια έδωσαν το «σώμα» της ευαισθησίας των παιδιών, που είναι αυτό το τόσο μοναδικό βιβλίο. Τέτοιες προσπάθειες, στ' αλήθεια, είναι που μας κάνουν ακόμη να ελπίζουμε.

Στο λάκκο των λεόντων

Ποικίλα μειονεκτήματα συγκεντρώνει ο νέος Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΡΤ-2: ενεργός αντιστασιακός από τις γραμμές του ΠΑΚ στη Γερμανία· μουσικός σε πρωτοποριακές κατευθύνσεις σε μια φάση της ζωής του· πολεοδόμος-αρχιτέκτονας, ερευνητής στο ΕΚΚΕ, σε άλλες, εξίσου γόνιμες, φάσεις. Για πολλά χρόνια στην Υπηρεσία (και στη συνέχεια Υπουργείο) Έρευνας και Τεχνολογίας ήταν από τους υπεύθυνους για την κατάρτιση του εθνικού ερευνητικού προγράμματος στο χώρο των κοινωνικών επιστημών. Συμμετείχε, εκλεγμένος από τους συνδέλφους του ερευνητές, στο Επιστημονικό Συμβούλιο του ΕΚΚΕ και η δουλειά του για τη Λάρισα, στα πλαίσια πάντα αυτού του ερευνητικού ιδρύματος, είναι μοναδική στο είδος της στην ελληνική κοινωνιολογική βιβλιογραφία.

Πρόκειται λοιπόν, για κατ'εξοχήν αναρμόδιο άτομο: τι γυρεύει ο παραπάνω (που, εσχάτη αμαρτία, ήταν και επιστημονικός διευθυντής στο Κέντρο Φιλοσοφικών Μελετών που βγάζει τον «Δευκαλίωνα») στο ναρκοθετημένο χώρο των «κρατικών μέσων» όπου κυριαρχούν τα γρήγορα πιστόλια (χαλάστε τον πομπό!), τα μικροπολιτικά κομματικά-προσωπικά συμφέροντα, η ταμπλόιντ πολιτιστική ευαισθησία, όπου η ποιότητα μετριέται με την ακροαματικότητα — με το ζητούμενο δηλαδή των διαφημιστών; Τι ζητά σ' όλα αυτά ένας τέτοιος κουλτουριάρης που αγνοεί τα πάντα σχετικά με τις διαδικασίες προώθησης των εξαγωγών, είναι διδάκτωρ, δεν είναι δημοσιογράφος, ασχολείται επαγγελματικά με τη φιλοσοφία, δεν είναι κομματικό στέλεχος ασχολείται με το θέατρο, δεν είναι μάνατζερ και καταφέρνει, παρ' όλα αυτά, να διακρίνεται για το χιούμορ και τη δηλητηριώδη ειρωνεία του;

Τελευταίο κουσούρι, ο νέος

Πρόεδρος διακρίνεται για το πολιτικό του ήθος και σθένος: Υπήρξε όχι μόνο αντιστασιακός αλλά και (τι άλλο;) διαφωνών: δεν δίστασε το 1975, μπροστά στις μεθοδεύσεις για την επιβολή της κυριαρχίας του σημερινού πρωθυπουργού, ν' αποχωρήσει από το ΠΑΣΟΚ και να είναι ένα από τα ιδρυτικά και βασικά στελέχη της «Σοσιαλιστικής Πορείας».

Πήδηξε λοιπόν, στο λάκκο των λεόντων, σε μια εποχή που προβλέπεται μόνιμα προεκλογική. Υπάρχει, ευτυχώς, το προηγούμενο του Χατζιδάκι στο Γ' πρόγραμμα που δείχνει πως, καμιά φορά, έχουν και τα άτομα κάποιες δυνατότητες ενάντια στις συνθλιπτικές δομές. Έστω κι αν δεν διασωθούν οριστικά (γιατί η «θεία χάρις» που έσωσε το Δανιήλ τους εγκαταλείπει πριν βγουν από το λάκκο), τουλάχιστον αφήνουν κάποια δείγματα εργασίας που χρησιμεύουν ως αναζητούμενος κερδισμένος χρόνος για τους μεταγενέστερους. Υπάρχει όμως και το παράδειγμα του Γ. Κουρουπού, στη Λυρική, που κατεσπαράχθη ανηλεώς και έγκαιρα (για τα λιοντάρια)...

Πιστεύουμε πως ο νέος Πρόεδρος της ΕΡΤ-2 διατηρεί πάντα το πολιτικό ήθος του αντιστασιακού και διαφωνούντος — αξίες που η σημερινή πληθωριστική αγορά τις έχει εκμηδενίσει. Και πως η πολιτιστική του ευαισθησία δεν θα υποκύψει στην κακογουστιά των λαϊκότροπων ημητέρων, την κερδοσκοπική συλλογιστική των μάνατζερς-διαφημιστών, τη μικροπολιτική πανουργία των κομματαρχών, τη διοικητική ανεγκεφαλικότητα των γραφειοκρατών. Αλλιώς, τούτο το κείμενο θα προστεθεί στη μακριά σειρά των επικηδίων που συχνά εκφωνήσαμε ή σκεφθήκαμε, τα 3 τελευταία χρόνια, για πολλούς παλιούς φίλους.

Δ Ψ

— ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΟΚ
— ΑΠΟΧΗ ΑΠ' ΤΙΣ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΚΕ (μ-λ)
ΤΡΙΤΗ 12/6, 7.30 μ.μ. «ΑΚΑΔΗΜΟΣ»
Ιπποκράτους και Ακαδημίας

Ο αυτόδιαχειριζόμενος
παιδοτόπος Λυαβηπτού
ζητάει παιδαγωγό ή
ψυχολόγο, για να δουλέψει
με παιδιά 2 ως 6 χρονών

Δαδουαρογιάννη 9
6420483, ώρες 10-3

ΤΟ BBC σας μαθαίνει αγγλικά...

Σ' όλο τον κόσμο η επιτυχία του BBC στη διδασκαλία Αγγλικών είναι αναγνωρισμένη. Τώρα και στην Ελλάδα το BBC προσφέρει τον σωστότερο και πιο ευχάριστο τρόπο για την εκμάθηση της Αγγλικής γλώσσας με:

BIBLIA - ΚΑΣΕΤΕΣ - VIDEO

για ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ - ΠΡΟΧΩΡΗΜΕΝΟΥΣ, και σειρές για ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ:

- ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΑ ΑΓΓΛΙΚΑ
- ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ & ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ
- ΙΑΤΡΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ
- ΑΓΓΛΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
- ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΛΛΑ ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΕΙΡΕΣ ΓΙΑ
CAMBRIDGE FIRST CERTIFICATE
ΚΑΙ CAMBRIDGE PROFICIENCY

Για πληροφορίες και τιμοκατάλογο έπισκευθείτε μας ή ταχυδρομείστε στην διεύθυνσή μας τό κουπόνι

ΟΝΟΜΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

BBC
ENGLISH
COURSES
HELLAS

I. & M. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ & ΣΙΑ Ε.Ε.
ΑΜΕΡΙΚΗΣ 9 (ΣΤΟΑ) 106 72 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 36.45.608 - 36.23.673

ΑΚΟΜΗ: Για Αγγλομαθείς σειρές BBC για Γαλλικά - Γερμανικά - Ιταλικά - Ισπανικά - Ρωσικά...

Η Ιερά Οδός

το αρχαιολογικό πρόβλημα και οι αρχαιολόγοι των Αθηνών

του Άγγελου Π. Ματθαίου

Τα έργα του Υπουργείου Δημοσίων Έργων στην Ιερά Οδό, που πρόκειται να την μετατρέψουν σε λεωφόρο ταχείας κυκλοφορίας έχουν ήδη σχολιάσει και επικρίνει πολλοί, αρχαιολόγοι και μη.

Είναι γνωστό και το ιστορικό της υπόθεσης: τα σχέδια του ΥΧΟΠ για την περιοχή, όπως διατυπώνονται στο Ρυθμιστικό Σχέδιο των Αθηνών, τα σχέδια του Υπ. Δημ. Έργων, που έθεσε κιάλας σε εφαρμογή, και οι αντιρρήσεις της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας. Τα σχέδια του Υπ. Δημ. Έργων ανέτρεψαν αυτά του ΥΧΟΠ και τις απόψεις της ΑΥ. Οι διαφωνίες των τριών κρατικών φορέων καταλήγουν σε συμφωνία με αμοιβαίες υποχωρήσεις υπό την απειλή βεβαίως των σκαπτικών μηχανημάτων του Υπ. Δημ. Έργων. Τη «μάχη» κερδίζει το Υπ. Δημ. Έργων παραγκωνίζοντας τα δύο άλλα: θα μειωθεί το πλάτος της νέας οδού, ενώ τα αρχαία θα παραμείνουν θαμμένα, κι όπου χρειαστεί θα γίνονται σωστικές ανασκαφές. Ο συμβιβασμός λοιπόν οδήγησε στις σωστικές ανασκαφές και στην ευθύνη των μελλοντικών γενεών να ανασκάψουν (;) τα όσα αρχαία έχουν απομείνει. Όπως φαίνεται, ενθαρρύνει το ΥΠΠΕ και την ΑΥ το παράδειγμα ανασκαφής και αποκαλύψεως του Δημοσίου Σήματος, στο τμήμα του από την οδό Πειραιώς μέχρι την Ακαδημία Πλάτωνος, που ακόμα δεν έχει πραγματοποιηθεί! Αντίθετα με την τμηματική ανοικοδόμηση της περιοχής και τη μέθοδο των σωστικών ανασκαφών ασφαλώς έχουν γίνει καταστροφές.

Οι σωστικές ανασκαφές στις περιπτώσεις που χρειάζεται να έχει ο αρχαιολόγος εποπτεία του χώρου και της ευρύτερης περιοχής, που είναι αρχαιολογικώς «υπόπτη», όπως στην Ιερά Οδό, σημαίνουν **καταστροφή**.

Στις σωστικές ανασκαφές, το ρυθμό και τη μέθοδο ανασκαφής επιβάλλει η μορφή του οικοπέδου ή το είδος των εργασιών που γίνονται ή πρόκειται να γίνουν (χαντάκια, δρόμοι, ανισόπεδες διαβάσεις κτλ.), κι όχι η φύση του αρχαίου που πρόκειται να αποκαλύψει (οδός, Ιερό, σπίτι, μεμονωμένο μνημείο, κτλ.), και τα επιστημονικά δεδομένα που έχεις (γραπτές πηγές, αρχαία κείμενα και επιγραφές δηλαδή, και αρχαιολογικά ευρήματα). Η δυνατότητα αυτή υπάρχει μόνο στις ερευνητικές ανασκαφές. Στη σωστική ανασκαφή, το τοιχαλάκι που αποκάλυψες εδώ και το ξήλωσες ως άχρηστο, ανακαλύπτεις έντρομος μετά από 10, μέτρα, στον επόμενο λάκκο για πέδιλα που ανοίγει η μπουλντόζα, ή όταν ανασκάπτεις το διπλανό οικόπεδο, ότι δεν έπρεπε να το ξηλώσεις. Αλλά οι αρχαιολόγοι δεν έχουν την πικρή πείρα των αθλητών καταστροφών που γίνονται με τις σωστικές ανασκαφές; Πώς δέχτηκαν τέτοιο συμβιβασμό για ένα τέτοιο χώρο, όπως η Ιερά Οδός; Δεν αρκούν οι καταστροφές λίγο πιο κει, στην περιοχή του Δημοσίου Σήματος, που ανασκάπτεται κατά καιρούς με σωστικές ανασκαφές;

Βέβαια, η ΑΥ και το ΥΠΠΕ έχουν συνηθί-

σει να παραγκωνίζονται και να αγνοούνται οι απόψεις τους από την Πολιτεία: αλλά το ίδιο συνέβη και με το ΥΧΟΠ, που και σχετικά νέο υπουργείο είναι και διάθεση και προγράμματα έχει: κατάφερε μάλιστα να πάρει αρμοδιότητες από την ΑΥ, ώστε να πετύχει (;) εκείνο, αυτό που δεν κατάφερε η ΑΥ: να συνδυάσει την αποτελεσματική προστασία και ανάδειξη των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, και συγχρόνως να απαλλάξει τον πολίτη από τις καθυστερήσεις, για τις οποίες ευθυνόταν μία «συντηρητική, πεπαλαιωμένη και αριστοκρατική» Υπηρεσία.

Παραγκωνίστηκε όμως και το ΥΧΟΠ, πριν καλά-καλά αναλάβει τις νέες αρμοδιότητες, και ήδη το ρυθμιστικό που συνέταξε, ανατράπηκε ως προς την Ιερά Οδό τουλάχιστον, με τις ενέργειες του Υπ. Δημ. Έργων. Δεν κατάλαβε, φαίνεται, πως η ταχύρρυθμη ανάπτυξη τρέχει με το μέρος του Υπ. Δημ. Έργων.

Θα ήθελα να θίξω εδώ το ζήτημα της Ιεράς Οδού από αρχαιολογική άποψη. Η Ιερά Οδός στην αρχαιότητα ξεκινούσε από την Ιερά Πύλη στον Κεραμεικό, μία από τις πύλες του τείχους των αρχαίων Αθηνών, δίπλα στο Δίπυλο, και κατέληξε στο Ιερό της Δήμητρας στην Ελευσίνα. Την οδό αυτή ακολουθούσαν οι Αθηναίοι σε πομπή για να εορτάσουν τα Ελευσίνια Μυστήρια. Από το σημείο που ξεκινούσε στον Κεραμεικό άρχιζε ένα από τα ιδιωτικά νεκροταφεία της πόλεως των Αθηνών δίπλα από το δημόσιο νεκροταφείο των αρχαίων Αθηνών, το *Δημόσιον Σήμα*, όπου οι Αθηναίοι έθαβαν με δημόσια φροντίδα τους νεκρούς τους από τους πολέμους, και τους ένδοξους των άνδρες, τον Χαβριά, τον Περικλή, τον Θρασύβουλο και άλλους¹. Έτσι, δεξιά κι αριστερά στην Ιερά Οδό υπήρχαν τάφοι, πιο πυκνοί κοντά στο Κεραμεικό, κι αραιότεροι, όσο απομακρύνονταν απ' αυτόν. Κατά καιρούς οι μεγάλες «ανασκαφικές εταιρείες» της Ελλάδας, ΔΕΗ, ΟΤΕ, Εταιρεία Υδάτων και Υπονόμων, με αφορμή διάνοιξη χαντακιών κυρίως, έχουν φέρει σε φως επιτύμβια μνημεία από το νεκροταφείο της Ιεράς Οδού: επίσης και η ΑΥ κυρίως με σωστικές ανασκαφές έχει αποκαλύψει πλήθος μνημείων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η σύγχρονη Ιερά Οδός αλλά και η σχεδιαζόμενη χάραξη της νέας λεωφόρου ταχείας κυκλοφορίας πατούν στο μεγαλύτερο τμήμα τους πάνω στην αρχαία οδό.

Και αυτά λίγο-πολύ είναι γνωστά στους πολλούς: γι' αυτό γίνονται και τόσες διαμαρτυρίες για την Ιερά Οδό. Όμως οι αρχαιολόγοι, και δεν εννοώ μόνο τους υπαλλήλους της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, αλλά και τους Πανεπιστημιακούς και την Αρχαιολογική Εταιρεία, έχουν επικεντρώσει τον αγώνα τους μόνο στην Ιερά Οδό και προβάλλουν τη διάσωση μόνο αυτής, σα να ήταν ένα μεμονωμένο μνημείο και να μην είναι μέρος μιας ευρύτερης αρχαιολογικής ενότητας.

Δεν κινδυνεύουν μόνο τα αρχαία στην Ιερά Οδό, αλλά και όσα σημαντικά αποκαλύπτονται στη συμβολή των οδών Λένορμαν και Κωνσταντινουπόλεως πάλι με τις σωστικές ανασκαφές, επειδή πρόκειται να κατασκευαστεί ανισόπεδη διάβαση.

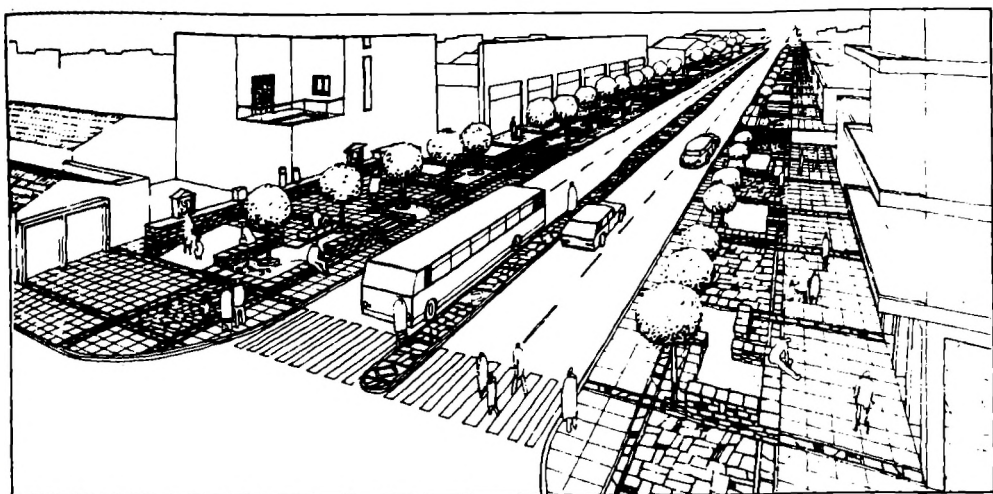
Τα αρχαία και των δύο αυτών περιοχών έχουν άμεση σχέση με τον Κεραμεικό και την Αρχαία Ακαδημία. Αυτοί οι δύο χώροι πάλι αποτελούν μία ενότητα με τους αρχαιολογικούς χώρους της Αρχαίας Αγοράς, της Ακρόπολης, του Φιλοπάπου, του Ολυμπίου (στήλες του Ολυμπίου Διός) και τέλος του Παναθηναϊκού Σταδίου. Όλοι αυτοί οι αρχαιολογικοί χώροι μαζί με ό,τι σώζει ακόμα η γη της περιοχής αυτής και δεν έχει αποκαλυφθεί αποτελούν ένα σημαντικό σωζόμενο τμήμα αρχαίας πόλης, είναι δηλαδή μια πολεομορφική ενότητα, και το πρόβλημα που θέτουν, συνιστά το αρχαιολογικό πρόβλημα των Αθηνών. *Επομένως το ζήτημα της Ιεράς Οδού δεν μπορεί παρά να αντιμετωπιστεί μέσα από το αρχαιολογικό πρόβλημα των Αθηνών*: κι αυτό πάλι έχει άμεση σχέση με τη ζωή των κατοίκων των περιοχών που περιβάλλουν τους αρχαιολογικούς χώρους. Έτσι το ρυθμιστικό σχέδιο της Αθήνας πρέπει να αντιμετωπίζει και να λύνει το αρχαιολογικό πρόβλημα των Αθηνών στο σύνολό του. Προς αυτή την κατεύθυνση όφειλαν να συντείνουν οι προσπάθειες των αρχαιολόγων, των αρχιτεκτόνων, πολεοδόμων κ.ά., να λυθεί το πρόβλημα συνολικά και να μην επιδιώκουν μόνο τη σωτηρία της Ιεράς Οδού.

Κατά καιρούς βέβαια και επί Ν. Δημοκρατίας και τώρα επί ΠΑΣΟΚ (βλ. ΤΑ ΝΕΑ, Παρασκευή 4/5/1984) προβλέπεται ή προτείνεται μια ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων. Όμως η αντιμετώπιση δεν είναι πλήρης.

Το πρόβλημα είχε αντιμετωπίσει σε όλη του την έκταση και σε όλες του τις διαστάσεις, την αρχαιολογική, την πολεοδομική, την κοινωνική, ο αρχαιολόγος **Ανδρέας Παπαγιαννόπουλος - Παλαιός** (1908-1971;).

Ο Παπαγιαννόπουλος από το 1959 και πιο επίσημα το 1966 από το βήμα του Ε' Συνεδρίου των Ελλήνων Αρχιτεκτόνων είχε διατυπώσει τις απόψεις του για τη συνολική λύση του αρχαιολογικού προβλήματος². Κατ' αυτόν στόχος της αρχαιολογίας αλλά και του ρυθμιστικού σχεδίου της Αθήνας έπρεπε να είναι η ενότητα του αρχαιολογικού χώρου και η εξασφάλιση των σημείων που απειλούνται από εξαφάνιση ή καταστροφή. Ως ενιαίο αρχαιολογικό χώρο εννοούσε την έκταση από το Παναθηναϊκό Στάδιο και το λόφο του Αρδηττού, το Ολυμπείο, την Ακρόπολη, το λόφο του Μουσείου και των Νυμφών, την Αρχαία Αγορά, τον Κεραμεικό μέχρι την Ακαδημία Πλάτωνος. Για την ενοποίηση των χώρων αυτών η ΑΥ έπρεπε να καταρτίσει ένα λεπτομερές σχέδιο των χώρων, που είναι απαραίτητοι για την ενότητα και δεν έχουν ακόμα αποκαλυφθεί: ύστερα να συντάξει ένα πρόγραμμα για την προστασία κάθε επί μέρους χώρου και την αποκάλυψη μακροπρό-

«Αλλαγή πορείας» στην Ιερά Οδό

«Δι' ασήμαντον αφορμήν»

Επί τέλους «αλλαγή πορείας»* στο Υπουργείο Δημοσίων Έργων. Πλάκες Καρύστου ή πλάκες Πηλίου θα σκεπάσουν τα ταφικά μνημεία της Ιεράς Οδού; Θα τοποθετηθούν αντίγραφα επιθυμίων πλακών επί του καταστρώματός της, που θα «υπενθυμίζουν» τη δύσκολη πορεία της ανυπαρξίας της, πάνω σε τσιμεντόπλακες με ή δίχως μαρμάρινα παγκάκια; Θα κοσμήσουν τα συνήθη, για την περίπτωση, κυπαρίσσια τις πλευρές της ή θα αντικατασταθούν από κουρεμένα επιμελώς στρογγυλά δένδρα, για να απαλύνουν το βάρος της ιστορικής μνήμης της;

Ιδού τα ερωτήματα. Είναι καιρός, για όποιον ακόμη δεν κατάλαβε, πως ο καυγός γινόταν για το πάπλωμα και κάλυμμά της. Εξ ου και η σωρεία των προοπτικών με τις υπέροχα διαστρεβλωμένες φυγές τους, όπου τα πεζοδρόμια «των 6,0 έως 10,0 μέ-

τρων»* μετουσιώνονται σε αρχαιολογικά πάρκα...

Και μεις να επιμένουμε. Και να αναρωτιόμαστε: γιατί πλασσάρεται μονίμως η ίδια ξαναζεσταμένη σούπα; Θα σταματήσουν, επιτέλους, τα «αναπτυξιακά» έργα — τώρα αμέσως — και θα διαθέσει το Υπουργείο Πολιτισμού τα κονδύλια και το προσωπικό που απαιτείται ώστε το όραμα να γίνει κάποια μέρα ορατή πραγματικότητα;

Γιατί εκτός από τις «σωστικές» ανασκαφές υπάρχουν και οι «σωστικές» πολεοδομικές παρεμβάσεις. Άλλως, στον επόμενο τόνο —όταν δηλαδή θα έχει κατασκευαστεί ο τετραλωρίδος δρόμος με τη μεσαία νησίδα και τα τετρακόσια του εκατομμύρια δραχμές— η ώρα θα είναι μηδέν.

* Το Βήμα 3.6.84.

θεσμα των μη ανασκαμμένων. Για την εφαρμογή του προγράμματος έπρεπε να προστατευθούν οι εξής περιοχές της Αθήνας:

Προς Β. και ΒΑ. της Ακροπόλεως, οι παλαιαί συνοικίαι «Αέρηδες», «Ριζόκαστρον», «Πλάκα», προς Ν. η συνοικία «Μακρυγιάννη», προς ΒΔ. τμήμα τι της συνοικίας «Θησείου» και το μέγα τμήμα των συνοικιών «Λαχαναγοράς», «Αερίοφωτος» («Γκαζοχώρι»), «Κεραμεικόν», «Ακαδημίας Πλάτωνος», «Κολωνού».

Οι ανασκαμμένοι χώροι μαζί με όσους θα αποκαλύπτονταν σταδιακά στις περιοχές αυτές, θα αποτελούσαν το ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ. Κι εδώ ακριβώς ο Παπαγιαννόπουλος εξέφρασε μια προωθημένη άποψη για το τι είναι μουσείο:

«...Παρασημειωτέον, ότι είθισται μέχρι τούδε, μουσείον να ονομάζεται χώρος περικλειστός, κτήριο, εν ω συλλέγονται και εκτίθενται κατά τινα τάξιν κινητά ευρήματα, εξ ενός ή εκ διαφόρων τόπων, χαρακτηριζόμενος ειδικώτερον εκ των εν αυτώ περιεχομένων, ως π.χ. μουσείον Αρχαιολογικόν, Επιγραφικόν, Νομισματικόν, μουσείον της Ακροπόλεως, της Αγοράς, του Κεραμεικού κτλ. Αλλά και το υπαιθρον, ήτοι οι αρχαιολογικοί χώροι, μετά πάντων των εν αυτοίς ευρεθέντων και εξ αυτών προερχομένων μνημείων, δύναται επιτυχώς και ευστόχως να αποτελέσσωσι και να κληθώσιν ορθώς μουσεία.

Όθεν, και άπαντας τους μέχρι τούδε ασυνδέτους προς αλλήλους χώρους, συμπληρουμένους και δια των μη αποκεκαλυμμένων εισέτι τμημάτων του αρχαίου Άστεως, απεκάλεσα δι' ενός ονόματος, ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ, όπερ, τη αληθεία, θα είναι και το μοναδικόν εν τω κόσμω μουσείον της πολεοδομίας, και ειδικώτερον της πολεομορφίας των αρχαίων Αθηνών».

Το ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ εκτός από την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων απαιτούσε, κατά τον Παπαγιαννόπουλο, την αναδιοργάνωση των μουσείων της Ακροπόλεως, του Κεραμεικού και της Αρχαίας Αγοράς, μουσείων που κατά τη γνώμη του είναι ελλιπή και μόνο ως ειδικές συλλογές μπορούν να χαρακτηριστούν (γλυπτών, αγγείων κ.ά.). Για την αναδιοργάνωση έπρεπε να μεταφερθούν όλα τα αρχαία που έχουν βρεθεί στην περιοχή και βρίσκονται τώρα στο Εθνικό και το Επιγραφικό μουσείο.

Έτσι με την εννοιολογική τους σύνδεση με τα άλλα, με τον αρχαιολογικό χώρο και με ό,τι θα αποκαλυπτόταν σταδιακά εκεί, αλλά και:

«... δια της αποκαλύψεως του Δημοσίου σήματος και της Ακαδημείας, και της εντάξεως αυτών οργανικώς εις το σύνολον των ήδη αποκεκαλυμμένων και ως αυτοτελών και ασυνδέτων προς αλλήλους εμφανιζόμενων αρχαιολογικών τόπων (Ακροπόλεως και των εν ταις κλιτύσιν αυτής, της Αγοράς μετά του Αρείου Πάγου, της Πυκνός, του λόφου των Νυμφών και του των Μουσών, έτι δε του Ολυμπίου και του εν έτει 1896 αναμαρμαρωθέντος Παναθηναϊκού Σταδίου μετά του λόφου του Αρδηττού αποτελούντος και φυσικόν μνημείον της πόλεως, και του Κεραμεικού), θέλει απαρτισθή πλήρες και ενιαίον το ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ όπερ θα παρέχη τω μελετητή την πληρεστέραν δυνατήν εκ των πραγμάτων εικόνα της αρχαίας πόλεως, εντεταγμένης συμφώνως προς τας επιταγάς της πολεοδομικής αρχαιολογίας, εναρμονίως, εις το σχέδιον της συγχρόνου μείζονος πόλεως των Αθηνών, και όπερ σπουδαιότατον και χρησιμότατον, θα παράσχη και τον κεντρικόν πυρήνα του από μακρού χρόνου αναμενομένου ρυθμιστικού σχεδίου αυτής».

Στο ευρύτερο σχέδιο θα έπρεπε να περιλαμβάνονται η Ιερά Οδός και άλλες αρχαίες οδοί.

Παράλληλα, ο Παπαγιαννόπουλος πρότεινε τη διατήρηση των παλαιών συνοικιών της Αθήνας στην περιοχή αυτή, Ριζόκαστρου, Πλάκας, Αέρηδων κτλ., που διατηρούν τη μορφή των παλαιών Αθηνών και που μαζί με τις βυζαντινές εκκλησίες της περιοχής θα έδιναν μια συνολική εικόνα, καθώς και τη βαθμιαία χρονολογική μετάβαση από τη μορφή της πόλης στην αρχαιότητα, στη μεσαιωνική πόλη, στην πόλη κατά την Τουρκοκρατία, και τέλος στη σύγχρονη.

Για την αντιμετώπιση και τη λύση του αρχαιολογικού προβλήματος των Αθηνών είχε προτείνει: 1) τη δημιουργία ενός σύνθετου αρχαιολογικού και τεχνικού κλάδου της επιστήμης, που ονόμασε πολεοδομική αρχαιολογία· 2) τον συντονισμό των προσπάθειών του ελληνικού κράτους (Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, ΕΟΤ κτλ.) της Αρχαιολογικής Εταιρείας, των Αρχαιολογικών Σχολών των Πανεπιστημίων, των ξένων Αρχαιολογικών Σχολών και της Ακαδημίας, ώστε να στραφούν αποκλειστικά στην εξασφάλιση και αποκάλυψη του Δημοσίου Σήματος (μεταξύ των οδών Πλαταιών και Σαλαμίνος) και στην πραγμάτωση του σχεδίου να ενοποιηθούν οι αρχαιολογικοί χώροι.

Έτσι, θα συντασσόταν ένα συνολικό αρχαιολογικό πρόγραμμα που αναγκαστικά θα περιλάμβανε όλους τους αρχαιολογικούς φορείς στην Ελλάδα και βεβαίως και τις Ξένες Σχολές· μ' αυτό τον τρόπο θα λυνόταν το πρόβλημα που κατά καιρούς αναφέρεται με τις δραστηριότητές τους.

Ακόμα, ο Παπαγιαννόπουλος είχε τονίσει τους κινδύνους που θα προέκυπταν για τα αρχαία, την παρεμπόδιση στην ανάπτυξη της πόλης και τη διάσταση των πολιτών με την

Αρχαιολογική Υπηρεσία, αν δεν εφαρμοζόταν το σχέδιο για τη συνολική λύση του αρχαιολογικού προβλήματος.

Τέλος, είχε καταγγείλει την ολιγωρία των επιστήμων φορέων της αρχαιολογίας (ΑΥ, Αρχαιολογική Εταιρεία) να θέσουν το αρχαιολογικό πρόβλημα των Αθηνών από άποψη αρχαιολογική.

Όμως οι αρχαιολόγοι δεν υιοθέτησαν την άποψη του Παπαγιαννόπουλου· ίσως γιατί δεν ανήκε στην ΑΥ, ούτε και σε κανέναν άλλο επίσημο φορέα. Ούτε βέβαια, διατύπωσαν, δημόσια τουλάχιστον, κάποια άλλη συνολική πρόταση.

Επέμεινα στην άποψη του Παπαγιαννόπουλου, γιατί πιστεύω πως παρ' όλο ότι έχουν περάσει 18 χρόνια από τότε που τη διατύπωσε (1966) παραμένει ακόμα επίκαιρη και αποτελεί τη μοναδική λύση που αντιμετωπίζει το πρόβλημα συνολικά· κι η ανάγκη να εφαρμοστεί, όσο κι αν απαιτεί πολλά και φαίνεται δύσκολο να πραγματοποιηθεί, γίνεται ακόμα πιο επιτακτική, όταν έχει πολλαπλασιαστεί η μόλυνση της ατμόσφαιρας στην Αθήνα και έχει υποβαθμιστεί τόσο πολύ η ποιότητα της ζωής και στις περιοχές που έχουν άμεση σχέση με τους αρχαιολογικούς χώρους και γενικά σ' όλη την πόλη.

Την άποψη, λοιπόν, αυτή οι αρχαιολόγοι δείχνουν να την αγνοούν, και η ΑΥ χρόνια τώρα βρίσκεται χωρίς ένα συνολικό πρόγραμμα για το σημαντικότερο ίσως αρχαιολογικό πρόβλημα της Ελλάδας, το αρχαιολογικό πρόβλημα των Αθηνών, και όχι μόνο γι' αυτό. Χρόνια τώρα οι αρχαιολόγοι της Υπηρεσίας (αναφέρομαι σ' αυτούς γιατί ως κρατικοί υπάλληλοι ασκούν διοίκηση και εφαρμόζουν συγκεκριμένη κρατική πολιτική, αν υπάρχει, για τα μνημεία) αυτάρεσκα επαναπαυόμενοι στην επιστημονική τους, αρκούμενοι στην ολιγαριθμία τους, εφησυχασμένοι για το εθνικό έργο που επιτελούν, με μια αρχαιολογική νομοθεσία πεπαλαιωμένη, σωστό ράκος πια, τρέχουν στο ρυθμό της μπουλντόζας προσπαθώντας να σώσουν τα αρχαία. Κι έρχονται σε σύγκρουση με τον εργολάβο και τον ιδιώτη, την περιφημη ιδιωτική πρωτοβουλία, και με την αναπτυξιακή μανία του κράτους. Κι αυτά γίνονται εδώ και τόσα χρόνια, ξεκινώντας από το μετεμφυλιακό πολιτικό κλίμα και φτάνοντας στα χρόνια της δικτατορίας, σε μια Ελλάδα που την ορίζει ο εργολάβος κι ο χωροφύλακας.

Χρόνια τώρα οι αρχαιολόγοι δεν έχουν καταφέρει να επανεξετάσουν τους στόχους της επιστήμης τους και να επαναπροσδιορίσουν το έργο τους, ώστε να είναι κοινωνικά παραδεκτό. Έτσι, βρίσκονται σε μια θέση, όπου το Κράτος τους αγνοεί και αμφισβητεί το σημαντικό πράγματι έργο της Αρχαιολογικής Υ-

πηρεσίας; Ο πολύς κόσμος στέκεται εχθρικός απέναντί τους και αδιάφορος για τα μνημεία, γιατί «εμποδίζουν» την ιδιωτική πρωτοβουλία, την αξιοποίηση.

Το νομοσχέδιο του ΥΧΟΠ και οι μπουλντόζες του Υπ. Δημ. Έργων στην Ιερά Οδό και στη Λένορμαν ήρθαν να επισφραγίσουν τα αδιέξοδα και τα δικά τους και της ΑΥ.

Αποτελεί ευθύνη των αρχαιολόγων ότι τόσα χρόνια δεν είχαν να προτείνουν λύση ολοκληρωμένη και στέκονταν μόνο στο όχι, στην άρνηση και την απαγόρευση. Η ΑΥ ήταν υπηρεσία του ΟΧΙ. Έπρεπε σε κάθε περίπτωση να έχουν να προτείνουν τη δική τους συνολική πρόταση. Μάλιστα στην περίπτωση της Αθήνας η πρότασή τους δε θα έπρεπε να είναι άλλη από του Παπαγιαννόπουλου· αυτή έπρεπε να προβάλλουν, να τη γνωστοποιούν στον κόσμο με κάθε τρόπο· έτσι, σιγά σιγά θα καταλάβαινε ο κόσμος, τουλάχιστον της Αθήνας, πως οι αρχαιολόγοι και η ΑΥ εκτός από το να απαγορεύουν και να εμποδίζουν, έχουν προτάσεις που εκτός από την προστασία των αρχαίων, θα βελτιώναν σημαντικά τη ζωή των κατοίκων των περιοχών γύρω από τους αρχαιολογικούς χώρους αλλά και γενικότερα της Αθήνας. Ένα αρχαιολογικό άλσος από το Παναθηναϊκό Στάδιο μέχρι και την Ακαδημία Πλάτωνος θα βελτίωνε την ποιότητα της ζωής στην Αθήνα.

Ακόμα και τώρα, στην περίπτωση της Ιεράς Οδού και της Λένορμαν, πριν εφαρμοστεί το Ρυθμιστικό, αν εφαρμοστεί, υπήρχε η ευκαιρία να τεθεί το θέμα του αρχαιολογικού προβλήματος της Αθήνας συνολικά, κι όχι μόνο για την Ιερά Οδό. Νομίζω πως οι αρχαιολόγοι δεν πάλεψαν το ζήτημα, όπως έπρεπε. Θα έπρεπε να είχαν ξεσηκωθεί και οι φοιτητές των αρχαιολογικών τμημάτων των πανεπιστημίων και η Αρχαιολογική Εταιρεία· να ενημερώσουν την κοινή γνώμη για όλο το ζήτημα, όχι μόνο για την Ιερά Οδό, να κινητοποιήσουν τους κατοίκους της περιοχής γύρω από τους αρχαιολογικούς χώρους.

Γιατί βέβαια, ακούγεται τουλάχιστον παράλογο τη στιγμή που τα πράγματα είναι σ' αυτό το σημείο, το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο να εγκρίνει το ανασκαφικό πρόγραμμα της Αρχαιολογικής Εταιρείας (37 ανασκαφές· ας σημειωθεί ότι τις περισσότερες διενεργούν αρχαιολόγοι, ενεργά ή παλαιά μέλη της ΑΥ, ή πανεπιστημιακοί δάσκαλοι), καθώς και τα ανασκαφικά προγράμματα των ξένων Αρχαιολογικών Σχολών επίσης για το καλοκαίρι.

Δεν είναι δυνατόν από τη μια να κινδυνεύουν μνημεία και να μη δίνεται συνολική λύση για το αρχαιολογικό πρόβλημα της Αθήνας γι' άλλη μια φορά, κι οι αρχαιολόγοι, έλληνες και ξένοι, απ' την άλλη, να ζητούν και να ε-

ξασφαλίζουν κονδύλια για ανασκαφές. Όταν παρασιωπάται το αρχαιολογικό πρόβλημα της Αθήνας και απομονώνεται και προβάλλεται μόνο η Ιερά Οδός, λες και είναι ξεκομμένη από τους άλλους αρχαιολογικούς χώρους, δε μπορεί η Αρχαιολογική Εταιρεία, οι ξένες Αρχαιολογικές Σχολές, οι Αρχαιολογικές Σχολές των πανεπιστημίων και οι αρχαιολόγοι υπάλληλοι της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας ως μέλη της Αρχαιολογικής Εταιρείας, να συνεχίζουν το «εθνικό» έργο των ανασκαφών.

Βέβαια, η κύρια ευθύνη δεν είναι των αρχαιολόγων· το ζήτημα είναι πολιτικό κι η ευθύνη για τις αποφάσεις ανήκει στην πολιτική εξουσία. Οι αποφάσεις της δείχνουν τις πολιτικές της επιλογές σε σχέση με τα αρχαία μνημεία και με το επίπεδο της ζωής των ανθρώπων στην απάνθρωπη πρωτεύουσα. Η πολιτεία έδειξε τις διαθέσεις της· πρώτα υπήρξε το ΥΧΟΠ, που συνέταξε το ρυθμιστικό αντιμετωπίζοντας κατά κάποιο τρόπο και το αρχαιολογικό πρόβλημα της Αθήνας, χωρίς να λάβει υπόψη του τις απόψεις της ΑΥ (ζήτησε μόνο στοιχεία). Μετά πάλι το ΥΧΟΠ συνέταξε το νομοσχέδιο για τη μεταφορά αρμοδιοτήτων από το ΥΠΠΕ σ' αυτό. Ακολούθησε το Υπ. Δημ. Έργων, για να δείξει εμπράκτως πώς αντιλαμβάνεται η Πολιτεία τη διάσωση των μνημείων, την πολιτιστική κληρονομιά, την εθνική ταυτότητα, την ποιότητα ζωής, και τα άλλα παρόμοια. Οι μπουλντόζες στην Ιερά Οδό και στη Λένορμαν και Κωνσταντινουπόλεως δείχνουν σαφέστατα τις προθέσεις και τους στόχους της Πολιτείας δείχνουν ακόμη πόσο κούφια λόγια είναι οι διακηρύξεις της για τη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς μας και της ιστορικής μνήμης του τόπου, η αγωνία της για την καταστροφή της παράδοσης.

Πολιτική για τα μνημεία δεν υπάρχει· υπάρχει μόνο η μόστρα, τα Ελγίνεια, η Βεργίνα, άντε και η Ακρόπολη· όλα τα άλλα στάχτη να γίνουν. Φαίνεται πως εδώ ένας αγώνας γίνεται μόνο, να προλάβουμε τρέχοντας, λαχανιάζοντας την επανάσταση της μικροτεχνολογίας. Προέχει η ταχύρρυθμη ανάπτυξη· να εισβάλουμε ακάθεκτοι στον 21ο αιώνα·ας είναι και χωρίς πρόσωπο.

□

1. Ο περιηγητής Πausanias στα Αττικά του (29,2-30,1) δίνει εκτενή περιγραφή του Δημοσίου Σήματος και των τάφων των θανόντων εν πολέμω Αθηναίων καθώς και των ενδόξων Αθηναίων. Πληροφορίες βεβαίως έχουμε και από άλλους αρχαίους συγγραφείς.

2. Βλ. Περιοδικό ΠΟΛΕΜΩΝ Η' (1965) σελ. 49-88, Α. Παπαγιαννόπουλου - Παλαιού, Πολεοδομική Αρχαιολογία· το πολεοδομικό πρόβλημα εξ'επόμεως αρχαιολογικής.

στον
ημιόροφο

ΦΩΛΙΑ
ΤΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΥ

Ελληνικά και Ξενόγλωσσα Βιβλία

- Ιστορία
- Πολιτική
- Κοινωνικές Επιστήμες
- Ειδικό τμήμα Αρχαίας Ελληνικής και Ρωμαϊκής Ιστορίας και Κλασικής Φιλολογίας. Loeb classical library, Oxford University Press, Belles Lettres κτλ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 25-29(ΣΤΟΑ) ☎ 3231703-3229560

Το «Αστεράκι»

δεν είναι ένα συνηθισμένο νηπιαγωγείο:

- Στους πρόποδες του Λυκαβηττού βρίσκεται κοντά στο σπίτι σας και στο χώρο ζωής του παιδιού σας.
- Λειτουργεί με αυστηρά περιορισμένο αριθμό μαθητών, που επιτρέπει τη δημιουργία πραγματικών σχέσεων ανάμεσα στα παιδιά.
- Συνδυάζει παιχνίδι και μάθηση σε ένα χώρο οργανωμένο για να εμπνέει τις πολύπλευρες δραστηριότητες μιας παιδικής κοινότητας.

Στο «Αστεράκι» με την επίβλεψη έμπειρων παιδαγωγών το παιδί σας θα διδαχτεί, θα παίξει, θα συμμετάσχει, θα δημιουργήσει σε:

- Ομαδικά παιχνίδια
- Μουσική
- Θεατρικό παιχνίδι
- Αγγλικά, Γαλλικά
- Χειροτεχνία, κατασκευές
- Εισαγωγή στις βασικές έννοιες αριθμησης και γλώσσας.

Πέντε χρόνια τώρα το «Αστεράκι» διατήρησε τη φυσιογνωμία του σαν ένα σχολείο που λειτουργεί με φροντίδα και αγάπη για το παιδί και παιδαγωγική αποτελεσματικότητα.

**ΕΛΑΤΕ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΤΟΥΜΕ
ΚΑΙ ΝΑ ΣΥΖΗΤΗΣΟΥΜΕ
ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΑΣ**

ΓΚΟΛΦΩ ΤΖΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Βαλσαμώνος 4 και Ασκληπιού, τηλ: 6447830 — 3635419

Εγγραφές έως 20 Ιουνίου ● θέσεις περιορισμένες
Κάθε μέρα 11-1 πρωί και 6-8 απόγευμα

Εθνογραφική προσέγγιση της γλώσσας των νέων

Το κείμενο του ακολουθεί είναι η εισήγηση του Λ. Τσιτσιπλή στη Συνάντηση ΓΛΩΣΣΑ και ΝΕΟΛΑΙΑ, η οποία πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα από τις 16 έως 20 Μαΐου, με πρωτοβουλία του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς.

του Λουκά Τσιτσιπλή

Υπάρχει και μια άλλη προοπτική, η οποία δέχεται ότι μια πλήρης και εξαντλητική εξέταση της γλώσσας πρέπει να περικλείει και τους τρόπους και μηχανισμούς επικοινωνίας πέρα και πάνω από το γραμματικό σύστημα. Μια τέτοια θεώρηση ξεκινάει από την υπόθεση ότι οι ομιλητές δεν έχουν αποθηκευμένους μονάχα νόμους για τη σωστή κατασκευή προτάσεων οι οποίες, σαν αφηρημένα λεκτικά σχήματα, γίνονται κατανοητές από τους ακροατές του μηνύματος, αλλά και νόμους κατάλληλης σύνδεσης αυτού που λέγεται με τα δεδομένα της κοινωνικής πραγματικότητας. Είναι γνωστά τα παραδείγματα ανθρώπων που έχουν μάθει άριστα μια ξένη γλώσσα, αλλά που, αγνοώντας τους κοινωνικούς κανόνες καταλληλότητας της χρήσης της δεν είναι σε θέση να την χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά. Η αποτελεσματική χρησιμοποίηση ενός γλωσσικού κώδικα προϋποθέτει τη γνώση πραγμάτων όπως: πότε λέει κανείς κάτι, σε ποιον, κάτω από ποιες συνθήκες, και χρησιμοποιώντας ποιο στίλ ή αλλάζοντας στίλ σύμφωνα με ποιες κοινωνικές επιταγές. Αυτά είναι ερωτήματα τα οποία στην ιστορία της γλωσσολογικής επιστήμης ως ένα μεγάλο βαθμό μελετήθηκαν μόνο περιστασιακά και από λίγους ερευνητές, χωρίς ν' αποτελέσουν ερωτήματα τα οποία κάπως θα έπρεπε να συμπεριλάβει η γλωσσολογική θεωρία. Το θεωρητικό μέρος της γλωσσολογίας λοιπόν, το χτίσιμο μοντέλων με άλλα λόγια, περιορίστηκε σε ένα από τους άξονες της επικοινωνίας, στον αναφορικό. Η γλώσσα δηλαδή έπρεπε να εξηγηθεί σαν σημειολογικό σύστημα του οποίου η μόνη λειτουργία, για τον θεωρητικό ερευνητή, ήταν να περνάει από τον πομπό στον δέκτη μηνύματα υπό την μορφή λέξεων συνταιριασμένων σε προτάσεις. Οι λέξεις και οι προτάσεις

αναφέρονται σε έννοιες και ο συσχετισμός του γλωσσικού συμβόλου με την έννοια που εκφράζει ήταν η κεντρική σχέση που είχε καθήκον να ερμηνεύσει ο γλωσσολόγος.

Η γλώσσα όμως δεν έχει μόνο αυτό το ρόλο. Το γλωσσικό υλικό που βγαίνει από το στόμα του ομιλητή σαν μέλους κοινωνικής ομάδας είναι δυνατόν να εξυπηρετεί πολλές άλλες ανάγκες. Το γλωσσικό προϊόν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να προσβάλλει, για να εκφράσει χιούμορ, για να συμβολίσει ταξική απόσταση και κοινωνικό γόητρο, για να κάνει ένα οποιοδήποτε έμμεσο κοινωνικό σχόλιο. Τι σημαίνει έμμεσο κοινωνικό σχόλιο; Ο K. Basso (1979) σε μια προσεχτική μελέτη του για τους τρόπους που οι Ινδιάνοι Apache μιμούνται τους λευκούς, παρατηρεί ότι κατά τη μίμηση λαβαίνει χώρα μια εναλλαγή κωδικών, δηλαδή σε ορισμένα σημεία ο ομιλητής —που στήνει και την παράσταση— περνάει από την ινδιάνικη γλώσσα στα Αγγλικά. Εάν φυσικά το πέρασμα αυτό εξυπηρετεί ανάγκες κατανόησης του μηνύματος γιατί κάποιος δεν καταλαβαίνει τη γλώσσα τότε από κοινωνική-συμβολική σκοπιά δεν συμβαίνει τίποτε περίεργο. Στην περίπτωση όμως, όπως εδώ, που οι ακροατές κατανοούν και τις δύο γλώσσες ανάμεσα στις οποίες γίνονται τα περάσματα, τότε κάποια άλλη λειτουργία πρέπει να εξυπηρετείται. Η λειτουργία της γλωσσικής αυτής πράξης είναι μεταεπικοινωνιακή, δηλαδή κάνει ένα σχόλιο για την κοινωνική πράξη της επικοινωνίας. Χαρακτηρίζει την φάση αυτή της ομιλίας προσφέροντας τα απαραίτητα εργαλεία στους παρευρισκόμενους να ερμηνεύσουν σωστά το τι γίνεται στη δεδομένη στιγμή. Αντί ο ομιλητής να πει «τώρα αρχίζω να μιμούμαι ή μιμούμαι τους λευκούς, γιατί θέλω να τους σατυρίσω», και μόνο περνώντας από τη μια

Η μελέτη της γλώσσας των νέων με ενδιαφέρει περισσότερο σαν κοινωνικό ανθρωπολόγο, και ειδικότερα σαν κοινωνιογλωσσολόγο, και γι' αυτό ό,τι θα ακολουθήσει στη σύντομη σχετικά παρουσίασή μου θα είναι η σκιαγράφηση της θεωρητικής προσέγγισης που είναι γνωστή σαν εθνογραφία της γλώσσας ή της επικοινωνίας. Θα επιχειρήσω να δείξω ότι η διερεύνηση της γλωσσικής συμπεριφοράς μιας κοινότητας, και επομένως και ενός μέρους της —στην προκειμένη περίπτωση της νεολαίας— έχει πολλά να κερδίσει από μια θεώρηση που διαφέρει από την ορθόδοξη γλωσσολογική προσέγγιση. Συνήθως ο γλωσσολόγος ενδιαφέρεται για το καθ' αυτό γλωσσικό προϊόν του ομιλητή, όπως και για την εννοιακή γνώση που έχει ο ανθρώπινος εγκέφαλος εσωτερικευμένη, ώστε να είναι δυνατή η παραγωγή του τελικού προϊόντος. Αυτή η σκοπιά είναι απαραίτητο βήμα για την κατανόηση αυτού που λέμε γλώσσα, αλλά προσφέρει μόνο μέρος της καθολικής εικόνας του φαινομένου της επικοινωνίας ανάμεσα στα άτομα και στις ομάδες.

γλώσσα στην άλλη, δίνει το μήνυμα ότι προβαίνει σε κάτι τέτοιο. Μια πολύ ορθόδοξη γλωσσολογική προσέγγιση θα έβλεπε την εναλλαγή τούτης των γλωσσών, ή σε άλλες περιπτώσεις του ύφους, σαν τυχαία και ελεύθερη επιλογή του ομιλητή χωρίς καμιά σημασία. Σημειώστε στο πιο πάνω παράδειγμα ότι ο ομιλητής και το ακροατήριό του διαθέτουν από κοινού κανόνες για την ερμηνεία των διαφόρων ειδών συμπεριφοράς της γλώσσας και αυτό συμβαίνει σε κάθε γλωσσική κοινότητα. Τέτοια προβλήματα εξετάζει η εθνογραφία της γλώσσας και ο γενικότερος κλάδος της κοινωνιογλωσσολογίας.

Σκιαγράφησα προηγούμενα μια διαφορετική από την καθαρή γλωσσολογία προοπτική, την κοινωνιογλωσσική, η οποία εξετάζει και τον εκφραστικό ή στυλιστικό άξονα της γλώσσας και δεν περιορίζεται μόνο στην αναφορική της λειτουργία. Η προοπτική αυτή έχει και πολιτικο-κοινωνικά πλεονεκτήματα γιατί στοχεύει κατευθείαν σε προβλήματα τα οποία απασχολούν γενικά τους ίδιους τους ομιλητές. Ας μην ξεχνάμε ότι η γλώσσα μπορεί να επιστρατευθεί για να δικαιωνίσει ή να εγκαθιδρύσει κοινωνικές ανισότητες ακόμη για να αποκλείσει ομάδες από την επικοινωνιακή ροή, που είναι μια μορφή ανισότητας.

Δεν μπορούμε να πούμε ότι τα κοινωνιογλωσσικά φαινόμενα είναι δυνατό να εξηγηθούν απόλυτα με την επιστημονική, θετικιστική έννοια του όρου εξήγηση άλλο τόσο όσο και τα καθαρά γλωσσολογικά. Η έννοια εξήγηση είναι ιδιαίτερα προβληματική στην επιστήμη της γλωσσολογίας και για όσους είναι εξοικειωμένοι με τη φιλοσοφία της επιστήμης θα συνιστούσα το πολύ πρόσφατο άρθρο της S. Romainy (1983) πάνω στην εξήγηση και στη γλωσσική αλλαγή. Μπορούμε όμως να εφαρμόσουμε και να

ενισχύσουμε την κοινωνιογλωσσική προοπτική στη μελέτη της νεοελληνικής κοινωνίας και ειδικά στη μελέτη της γλώσσας των νέων.

Σύμφωνα με θεμελιακές αρχές της κοινωνικής ή εθνογραφικής προσέγγισης της γλώσσας πρέπει να τονίσω ότι έχουμε ανάγκη από τη μελέτη της ετερογένειας ή ποικιλομορφίας: καμιά γλωσσική κοινότητα στον κόσμο δεν είναι ομοιογενής· τούτο σημαίνει ότι τα επικοινωνιακά μέσα σαν στυλιστικές ποικιλίες βρίσκονται στη διάθεση των ομιλητών, οι οποίοι επιλέγουν από την οικονομία αυτή της γλωσσικής κοινότητας όποια μέσα θέλουν κατά την κοινωνική κατάσταση και τα χρησιμοποιούν ή τα φορτίζουν με ιδεολογικό χρώμα. Έτσι χτίζονται οι τρόποι ομιλίας όπως τους έχει ονομάσει ο D. Hymes (1974).

Ας δούμε τώρα μερικά παραδείγματα, τα οποία φέρνουν στο προσκήνιο της συζήτησης και της κατανόησης την εθνογραφική προοπτική στη μελέτη της γλώσσας. Το ένα αφορά το χώρο της εκπαίδευσης και δεν είναι παρμένο από ελληνική έρευνα, αν και θα μπορούσε να αφορά και την ελληνική πραγματικότητα. Το άλλο προέρχεται από την ελληνική πραγματικότητα.

Ένα κεντρικό σημείο το οποίο μοιράζονται από κοινού τα παραδείγματά μου είναι η έμφαση στη λειτουργία του αφηγηματικού λόγου. Ένα σημείο που χαρακτηρίζει το πρώτο παράδειγμα είναι η κοινωνική στάση απέναντι στην αφήγηση που ελέγχεται σαν αρνητική. Υπάρχουν όμως και λεπτές διαφορές ανάμεσα στα παραδείγματά μου. Στο πρώτο, η αρνητική στάση απέναντι στον αφηγηματικό λόγο οφείλεται στην επιβολή μιας νόρμας, ενός κανονισμού, για το πως ο λόγος αποβαίνει πειστικός μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό περιβάλλον. Άρα, όπως θα δούμε, το τι ανήκει στο επίκεντρο και τι

αϊκής κοινότητας σε διπολικές διαιρέσεις με αρνητικά μαρκαρισμένο τον ένα πόλο.

Ας δούμε τώρα μια άλλη σκοπιά της αφήγησης με εστιασμό στο περιθώριο από τη σκοπιά του ορθού τρόπου ομιλίας ελέγχεται από το τι είδους γέννη ομιλίας υιοθετούμε και όχι απλά και μόνο από το τι φωνολογία, μορφολογία, ή λεξιλόγιο επιστρατεύουμε στη γλωσσική επικοινωνία. Στο άλλο, έχουμε να κάνουμε με μια τέτοια χρήση του λόγου που επιτρέπει στρατηγικά πλεονεκτήματα σε εκείνους οι οποίοι διαθέτουν την ικανότητα να τον χρησιμοποιούν κατάλληλα.

Η πρώτη περίπτωση έχει ερευνηθεί από την Cazden και τον Hymes: η Cazden μεταφέρει την εκπαιδευτική εμπειρία, ο Hymes την εθνογλωσσική. Και οι δύο συγχρόνως παρατηρούν την αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων μέσα από τους τρόπους ομιλίας. Οι ερευνητές αυτοί βρήκαν ότι, σε μαθήματα στην ανώτατη εκπαίδευση, οι πιθανότητες του φοιτητή να κάνει επιστημονικά αποδεκτό και πειστικό το λόγο του είναι πολύ μεγαλύτερες όταν παραθέτει γνώμες και δεδομένα έρευνας συγκεκριμένων επισημών και πολύ μικρότερες όταν περνάει το επιχείρημά του με μορφή προσωπικής ιστορίας-αφήγησης, όπως π.χ. «θυμάμαι τότε κάποιος μου είπε κτλ.». Ο στεγνός, παραθετικός επιστημονικός λόγος και ο αφηγηματικός προσωπικός κατά την ανάλυση του Hymes είναι μέλη μιας διχοτομικής αντίληψης που σαν στερεότυπο επηρεάζει τη γνώμη μας για την ορθή ομιλία και ρυθμίζει τις νόρμες επικοινωνίας στην τεχνολογικά ανεπτυγμένη, Δυτική κοινωνία.

Η αντίθεση αντικειμενικού-παραθετικού / αφηγηματικού-προσωπικού λόγου είναι ένα μόνο μέλος μιας ευρύτερης σειράς αντιθέσεων που το κοινωνικό στερεότυπο συντηρεί, όπως: standard ομιλία-μη standard, γραπτός-ποροφορικός λόγος, αφηρημένος-συγκεκριμένος λόγος, κτλ. Μέσα εδώ εντάσσουμε και τη διχοτομική διαίρεση του Bernstein σε γλωσσικούς κώδικες περίπλοκης δομής (γνωστοί σαν elaborated codes) που έχουν τη δυνατότητα να περνούν μηνύματα με αφηρημένο τρόπο χωρίς να στηρίζονται σε στοιχεία του περιβάλλοντος, και σε γλωσσικούς κώδικες περιορισμένης δομής γνωστοί σαν restricted codes) που δεν διαθέτουν αυτονομία επικοινωνιακή και στηρίζονται σε μηνύματα και από το περιβάλλον για να κάνουν το τελικό προϊόν κατανοητό. Οι χρήσεις στις οποίες έχει δοθεί, η συχνά αναθεωρημένη από τον ίδιο τον Bernstein, διχοτόμηση και τα παραδείγματα που έχει μαζέψει η Cazden από τα πανεπιστημιακά περιβάλλοντα συνιστούν ότι τείνουμε να αντιμετωπίζουμε την κοινωνία μας και τους εκπαι-

της προσοχής μας στη χρήση της σε ανταγωνιστικό διάλογο.

Πάλι η έννοια της μεταβίβασης υπόκειται στην ουσία της συζητευτικούς μας θεσμούς σαν στρωματογραφημένους κατά τρόπους που να θεωρούν ορισμένους τύπους αφήγησης σαν κατώτερους από άλλους και τους ανθρώπους που εκφράζονται με τους δεδομένους αφηγηματικούς τρόπους σαν κατώτερους.

Αυτή η μορφή κοινωνικής ανισότητας συνοδεύεται από θεμελιακές παρερμηνείες στην ίδια τη γλωσσική επιστήμη, η οποία θεωρεί τα αιτούμενα σαν δεδομένα. Οι πάρα πάνω διχοτομικές διαιρέσεις που αναφέραμε ξεκινούν από τη στερεότυπη, γενικά αποδεκτή, αλλά όχι και με επάρκεια ερευνημένη άποψη ότι η μορφή στη γλώσσα είναι απαραίτητη απόδειξη της λειτουργίας της. Έτσι, αν το σύνολο των δομικών στοιχείων που συνθέτουν την ομιλία σε μια συγκεκριμένη κοινωνική κατάσταση μαρκάρεται σαν standard γλώσσα περικλείει, ας πούμε, τα γνωρίσματα του επισήμου επιστημονικού λόγου ή, αν θέλετε, του γνωσιολογικά ανώτερου περίπλοκου κώδικα του Bernstein, το συμπέρασμα βγαίνει ότι αυτός ο λόγος θα είναι αποτελεσματικότερος στο να πείσει, και ανελλιπής επομένως στην ποιότητα και στη μεστότητα της πληροφόρησης που διοχετεύει στους δέκτες.

Εδώ βέβαια, ξεχνάμε ότι ορισμοί, αφηρημένοι όροι, νούμερα και στατιστικές μπορούν να εμφανίζονται σαν συνέπεια απλής απομνημόνευσης ενώ μια συγκεκριμένη αφήγηση να εκφράζει δημιουργική σκέψη.

Η ίδια η δομή της αφήγησης είναι περίπλοκη, και όπως έχουν δείξει εθνογλωσσικές και λαογραφικές έρευνες, δεν εμφανίζεται το προσωπικό αφήγημα αναρχικά και τυχαία. Απλά, η ισχυρή κοινωνική ιδεολογία χειραγωγώντας το εκπαιδευτικό σύστημα αποθαρρύνει τον μαρκαρισμένο σαν αντι-επιστημονικό αφηγηματικό λόγο, μετατρέποντας σε μειονότητα εκείνους που τον έχουν μάθει στους χώρους από τους οποίους προέρχονται. Έτσι εξηγείται το φαινόμενο της μαύρης μητέρας η οποία σε κάποιο σεμινάριο παιδαγωγικό πλησίασε τον Hymes και του είπε: «Το παιδί μου παραμένει μουγγό μέσα στην τάξη, αλλά όταν τελειώνει το σχολείο μαζί με τα άλλα παιδιά παίζουν σχολείο και η αφηγηματική τους και η λεκτικο-εκφραστική τους ικανότητα είναι μεγάλη».

Στην ουσία, η περίπτωση που παρουσίασα μας δείχνει τι ακριβώς δεν μεταβιβάζεται σωστά, με επάρκεια ή με θετικότητα ή και με ενθάρρυνση στους νέους, όταν κοινωνικοποιούνται γλωσσικά σε ένα σύστημα το οποίο χωρίζει την οικονομία της γλωσ-

τησης. Οι ομιλητές δεν έχουν εσωτερικευμένο μόνο ένα σύστημα νόμων γραμματικής προκειμένου να κατασκευάζουν σωστές και αποδεκτές προτάσεις στη γλώσσα. Σε κάθε γλωσσική κοινότητα υπάρχουν και νόμοι για τη σωστή χρήση της γλώσσας. Η επικοινωνιακή ικανότητα λοιπόν περιλαμβάνει όλο αυτό το σύστημα νόμων που συνδέει το γλωσσικό προϊόν με την κατάλληλη κοινωνική του χρήση.

Μέσα στη διαχρονική πορεία της γλώσσας οι νόμοι αυτοί μεταβάλλονται και είναι δυνατόν να μην υπάρχει πάντα άριστη επικοινωνία ανάμεσα στις διάφορες ηλικίες. Είναι ακόμη δυνατό όποιος γνωρίζει να χειρίζεται στρατηγικά τους νόμους χρήσης και ερμηνείας να μπορεί να επιβληθεί σ' αυτούς που δεν έχουν την ίδια πείρα. Σε μια ολονύχτια σχεδόν ακρόασή μου των ραδιοπειρατών άκουσα το διάλογο ανάμεσα σε δύο νεαρά άτομα που το ένα εξηγούσε στο άλλο ότι ο όρος μηχανήμα αναφέρεται σε κάποιο συγκεκριμένο εργαλείο του σταθμού αναμετάδοσης, και επομένως δεν διατηρεί τη γενική αναφορική του σημασία. Το ότι από τη μια γενιά στην άλλη έχει εξειδικευθεί η σημασία μιας λέξης είναι κάτι όχι ασυνήθιστο στη μεταβολή του λεξιλογίου, και η γλωσσολογική έρευνα έχει άπειρα τέτοια παραδείγματα να μας δώσει.

Το ότι δεν είναι η λέξη από μόνη της που μπαίνει αποφασιστικά στην επικοινωνία αλλά οι νόμοι χρήσης και ερμηνείας φαίνεται από την παραπέρα συζήτηση ανάμεσα στους δυο. Αυτός που γνώριζε την εξειδικευμένη σημασία της λέξης, και επομένως γνώριζε την κατάλληλη επικοινωνία στον συγκεκριμένο χώρο προσπαθούσε να εκφράσει την υπεροχή του απέναντι στον άλλου που —νέος στην περιοχή των ραδιοσταθμών— αγνοούσε. Έτσι, η συζήτηση γύρω από μια λέξη μόνο γίνεται ανταγωνιστικός διάλογος, ο οποίος οριοθετεί τα μέλη μιας Ομάδας απέναντι στους απέξω που δεν είναι μέλη. Αν και στην περίπτωση αυτή έχουμε να κάνουμε με κοινωνικά άνιση κατανομή του επικοινωνιακού υλικού, δεν πρόκειται για ανισότητα βάθους. Παρά την επίδειξη γνώσης και τα στρατηγικά πλεονεκτήματα που παρουσιάζονται στην μια πλευρά της επικοινωνίας στην ουσία ο ίδιος ο χώρος των ραδιοεκπομπών είναι μικρός και αδύναμος διότι αντιμετωπίζει την κρατική αντίθεση και επομένως τα νέα μέλη που περνάνε τη φάση μύησής τους είναι καλοδεχόμενα. Αυτό που δείχνει το απράδειγμα είναι ότι για να γίνει κατανοητή η γλωσσική συμπεριφορά των ποικίλων κοινωνικών ομάδων, και στη συγκεκριμένη περίπτωση των νέων, πρέπει να μελετηθούν τα συστήματά της.

Μόλις κυκλοφόρησε Γιάννη Σχινά Η ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ

Σελ. 368 μεγάλου σχήματος.

Η ιστορική έρευνα επεκτείνεται σε όλους τους τομείς της Αντίστασης και στα κατοχικά γεγονότα στο χώρο της Μεσσηνίας. Υπάρχει ακόμη και ένας τιμητικός πίνακας με 2.000 ονόματα εξεχόντων αντιστασιακών.

Θα το βρείτε στα βιβλιοπωλεία των Αθηνών και της Καλαμάτας.

ANTRE ΜΠΡΕΤΟΝ
ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο
ΣΟΥΡΠΡΕΑΛΙΣΜΟΣ

NORMAN ΜΑΙΗΛΕΡ

Ο απεσταλμένος
ενός μανιακού

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

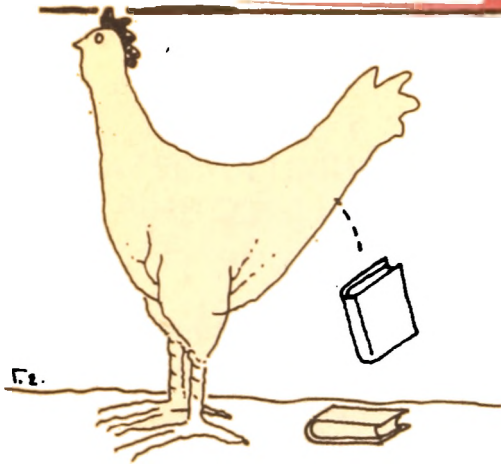
Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

ANDREA DWORKIN
ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ
ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΚΡΑΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΥΤΟΠΙΑ
Νικητάρ 8-10 ΑΘΗΝΑ
τηλ: 36.38.696

Η Τατιάνα-Γκριτση Μιλλιέξ γράφει για το ποιητικό βιβλίο της Μαντώς Αραβαντινού, Γραφή Δ' και Ε', Εκδ: Θεμέλιο, Αθήνα

«Αλλά ο καθ' ένας μας κρύβει μέσα του ολόκληρο το σύμπαν και με τον ίδιο τρόπο που το σώμα μας αναπαράγει μέσα στο σύμπαν όλους τους βαθμούς της εξέλιξης, από την κατάσταση του ψαριού κι ακόμα πιο παλιά, το ίδιο και η ψυχή μας ξαναζει ό,τι βιώθηκε μέσα σ' όλες τις ανθρώπινες ψυχές».

Έρμαν Έσσε

Εκεί που συναντιούνται οι ποιητές είναι στη γέννηση του κόσμου, σα να ξαναγεννιούνται γεννώντας τον, αγγίζοντας το θάνατο και αποφεύγοντάς τον. «φθόγγοι και ήχοι όλων των πολιτισμών και πασών όπου εκεί συναντήθηκαν και ξεχάστηκαν όλα και πάλι ξανά ξαναβρέθηκαν αποθηκευμένα κι ανέπαφα γυαλιστερά και καινούρια όπως η μέρα η πρώτη που σουρήθηκε ως τη στεριά και χάραξα τα πράγματα όλα «και χαράχτηκα απ' τα πράγματα όλα» σελ. 44.

Εδώ πρέπει να πω αμέσως πως το κείμενο που ακολουθεί είναι μία ανάγνωση τελείως προσωπική μου, με ό,τι εγκαλεί σε μένα μια λέξη, μια εικόνα, μια κατάσταση. Αρχίζω λοιπόν με τις παραπάνω αράδες της Γραφής Ε' που τελειώνει το βιβλίο γιατί είναι η συνισταμένη όλου του ποιητικού έργου της Αραβαντινού, από τη Γραφή Α' το «πράσινο πυρέσσο μαλάκιον» ίσαμε τη Γραφή Ε', που γίνεται θαλάσσιο κήτος, κάνοντας τη μακριά διαδρομή της αυτογνωσίας, της πάλης για τη γνωριμία αυτή του εαυτού μας τη σκοτεινή, τη μοίρα που πρέπει να συναντηθεί κάπου με τη μοίρα του κόσμου.

Αρχίζοντας λοιπόν από το τέλος νομίζω πως κάνω πιο προσιτή και τη Γραφή Δ', που είναι καθαρά ένα ταξίδι της μνήμης, μιας μνήμης καρποφόρας από βιώματα, διαβάσματα, φαντασιώσεις της εφηβίας και φανερά επηρεασμένης από την αρχαιολογική ενασχόληση της ποιήτριας, που, μέσα από το μάτι ξεθάβει την ιστορία της ανθρωπότητας και μέσα από τις γραφές —αποκρυπτογραφημένες ή όχι— συλλαβίζει τη γέννηση του ανθρώπου.

Από τον πρώτο στίχο της Γρα-

φής Δ', «Τη μνήμη αυτού του μωσαϊκού πρέπει απόψε να καθορίσω. Φαγεντιανή πιθανόν και ψηφίδες δρόμοι πολεοδομίας υπόδειγμα και προσόψεις σπιτιών Προθήκες Μουσείου;»

σελ. 9

Ανακαλεί στη μνήμη μια μικρή πλάκα που βρίσκεται στο Μουσείο Ηρακλείου στην Κρήτη. Πρόκειται για μια μικρή φαγεντιανή αναπαράσταση Μινωικής πολιτείας της Β χιλιετηρίδας.

Έκθαμβη η ποιήτρια μπροστά σ' αυτό το πολεοδομικό κατόρθωμα, χιλιετηρίδες πολιτισμού πίσω της.

«Στα χείλη μου η γεύση της ρίζας μου»

σελ. 9

Μέσα σ' όλο το έργο της υπάρχει ένα αγωνιώδες ψάξιμο: Τι είναι ο άνθρωπος; Τι είναι η γλώσσα; Το πέρασμά του κόκκος άμμου χαμένο στην έρημο. Όμως ξαφνικά οι Πυραμίδες. Ανώνυμη παρουσία μέσα στο μεγαλείο της δημιουργίας.

Κι από τη μία προθήκη Μουσείου στην άλλη. Στο Παρίσι. Μέσα σε μια γυάλινη προθήκη χρώμα και μόλις ξεπροβάλλει κάπου μια φάλαγγα από δάχτυλο ανθρώπου το χρώμα δεν είναι χρώμα, είναι η άμμος από τα οστά ανθρώπου προϊστορικού όπου μια φάλαγγα έχει επιζήσει εκατομμύρια χρόνια.

«εκεί τότε εγώ
Μα κιόλας και λίγο παντού εκείνος ο άνθρωπος φευγαλέος

ίσως ρευστός
έκθεμα τώρα Μουσείου ελάχιστο
σημάδι πάνω στη γη χωρίς καταφύγιο ή βράχους
εσύ, είμαι εγώ».

Ο Άμλετ μπροστά στο κρανίο.

Υπάρχουν ένα πλήθος αναφορές φανερές ή κρυφές της κατάδυσης της στο μυστήριο της ζωής μέσω της βιωμένης της αντίδρασης μπροστά στα αποκαλυπτικά μηνύματα που της στέλνει το αντικείμενο που έρχεται μέσα από τους αιώνες. Η μεταφορά από τα μινωικά και τα μυκηναϊκά ιδεογράμματα της Γραφής Β' είναι συγκλονιστική.

«Δρυς» η πρώτη λέξη που προφέρει ο άνθρωπος και η «Βασιλική Δρυς» του Παπαδιαμάντη φυτρώνει από τη γέννηση του κόσμου στη νήσο Σκιάθο, η λέξη «κυνηγός», «ηγέτης» και «δοτήρ» άφθαρτες λέξεις αρχέγονες, ξύλινη κούνια της ανθρώπινης λαλιάς.

«Τη μνήμη αυτού του μωσαϊκού πρέπει απόψε να καθορίσω».

σελ. 9.

Επανερχομαι στον πρώτο στίχο της Γραφής Δ' για να επεκτείνω τη σημασία του, τη διάστασή του. Δε νομίζω πως περιορίζεται στο συγκεκριμένο γεγονός, πάει πέρα από την πρόθεση της ποιήτριας, μ' έναν τρόπο καθορίζει και το μωσαϊκό της μνήμης της απ' όπου περνούν, σχεδόν πάντα

σαν μέσα από την περιπέτεια της νύχτας συμβάντα της ζωής και συμβάντα των διαβασμάτων της «φρέσκου μυαλού», μεταθέσεις στα όνειρα και μεταμορφώσεις που η εφηβία επιβάλλει στην κατωπινή ώριμη ηλικία του ανθρώπου, μεταφέροντας τα φαντάσματα της σαν βιωμένη πραγματικότητα.

Τα χρόνια που ταξιδεύει η ποιήτρια, στα χρόνια της Χούντας, Βερολίνο - Παρίσι και ανάμεσα στα δύο Βερολίνα, κάποιο παλιό βαγόνι κρατάει μίαν επιγραφή Παρίσι - Βερολίνο - Μόσχα. Μια ταμπέλα και το σαμοβάρι λειτουργεί, σερβίρει κατά βούλησιν τσάι. Η διαδρομή μακριά. Από την Άννα Καρένινα στους Αδελφούς Καραμαζώφ, τον Μιχαήλ Στρογκόφ που ονομάζεται Αλιόσα, ίσαμε τον Λένιν ή τον κύριο Ποπώφ, παρελαύνουν μέσα από κείνο το τραίνο.

«Γεύση από διαβάσματα φρέσκου μυαλού
Επεμβαίνουν να ηρεμήσουν ένα παρόν πανικόβλητο
Φύλακες και προστάτες μου οι μνήμες αυτές
ορμάνε αδιάστατες, σ' αυτό το συγκεκριμένο παρόν».

σελ. 10

Μνήμες παλιές, βιώματα και νουργία.

«Θανάση απ' τα Εκβάτανα πώς έφτασες σ' Αυτόν τον ακραίο «σταθμό;»

Μια λιτανεία αυτό το «Εμπειρία Συνόρκη» «Solidaridad» «για τους μετανάστες, για όλους τους ξένους εργάτες που ξεφωνίζανε αυτή τη λέξη στις διαδηλώσεις διαμαρτυρίας που τελειώναν συχνά με την επέμβαση μιας έφιππης αστυνομίας που φέρνει στο νου της ποιήτριας παράλληλες στιγμές βίας, από την Κατοχή ίσως, από τη σύγχρονη με τον εκπατρισμό της δικτατορίας, θυμίζει όμως παράλληλα στους σημερινούς αναγνώστες εκείνο το «Solidaridad» των αγώνων των Πολωνών.

«Πως βρεθήκαμε σ' αυτό τον προωθημένο σταθμό;

Ευρωπαίοι του αύριο
Ξεκίνησα να ιστορήσω μια κάποια γραφή
και Solidaridad»

σελ. 13

Με τις ρίζες της βαθιά στραμμένες προς τα μέσα ξεκινάει πριν ξαναγυρίσει προς ένα νεοϋπερρεαλισμό η μόδα, με τη Γραφή Α', και συναντάει ευδόκιμα και πηγαία την υπερρεαλιστική γραφή. Αυτό που θα ονόμαζα ποιητικό ένστικτο στην πρώτη της συλλογή γίνεται με τα χρόνια ποιητική συνείδηση. Βιώματα, γνώση, ανήσυχη παρακολούθηση διεθνών πολιτικοκοινωνικών και πνευματικών κινήσεων, γίνονται ο πλακούντας της ποίησής της. Η αξιόλογη πεζογραφική της παραδρομή —είναι κρίμα που εγκατέλειψε τον πεζό λόγο— στην Μετα-Γραφή ή Εμπειρία Συνόρων»,

οι μελέτες και μεταφράσεις της πάνω στον Τζόνς, η επταετία έξω από την Ελλάδα που την βοηθάει να ζήσει καταστάσεις και ανθρώπους —Μάης του '68 στο Παρίσι, το πήγαινε έλα ανάμεσα στα δύο Βερολίνα και τους εργάτες μεταναστάτες, ο Ισπανός εξόριστος ποιητής Ντον Ζοζέ Μπεργκαμίν και η Πορτογαλλίδα ποιήτρια Σοφία Ντελ Μέλο που την δέχεται κρυφά μέσα στη στυγνή δικτατορία του Γκαετάνο σε μια χώρα που μοιάζει σπαραχτικά με τη δική της, ακόμα και η τυχαία συνάντηση μέσα στο τραίνο με τον κύριο Ποπώφ, αν δεν κάνω λάθος πρέσβη της Ρωσίας στην Ελλάδα το 1945 που ψιθυριστά τότε εμπιστεύτηκε σε κάποιους φίλους «λάθος, μεγάλο λάθος ο Δεκέμβρης». Όλα αυτά γίνονται η μεγάλη αρτηρία του ποιητικού της σώματος ή το περιβάλλον του. Πότε περιέχονται και πότε περιέχουν.

Στη Γραφή Ε' αντιμετωπίζεται ο κύκλος της ζωής —γέννηση— θάνατος με παράλληλους κύκλους, σαν αυτούς που σχηματίζει η πέτρα στην επιφάνεια του νερού. Όλη η διαδικασία, από την ερωτική πράξη στη σύλληψη και στον σχηματισμό του εμβρύου.

«νύχτες προγεννησιακές μεταθανάτιες της πιο απόλυτης σιωπής»

σελ. 36.

Στη γέννηση το μωρό τρώει, ξερνάει και ξανατρώει «ευδαιμών βουλιμική και πνιγμένη σ' αυτή την πρώτη πράξη ζωής και πλήρους ευδίας»

σ. 36

Η Γέννηση του ανθρώπου μέσα από τον Αραβικό μύθο μας παρουσιάζεται πραγματικά μυθικό σε δύναμη και απελπισία, ήδη έκπτωτος της Εδέμ.

«Τα βουνά και τ' αγρίμια του λόγου φεύγαν τρέχοντας σαν αντίκρυσαν το γυμνό άσπρο σκουλήκι»

«ο στραγγαλιστής των πουλιών ο περίπου ρευστός βορά και σφαγέας εξίσου αρχιτέκτων ή κάτωρ μια

ανωμαλία ο ίδιος μπρος στην εξουσία της επιλογής συντριπτικά ολομόναχος»

σ. 36-7

Εδώ ξαναγυρίζουμε στην πρώτη εικόνα του μουσείου —χώμα εισούνα και χώμα θα ξαναγίνεις— με την άμμο των οστών και τη μια φάλαγγα του δαχτύλου, τα εκατομμύρια χρόνια —οι διαδοχικοί κύκλοι «εσύ είμαι εγώ».

Τα κενά διαστήματα στην παρουσίαση των ποιημάτων δεν είναι αισθητικά ούτε μιμητικά, είναι βαθύτατα ουσιαστικά ενός ποιητή που διστάζει να χρησιμοποιήσει μια λέξη, λέξη απρόφερτη που τη φοβάται ή ακόμα και χάσματα του ναού μπροστά στο μυστήριο της ζωής που δεν μπορεί να εκφραστεί.

Στη Γραφή Ε', η Αραβαντινού

επιχειρεί τη διαδρομή του ανθρώπου από τη γέννηση στο θάνατο, τον αέναο κύκλο ζωής:

«Και ήταν αυτή η δική μου η γέννα ή ακόμα

ο θάνατος όλος»

σ. 39

Όταν μπαίνει μέσα στο κήτος (ο μύθος του Ιωνά) ξαναγυρίζει μέσα στη μάνα για να ξαναγεννηθεί «αν ο σπόρος δεν πεθάνει» έρχεται από έναν άλλο δρόμο στο στόμα της ποιήτριας.

«ο δικός μου ο σπόρος δε χάθηκε»

σ. 39

Στο κομμάτι αυτό της θαλάσσιας ευδαιμονίας, η Αραβαντινού βρίσκει αισθησιακούς ρυθμούς και τόνους λυρικούς που σου φέρνουν στο νου τον Πόρφυρα με τα «παιχνίδια εκείνα του αφρού και του κύματος» και της μοίρας το αδυσώπητο:

«ακούγοντας μόνο το ψαρίσιο μου κλάμα ολέθριο»

.....
έμεινα έτσι ακίνητος αιώνες πολλούς
μες στις εναλλαγές από ρόδινο φως και σκοτάδι

Και ένα τέλος της μέρας μες στη γοερή σιωπή μου
κύκλοι λαιπεροί αστεριών χάνονταν
αφανίζονταν πάλι
επέστρεφαν δεδομένοι κύκλοι ή ε-
ποχές επιδέξια λογαριασμένα

Και μέσα σε κείνο το υπέρλαμπρο
κινητικό χάος
ένα αστέρι ακίνητο πάντα το ίδιο
το σύμπαν αναιρούσε τις φόρμες
του
κι εγώ ξεκίναγα το πρώτο ταξίδι
σ. 40

Δύο γεννήσεις, δύο διαδρομές, δύο διαδικασίες δραματικές, η γέννηση του ανθρώπου και η γέννηση της γλώσσας, που κατά την ποιήτρια ήταν το μόνο που μας περίμενε πριν απ' τη γέννησή μας.

Στη σελίδα 41, όπου κοσμογονικά μέσα στο σώμα και μέσα από το σώμα ξεπηδά ο πρώτος φθόγγος, γρίλισμα, σπασμός, «λαρυγγόφωνα εκείνου του κήτους σπασμοί ή έλκη της μέδουσας χταποδιού εξελκώσεις γλλτς γλλτς εκλάμψεις ήχων θαμπών φωνήεντα άφωνα οδοντόφωνα ή και υγρά κακρημνίσεις βαραθρώσεις του σώματος...», υπάρχει ένας άνεμος που περνάει ανάμεσα σε λαρυγγόφωνα και υγρά σύμφωνα όπου ενώνονται όλες οι γλώσσες και όλες οι φυλές.

«γνωρίζα δίχως να γνωρίζω φυλές και διαλέκτους»

κι έτσι μέσα από τους ήχους που γένναγαν ήχους και τους φθόγγους που γένναγαν φθόγγους φτάνει η ποιήτρια στον τελικό της στόχο και πιστεύω:

«Εμείς του φθόγγου παγκόσμιοι δικαιούχοι».

Οι γλωσσες όλες ανακατεύτηκαν: αυτό θα πει άνθρωπος.

ANTPE ZINT

Κορυντών

Εισαγωγή-Μετάφραση:

N. Σπάνιας

Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1984

Πρόκειται για τους τέσσερις γνωστούς διαλόγους περί ομοφυλοφιλίας που ο συγγραφέας δεν έπαψε ποτέ να δηλώνει πως θεωρεί το σπουδαιότερο έργο του.

Παρόλο που οι δύο πρώτοι διάλογοι δημοσιεύτηκαν το 1911 και ολόκληρο το βιβλίο και οι τέσσερις διάλογοι το 1922, μόνο το 1924 με την τρίτη έκδοση του βιβλίου δημοσιεύτηκε με το όνομα του συγγραφέα του. Στον πρόλογο της τρίτης γαλλικής έκδοσης του βιβλίου ο Ζιντ γράφει: «Οι φίλοι μου ισχυρίζονται πως ένα τέτοιο βιβλίο θα μου προξενήσει το μεγαλύτερο κακό».

ΒΑΪΟΣ ΠΑΓΚΟΥΡΕΛΗΣ

Υποβολείο

Δοκίμιο

Εκδ: Εστία, Αθήνα, 1983

Το βιβλίο αποτελείται από συλλογή κειμένων που αφορούν το θέατρο και έχουν δημοσιευθεί τα περισσότερα στην εφημερίδα *Το Βήμα* και σε διάφορα περιοδικά. Οι δύο από τις τρεις θεματικές ενότητες του είναι αφιερωμένες στην ελληνική θεατρική πραγματικότητα, ενώ η τρίτη αναφέρεται σε μερικούς μεγάλους ξένους συγγραφείς και σε ορισμένες ιδιαιτερότητές τους. Ένα τέταρτο και τελευταίο μέρος του βιβλίου, το επιθύμιο αναφέρεται στην περίπτωση Σαββόπουλου και το Παράλογο, στοιχείο της ποιητικής του συγγενικό με το ανάλογο θεατρικό είδος κατά την άποψη του συγγραφέα.

Ε. Ν. ΜΟΣΧΟΥ

Ανθρωπιστική Μαρτυρία

(Μιχαήλ Δ. Στασινόπουλος)

Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1983

Μία υποδειγματική απόπειρα διερεύνησης του έργου του Μ. Δ. Στασινόπουλου, τόσο του επισημονικού όσο και του δοκιμιακού-φιλολογικού, με κύριο μέλημα την ανάδειξη της ενότητάς του και των στοιχείων εκείνων που σφραγίζουν το ήθος και τη φιλοσοφική αντίληψη του πρώτου Προέδρου της μεταπολεμικής Ελληνικής Δημοκρατίας.

ANTPE ΜΠΟΝΑΡ

Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός

Εκδ: Θεμέλιο, Αθήνα 1983

Από την «ιστορική βιβλιοθήκη» του «Θεμέλιου» κυκλοφόρησε το τρίτομο έργο του Αντρέ Μπονάρ, ένα από τα σημαντικότερα βοηθήματα για μια βαθύτερη αναστροφή με τον αρχαίο ελληνικό κόσμο.

Ο Μπονάρ, ένας από τους καλύτερους μελετητές του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού έγινε γνωστός από πλήθος δημοσιεύσεων μελετών και μεταφράσεων που δεν περιορίζονταν μόνο στον χώρο της κλασικής φιλολογίας, ό-

πως το ήθελε η ακαδημαϊκή του εντολή στο Πανεπιστήμιο της Λωζάνης.

Το τρίτομο έργο του «ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός» δεν είναι ένα βιβλίο που απευθύνεται μόνο στους «ελληνιστές». Είναι, όπως έλεγε ο ίδιος ένα βιβλίο για όλο τον κόσμο, γιατί «ένας πολιτισμός μπορεί να επιβιώσει μόνο αν προσφέρεται σε όλους».

Πρόκειται για μια συνολική εικόνα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού όπου με αξιοθαύμαστη οικονομία ο Μπονάρ καταφέρνει να δώσει μια συνθετική εικονογραφία και των κοινωνικών μεταλλαγών και των πολιτιστικών διαφοροποιήσεων στην εξέλιξη του αρχαίου ελληνικού κόσμου.

Στον πρώτο τόμο παρακολουθούμε την εξέλιξη από τον Όμηρο μέχρι τον Περικλή. Ο δεύτερος τόμος έχει τον τίτλο «Από την Αντιγόνη στο Σωκράτη».

Ο τρίτος τόμος με τίτλο «Από τον Ευριπίδη στην Αλεξάνδρεια», καλύπτει τον 4ο και 3ο αιώνα, όπου μελετάται όλη αυτή η «σκοτεινή» περίοδος της μετάβασης από την κλασική περίοδο στην ελληνιστική.

ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΓΑΡΑΣ

Ο άλλος Ιούλιος

Εκδ: Μικρά Όστρακα, Πάτρα 1984

Μια φωτεινότητα και διαφάνεια κάνει την ποίηση του Κ. Λ. ελκυστική. Οι λέξεις γίνονται ανάλαφρα περάσματα και το ποίημα απομένει στην ατμόσφαιρα, χωρίς να κατακαθίζει. Κάτι ρευστό:

«Ωραίο σώμα, / να φεύγεις να ξανάρχεσαι / κι η παρουσία σου να είναι ένας αέρας, / όσο κρατάει μια λάμψη / που μέσα της βρισκόμαστε / και ζούμε στους αιώνες».

ΜΕΣΕΒΡΙΝΟΣ

Επιστροφή στη Μεσημβρία

Εκδ: Τα τετράδια του Ρήγα, Θεσσαλονίκη 1983

Με συγκίνηση διαβάζουμε την ποίηση του Μ. όπως χάραγμα αγάπης πάνω στην πέτρα ή σκαμμένο δέντρο που βλαστάνει. Η ποίηση όταν βγαίνει απ' την ψυχή αυθεντικά, δεν είναι ποτέ ξεπερασμένη.

«Τώρα μη μου πεις πως χάνω τον καιρο-μου μιλώντας στην απουσία. Οι κριτικοί θα στραβώσουν τη μούρη τους διαβάζοντας ξεπερασμένη ποίηση. Κι εγώ σου λέω: Πάει πολύ ολοζωής καθηλωμένοι στην αφαπάτη της φτωχής ελίας. Πάει πολύ παραμορφωμένες ψυχές ανάμεσα στους ψευτομάρτυρες και τα άδικα καμούμενα, σαν να μην έχουνε σωμο τα πάθια των λας, σαν να μην έχει το φαράγγι έξοδο. Ρωτάω σε ποιο δέντρο, σε ποιο βράχο από κάτω θα σε βρω. Βλέπεις, η φωνη-μου πέτρωσε. Τα λόγια μου δεν τα γνωρίζω πια λιθάρια της βαθιάς οργής, της πίκρα σου κοτρώνια δεν τα χωράει το στιχηρο, μήδε και το τραγούδι, μόνο τα

τρωει η ορφάνεια κι η έγνοια του καημου-της όπως του δάσου τα δέντρα φωτιά τα κατακαίει. Και τώρα που ασπρίσαν τα μαλλια μου μια Κυριακή των Βαΐων μου απόμεινε μ' εκείνο το αβάσταχτο βούλιαγμα στο στήθος των Ψαρών η ολόμαβρη ράχη στα διψασμένα χείλη».

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΡΑΣ

Ασταθές πεδίο και άλλα ποιήματα

Εκδ: Αιγόκερως, Αθήνα 1984

ΕΠΙΛΟΓΗ

τήν αγγίζει όταν αγγίζονται αγγίζει
αγγίζονται αγγίζεις τόν αγγίζει
καί μέ αγγίζει όταν αγγίζονται
αγγίζω μέ αγγίζει όταν αγγίζει
αγγίζονται αγγίζονται τήν αγγίζει
μέ αγγίζει όταν σέ αγγίζω καί
αγγίζει αγγίζονται όταν τήν αγγίζει
αγγίζονται αγγίζεις όταν αγγίζεις
μέ αγγίζω όταν σέ αγγίζω μέ

Ο Μ. Μ. εικονίζει το ασταθές πεδίο αναζήτηση λόγου-εικόνας, διαρκής αγώνας συχνά αυτοαναιρούμενος. Όπως ένα τηλεφώνημα που δεν έρχεται ή δεν συμπίπτει ή δεν συμβαίνει, όμως υφίσταται ως ζητούμενο ή ως πρόφαση. Πώς να περιγράψει κανείς το αναμενόμενο; ή πώς να περιγράψει κανείς την ποίηση; Κάπου υπάρχει. Και πάντα, σχεδόν, γίνεται αντιληπτή πέρα και έξω απ' τη σελίδα.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΤΡΙΒΥΖΑΣ

Κιβδηλο φεγγάρι

Εκδ: Οδυσσέας, Αθήνα 1984

«Στεγνή φωνή. / Ακινήτω στο έρημο δωμάτιο / παρακολουθώντας τον τρόπο / να μεγεθύνει τα πράγματα / τόσο που φτάνει ένας ψίθυρος / να μου ξεσχίσει τα τύμπανα / μία αχτίδα φως / να μου ξεριζώσει τα μάτια».

Ο εφιάλτης του Σ.Τ., ο φόβος, ο θάνατος, συμπλέκεται με την επίμονη προσήλωσή του στον έρωτα, το ασημένιο νόμισμα στο βυθό της επιθυμίας. Μία εμμονή και άφοσίωση που δικαιώνεται, χωρίς να ολοκληρώνεται πάντα.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Θανάσης Βενέτης, *Αραχναία νήματα*, Αθήνα 1984

Νίκος Βεργίδης, *Η διπλή δολοφονία του Στάλιν*, Εκδ: ARCADIA, Αθήνα 1984

Γιάννης Ψάρας, *Σώματα*, Λήμνος 1983

Άγγελος Καρούσος, *Ποιήματα - Κάδρα*, Αθήνα 1980

Γιώργης Μιχελάκης, *Ο μυθικός χρόνος στο σώμα της γραφής*, Θεσσαλονίκη 1984

Αθαν. Β. Νταουσάνης, *Στέπες*, Αθήνα 1984

Περικλής Ροδάκης, *Η κρίση των καλλιτεχνικών αξιών στο σύγχρονο κόσμο*, Εκδ: Λίνος, Αθήνα 1983

Κώστας Μαύρος, *Αυτοαμφισβητούμενος φαλλοκράτης*, Εκδ: Οδυσσέας, Αθήνα 1983.

ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ ΥΠΟΝΟΟΥΜΕΝΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

● Από τον εισαγγελέα Γρεβενών κ. Ναπολέοντα Παντιώρα, πήραμε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται στο σχόλιο του ANTI «Μετά τους φακέλους οι επισκέψεις» (τχ. 260) για την έρευνα που έγινε στα Γρεβενά σε σύσκεψη στελεχών του «ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ». Να λοιπόν τα «πραγματικά γεγονότα» όπως τα περιγράφει ο κ. εισαγγελέας και η εισαγγελική εκδοχή για τις «πληροφορίες» της τοπικής Αστυνομίας.

Προς την Δ/σιν
του Περιοδικού «ANTI»

Αθήνας

Τα πραγματικά γεγονότα έχουν ως εξής:

Είναι αληθές ότι η εις το δημοσίευμα έρευνα έγινε. Όχι, όμως, εις οικίαν των Γρεβενών, ως αναληθώς ενεγράφη, αλλ' εκτός της πόλεως των Γρεβενών και εις παράπηγμα, κείμενον εντός αγροκτήματος και εις αρκετήν από-

στασιν από δημοσίαν οδόν. Εκεί παρατηρήθη, κατ' επανάληψιν, να συγκεντρώνονται κατά τας νυκτερινάς ώρας πολλά άτομα και να παραμένουν μέχρι των πρωινών ωρών. Η τοπική Αστυνομία έκρινεν ως υπόπτους τας μέχρι τότε αγνώστου σκοπού βραδινάς συναθροίσεις και, όταν εις αυτήν κατέστη και εκ σαφών —ίσως κακοπίστων— πληροφοριών πεποιθήσις, ότι οι συγκεντρωνέντες έπαιζον τυχερά ή άλλα απηγορευμένα παίγνια, υποπτευομένη συγχρόνως χρήσιν και διακίνησιν ναρκωτικών ουσιών, εξήτησε την συνδρομήν μου προς έρευναν, όπως και έγινε. Ο ιδιοκτήτης του παραπήγματος Χρ. Παλάντζας ήλθε προς συνάντησιν μας και με ευγένειαν μας οδήγησεν εντός αυτού. Αφού αι αρχικώς εμφανισθείσαι σοβαραί υπόνοιαι τελέσεως αξιοποιούν ή αξιοποιούνων πράξεων διεσκεδάσθηκαν, εξήτησαμε συγγνώμη από τους παρευρισκομένους και απεχωρήσαμεν.

Αυτήν λοιπόν, την κατά πάντα νόμιμον ενέργειαν ο σχολιαστής, ανεπιτρέπτως, ηθέλησε να χαρακτηρίσει «εισβολήν» και υποστηρίζει, μετά βεβαιότητος (!!!) μάλιστα, ότι «ο μηχανισμός του ελέγχου στηρίχθηκε ακριβώς στον πολιτικό χαρακτήρα της σύσκεψης».

Ας μου επιτραπεί να παρατηρήσω, ότι τέτοια διαστρέβλωσις

της αληθείας μόνον καλώς υπηρεσίας δεν προσφέρει. Και ποίαν σχέσιν ημπορεί να έχει μία συνήθης έρευνα, εντός των συνταγματικών και νομίμων πλαισίων, με τους «φακέλους» του παρελθόντος ή με τα διαγραφέντα μέλη ενός κόμματος;

Ποίους άραγε υπόπτους σκοπούς ημπορούσε να εξυπηρετήσει μία απλή έρευνα; να τρομοκρατήσει ποίους και γιατί;

Τέτοιου είδους σκέψεις και απόψεις στερούνται παντελώς σοβαρότητας. Θέλω δε να πιστεύω, ότι και οι «υποστάντες» την «επίσκεψιν» δεν ηθέλησαν ενσυνειδήτως να χρησιμοποιήσουν νομίμους υπηρεσιακάς ενεργείας δια την και δια του Τύπου προβολήν και προώθησιν των οποιωνδήποτε πολιτικών σκοπών των, αλλ' απλώς παρεσύρθησαν από την μνήμην άλλων, σκοτεινών, εποχών.

Παρακαλώ, η επιστολή μου αυτή να δημοσιευθεί συμφώνως προς τον Νόμον, εις την αυτήν θέσιν, εις την οποίαν εδημοσιεύθη και το σχετικόν σχόλιον.

Ευχαριστώ
Ναπολέον Παντιώρας
Εισαγγελεύς Γρεβενών

ΣΣ: Για κάθε πληροφορία «καλόπιστη ή κακόπιστη», έρευνα πρέπει να γίνεται. Είναι άλλωστε «συνήθης» και «κατά πάντα νόμιμος».

Για κάθε συνδρομή της Αστυνομίας έχει «πληροφορίες» «καλόπιστες ή κακόπιστες» έρευνα πρέπει να γίνεται. Για να διασκεδασθούν ενδεχόμενα «σοβαρά υπόνοιαι τελέσεως αξιοποιούν ή αξιοποιούνων πράξεων».

Για κάθε «αγνώστου σκοπού βραδυνή συναθροίση» που κρίνει η Αστυνομία «υπόπτη» καλό είναι και πρέπει ο Εισαγγελέας να συνδράμει για να γίνει έρευνα. Ιδιαίτερα όταν γίνεται σε «παράπηγμα» και «κατ' επανάληψιν».

Αν τώρα ο «κακόπιστος» πληροφοριοδότης της Αστυνομίας έχει φαντασία και σκεφθεί για «παίγνια, χρήσιν και διακίνησιν ναρκωτικών ουσιών» ή οτιδήποτε άλλο η παρακολούθηση πρέπει να εντείνεται και οι κρινόμενοι ως ύποπτοι να ερευνώνται. Ιδιαίτερα όταν το «παράπηγμα» βρίσκεται εντός αγροκτήματος και εις αρκετήν απόστασιν από δημοσίαν οδόν».

Η «συνήθης» έρευνα η «κατά πάντα νόμιμος αυτή ενέργεια» πρέπει να γίνεται. Αρκεί να είναι «συνήθης».

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΗΚΕ ΑΛΛΑ...

● Από τον κ. Ηλία Σπυρόπουλο, σύμβουλο του ΚΕΜΕ πήραμε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται σε σχόλιο του συνεργάτη του ANTI Σ.Ν. Κουμανούδη στο προηγούμενο τεύχος για το διδακτικό εγχειρίδιο της Γ' Λυκείου

SHOW BUSINESS

του
Αρκα
απο τη
BABEL

BABEL, ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 68, ΤΗΛ. 3645133

«Θουκιδίδη, Περικλέους Επιτάφιος» και συγκεκριμένα για τις παρατηρήσεις στην εικονογράφηση του βιβλίου.

Στο τελευταίο τεύχος (261/24-5-84) του περιοδικού σας δημοσιεύτηκε επίκριση του Σ.Ν. Κουμανούδη για την εικονογράφηση του διδακτικού εγχειριδίου της Γ' Λυκείου «Θουκιδίδη, Περικλέους Επιτάφιος». Καθώς διάβαζα την επίκριση αυτή, διαπίστωσα για μια ακόμη φορά πόσο δίκιο είχε εκείνος που πρωτοείπε τη φράση «μη θίγε τα κακώς κείμενα» —προπάντων όταν αυτά είναι κείμενα αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας, συμπληρώνω. Γιατί, ενώ επί δεκαετίες ο Επιτάφιος διδασκόταν από το βιβλίο «Θουκυδίδου Ξυγγραφή (Εκλογαί)» όπου δεν υπήρχε παρά «ξερό» το κείμενο (και όχι χωρίς λάθη), χωρίς την απαραίτητη εισαγωγή, χωρίς ίχνος εικονογράφησης, με «ερμηνευτικές σημειώσεις» που δεν ήταν παρά λεξιλογικά - συντακτικά σχόλια, 50 σελίδες πίσω από την τελευταία σελίδα του κειμένου, ούτε κανείς άλλος ούτε ο κ. Κουμανούδης έδειξε ότι ενοχλείται από την κατάσταση. Αντίθετα, τώρα που, ύστερα από προσπάθειες, εκσυγχρονίστηκε το βιβλίο, με αρχαιοελληνικό κείμενο που στηρίχθηκε σε έγκυρη φιλολογική έκδοση, με κατατοπιστική εισαγωγή, με εικονογράφηση, με λεξιλογικές σημειώσεις που βρίσκονται στο κάτω μέρος της σελίδας του αντίστοιχου κειμένου, με ερμηνευτικές σημειώσεις που δίνουν στοιχεία χρήσιμα για τη σχολική πράξη, τώρα λοιπόν ούτε κανείς άλλος ούτε ο κ. Κουμανούδης έδειξε με κάποιο τρόπο τη διάθεση να πει έναν καλό λόγο για τις βελτιώσεις αυτές. Ας είναι καλά.

Τώρα, στο προκείμενο: στην προσπάθειά μας αυτή, όπως είπαμε, θελήσαμε να εφοδιάσουμε το βιβλίο με εικονογράφηση, επειδή πιστεύουμε μαζί με τον καθηγητή Αρχαιολογίας Γ. Μπακαλάκη ότι «πρωταρχικό ρόλο παίζει η αρχαιολογία στην ορθή κατανόηση του κειμένου» (Φιλολόγος 7 (1966) 73-77). Βέβαια επιδιώξαμε να παρουσιάσουμε εικόνες που συνδεόταν άμεσα με την τελετή των επιταφίων του πρώτου έτους του πελοποννησιακού πολέμου, αλλά δεν βρήκαμε το ζητούμενο εικαστικό (όχι βέβαια επιγραφικό) υλικό. Λοιπόν είμασταν υποχρεωμένοι ή να μην βάλουμε εικονογράφηση ή να χρησιμοποιήσουμε εικόνες μνημείων, που οπωσδήποτε δεν είχαν άμεση σχέση με τον Επιτάφιο, όμως προέρχονταν από τον τόπο της ταφής (Κεραμεικός) και είχαν σχέση με έθιμα ταφής στην Αθήνα. Επιλέξαμε λοιπόν την εικονογράφηση του βιβλίου, συνολικά 9 εικόνες. Μάλιστα, για να λειτουργήσουν μέσα στο βιβλίο και να μην αποτελούν απλώς διακοσμητικά στοιχεία, σε μερικές από αυτές βάλαμε λεζάντα φράσεις από το κείμενο του Επιταφίου του Περικλή.

Η εικονογράφηση αυτή συνοδεύει το βιβλίο εδώ και τρία χρόνια. Από τους μάχιμους εκπαιδευτικούς και τους λοιπούς αρμόδιους φορείς έγινε αισθητή η βελτίωση —τουλάχιστον από πουθενά δεν διατυπώθηκαν αρνητικές κρίσεις (πράγμα συνηθισμένο για σχολικά βιβλία). Άλλωστε, πριν εκδοθεί το βιβλίο, συνάδελφοι της λυκειακής έδρας συνέβαλαν με τις παρατηρήσεις τους στην καλύτερη ανταπόκριση του βιβλίου στη σχολική πράξη. Τώ-

ρα έρχεται ο κ. Κουμανούδης να μας καταλογίσει άγνοια και στηρίζει την επίκρισή του στο ότι η επιτύμβια στήλη που κοσμεί το εξώφυλλο και η μαρμαρίνη λουτροφόρος που καλύπτει τη λευκή, πριν από το κείμενο, σελίδα, δεν είναι απόλυτα σύγχρονες με τον Επιτάφιο ούτε προορίζονται για να κοσμήσουν μνημεία πεσόντων. Ειλικρινά θα τον παρακαλούσαμε να μας υποδείκνυε τέτοιο αρχαιοελληνικό υλικό, που μάλιστα, όπως το θέλει η παιδαγωγική, να «γεμίζει το μάτι» των μαθητών — και θα τον ευχαριστούσαμε ολόψυχα. Γιατί εμείς, μη βρίσκοντας υλικό που να ανταποκρίνεται στις προδιαγραφές του επικριτή μας, προτείνουμε, ότι, όπως λέει ο καθηγητής Μπακαλάκης, «δίνει το ήθος της γενιάς του Περικλή», και μάλιστα καλαισθητο, γνήσια αρχαιοελληνικό-αττικό, που σχετίζεται οπωσδήποτε με τα ταφικά έθιμα της εποχής. Βέβαια, στη λεζάντα της σελ. 22 έπρεπε να σημειώσουμε ότι δεν είναι το «δημόσιον σήμα», αλλά άλλο μέρος του νεκροταφείου και ήδη ευχαριστούμε τον κ. Κουμανούδη για την υπόδειξή του, και θα την εκμεταλλευθούμε. Όμως, δεν ξέρω τι θα μπορούσε κανείς να δώσει στα παιδιά, που να σταματήσει πάνω του η ματιά τους με θαυμασμό, από αυτό που σήμερα θεωρείται ως το πραγματικό δημόσιο σήμα. Σεβόμαστε βέβαια τους αρχαιολόγους και εκτιμούμε τη βοήθεια που δίνουν για την κατανόηση των κειμένων, αλλά δεν νομίζω ότι θα εξυπηρετούσε το σχολείο αν, την ώρα που με πολλούς αγώνες προσπαθούμε να το παλλάξουμε από το φιλολογικό σχολαστικισμό, του επιβάλλουμε άλλον, τον αρχαιολογικό σχολαστικισμό. Τη σχολική πράξη θέλουμε να βοηθήσουμε, όχι να συγγράψουμε αρχαιολογική διδακτορική διατριβή.

Ίσως η απάντησή μας αυτή να φαίνεται δυσανάλογα μεγάλη σε σύγκριση με τη σημασία των λεπτομερειικών παρατηρήσεων πάνω στις οποίες στηρίχτηκε η επίκριση. Θεώρησα όμως καλή την ευκαιρία να κατατοπιστούν οι αναγνώστες του «Αντί» για την προσπάθεια των διδακτικών εγχειριδίων. Έτσι θα ήθελα να τελειώσω σημειώνοντας ότι η έκδοση του βιβλίου αυτού δεν είναι μια μεμονωμένη ενέργεια, αντίθετα εντάσσεται στη γενικότερη προσπάθεια που ανέλαβε το Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης (ΚΕΜΕ) του Υπουργείου Παιδείας για εκσυγχρονισμό των διδακτικών εγχειριδίων. Για να περιοριστώ μόνο στην περιοχή της ιδιαίτερης ευθύνης μας (Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, αρχαιοελληνικά κείμενα από μετάφραση, αρχαιολογικά κείμενα από πρωτότυπο), τα τελευταία χρόνια ανανεώθηκαν ριζικά ή αντικαταστάθηκαν από εντελώς νέα, σαφώς καλύτερα από τα προηγούμενα, 30 περίπου βιβλία. Κι έτσι, όσο κι αν προσέξαμε, ήταν μοιραίο να γίνουν και λάθη και αβλεπτήματα, μια και μόνο όποιος δεν δίνει τίποτε, αυτός δεν κάνει λάθη. Αν οι αναγνώστες του «Αντί» το επιθυμούν, είμαστε πρόθυμοι να επανέλθουμε με ανοιχτά χαρτιά και βιβλία, για να τους ενημερώσουμε για τις επιδιώξεις και τα αποτελέσματα αυτής της προσπάθειας.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Ηλίας Σπυρόπουλος
Σύμβουλος Β' ΚΕΜΕ

ΠΕΡΙ ΙΕΡΑΣ ΟΔΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ

● Στην Ιερά οδό, στο Αιγάλαιο και σε άλλα αναφέρεται το γράμμα του Περικλή Ανδρειονίδη. Το δημοσιεύουμε στη συνέχεια ολόκληρο.

Φίλοι του Αντί,

Αφού ύστερα από 11 χρόνια αποφασίσατε ν' αποβάλλεται η χαρακτηριστική σας σοβαρότητα, κατήφεια και βλοσυρότητα εγκαινιάζοντας αθλητική στήλη (έστω και με δύο κακόγουστα κείμενα) επιτρέψτε μου να σας πληροφορήσω, σαν σχεδόν τακτικός αναγνώστης σας κι ένθερμος οπαδός του Α.Ο. Αιγάλαιο, ότι στους εκτός έδρας αγώνες μας οι αντίπαλοι μάς υποδέχονται με την ιαχή «έρχονται οι γύφτοι» και καταρρακώνουν το ηθικό μας με το να μας υπενθυμίζουν κραυγάζοντας: «όπου και να πάτε κασέτες θα πουλάτε». Για χρόνια ολόκληρα οι γύφτοι αντιμετωπίζουν ατάραχοι και στωικά τις ύβρεις, τις ταπεινώσεις, τους προπηλακισμούς, χαμογελούν μόνο που και που καχύποπτα κι αντιδρούν με υπονοούμενα κι ειρωνεία. Στο μανίκι τους έχουν προσεκτικά κρυμμένο ένα βραδυφλεγή άσσο: λέγεται ΙΕΡΑ ΟΔΟΣ.

Και ξαφνικά εκρήγνυται και χιλιάδες πολεοδόμοι, αρχιτέκτονες, τοπογράφοι, πολιτικοί μηχανικοί, αρχαιολόγοι, κοινωνιολόγοι, κυκλοφοριολόγοι (sic), συγκοινωνιολόγοι, οικολόγοι, μικροβιολόγοι φυσιόφιες, δημοσιογράφοι, γελοιογράφοι, ζωγράφοι, διανοούμενοι, συνθέτες, βουλευτές, υπουργοί κ.ά. εξεγείρονται και φωνάζουν έξαλλοι: «Δεν είναι γύφτοι, είναι Ιεροί». Ξαφνικά ανακαλύπτουν ότι ο δρόμος που οδηγεί στην εκδίκηση της γυφτιάς λέγεται, κατά διαβολική σύμπτωση Ιερά Οδός. Ξαφνικά, άνθρωποι οι οποίοι αγνοούν κατά που πέφτει η Ιερά και που δεν έχουν ποτέ περάσει από 'κει, (αφού προτιμούν για τα ευαγή θερινά τους θέρετρα την ταχεία λεωφόρο Καβάλας), συνειδητοποιούν ότι εκεί βρίσκονται θαμμένα τα ιερά και τα όσια της φυλής, οι ρίζες μας οι πρόγονοι, η τιμή κι ο πολιτισμός μας και, ναι, ανακαλύπτουν ότι στα ευήλια ιερά Δυτικά προάστεια δεν αρμόζει τέτοια τύχη, ναι, η περιοχή είναι υποβαθμισμένη, ναι, δεν υπάρχει πράσινο.

Η τραγική φιγούρα του Σωκράτη, του Αλκιβιάδη, του Δημοσθένη, του Θεμιστοκλή κατατάει εφιάλτης τους, το κλάμμα των εστιάδων του ναού της Δήμητρας στην Ελευσίνα, όπου και τα μυστήρια —έστω κι αν ούτε μ' αυτά έχουν σχέση— ταραίζει τον ύπνο τους. Ομόφωνα, ναι, ομόφωνα αποφασίζουν ότι η Ιερά Οδός πρέπει να γίνει οδός περιπάτου κι αρχαιολογικό πάρκο και μετανοιωμένοι για την περιφρόνηση που έτρεφαν μέχρι τώρα για

ΔΙΑΜΑΝΤΗ ΦΛΩΡΑΚΗ

η τετραλογία της υπαρξιακής

οδύσσειας

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

(5η έκδοση)

ΤΑ ΠΟΝΟΤΡΟΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙ
ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ ΤΟΥ ΑΠΟΛΥΤΟΥ

(3η έκδοση)

ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΟ ΑΥΡΙΟ

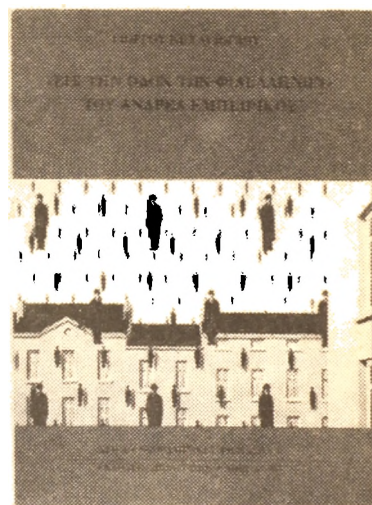
(2η έκδοση)

ΘΕΑ ΑΠΟ ΤΑ ΧΤΙΣΜΕΝΑ

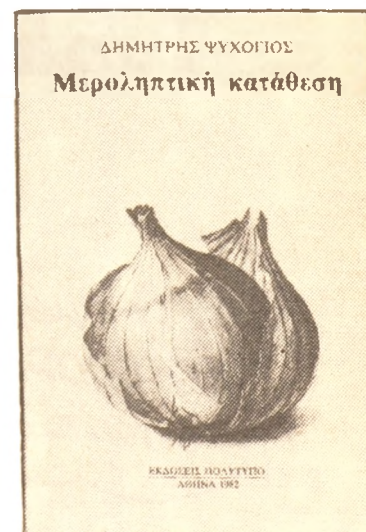
ΠΑΡΑΘΥΡΑ

έκδοση: "ΑΠΕΙΡΟΝ"

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Γ. ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Εις την οδόν
των Φιλελλήνων»
του Ανδρέα
Εμπειρικού. Μία
ανάγνωση

τους γύφτους, νυν Ιερούς φυτεύουν, συναγωνιζόμενοι τον Πλάτωνα, χιλιάδες ελές, πορτοκαλιές, λεμονιές, κερασιές, φοινικές, λεύκες κι η ατυχής υποβαθμισμένη περιοχή αρχίζει να αναβαθμίζεται.

Ω του θαύματος και του αλτρουισμού! Εκατοντάδες χιλιάδες κάτοικοι του άστεως συρρέουν μανιωδώς εκεί για περίπατο αγνοώντας επιδεικτικά Πάρνηθα, Πεντέλη, Κολωνάκι, Δεξαμενή, Κεφαλάρι, Λυκαβηττό, Σύνταγμα, Ζάππειο κι επιτέλους ενσαρκώνεται το όραμα του μαζικού αθλητισμού, αν και περιπατητικού.

Αφώνοι οι νυν Ιεροί, παρακολουθούν μ' απορία τα τεκταινόμενα, έντρομοι αναρωτιούνται προς τι η μεταβολή αυτή, το ενδιαφέρον κι η σύμπραξη, αποσβολομένοι αντικρίζουν ξενοδοχεία να χτίζονται, πολυεθνικές ν' αλλάζουν έδρα, το κέντρο να μετατοπίζεται, αργά αλλά σταθερά, προς Δυσμάς, όπου καθώς

λέγεται ανήκει. Ωθούμενοι από άκρατο ενθουσιασμό οι Ιεροί μετονομάζουν το Περιστέρι σε Περούτζια, το Αιγάλεο σε Αόστα, το Χαϊδάρι σε Χαϊδελβέργη, τον Αγ. Ιερόθεο σε Σαιν Ζερμαίν, την Αγ. Βαρβάρα σε Βρυξέλλες σκέτο και οι Μάνδρα - Κορυδαλός μετονομάζονται ομού σε Μόντε - Κάρλο.

Η χαρά για τη δικαίωση, η περηφάνεια κι η ευτυχία θολώνει τον πάλαι ποτέ περιφρονημένο τους νου, τα πανηγύρια κι οι γιορτές για την απίστευτη αυτή αναβάθμιση κρατάνε μέρες ολόκληρες.

Μεσ' τη σύγχυσή τους όμως παραλείπουν να αντιληφθούν ότι ναι μεν οι τεθλιμμένοι συγγενείς του ένδοξου Αττικού κάλους κατόρθωσαν ν' ανυψώσουν την Ιερά Οδό σε οστεοφυλάκιο της Αθήνας, αυτοί όμως οι ευάλωτοι Ιεροί πηγαίνουν στο κέντρο της πρωτεύουσας, που διατηρεί ακόμα κάποια κίνηση, με τα πόδια, αφού στη δύσκαμπτη πια Λ. Κα-

βάλας έχουν μετακομίσει τώρα όλα τα Ι.Χ. τα ταξί τα φορτηγά κι οι οχτώ αστικές συγκοινωνίες απ' την Ιερά Οδό. Θλίψη διαδέχεται τον ενθουσιασμό για να φορτισθεί αμέσως από μιαν ελπίδα, μιαν αναλαμπή: Αχ, να ήταν υπουργός Δημ. έργων εκείνος, εκείνος που ξήλωνε στ' άγρια χαράματα τις γραμμές των τραμ και να 'φτιαχνε τελεφερίκ ή τέλος πάντων να 'βαζε τίποτε καράβια, αφού μετρό δεν υποψιάστηκε ότι έπρεπε να φτιάξει ώστε να μην ταλαιπωρούνται οι άτυχοι Ιεροί. Φρούδες ελπίδες....

Η επιχείρηση να σώσουμε την Ιερά Οδό, τους πέντε φοινικές της και τη μια της νερατζιά πετυχαίνει. Οι ευαίσθητοι αθλητές πλέουν σε πελάγη ευτυχίας. Οι νυν Ιεροί εξουθενωμένοι πηγαίνουν στην Αθήνα σε δυο ώρες. Γυρνάνε σε δυο ώρες. Δε χάνουν χρήμα αλλά το χρόνο τους όσο πολύτιμος ή ευτελής κι αν είναι αυτός. Οι απανταχού στρατιώτες της Σωτηρίας μηρυκάζουν το

θριαμβό τους. Το Αντί (κατά το αντιτορπιλικό ή αντιπάθεια) που πρώτο αντιστάθηκε στη μετατροπή της Ιεράς Οδού σε λεωφόρο ταχείας κυκλοφορίας θριαμβολογεί κι αυτό. Ο Γ. Γεννάδιος χαμογελάει ανακουφισμένος στον τάφο του, έξω απ' το φανάρι.

Οι Ιεροί εξαθλιωμένοι, με μάτια κόκκινα προβαίνουν στη θλιβερή διαπίστωση ότι δεν τους μένει ώρα ούτε να πάνε στο γήπεδο. Το Αντί όμως προνόησε αθλητική στήλη έστω κι αν δεν γράφει ούτε για το Χατζησκουλίδη, ούτε για τον Αθανασιάδη, ούτε για τον Στογιάννοβιτς, ούτε για τον Αραμπατζή.

Τι απομένει λοιπόν;

Να θυμίσουμε τη διαρκώς επαληθευόμενη άποψη του Νόρμαν Μαιήλερ ότι «για να γίνει κάποιος δημοσιογράφος πρέπει να 'ναι παθολογικά πατριώτης και ψεύτης», να τραγουδήσουμε μαζί με το Σαββόπουλο «Ζήτω η Ελλάδα και κάθε τι μοναδικό», να

Πρωτοπορία

βιβλία - δίσκοι - αφίσες

Τώρα και Αγγλικά βιβλία

σε συνεργασία με το
Compendium

κι ένα ολόκληρο
**ΠΑΙΔΙΚΟ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ**
στο πατάρι

Και με τιμές
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ
ΕΝΝΟΕΙΤΑΙ

ΓΡΑΒΙΑΣ 7 - ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ 36.07.689

ΒΙΒΛΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ: Τό λίγο του κόσμου
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΟΛΑΣ: 'Η νεράιδα της 'Αθήνας
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΟΛΑΣ: Πολυξένη
ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ: 3Μ+3Μ=6Μ
ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ: Τά όνόματα
ΝΑΝΟΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ: 'Απ' τά κόκκαλα βγαλμένη
ΦΡΑΓΚΙΣΚΗ ΑΜΠΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ: Δέν άνθισαν ματαίως
('Ανθολογία υπερρεαλισμού)

ΝΟΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ: Μαγικές εικόνες
ΘΑΝΟΣ ΒΕΛΟΥΔΙΟΣ: Φαντασιομετρική τέχνη
ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ: Συγκεκριμένη ποίηση
ΒΕΡΟΝΙΚΗ ΔΑΛΑΚΟΥΡΑ: 'Ο ύπνος
ΓΙΩΡΓΟΥΔΑΝΙΗΛ: Πρόκες
ΓΙΩΡΓΟΥΔΑΝΙΗΛ: 'Ο Λεπιδοπτερολόγος της άγωνίας

Νίκος Καχτίσης

ΠΑΥΛΙΝΑ ΠΑΜΠΟΥΔΗ: 'Ο Σιγανός πού μιλάει
μέ τά πράγματα

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ: 'Η όντολογία του Μάρτιν
Χάιντεγκερ

ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ: Καλιαρντά
ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ: 'Εγχειρίδιον του Καλού Κλέφτη
ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ: 'Ιωάννου 'Αποκάλυψις
ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ: 'Ελληνικές Σιδεριές
ΕΡΣΗ ΣΩΤΗΡΙΟΠΟΥΛΟΥ: 'Εορταστικό τριήμερο στά Γιάννενα
ΚΩΣΤΑΣ ΦΩΤΕΙΝΟΣ: Τό πορτόνι - Τά κακά στενά
ΑΜΑΛΙΑ ΤΣΑΚΝΙΑ: Τό Μπαλκόνι
ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΗΔΟΥΛΗΣ: Βασίλης Τσιτσάνης
ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ: 'Η χώρα του έδω καί τώρα
ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ: Ν. 'Ελληνες
ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ: 'Η Δυστυχία του νά είσαι έλληνας

Έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομαζάη 9 - 'Αθήναι 10679
Τηλ. 3607744 - 3639962

καθιερώσουμε σαν εθνική ιαχή αντί του «Αέρα» το «Ζήτω η Ελλάδα των περιπατητών», να κάνουμε και μια πρόταση: Ας γίνει η Ιερά Οδός πεζόδρομος ή ό,τι άλλο θέλουν, ας βάλουν όμως και τραμ να πηγαίνουμε στην Ομόνοια. Ωραία, αλλά τότε τι θα γίνει η θρυλική αξίνα εκείνου που φυλάσσεται στο Εθνικό Μουσείο; Η πρόταση αποσυντίθεται στην ανεπάρκειά της.

Αν τελικά λοιπόν επικρατήσουν οι νεφολατρείς κι η Ιερά Οδός γίνει ταχείας κυκλοφορίας, ας μετονομαστεί τουλάχιστον σε Ανίερη ώστε να μην μπορεί κανείς να αναφωνήσει αργότερα «Αιδώς Ιεροί».

Ευχαριστώ προκαταβολικά για τη φιλοξενία και φιλάκια γλυκά.

Περικλής Ανδρειονίδης
(ο Ανανήσας Περιπατητής)
Ιερά οδός - Αιγάλεω

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΗ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ

● Από το Δ.Σ. της Πνευματικής Στέγης Περιστερίου πήραμε την επιστολή που ακολουθεί. Τη δημοσιεύουμε αναλογιζόμενοι ότι ενδεχόμενη αιτία της καθυστέρησης κατά ένα περίπου μήνα της απάντησης-διευκρίνισης για την αποκατάσταση της αλήθειας και της δημοσιογραφικής δεοντολογίας ήταν οι διακοπές του Πάσχα. Πάντως τα μέλη του Δ.Σ. φαίνεται να μη διάβασαν προσεκτικά το άρθρο ή ίσως να μην θέλησαν να προσέξουν ότι στο επίμαχο σημείο το Δ.Σ. της Πνευματικής Στέγης Περιστερίου δεν αναφέρεται. Σεβόμενοι τη δημοσιογραφική δεοντολογία, επειδή καμιά «έγκυρη πληροφορία» δεν είχαμε, φέρεται πράγματι ότι «δεν συζητήσε καν το θέμα και δεν προέβη σε καμιά ενέργεια».

Κύριε Διευθυντά,

Στο άρθρο του συνεργάτη σας Στέλιου Κούλογλου, που δημοσιεύτηκε στο 258 τεύχος του περιοδικού σας με τίτλο: «Διαγραφή συνδικαλιστή, στελέχους του ΚΚΕ», αναφέρεται ότι η Πνευματική Στέγη Περιστερίου «με διάβημά της και με υπογραφές αντιτέθηκε στη διαγραφή του Δημοτικού Συμβούλου Βαγγέλη Κουρή από το ΚΚΕ».

Τα παραπάνω είναι ανυπόστατα, αναληθή και έξω από κάθε δημοσιογραφική δεοντολογία. Γιατί το Δ.Σ. της Πνευματικής Στέγης δεν συζήτησε καν το θέμα και σε καμία ενέργεια προέβηκε.

Στο μέλλον, όποτε χρησιμοποιείτε στην αρθρογραφία σας τον τίτλο του Συλλόγου μας, καλό θα είναι να παίρνετε τις πληροφορίες σας από το Διοικητικό Συμβούλιο για να είναι έγκυρες.

Περιστέρι 4 Μάη 1984

Για το Δ. Σ.

Ο Πρόεδρος

Βασ. Μάνος

Η Γεν. Γραμματέας

Μαρ. Μπενίση

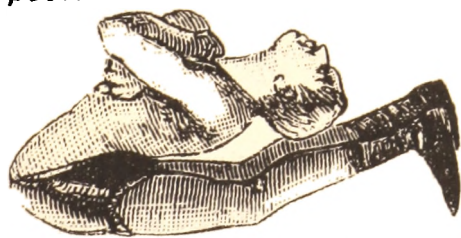
ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΑΝ, ΑΛΛΑ ΤΑ ΕΝΤΥΠΑ ΜΕΝΟΥΝ

● Έκπληξη και οργή εκφράζει ο αναγνώστης μας Στυλιανός Γιατρουδάκης στο γράμμα που μας έστειλε. Και να γιατί:

Πριν δυο μήνες, είχα ζητήσει με αίτησή μου από το Στρατολογικό Γραφείο Χανίων, ένα πιστοποιητικό τύπου Α' που είναι απαραίτητο για την αναγνώρισή μου σαν αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης. Στο πιστοποιητικό που μου στάλθηκε (με ημερομηνία 16.2.84 και με υπογραφή του Διευθυντή αντ/ρχη κ. Δαμουλάρη Σταύρο και του Τμητάρχη υπολοχαγού κ. Βασιλάκη Εμμανουήλ) αναφέρεται ανάμεσα στα άλλα, ότι «ηυτομόλησα προς τους συμμορήτας» ότι «ευρισκόμουν εν τη ζωή εις χώρας του σιδηρού παραπετάσματος» ότι μου είχε αφαιρεθεί η Ελληνική ιθαγένεια (που αργότερα μου ξαναδόθηκε) ότι μετά τον επαναπατρισμό μου εξαγόρασα 20 μήνες υπόλοιπο της θητείας μου κ.ά.

● Δικαιολογημένα διαμαρτύρεται και δικαιολογημένα ζητά εξηγήσεις ο αναγνώστης μας, για την ορολογία και τους χαρακτηρισμούς της εμφυλιοπολεμικής περιόδου, που χρησιμοποιούνται —και υποτίθεται ότι σύμφωνα με τις ανακοινώσεις της κυβέρνησης ανήκουν στο «μαύρο και σκοτεινό παρελθόν»— από το Στρατολογικό Γραφείο Χανίων.

● Από όσα ανακοίνωσε η κυβέρνηση θεωρείται ότι σήμερα τέτοια έντυπα και οι χαρακτηρισμοί που περιέχουν δεν χρησιμοποιούνται, αφού και η Εθνική Αντίσταση αναγνωρίστηκε και οι φάκελοι καταργήθηκαν. Από το περιστατικό πάντως προκύπτει ότι σε κάποιες υπηρεσίες έντυπα που υπήρχαν δεν καταστράφηκαν και εξακολουθούν οι αρμόδιοι να τα χρησιμοποιούν παρά το γεγονός ότι από την κυβέρνηση δόθηκαν οδηγίες, όπως η ίδια έχει ανακοινώσει. Ωστόσο το γεγονός δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο. Οι υπεύθυνοι οφείλουν να αντικαταστήσουν παρόμοια έντυπα και κυρίως οφείλουν να φροντίσουν παρόμοια περιστατικά, που προφανώς αφορμή δεν έχουν την έλλειψη εντύπων, να μην ξανασυμβούν.

ΦΑΝΤΑΡΟΙ ΡΟΜΠΟΤ;

● Τη συμπεριφορά του Διοικητή τους και τις συνθήκες που επικρατούν στην 132 ΣΠ καταγγέλλουν στην επιστολή που ακολουθεί στρατεύσιμοι σ' αυτή τη Μονάδα. Στις στήλες του «Διαλόγου» το ANTI πολλές φορές έχει δημοσιεύσει επιστολές για τη συμπεριφορά ορισμένων αξιωματικών και

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Νέο τμήμα Κοινωνικών Επιστημών

- SOCIOLOGY
 - POLITICAL SCIENCE
 - INTERNATIONAL AFFAIRS
 - HISTORY
 - FEMINISM / WOMEN STUDIES
 - SOCIAL ANTHROPOLOGY
 - PSYCHOLOGY
 - ECONOMICS
 - GEOGRAPHY/URBAN STUDIES
- ΠΟΛΛΕΣ ΝΕΕΣ ΠΑΡΑΛΑΒΕΣ

Βιβλιοπωλείο Ι. Παντελίδη,
Αμερικής 9-11 (στη στοά),
τηλ. 3623673-3629763

T.S. ELIOT ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ελληνική μεταφράση - Εισαγωγή
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

T.S. ELIOT
ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ • ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΚΕΔΡΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΕΔΡΟΣ

Γεωργίου
Γενναδίου 6
Τηλ.: 36.15.783

τις συνθήκες διαβίωσης σε μονάδες. Το γεγονός ότι σε πολλές επιστολές-καταγγελίες στρατιωτών θίγονται αυτά τα θέματα είναι ενδεικτικό καταστάσεων που επικρατούν στο στρατό, αλλά και του κλίματος που επιδιώκουν να επιβάλουν ορισμένοι αξιωματικοί.

Δικαιολογημένες λοιπόν, είναι οι διαμαρτυρίες των στρατιωτών γιατί ακριβώς με το επιχείρημα των «καθηκόντων» και των «υποχρεώσεων» που προβάλλουν αυτοί οι αξιωματικοί, επιβάλλουν στην πράξη μια σειρά αντιλήψεις και απόψεις που υποτίθεται ανήκουν στο παρελθόν.

Μέσα όμως από όλες αυτές τις διαμαρτυρίες αυτό που κυρίως αναδεικνύεται είναι ότι ο στρατιώτης πρέπει να αντιμετωπισθεί ως ένστολος πολίτης με όλες τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα. Και σ' αυτό ακριβώς είναι που κωφεύει η κυβέρνηση και δεν απάντησε ο νέος στρατιωτικός κανονισμός, που εκσυγχρονίζει τον περιβόητο 20-1.

Αγαπητό ANTI,

Είμαστε στρατεύσιμοι και υπηρετούμε στην 132 ΣΜ. Σου γράφουμε αυτό το γράμμα-καταγγελία πιστεύοντας στην ευαισθητοποίησή σου στα θέματα διαβίωσης των φαντάρων, και ελπίζοντας ότι θα δημοσιευθεί για να ενημερωθούν οι υπεύθυνοι και η κοινή γνώμη για μια τραγική κατάσταση που έχει δημιουργηθεί στη Μονάδα μας και είναι αποτέλεσμα της απάνθρωπης συμπεριφοράς του Διοικητή Θ. Τσοροβά στους στρατεύσιμους.

Μια συμπεριφορά που αρχίζει από την καταρράκωση της προσωπικότητας του φαντάρου, τον εξευτελισμό του, την ισοπέδωσή του και καταλήγει σε όρια επικίνδυνα για την ύπαρξή του.

Μια συμπεριφορά εξωφρενική που δεν λαμβάνει υπόψη ότι είσαι ανθρωπίνη οντότητα, που έχεις υποχρεώσεις αλλά και δικαιώματα, που εξωτερικεύει παράξενα ένστικτα και θέλει τον φαντάρο ρομπότ που δεν κουράζεται, δεν σκέπτεται, δεν έχει απόψεις.

Ποιος είναι λοιπόν αυτός ο «κύριος» Θ. Τσοροβάς που χει-

ροδικεί επανειλημμένα εναντίον σμηνιτών,

Ποιος του έδωσε το δικαίωμα να εκστομίζει τον οχető των ύβρεών του σε κάθε πρωινό προσκλητήριο,

Ποιος του επιτρέπει να μας αποκαλεί μ....., να μας απειλεί ότι θα μας γ..... την Παναγία, να τιμωρεί αυθαίρετα και κατά προτίμηση, να δίνει άδεια σε ημετέρους, να απειλεί ότι θα χρησιμοποιήσει κινητές τέντες αφού μας πειράζει ο ήλιος για να σκάβουμε, να λέει ότι θα κρεμάσει ανάποδα σμηνίτη, να δημιουργεί συνθήκες τρομοκρατίας στη μονάδα.

Η τρομερή ψυχολογική πίεση που δημιουργεί η παραπάνω κατάσταση συμπληρώνεται και από τη σωματική εξάντληση, αφού οι φαντάροι σκάβουν όλη μέρα για μια αρρωστημένη έννοια αποψίλωσης, κάτω από συνθήκες υποσιτισμού και τέτοιων κλιματολογικών συνθηκών που έχουν σαν αποτέλεσμα να είναι η πνευμονία καθημερινό φαινόμενο.

Ήδη πολλοί συνάδελφοι μας μεταφέρθηκαν στο 251 ΓΝΑ πάσχοντας από πνευμονία.

Κύριοι κάτι πρέπει να γίνει. Καταγγέλλουμε τον Διοικητή για την απαράδεκτη συμπεριφορά του.

Ζητάμε να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για να αποφύγουμε χειρότερες καταστάσεις.

Για να μην μείνει η στρατιωτική θητεία σαν μια σελίδα από τις μελανότερες στη ζωή μας.

Στρατεύσιμοι της 132 ΣΜ

ΜΙΑ ΑΠΟΨΗ ΓΙΑ ΤΟ ΣΙΩΝΙΣΜΟ

● Επιστολή απάντηση σε γράμμα «ομάδας Ορθόδοξων» μας έστειλε ο αναγνώστης μας Αλέκος Σίκρας. Τη δημοσιεύουμε ολόκληρη:

Κύριε Διευθυντά,

Με γράμμα της στο ANTI (τ. 244) η «ομάδα Ορθόδοξων» επικαλείται τον ΟΗΕ, που έχει καταδικάσει το σιωνισμό, λες και ο

ΟΗΕ αποτελεί κανένα ταμπου, εφόσον είναι γνωστό ότι η κατάπτυστη αυτή καταδίκη προήλθε από την πλειοψηφία των χωρών του 3ου κόσμου και της Ανατολής, που έχουν ως πολιτεύματα τις στυγνότερες δικτατορίες που γνώρισε η ιστορία και όπου αν δεν ανήκεις στην κρατούσα πολιτική, φυλετική ή θρησκευτική ομάδα κινδυνεύεις να εξοντωθείς. (βλ. διωγμούς Ασιατών στην Ουγκάντα, Κούρδων στο Ιράκ και Ιράν, Ίμπος στη Νιγηρία, γλωσσικής μειονότητας Ταμίλ στην Κεϋλάνη κτλ.). Όσο για την καταγγελία του «διεθνούς σιωνισμού» από τη «Χριστ. Δημοκρατία», υπενθυμίζουμε ότι για «διεθνή σιωνισμό» μιλούσαν και οι χιτλερικοί κονδυλοφόροι και τα φερέφωνα τους στις ελληνικές εφημερίδες της Κατοχής.

Σήμερα οπωσδήποτε (κυρίως μετά το Ολοκαύτωμα) ο αντισιωνισμός είναι η νέα —και υποκριτική— μορφή του αντισιμιτισμού. Γιατί ο σιωνισμός δεν αποτελεί οπισθοδρομικό κίνημα ή «ψευδή ιδεολογία» (όπως επεσήμανε ο Ζόζεφ Κάμπελ στο «Ψυχανάλυση και Μαρξισμός»), αλλά κίνημα άμυνας του κατατρεγμένου από τα πογκρόμ εβραϊκού λαού, που ήταν και είναι ο πιο μισούμενος από τη διεθνή κοινότητα λαός. Ούτε έχουμε το δικαίωμα να υποδείξουμε στους Ισραηλινούς πως θ' αμυνθούν, εφόσον αδρανήσαμε πριν, κατά και μετά το Ολοκαύτωμα.

Καλά θα κάνουμε λοιπόν, αντί να βλέπουμε παντού «σιωνιστικές συνωμοσίες» 1) ν' απαιτήσουμε από την ελληνική κυβέρνηση ν' αναγνωρίσει de jure το Ισραήλ, μιμούμενος σ' αυτό τον εκλεκτό θεατρογράφο —και πάν' απ' όλα άνθρωπο— Αραμπάλ, που στο συνέδριο των αναρχο-συνδικαλιστών της Ισπανίας (Γενάρη 1983) ζήτησε να πιεσθεί η ισπανική κυβέρνηση ν' αναγνωρίσει το Ισραήλ και 2) ν' απαιτήσουμε την έκδοση του δημίου των Εβραίων της Θεσσαλονίκης που κατοικοεδρεύει στη Δαμασκό.

Με πολλή αγάπη
Αλέκος Σίκρας

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 13
ετήσια: αεροπ. δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 15
ετήσια: αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 20
ετήσια: αεροπ. δολ. 40

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Εκδόσεις «Νεφέλη»
Μαυρομιχάλη 9,
Τηλ. 36.07.744 - 36.39.962
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΤΑ ΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩΝ

Σαν μπαινεις σ'ενα βιβλιοπωλειο
τι παραξενο νοικιδεις να υπαρχει γυρω σου, ποια μυρουδια γαρφαλει τη μυτη σου:
Τι κανει, το στομαχι σου να κουνιεται ανοιπομονα, τα ποδια σου να τρεμουν, και μια ξαφνικη ζαλαδα να σε συνεπαιρνει;

Ειναι αυτος, τον ειδες μπρος στα ματια σου, ο ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ και σου χαμογελα

ο ΑΝΕΠΑΝΑΛΗΠΤΟΣ, μανουλα μου

ο ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΣ ο ΜΑΓΕΙΡΕΒΑΣ! ΕΦΩΤΑΣΕ Ο ΜΑΓΕΙΡΕΒΑΣ

© ΜΑΓΕΙΡΕΒΑΣ

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΟΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΗ ΣΑΣ και ΑΥΤΟΣ ΑΠΟ ΜΑΣ

Η μαγειρικη
δημιουργικη αστεινιδι
για τα παιδια σας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΚΙΩΔΑΛΙΑ ΠΑΡΣΗ 1 114 71 ΑΘΗΝΑ τηλ 36 31.741

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ Νο 14 :
ΒΙΟΛΕΝΤΣΙΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΜΕΤΑ-
ΡΥΘΜΙΣΗ ΣΤΙΣ ΑΝΔΕΙΣ * ΥΧΟΠ:
ΟΙ ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΡΟΧΩΡΟΥΝ ΤΟ ΝΕΦΟΣ
ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ * ΓΕΩΡΓΙΑ: Ο ΔΡΟΜΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΧΩΡΑΤΕΡΕΣ * ΚΟΜΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΜΙΑ ΔΗΜΟΣΙΑ
ΣΥΖΗΤΗΣΗ * ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ
ΥΠ. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ *
ΠΡΩΤΗ ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΤΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ * ΤΟ
ΔΑΣΟΣ ΥΠΟ ΔΙΩΤΜΟΝ * ΙΕΡΑ Ο-
ΔΟΣ ΚΑΙ ΑΝΙΕΡΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ * ΟΙ
ΔΥΟ ΘΥΕΙΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ * ΠΟ-
ΣΟ ΑΡΡΩΣΤΗ ΕΙΝΑΙ Η ΙΑΤΡΙΚΗ *
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ, ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: ΣΟΛΩ-
ΝΟΣ 94 ΑΘΗΝΑ 10680 ΤΗΛ. 3644453

Από τις εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ βιβλία για τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών βιβλία για τις διακοπές

Το βιβλίο είναι ο καλύτερος σύντροφος.

• Σειρά ΧΑΡΟΥΜΕΝΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

από τη Ρένα Καρθαίου και Κατερίνα Μάνου-Πασσά.

Κυκλοφορούν ήδη για την Α', Β', Γ' και Δ' Δημοτικού (εικονογραφούν Μαρουλάκης Νίκος, Ορνεράκης Σπύρος, Φουντουκλής Αλέξης).

• Σειρά ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

1. Συλλογή Σπουργιτάκια (για παιδιά 5–8 ετών) Τ. Κρους Μελισσούλα – Σούλα – Φροσούλα. Ντιμίτερ Ινκίφ Η κούκλα που ήθελε ν' αποκτήσει ένα μωρό / Ο μικρός κυνηγός / Η Μυρτώ και ο λήσταρχος Καραμπούμ

2. Συλλογή Χελιδόνια (για παιδιά 8–13 ετών). Κ. Σφαέλλου Για τον πατέρα. Τζ. Ροντάρι Ο πλανήτης των χριστουγεννιάτικων δέντρων. Ρ. Γκιγιό Ο κύριος των ελεφάντων. Ε. Καίστνερ Ο Αντώνης και η Κουκιδίτσα. Ζακλίν Χελντ Ο γάτος του Κοντοπαρεούλη

3. Συλλογή Περιστερία (για παιδιά από 11 ετών, για εφήβους, για μεγάλους). Μισέλ Τουρνιέ Ο Παρασκευάς ή η πρωτόγονη ζωή. Μ. Γκρίπε Λόελλα, η κόρη του Μπαμπά Μπέρτα. Ρ. Εσκαρπίτ Οι δημοσιογραφικές επιτυχίες του Ρουλταμπός / Οι διακοπές του Ρουλταμπός. Γ. Γρηγοριάδου-Σουρέλη Παιχνίδι χωρίς κανόνες. Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου Ο μικρός αδελφός / Στο τσιμεντένιο δάσος.

• Σειρά ΒΙΒΛΙΑ ΜΕ ΠΟΛΥΧΡΩΜΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΓΙΑ ΜΙΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ

Ελένη Βαλαθάνη Στη λαϊκή! Στη λαϊκή! Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου Παραμύθια από την Αφρική. Αργυρώ Κοκορέλη Το παραμύθι της Λίζας που έγινε μαμά. Svend Otto S. Η ιστορία ενός καλοψημένου τηγανόψωμου. Γκριμμ-Svend Otto S. Η Χιονάτη / Ο Κοντοδαχτυλάκης

• Σειρές ΓΙΑ ΜΙΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ

1. Διαβάζουμε και χρωματίζουμε (Ο παπουτσωμένος γάτος / Το ασχημόπαπο).
2. Βιβλιοθήκη Κουνελάκια (Τα μωρά των ζώων και οι μαμάδες τους / Μαθαίνω τα ζώα / Μετρώ με συντροφιά τα ζώα / Σχήματα και χρώματα).

• **ΑΛΛΕΣ ΣΕΙΡΕΣ** 1. Χώρες (Σοβιετική Ένωση / Δ. Γερμανία) 2. Κόσμος της δράσης (Δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος / Σπόρ)..

Το βιβλίο είναι ο καλύτερος φίλος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Νικηταρά 3, 106 78 Αθήνα, τηλ. 36.38.362